

«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Науково-дослідна частина
Наукове товариство
студентів, аспірантів і докторантів
Рада молодих вчених

ЗБІРНИК
наукових праць студентів,
аспірантів, докторантів і молодих вчених

«МОЛОДА НАУКА-2022»

Том II

«Актуальні проблеми англійської філології»
«Актуальні проблеми романської філології»
«Актуальні проблеми перекладознавства»
«Актуальні проблеми філологічного аналізу тексту»
«Психологія»
«Педагогіка, соціальна педагогіка та спеціальна освіта»
«Дошкільна та початкова освіта
«Графічний дизайн. Мистецтво»

Запоріжжя
2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Фролов М.О. – ректор ЗНУ;
Васильчук Г.М. – проректор з наукової роботи;
Бєлоконь К.В. – заступник директора з наукової діяльності Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні ЗНУ;
Болдуєва О.В. – начальник науково-дослідної частини;
Грушева Т.В. – заступник декана з наукової роботи історичного факультету;
Дерев'янко Ю.М. – заступник декана з наукової роботи факультету іноземної філології;
Зубцова Ю.Є. – заступник декана з наукової роботи факультету соціальної педагогіки та психології;
Караулова С.І. – заступник декана з наукової роботи факультету фізичного виховання, здоров'я та туризму;
Ковпак В.А. – заступник декана з наукової роботи факультету журналістики;
Копійка В.В. – заступник декана з наукової роботи біологічного факультету;
Леонтьєва В.В. – заступник декана з наукової роботи математичного факультету;
Лепська Н.В. – заступник декана з наукової роботи факультету соціології та управління;
Линенко А.В. – заступник декана з наукової роботи економічного факультету;
Меркулова О.В. – заступник декана з наукової роботи філологічного факультету;
Носик М.О. – відповідальний за наукову роботу ВСП «Економіко-правничого фахового коледжу ЗНУ»;
Олійник О.Л. – директор ВСП «Фахового коледжу бізнесу та харчових технологій ЗНУ»;
Олійник О.М. – заступник декана з наукової роботи факультету менеджменту;
Пелех І.В. – заступник декана з наукової роботи юридичного факультету;
Руднік О.Р. – голова НТ САД ЗНУ;
Чопоров С.В. – голова РМВ ЗНУ.

Збірник укладено за результатами XV університетської науково-практичної конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука-2022», що проходила 18-22 квітня 2022 року.

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука-2022»: у 4 т. / Запорізький національний університет. – Запоріжжя : ЗНУ, 2021. – Т.2. – 249 с.

УДК: 001 (06)
М 754

©Запорізький національний університет, 2022
©Автори публікацій, 2022

Борисова Таміла

студентка 1 курсу магістратури фак-ту іноземної філології

Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Залужна М.В.

**МОВНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ (НА МАТЕРІАЛІ
DISNEY)**

Бренди відіграють важливу роль у повсякденному житті людини 21-го сторіччя. Майже усе, що ми споживаємо сьогодні, має свій бренд. Але ми майже ніколи не звертаємо увагу на те, що образ бренду та сам бренд формується у свідомості споживачів та згодом впливає на їхню свідомість у більшості випадків саме за допомогою доцільного вживання лінгвістичних прийомів та засобів. Звичайно, лінгвістична складова не є єдиним засобом формування образу бренду, проте, вона є провідною та основотвірною.

Генеральний менеджер бренд-консалтінгового агентства Interbrand Schecter Кріс Браймер визначає бренд як торгову марку, яка в очах споживача вбирає в себе чіткий і значущий набір цінностей і атрибутів. Продукт стає брендом тільки в тому випадку, якщо набуває безліч відчутних, невідчутних і психологічних факторів, які існують лише у свідомості споживача [2]. Визначення відбиває багатогранну сутність явища бренду та підкреслює існування бренду як образу у свідомості споживача.

Свідомість є продуктом інформації, яку споживає людина, вона формується переважно за допомогою сприйняття мовних одиниць та подальшого обміну ними. Уявлення про бренд людині насамперед допомагають скласти продукти маркетингу, які активно використовують лінгвістичні засоби. Текстова реклама, аудіореклама, слогани, рецензії, відгуки, назви продуктів, розгорнутий опис чи, власне, сам медіа продукт (який зараз майже завжди включає у себе інструменти маркетингових стратегій) є прикладами вживання лінгвістичних одиниць у царини формування образу бренду у свідомості споживачів. Кожен з них являє собою «прагматично спрямоване повідомлення, яке експлікує імідж компанії, популяризує її образ» [1, с. 150].

Цікаві приклади залучення мовних засобів до брендотворення демонструє бренд Disney. У роботі «Brand Sense» М. Ліндсторм стверджує, що Дісней має у свої власності не тільки матеріальні активи, але і слова, які у свідомості багатьох людей мають сталий зв'язок із брендом, а саме: Fantasy, Magic, Dreams [4]. Наскрізними семами в цих словах є незавершеність, міраж, віддаленість об'єкту, яка спонукає споживача «гнатися за дивом». «Невловиме диво» спонукає споживача повертатися до світу бренду, щоб спіймати те, що він ніколи спіймати не зможе, і відчути те, чого насправді не існує.

Важливе місце і у вербальному оформленні продукції, і у філософії бренду посідає відкритість: *“This is it guys. When these doors **open**, we got to make a very first **impression**. ” – Mickey Mouse* [3]

Також наскрізною лінгвістичною домінантою бренду Disney є граматичний майбутній час, а саме Future Simple, що вербалізує перспективу та мрії про майбутнє: *«Someday my prince **will come**; Someday we **’ll meet** again; And away to his castle we **’ll go**»* [5]

Отже, наскрізними домінантами бренду бренду Disney є мрії, відкритість та майбутній час, які формують у свідомості людини залежність від власних очікувань, стає відчуття потреби та незадоволеність тим, що вона вже має, прагнення до більшого.

Основними споживачами продуктів бренду Disney є, насамперед, діти. Відтак, формування лояльності споживачів до бренду починається ще у дитинстві через залучення до казкового світу *Disney World*. Це дуже важливий аспект, оскільки саме в дитинстві у людини починає формуватися базова картина світосприйняття. Бренд Disney закріплюється у світосприйнятті дитини у вигляді світу казкових сюжетів, яскравих, привабливих медіа-продуктів та згодом продовжує існувати у свідомості вже дорослої людини усе її подальше життя.

Варто зазначити, що світ дитини є здебільшого містичним і казковим, бо традиційна методика виховання передбачає початок формування світорозуміння дитини саме через призму казок, міноземної філології, мрій та легенд. Мрії, бажання, сподівання, майбуття – це саме ті категорії, якими мислить дитина. Це мова, якою дитина спілкується із навколишнім світом, та призма, через яку вона його пізнає. І саме мрії, казки та фантазії є провідними аспектами мови бренду Disney. Перед нами постає майже ідеальна картина: бренд Disney та дитина спілкуються однією мовою. У свою чергу, мовні одиниці є інструментами, які безапеляційно формують образ бренду Disney та назавжди закріплюють його у свідомості споживачів. Слова є основою маркетингової стратегії бренду Disney.

Отже, лінгвістичні одиниці є провідними засобами формування уявлення про бренд, його філософію, напрямок, місію, історію та цінність у свідомості споживача. Слова є провідним методом формування перманентного ціннісного коду компанії у сфері зовнішнього публічного маркетингового позиціонування у публічному медійному просторі. Саме тому вивчення лінгвального виміру позиціонування брендів, зокрема й засобами англійської мови, є актуальним та цікавим напрямком сучасних лінгвістичних досліджень.

Література

1. Каратаєва М. В. Особливості брендингу Apple : мовний та візуальний аспекти. *Лінгвістика XXI століття : нові дослідження і перспективи*. 2012. С. 149-161.
2. Танасійчук А. М. Бренд-менеджмент. 2020. URL : <https://ir.vtei.edu.ua/card.php?lang=en&id=27295>

3. Janil J. How Disney Built An Empire By Designing Brand Experience. Dec. 11, 2015. URL: <https://www.zilliondesigns.com/blog/disney-brand-experience/>
4. Lindstrom M. Brand sense : build powerful brands through touch, taste, smell, sight and sound. New York : Free Press, 2005. 256 p.
5. Someday My Prince Will Come. Song lyrics. URL: https://disney.fandom.com/wiki/Someday_My_Prince_Will_Come#Barbra_Streisand's_version

Гершелія Юлія

студентка 5 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Голуб Ю. І.

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ-АНТИУТОПІЇ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984»

Соціальна позиція письменника Джорджа Орвелла (1903 – 1950), його життєвий та творчий шлях з кожним днем привертають все більшу та більшу увагу сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників (Д. В. Демідов, І. Куницька, О. Б. Сабаніна, Дж. Саймонз та ін.). Його роман-антиутопію «1984» називають довідником для тих людей, які живуть у важкі часи. Отже, зараз вивчення цього твору набуває особливої **актуальності**.

Метою нашого дослідження є аналіз мовних особливостей роману, виявлення їх ролі у створенні його жанрової своєрідності. **Об'єктом** дослідження є специфіка жанру антиутопії, а **предметом** – літературні та лінгвістичні засоби, що обумовлюють специфіку даного жанру.

Уперше термін «антиутопія» («антиутопіст», англ. – «dystopian») використав Дж. Стюарт Мілль у 1868 році для характеристики авторів творів, які мали полемічний і прогностичний характер. Зазвичай, антиутопія розглядається в статтях, присвячених утопії й утопічній літературі, як її різновид [Сабат 2002, с. 126].

Антиутопія, або «Негативна утопія» – зображення у художній літературі небезпечних наслідків, пов'язаних з експериментуванням над людством задля його «поліпшення», певних, часто принагідних, соціальних ідеалів. Також, це може трактуватись і як заперечення утопічних проєктів, якими захоплювалися Т. Мор, Ф. Бекон, Т. Кампанелла та ін. [Антиутопія 2007, с. 48].

Завдяки розвитку цього літературного напрямку автори можуть зображувати дійсність у своїх творах такою, якою вона є насправді. Вони не приховують важливі елементи суспільного життя та викривають політичні ідеології, які намагаються занапастити світ. Антиутопія часто використовує елементи фантастики. Основною ознакою, яка відмежовує жанр антиутопії від інших фантастичних творів є зображення моделі суспільства, яка суперечить принципам гуманізму, конфлікт особистості з нею, настанова на прогнозування хибних тенденцій [Ніколенко 2019, с. 111].

Опублікований у 1949-му році роман Джорджа Орвелла «1984» – це твір, що отримав світову славу. Завдяки йому антиутопія як жанр набула певної канонічності.

Взагалі, романи-антиутопії, які описують прийдешні події, є джерелом нової лексики. Абсолютно весь твір Джорджа Орвелла збагачений його авторськими неологізмами. Наприклад: *bellyfeel*, *blackwhite*, *crimestop*, *crimethink*, *doubleplusgood*, *doublethink*, *duckspeak*, *facecrime*, *sexcrime*, *speakwrite*, *thoughtcrime*. Майже з перших сторінок роману автор починає використовувати відповідну лексику, щоб показати та розкрити суть тоталітарної держави, та притримується цього принципу протягом всього твору. Наведемо деякі посилання: «*doublethink*» [Orwell 1961, с. 7], «*vaporize*» [Orwell 1961, с. 19], «*Big Brother*» [Orwell 1961, с. 20].

У тексті присутні також описи, що допомагають розкрити сутність тоталітарного суспільства: «***The Party told you to reject the evidence of your eyes and ears. It was their final, most essential command...***» [Orwell 1961, с. 81].

Тоталітаризм, зображений у романі, зводить нанівець поняття «дружба», «кохання», «свобода», «сім'я», «родинні відносини», тощо:

«*When you **make love** you're using up energy; and afterwards you feel happy and don't give a damn for anything. They can't bear you to feel like that*» [Orwell 1961, с. 133].

Автор підкреслює жорстокість тоталітаризму за допомогою лозунгів, що робить твір виключно індивідуальним. Наприклад: «***WAR IS PEACE. FREEDOM IS SLAVERY. IGNORANCE IS STRENGTH***» [Orwell 1961, с. 4], «***DOWN WITH BIG BROTHER***» [Orwell 1961, с. 20].

Роман-антиутопія «1984» взагалі побудований на контрастах та протиставленнях. Прикладом є «біло-чорний» колір «Новомови»:

«*The keyword here is **blackwhite**. Like so many **Newspeak** words, this word has **two mutually contradictory meanings**...*» [Orwell 1961, с. 212].

Засобом сатиричного зображення у романі автор обрав гротеск, тому що ми можемо бачити, що у суспільстві «Ангсоца» абсолютно все є абсурдним.

Важливим джерелом інформації щодо дій маніпулювання свідомістю служить додаток до роману, в якому описується «новомова». «***Newspeak***» – це перероблена англійська мова, за допомогою якої правителі Океанії хотіли виключити саму можливість висловлювання різноманітних ідей народу, що суперечать політиці «Ангсоцу»:

«***Newspeak was the official language of Oceania and had been devised to meet the ideological needs of Ingsoc, or English Socialism***» [Orwell 1961, с. 229].

Отже роман Дж. Орвелла «1984» – це розкриття засобами художнього слова поширеної у XX столітті соціально-політичної утопії про земний рай, створений за планом і наказом мудрого вождя й керованої ним політичної партії. Унікальність роману полягає в детальних описах різноманітних сцен повсякденного життя, тоталітарного політичного устрою та жорстоких катувань, у використанні контрастів та протиставлень, авторських неологізмів та «новомови».

Література

- 1 Антиутопія. *Літературознавчий словник-довідник* / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2007. С. 48.
- 2 Ніколенко О., Ковальова Л., Юлдашева Л. Зарубіжна література. Нова програма. Київ : Грамота, 2019. 196 с.
- 3 Сабат Г. П. У лабіринтах утопії й антиутопії. Дрогобич : КОЛО, 2002. 158 с.
- 4 Orwell G. 1984. New York : Signed Classics, 1961. 328 p.

Грачова Вікторія

студентка 1 курсу магістратури фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Надточій Н.О.

ПРАГМАТИЧНА РОЛЬ ОРФОГРАФІЇ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ

Теоретичне осмислення взаємодії звукового та графічного коду в рекламному тексті диктується нагальною практичною необхідністю, оскільки творці тексту реклами інтенсивно використовують потужний потенціал графічних засобів, що впливає на її ефективність, і часто вдаються до різних способів активізації графіки. Майже кожен рекламний текст показує нестандартність і різного роду відхилення від загальноприйнятого написання слів.

З великої літери пишуться слова, що не є власними іменами, а слова, які за правилами англійської граматики повинні писатися з великої літери, виявляються написаними малими, що створює враження довільності вибору великої або малої літери, обумовленості його лише суб'єктивним смаком або примхою копірайтера. Іноді велика літера зненацька з'являється в середині слова, як, наприклад, у наступному фрагменті тексту: *Above all Sharp adverTIES ties and badges* де подібне виділення пояснюється звуковим співзвуччям та ідентичним написанням частини слова та рекламованого товару.

За допомогою великої літери укладач рекламного тексту прагне одночасно виділити і підкреслити слово, яке йому особливо важливе. Існують практично невичерпні можливості роздільного або дефісного написання слів, які в словнику зазвичай пишуться разом. Як приклад наведемо варіації зі словом *always*: *The Perfect Martini Gin. Perfect. All ways; или Yours All-ways.*

Нерідко одна літера замінює собою цілий склад чи навіть слово: *the zipper was named "C - curity"* ("с" замість "се"). *Olin's. U Drive it. - U замість you.*

Деякі слова, які в силу своєї семантики особливо часто використовуються в рекламі, регулярно піддаються оказіональним перетворенням, причому відхилення в орфографії відображає або функціональне призначення або "образ" товару, що рекламується. Наприклад, слово *sensational*, що відноситься поряд зі словами *dramatic, special,*

revolutionary до лідерів реклами, постає як *sun-sational colours* в рекламі суконь, де акцентується забарвлення виробів і як *silksational collection with look and feel of silk* в рекламному тексті, у якому також рекламуються сукні, але підкреслюється якість матеріалу, а не різноманітність забарвлення. У рекламі парфумів те саме слово, відповідно до характеру рекламованого товару, виступає в іншому вигляді: *scent-sation №1. Perfume offer*.

Експериментуючи з мовою, копірайтери помічають такі властивості літер, як піктографічність. Особливо широкий простір для уяви відкриває літера “O”. Вона може замінити практично будь-який предмет круглої форми: кільця, автомобільні шини тощо, а всередині цієї літери легко помістити міні-зображення товару, що рекламується. Перетворюючи букву “O” на циферблат годинника в слові *clock* або збільшуючи її розмір і поміщаючи в неї частину тексту, копірайтер посилює ефект впливу інформації завдяки її передачі двома каналами.

Багатоканальна передача інформації має місце й у тому випадку, коли у слові *crown* над *w* ставляться три точки і таким чином дублюється семантика цього слова, оскільки “w” з трьома точками над нею візуально нагадує корону. Аналогічне явище спостерігається і тоді, коли над літерою “q” у слові *queen* з’являється маленька корона, яка у слові *king* підміняє собою крапку над “i”.

Тож, широкі можливості для незвичайного написання слів існують у самій системі англійської мови. Прагматична релевантність нетрадиційної орфографії полягає в тому, що:

- нестандартність написання привертає увагу потенційного покупця до тексту і, отже, до товару, що рекламується;
- нове, неортодоксальне сприймається на тлі звичного, канонічного; двоплановість зображення разом із одиницями інших рівнів забезпечують реалізацію голографічного принципу передачі.

Гулієва Нігяр

студентка 1 курсу магістратури фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Надточій Н.О.

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ГІБРИДНИХ ТОВАРНИХ ЗНАКІВ

Гібридні (синкретичні, вербально-невербальні) товарні знаки – це засоби маркування товару та послуг, що складаються зі словесного та образотворчого елемента. Товарні знаки дозволяють потенційному споживачеві сприймати інформацію практично всіма органами чуття, представляти її статично і динамічно, звертатися до певної цільової аудиторії. Щоб сприйняття інформації пройшло повному обсязі, рекламісти вважають за краще поєднувати вербальні та невербальні компоненти у тих чи інших назвах. Таке поєднання ми назвемо гібридним (від лат. *hibrida* – помісь). Гібридні товарні знаки – це такі назви, фактура яких складається з двох негомогенних частин:

вербальної та невербальної. Цілісність гібридного фірмового найменування визначається комунікативно-когнітивною установкою адресанта, єдиною темою. Зв'язність різних семіотичних структур у гібридному фірмовому найменуванні проявляється у відповідності та тісній взаємодії вербального та іконічного компонентів на різних рівнях (змістовному, мовному, композиційному).

На основі комплексу прикладів (300 гібридних фірмових найменувань), можливим стало виділити дві групи гібридних фірмових найменувань: з частковою гібридизацією та повною гібридизацією.

1 Товарні знаки з частковою гібридизацією – це такий вид товарного знака, де вербальна частина відносно автономна, незалежна від зображення. У цій групі назв між вербальними та образотворчими компонентами складаються автосемантичні відносини. Образотворча частина супроводжує вербальний компонент і є варіативним (факультативним) елементом організації фірмового найменування. Як приклад можна навести такі назви: *RWE* – енергетична компанія, *AEGON* – страхова компанія, *TUI* – туристичний концерн, *BHP Billiton* – гірничодобувна компанія.

2 Товарні знаки з повною гібридизацією – це знаки, де вербальна частина не існує автономно від образотворчої частини. Між цими семіотичними компонентами встановлюються синсемантичні відносини, тобто. такі відносини знаків, які пов'язані один з одним за значенням та утворюють систему кодів, які можна розуміти, навіть не знаючи ситуації. У таких товарних знаках вербальна частина орієнтована на зображення або відсилає до нього, тоді як саме зображення виступає як обов'язковий елемент знака. Наприклад, *1 % for peace* – благодійна організація, авіакомпанія *AIR ROSE*.

Якщо брати до уваги співвідношення обсягу інформації, переданої різними знаками, і роль зображення, можна виділити такі групи товарних знаків-гібридів:

а) ті, що редуплікують товарні знаки, тобто. такі знаки, у яких зображення переважно повторює вербальний компонент: *Scarabs-club* – автомайстерня;

б) адитивні торгові марки, тобто. такі знаки, у яких зображення привносять значну додаткову інформацію, наприклад *Cleaning bees* – фірма, що надає послуги з прибирання приміщень;

с) інтенсифікуючі торгові марки, тобто. такі, у яких підкреслюється якийсь характерний аспект вербальної інформації, що за своїм обсягом перевершує іконічний, наприклад, товарний знак *Sprite*, зі стилізованим написанням літери і виконано за допомогою зображення лимона, що підкреслює смак напою.

д) структурні бленди товарних знаків, тобто. ті, в яких зображення вбудоване у вербальний компонент знака з метою взаємного доповнення зображення та спільної передачі: *Polyfloor* – компанія, що займається промисловими підлогами.

Отже, товарні знаки-гібриди – це знаки, складені з компонентів різних семіотичних систем, у яких вербальні та іконічні елементи можуть утворювати одне візуальне, структурне, смислове та функціональне ціле з метою рекламного впливу на потенційного покупця.

Коваль Катерина

студентка 1 курсу магістратури фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Лужаниця О.І.

ДІАЛЕКТНИЙ КОНЦЕПТ WEATHER У БРИТАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасний підхід до аналізу лексичних одиниць передбачає їх розгляд у взаємозв'язку з культурою у рамках лінгвокультурології, що надає можливість досліджувати культуру та ментальність людей через призму їхніх мовних особливостей. Вважається, що діалекти, як природно створені мовні структури, передають наївну вузько регіонально обумовлену картину світу, в якій відображаються первісні людські цінності. Одним з основних одиниць аналізу у даному аспекті є концепт – утворення культури в ментальному світі людини [1, с. 46]. Явища природи належать до споконвічних реалій, які отримували перші назви, таким чином, вивчення діалектних концептів має велику культурознавчу вагомість.

Метою цього дослідження є встановлення та опис структури концепту WEATHER у діалектах Англії. Об'єктом дослідження є лексико-семантичне поле WEATHER діалектів Англії. Предметом виступають лексико-семантичні характеристики слів, які вербалізують поняття «погода». Матеріалом дослідження слугували 363 діалектних слова на позначення «погоди» та «погодних явищ» відібраних з діалектного словника Дж. Райта [TEDD Wright 1855-1930].

Як показує аналіз, ядром концепту виступає слово WEATHER, яке в стандартній англійській мові має декілька значень, з них: іменник (1) – умови у повітрі над землею, такі як вітер, дощ чи температура, особливо у певний час у певній області; дієслово (2) – змінюватися під впливом погоди; мужньо протистояти халепі; прикметник (1) – у напрямку до вітру.

Діалектне слово WEATHER також полісемантичне, але представлено лише іменником у наступних значеннях: буря, дощ, сніг, гроза, грім.

Структура діалектного концепту WEATHER утворена із 4 полів.

Найбільшим є «rainy weather», що складається з 184 слів. Наприклад: **caddy** – дощова, непевна погода, **dissle** – невеликий злив, дощ, сиплий дощ, **droghey** – дощова, туманна погода, **blustery** – штормова, **clash** – злива, **flood** – сильний дощ, **glister** – рантовий дощ, **glut** – сильний дощ, **scud** – рантовий дощ, **blandigo** – злива, **blustersome** – пориви дощів і штормів, **dirt** – дощ, **dissle** – невеликий дощ, **glut** – сильна злива, **hadder** – дрібний дощ, **hash** – потужний дощ, **jow** – невеликий дощ, **methen** – поливати дощем, **mizzle** –

морочити дуже дрібними краплями, **muzzle** – дрібний дощ, **natter** – невеликий дощ під час сильного вітру.

Поле «windy weather» містить 81 слово. Наприклад: **blowy** – бурхливий, **flan** – дуги поривами, **hig** – тимчасовий ураган, **blirt** – пориви вітру, що супроводжуються дощем, **imsoever** – дуги з півдня чи заходу, **nerking** – суворий вітер, **bleary** – вітряна погода, **flow**, **blustery** – вітряний, **biting** – пронизливий вітер, **perry** – раптовий вихровий вітер, **scour** – раптовий порив вітру, що супроводжується дощем, **tempesty** – штормовий вітер, **thif** – дмухати, **chollous** – холодний вітер, **harsh** – пронизливий вітер, **bliffert** – шуміти як вітер, **tud** – раптовий порив вітру, **flaff** – дмухати поривами, **gast** – порив вітру, **gurl** – вити, свістити у грозу, **hefty** – дикий вітер.

Лексико-семантичне поле «snowy weather» представлено 50 словами. Наприклад: **fann** – сніговий замет, **fleech** – велика сніжинка, **moor** – сильно сніжити, **skiffer** – несильний сніг, **snew** – сніжити, **flear** – сніжинка, **blunt** – снігова буря, **drift** – снігова злива, **flear** – снігова пластівка, **muck** – сніг, **pelsh** – мокрий сніг, що лежить на землі, **pule** – падати безперервним снігом, **spitter** – трохи сніжити, **scouter** – невелика кількість снігу, **sluppra** – напівтанучий сніг, **welshman** – сильний снігопад при південно-східному вітрі, **whewt** – невеликий сніг.

Найменшим за кількістю є лексико-семантичне поле «sunny weather», яке представлено 30 словами. Наприклад: **comely** – сонячна погода, **drily** – гарна погода, **gay** – приємна погода, **handsome** – яскрава погода, **overrath** – дуже гарна погода, **uphold** – ясна погода.

Отже, як свідчить аналіз, семантична структура слова «weather» у діалектному узусі є достатньо лаконічною по співвідношенню до стандартного варіанта. З одного боку, обидва варіанта вербалізують однакове явище: зміну в атмосфері в певний проміжок часу. З іншого боку, діалектна одиниця «weather» не має частиномовного розмаїття та переносного значення.

Структура діалектного концепту WEATHER включає 4 поля. Найбільш широким та представленим є поле, що вербалізує дощову погоду. Далі йдуть «вітряна погода», «сніг», «сонце». Причина такої репрезентації полягає в кліматі країни, а саме в тому, що Великобританія оточена водами Атлантичного океану, що сприяє великої кількості опадів та потужним вітрам. Поле «snowy weather» є менш вираженим діалектними одиницями, тому що сніг випадає набагато рідше ніж дощ. Найменш представленим є лексико-семантичне поле «sunny weather», тому що сонячна погода у Великобританії зустрічається дуже рідко. Тобто, ми маємо зробити висновок, що діалектні утворення є втіленням середовища та буття британців.

Література

1. Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры. К. : Видавнича школа “Языки русской культуры”, 1997. 824 с.
2. Wright J. The English Dialect Dictionary. In 6 Vols. Oxford : Oxford University Press, 1855 – 1930.

ОСОБЛИВОСТІ СЛЕНГІЗМІВ У РОМАНІ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА “THE CATCHER IN THE RYE”

Поняття «сленг» є складним та багатозначним, дослідники не мають єдиного підходу до його витлумачення. При визначенні вчені спираються на різні характеристики цього поняття. Так, О. І. Дзюбіна акцентує увагу на стилістичній маркованості сленгізмів, зазначаючи, що вони належать до нелітературної, пасивної, стилістично забарвленої лексики низького стилю, зниженого стилістичного тону, яка безперервно оновлюється [1, с 60].

Р. Фаулер зазначає, що сленг виникає в результаті гри молоді зі словами та перейменування речей і дій; хтось вигадує нові слова, чи спотворює, або неправильно застосовує старі заради задоволення від новизни, а інші підхоплюють такі слова заради задоволення бути у моді [2, с. 316]. Cambridge Dictionary дефінує сленг як неформальне мовлення, яким зазвичай говорять, а не пишуть, що використовується певними групами людей [3]. Таке тлумачення наголошує на формах реалізації сленгу та його неформальному використанні.

Лінгвісти по-різному оцінюють сленг в стилістичному плані та іноді надають поняттю власну суб'єктивну оцінку. Одні вважають, що сленг – це нижчий прошарок мови, який забруднює та спотворює її, такої думки притримуються Дж.К. Хоттен, Дж. Б. Грінаф та Дж. Л. Кіттрідж та Е. Партрідж. Інші, навпаки, зауважують, що сленг робить мову більш жвавою та яскравою, і він має право на існування, так вважають Ф. Дж. Уїлстек та С. І. Хаякава.

Відмінність між термінами «сленг» та «сленгізм» полягає у тому, що «сленг» виступає як різновид або варіант мовлення, тоді як «сленгізм» є лексичною одиницею сленгу.

Класифікації сленгізмів, представлені в науковій літературі, дуже різноманітні. Сленг класифікують по морфологічним класам, способам словотвору, приналежності до обслуговування різних груп людей та іншим чинникам. Зокрема, одну з перших класифікацій сленгу запровадив Дж. К. Хоттен, який розділив поняття по наявності сленгізмів у мові різних груп людей. Сленгізми також класифікують за способами їх утворення (Г. Бауман, К. Аллан). Серед них виокремлюють утворені за допомогою:

1. Афіксації – через додавання афіксів до кореня або основи слова, приміром: “*I was feeling pretty **horny**.*” [4, р. 50]
2. Словоскладання – з'єднання двох або більше коренів. Наприклад: “*They got a bang out of things, though—in a **half-assed** way, of course.*” [4, р. 10]
3. Усічення – видалення деяких частин довшого слова і перетворення його на більш коротку форму: “*Rudolf Schmidt was the name of the janitor of our **dorm**.*” [4, р. 44] (Сленгізм **dorm** утворений від лексеми **Dormitory**).

4. Конверсії – безафіксального засобу словотвору, коли утворення нової частини мови на ґрунті одного кореня викликає внутрішні зміни мовної одиниці: “*Who’s your **date**?*” [4, р. 23] (Іменник **date** утворено від дієслова **to date**).

5. Відхилення від фонетичної норми: “*No **idear**, Mac*” [4, р. 48] (сленгізм **idear** утворений від транскрибування фонетичної модифікації іменника **idea**).

6. Метафоризації – творення словесного образу за допомогою метафори (перенесення ознак одного предмета чи явища на інший на основі їхньої схожості): “*In the first place, they were both slightly **crocked**.*” [4, р. 66] (сленгізм **crocked** має значення «п’яний», ми можемо розглядати його як метафору, адже п’яні люди виглядають побитими та замотаними)

7. Стягнення – злиття двох суміжних звуків в один: “***Lemme** be your manager.*” [4, р. 21] (Сленгізм **lemme** походить від **let me**).

8. Аббревіації – утворення нових слів шляхом поєднання початкових складів кількох слів або перших літер слів словосполучення. “*That’s also how I practically got **t.b.** and came out here for all these goddam checkups and stuff.*” [4, р. 8] (**t.b.** утворено від **tuberculosis**).

Роман Дж. Д. Селінджера “The Catcher in the Rye” присвячений зображенню життя підлітків, тому в ньому використано багато сленгізмів. Найчастіше сленгізми тут виконують емоційно-експресивну, конспіративну та евфемістичну функції, а також ідентифікуючу та функцію заощадження:

Емоційно-експресивна. За допомогою сленгізмів людина може висловити емоції та почуття: “*I don’t even think the **sonuvabitch** is intelligent.*” [4, р. 22]

Конспіративна. Сленгові одиниці роблять розмову таємною та незрозумілою для осіб, які не є членами даної соціальної групи: “*I’m sorry--I really am but that’s all I’m gonna **shell out**.*” [4, р. 74]

Евфемістична. Використовується для заміни сленгізмами ще більш грубої, вульгарної та нецензурної лексики: “***Oh, shoot!**” she said.*” [4, р. 57]

Ідентифікуюча. Допомогає людині відносити себе до певної соціальної або вікової групи: “*I **flunked** you in history because you knew absolutely nothing.*” [4, р. 12]

Заощадження. Використовується для заощадження часу за допомогою різних сленгових скорочень: “*Why **ain’tcha** home in bed?*” [4, р. 64]

Отже, ми визначили що поняття сленг є доволі багатозначним та немає одного загальноприйнятого тлумачення. Роман Дж. Д. Селінджера «Над прірвою у житті» містить велику кількість сленгізмів різних типів. Зокрема, за способом утворення основними є методи метафоризації та стягнення. У романі найчастіше сленгізми виконують в романі емоційно-експресивну, конспіративну та евфемістичну функції.

Література

1. Дзюбіна О. І. Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж Twitter та Facebook (на матеріалі англійської мови). Львів 2016. 206 с.

2. Fowler H. W. A dictionary of modern English usage. 2nd éd. London, 1965. 725 p.
3. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/slang> (07.01.2022)
4. Salinger J. D. The Catcher in the Rye. Little, Brown and Company, 2018. 156 p.

Мєліна Дар'я

магістрантка 1 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Веремчук Е. О.

ПРИНЦИПИ ТА МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЕВФЕМІЗМІВ

Мова як складна ієрархічно організована система має великий арсенал засобів для формування евфемістичних номінативних одиниць, що націлені на пом'якшення інформації та маніпулювання свідомістю людини. Проблема комплексного аналізу способів створення евфемістичний ефекту привертала увагу багатьох лінгвістів [Кацев 1988; Neaman 1990; Москвин 2014]. Перший у вітчизняному мовознавстві перелік засобів евфемізації належить Ж. Ж. Варбот. У словниковій статті терміну «табу» вчена наголошувала, що в якості евфемізму може використовуватися: синонім-запозичення; споконвічне багатозначне слово, одне зі значень якого збігається зі значенням табуйованого слова; описовий вираз або визначення; слово, яке є похвальною характеристикою небезпечного явища, або принизливою рисою для цінного предмета; узагальнена назва; займенник [Варбот 1999, с. 345]. Перераховані варіанти заміни табуйованих слів виступають переліком засобів, які використовуються при евфемізації, а не класифікацією способів, оскільки, по-перше, відсутня необхідна ієрархічна структурованість елементів, а по-друге, самі способи як такі не названі, тобто вказано, за допомогою яких засобів може здійснюватися заміна заборонених слів, але не вказано, яким саме способом досягається евфемістичний ефект.

Зовсім інший підхід до укладання класифікації евфемізмів використовував О. М. Кацев. Незаперечною перевагою цієї класифікації є розмежування способів і засобів евфемізації, а також чітко вибудовані супідрядні відносини між елементами. В результаті вчений дійшов висновку, що «евфемія є мовною універсалією, що має переважно риси сходження в понятійному і власне лінгвістичному аспектах в різних мовах» [Кацев 1988, с. 40]. О. М. Кацев розділив всі способи утворення евфемізмів на три великі групи: 1) семантичні зрушення; 2) способи зміни форми; 3) запозичення. У межах кожної групи дослідник розглядає конкретні випадки реалізації евфемістичної зашифрованості:

1) семантичні зрушення:

- генералізація (лексика великого семантичного потенціалу: особисті і вказівні займенники (*he, she, this*); іменники широкої семантики (*this business, this event*); багатозначні дієслова і іменники (*to take* в значенні «красти», *end* в значенні «смерть»);

- метафоризація (*to hop off the twig* в значенні «померти»);
- метонімізація (*to get the pink slip* замість «бути звільненим»);
- поляризація значень (*glorious* в значенні «п'яний»);

2) способи зміни форми:

- звукова аналогія (*Gosh* замість *God*);
- негативна префіксація (*not clever, not quite healthy*);
- скорочення слів, словосполучень (*pro* від *prostitute*);

3) запозичення (*intoxicated* замість *drunk*) [Кацев 1988, с. 35-37]. У класифікації О. М. Кацева способи утворення евфемізмів є систематизованими відповідно до походження евфемізму та його структури.

Способи евфемізації активно вивчаються американськими лінгвістами, результатом чого є укладання відповідних словників. що, Так, Дж. Німан і К. Сільвер в передмові до «Тезаурусу евфемізмів» представили наступну класифікацію способів утворення евфемізмів: 1) запозичення з інших мов (зокрема, з грецької і латини): *halitosis* замість *bad breath*; 2) розширення значення (генералізація): *“growth”* замість *“cancer”*; 3) метонімізації: *“rear end”* замість *“buttocks”*; 4) метафоричний перенос: *“blossom”* замість *“pimple”*; 5) фонетичне спотворення: - скорочення – *“ladies”* замість *“ladies room”*; - апокопа – *“vamp”* замість *“vampire”*; - аббревіація – *“the Big D”* замість *“devil”*; - редуплікація – *“rei-rei”* замість *“to piss”* [Neaman 1990, с. 56].

Класифікація американських лексикографів Дж. Німана і К. Сільвера за представленими в ній способам утворення евфемізмів є практично аналогічною класифікації О. М. Кацева, однак вона більш детально розглядає семантичні зрушення під час процесу евфемізації. Окремої уваги заслуговує класифікація В. П. Москвіна, яка враховує здобутки вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. На думку вченого класифікація маніпулятивних способів і засобів евфемізації повинна будуватися на базі наступних принципів: 1) принцип урахування мовного рівня реалізації евфемістичної зашифрованості (графічний, фонетичний, морфологічний, лексико-семантичний, синтаксичний). 2) принцип розмежування способу утворення евфемізмів і засобів евфемістичної зашифрованості в тих випадках, коли можливо провести розмежування (наприклад, спосіб евфемізації – фонетична зміна, засіб евфемізації – аббревіація, скорочення, редуплікація та ін.); 3) принцип урахування маніпулятивного потенціалу тих чи інших способів евфемізації (тобто які способи і засоби утворення евфемізмів сприяють досягненню найбільш сильного маніпулятивного впливу на людину.

Література

1. Кацев А. М. Эвфемизмы-неологизмы в английском языке. *Лексическая семантика и фразеология*. Ленинград, 1988. С. 64–74.
2. Москвин В. П. К типологии способов эвфемистической номинации. *Кирилло-Методиевские традиции на Нижней Волге* : материалы науч. конф., Волгоград, 2014. Вып. 5. С. 126–135.
3. Варбот Ж. Ж. Табу. Русский язык : энциклопедия / под ред. Ф. П. Филина. Москва : Советская энциклопедия, 1999. 345 с.

4. Neaman J. S., Silver C. G. Kind Words : A Thesaurus of Euphemisms. New York : Facts on File, 1990. 373 p.

Орищак Анна

студентка 1 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: д-р філол. наук, проф. Приходько Г.І.

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Останніми роками поняття «дискурс» стало одним з центральних в гуманітарних науках. Дискурс визначається як «вербалізована мовленнєво-розумова діяльність, взята у всій сукупності лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів, та закріплена в формі текстів (як усних, так і письмових)» [2, с. 113].

Рекламний дискурс – особливий різновид дискурсу, мета якого спонукати реципієнта до дії. Інформування та нагадування як цілі рекламного звернення у підсумку направлені на спонукування до дії. Особливістю рекламного дискурсу – є не обов'язкова наявність елементів, які прямо виражають спонукування, крім того, «реклама не підлягає уважному аналізу та сприймається у єдиному інформаційному потоці без чіткої установки на сприймання» [1]. Учасниками даного дискурсу є: комунікатор (створює певний текст рекламного характеру), реципієнт (сприймає та інтерпретує запропоновану рекламу інформацію) та комунікат (текст, носій рекламного повідомлення). Серед основних жанрів рекламного дискурсу виділяють: оголошення, ролик, плітки, плакат, стенд/щит, інтернет- та телерекламу. До головних стратегій відносять: а) позиціонуючі – формують певне уявлення про об'єкт, який рекламується; б) оптимізуючі – направлені на оптимізацію рекламного повідомлення. [4, с. 543]

У межах позиціонуючих стратегій, залежно від розв'язуваних комунікативних завдань, можна виділити такі підтипи: стратегії диференціації, ціннісно-орієнтовані стратегії, стратегії присвоєння об'єкту оцінювальних значень, що рекламується. Всі перераховані вище підтипи позиціонують стратегій спрямовані на те, щоб виділити найяскравіші диференціальні ознаки об'єкта; переконати рецептора рекламного тексту, створеного за тією чи іншою позиціонуючою стратегією, у перевазі об'єкта, що розглядається, над іншими об'єктами.

Можна назвати наступні тактики реалізації даної стратегії: 1. Розхвалювання якостей товару підкресленням лише вигідних для цього товару характеристик. 2. Неодноразове вживання слів, що характеризують рекламований товар, що з'єднується з використанням оцінних слів або нейтральної лексики з оцінною конотацією [3]. 3. Залучення свідків. 4. Підміна цілей у рекламному тексті.

Оптимізуючи стратегії спрямовані на оптимізацію впливу рекламного повідомлення, на подолання несприятливих умов комунікації і дозволяють адресату швидко співвіднести повідомлення з рекламним об'єктом і сприйняти його основну тематику при перегляді. Вони пов'язані, насамперед, із зовнішньою, формальною стороною повідомлення та дозволяють підвищити запам'ятовування повідомлення або його частини.

У рамках оптимізуючих стратегій можна виділити такі підтипи: стратегії узгодження мови та картини світу комунікантів; стратегії підвищення розпізнаваності реклами, стратегії підвищення привабливої сили та «читання» повідомлення; мнемонічні стратегії, що дозволяють підвищити запам'ятовування повідомлення чи його частини; аргументаційні стратегії [2].

Цей вид стратегій реалізується за рахунок наступних тактик:

- 1 Конструкції питання-відповіді.
- 2 Парцеляція.
- 3 Номінативні конструкції.
- 4 Окличні речення.
- 5 Використання займенників.

Лазарева К. А. наголошуючи, що головна мета реклами – це залучення споживача до товару виділяє як основну стратегію рекламного дискурсу – стратегію завоювання споживача [3]. Серед домінуючих тактик: моделювання особистості адресата (приватизація знань)», патронаж особистості або посягання на Я покупця, аргументація на користь придбання товару.

Залежно від типу впливу на адресата, Стрижкова О.В. виділяє такі комунікативні стратегії рекламного дискурсу, як: раціональна, емоційна та комбінована [5, с. 46-50]. До тактик раціональної стратегії відносяться: апеляція до здорового способу життя; апеляція до розуму; тактика демонстрації практичної користі.

Емоційна стратегія покликана створити емоційне залучення потенційного покупця і, апелюючи до емоцій, «наблизити» до себе адресата рекламного повідомлення. Тактики емоційної стратегії – тактика самопохвали; створення приємної атмосфери навколо товару; зближення з адресатом; апеляції на задоволення.

Комбінована стратегія включає як раціональний, так і емоційний методи впливу і реалізується тактикою показу проблемної ситуації та виходу з неї.

Отже, рекламний дискурс направлений на спонукання реципієнта до дії. Задля цього використовуються різні стратегії та тактики, такі як позиціонуючи та оптимізуючі, завоювання споживача, раціональна, емоційна та комбінована.

Література

- 1 Банщикова М.А. К вопросу о термине «рекламный дискурс». – URL: <http://www.nor-dipo.ru/ru/node/329>
- 2 Красних В.В. «Свій» серед «чужих»: міноземної філології чи реальність? М.: «Гнозис», 2003. 375 с.

3 Лазарева К. А. Рекламний дискурс: стратегії і тактики. *Лингвистика: Бюллетень Уральского лингвистического общества*. Т. 9. Екатеринбург, 2003, 92 с.

4 Пирогова Ю. К. Стратегії комунікативного впливу та їх відображення у рекламному тексті. М.: Азбуковник, 2001. С. 543-553.

5 Стрижкова О. В. Сопоставительный анализ реализации коммуникативных стратегий в англо- и русскоязычной рекламе. *Интеллект. Инновации. Инвестиции*. 2012. N 5, С. 46–50

Остапенко Михайло

студент 4 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Шама І.М.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЛІНГВОПОЕТИЧНОГО МЕТОДУ ПРИ АНАЛІЗІ ТВОРУ В ЖАНРІ РОК-ОПЕРИ

Одним із актуальних питань філології є художній текст і способи його розуміння. Розмаїття художніх жанрів створює своєрідні виклики для філологів, які прагнуть з максимальною точністю здійснити аналіз та інтерпретацію творів. Особливо це стосується складних синтетичних жанрів, які, відповідно, вимагають від дослідника використання синтетичних методів аналізу.

Одним із прикладів поєднання декількох підходів до аналізу художнього тексту є саме лінгвопоетичний метод, який є результатом синтезу лінгвістичного і літературознавчого підходів. Дослідники лінгвопоетичного аналізу визнавали, що синтез двох підходів є доволі плідним. Увібравши ідеї цих двох популярних та опрацьованих мовознавцями підходів, молодий і гнучкий лінгвопоетичний метод у разі потреби може інтегрувати безліч існуючих методів [Ложкина 2020, с. 166]. Мета лінгвопоетики полягає у визначенні того, як та чи інша одиниця мови включається автором у процес художньої творчості, яким чином певне поєднання мовних засобів створює естетичний ефект [Борисова 2008, с. 471].

Лінгвопоетичний підхід передбачає використання алгоритму аналізу художнього твору на трьох рівнях: 1) гіпотекстовому (лексико-семантичний, морфологічний, синтаксичний, фонетичний контексти); 2) текстовому (сюжетний, композиційний, характерологічний контексти); 3) гіпертекстовому (жанровий, соціокультурний контексти) [Новикова 1996, с. 16].

Оскільки рок-опера є структурно складним синтетичним жанром, що являє собою тісний союз мистецтв музики, поезії та театральної традиції, виконання успішного аналізу вимагає від нас проведення розгляду усіх образотворчих елементів твору.

Об'єктом нашого дослідження є рок-опера Е. Л. Веббера «*Jesus Christ Superstar*», в центрі сюжету якої життя Ісуса, описане по-новому, але зі збереженням основних моментів з Євангеліє. На прикладі лінгвопоетичного

аналізу музичного номеру «*This Jesus Must Die*» ми спробуємо довести доцільність використання цього методу при аналізі рок-опери.

Слід зазначити, що цей музичний номер стоїть п'ятим за хронологією у рок-опері, в ньому освітлюється зародження конфлікту між Ісусом та релігійною владою Юдеї. Первосвященник Єрусалимського Храму Каяфа, колишній первосвященник та помічник Анна і священники збирають нараду, щоб вирішити, що робити з Ісусом та його зростаючою популярністю. Для створення негативного образу священників був використаний пафосний і сухий стиль мовлення: «*Ah, gentlemen, you know why we are here, / We've not much time, and quite a problem here*». Ісус визнається проблемою служителами Храму, про що у формальному стилі заявляє Каяфа. З цієї короткої оцінки починається розвиток конфлікту, на зміну формальному стилю дедалі частіше приходить неформальний, з'являється сленг. Для відображення зверхнього ставлення служителів до Ісуса і натовпу використовується сучасна для того часу лексика: «*Listen to that howling **mob of blockheads** in the street!*» та «*One thing I'll say for him – Jesus is **cool***». Очевидне також іронічне забарвлення евфемізму «*carpenter king*» в контексті побудови емоційного підґрунтя. Але іронічний тон не домінує над серйозним. Репліка Каяфи «*No wait – we need a more permanent solution to our problem...*» виділяється довжиною, а словосполучення «*permanent solution*» надає особливої важкості. У цей момент припиняє грати музика, доповнюючи ефект суворості. Використаний семантично недвозначний прикметник *permanent* дає зрозуміти, що служителі Храму задумали вбивство. Конфлікт між образами Ісуса з натовпом та священників базується зокрема на контрастній зміні музичних ладів, які акомпанують вигукам зі сторони обох опозицій: «*He is dangerous!*» (священники, мінор) / «*Jesus Christ Superstar!*» (натовп, мажор).

Розгляд наступної цікавої особливості вимагає від нас звернутися до гіпертекстового рівня твору. Сучасний і стильний жанр рок-опери йшов у ногу із часом, фіксує важливі явища поп-культури. У репліці «*What then to do about this Jesusmania?*» є непряма алюзія на поняття *Beatlemania*: стан сильної, божевільної любові до групи *The Beatles*, якою страждали у 60-ті роки минулого століття мільони людей. Ісус порівнюється з рок-зіркою, яка підкорила серця мільонів, ставши ідолом. Це підкреслює його вплив на історію та уми людей.

Полілог священників закінчується рішенням: «*Must die, must die, this Jesus must die!*». Емоційна сила у даному випадку досягається за допомогою використання автором діакопи, тобто у цьому конкретному випадку повтору словосполучення з метою емпатизації, а також вибору такого модального дієслова як *must*, яке виражає необхідність вчинення дії в силу певних обставин («*For the sake of the nation...*»), зумовлений жорсткістю та точністю, яку вимагає Каяфа. Цими рядками завершується побудова обґрунтувань вбивства Ісуса.

На прикладі одного музичного номера рок-опери ми продемонстрували можливості використання лінгвопоетичного методу. Як бачимо, результати

досліджень підтверджують доцільність застосування цього методу при аналізі складних синтетичних текстів. Разом з тим зазначимо, що шляхи аналізу, зокрема, музичної складової в контексті лінгвопоетичного підходу потребують подальшого розвитку та опрацювання.

Література

1. Борисова Е. Б. Лингвопоэтический анализ художественного текста: история, методология и методика исследования. *Проблемы истории, филологии, культуры*. 2008. № 22. С. 470-476.
2. Ложкина Д. Д. Фантастическая проза как объект лингвопоэтического анализа. *Вестник Башкирского университета*. Уфа, 2020. № 2. С. 165-170.
3. Новикова М. А., Шама И. Н. Символика в художественном текст. Символика пространства (на материале “Вечеров на хуторе близ Диканьки” Н. В. Гоголя и их английских переводов) : учеб. пособие. Запорожье: ООО «Акцент Инвест-трейд», 2013. 212 с.

Ульяник Анастасія

студентка 1 курсу магістратури фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Залужна М.В.

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНОМУ КІНЕМАТОГРАФІ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «BRIDGERTON»)

Специфіку взаємин людини зі світом виражає поняття приналежності до певної групи, де споконвіків існує чітка ієрархічна система як засіб поділу людства, зумовлений гендером, віком, рівнем освіти, статусом тощо. Гендерні параметри особистості багато в чому визначають її поведінку, особливості комунікації тощо.

Термін «гендерні стереотипи» в сучасному світі описує усталені правила поведінки представників різних гендерів, в першу чергу чоловіків та жінок. Гендерні стереотипи мають тісний зв'язок із гендерними ролями, які (за належністю) повинні виконувати обидві сторони. Цей термін привертав увагу багатьох науковців, таких як Ш. Берн, Дж. Уільямс, В. Агеєва та інші. Науковці вивчали історії зародження гендерних стереотипів, фактори, що слугували їхньому розвитку протягом багатьох тисячоліть, проблематику даного феномену та його вплив на сучасників. [1, с. 14]

Матеріалом аналізу нашої роботи став сучасний британський телесеріал «Bridgerton», який яскраво описує взаємозв'язки між найбільш складними та дискусійними поняттями як гендер та статус. Події в телесеріалі розгортаються у 1813 році в Гросвенор Сквер. Кінотекст змальовує життя аристократії – родини Бріджертонів, де кожний відображає усталені гендерні ролі (Дафна – молода леді, що має одружитися у вказану пору року, Ентоні – її старший брат, віконт та голова родини, що несе відповідальність за всіх членів сім'ї). [2]

Гендерні стереотипи є важливою складовою сюжету, тож, отримують у серіалі широкий спектр мовних засобів вираження. Приміром, в одному з епізодів Леді Фезерінгтон зізналася: «*I was able to **squeeze my waist** into the size of an orange and a half when I was Prudence's age*». Слово «squeeze» є багатозначним і має такі переклади, як «стискати», «вижимати», «видавлювати». Жінки Вікторіанської епохи повинні були носити тугі корсети для того, щоб підлаштовувати власні тіла до тогочасних стандартів краси. Той факт, що їм доводилося «вижимати» талії, наголошує на тому, що така практика була досить болісною. Тим не менш, Леді говорить такі слова з докором власній донці Пруденс, що є підтвердженням важливості дотримання фізичних стандартів у гендерному стереотипі, а також незмінного характеру жінки. Образ її мислення не змінився з віком, вона пишалася тим, що, попри страждання, сформувала гарну фігуру за тогочасними параметрами.

Підтвердження гендерних та соціальних ролей у суспільстві XVIII-XIX віків також містить така фраза: «*Daphne has bloomed exquisitely, and as soon as she is **taken from the market**, the better for the other young ladies*». Вираз «*to be taken from the market*» перекладається як «зніматися з ринку». В цьому реченні оповідач міг би використати більш нейтральні слова, наприклад: «*get married*», «*be wed*», однак для підсилення уїдливості, авторами було обрано саме вираз «*to be taken from the market*». Він не лише зневажливо показує роль жінки в аристократичному суспільстві, де сенсом життя для народженої в заможній родині дівчини був шлюб, але і той факт, що жінка вважалася нічим іншим, як товаром для майбутнього чоловіка, котрий батьки намагалися продати якнайдорожче.

Нами було також проаналізовано діалог між братом та сестрою про особистість таємної письменниці Леді Уїслдаун, який розкриває стереотипність мислення одного гендеру та вихід за межі такого мислення іншим: «*Anthony: Who knows if Wistledown is **even a she**? Eloise: Because she is simply **too good to be anyone but a man**?*» В цьому уривку ми спостерігаємо феміністичний нахил жінки Елоїз. У суспільстві, де університетська освіта і працевлаштування за фахом були доступні лише для чоловіків, почав зароджуватися термін «фемінізм». Леді Уїслдаун – це псевдонім письменниці, яка мала сміливість та бажання працювати в епоху лише працюючих чоловіків. Патріархальне суспільство не сприймало такого нестереотипного кроку, вважало його бунтівним, через що Ентоні ставить під сумнів особистість Леді Уїслдаун.

Прикладом ставлення патріархального суспільства до гендерних ролей також слугують слова Ентоні, адресовані матері: «*She is **my responsibility** as are you*». Гендерні стереотипи однаковою мірою обмежують свободу як жінок, так і чоловіків. У той час як жінка (подібно Дафні) обмежена у своїй свободі бути не лише доповненням до чоловіка, чоловік (подібно Ентоні) обмежений у власній: будучи віконтом, він несе тягар відповідальності за всіх членів родини, починаючи з матері, завершуючи братами, сестрами та дружиною з дітьми.

Отже, можна стверджувати, що в сучасному англomовному кінотексті «Bridgerton» гендерні стереотипи слугують як нагадуванням раніше усталених гендерних та соціальних стереотипів, так і мотивацією до відмови від стандартів, які лімітують якість життя людей. Відбиті в серіалі стереотипи вербалізовані у мові персонажів та однаковою мірою стосуються гендерних ролей як жінок, так і чоловіків.

Література

1. Агеева В. Філософія жіночого існування / Передмова до кн. С. де Бовуар. Друга стаття. Київ, 1994. 403 с.
2. Bridgerton. Стрімінгова платформа «Netflix». URL : <https://www.netflix.com/ua-en/title/80232398> (дата звернення 24.04.2022)

Цацура Катерина

студентка 1 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: д-р філол. наук, проф. Приходько Г.І.

МОДАЛЬНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ МОВЛЕННЄВОЇ ТАКТИКИ ПЕРЕКОНАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Спілкування – не випадковий та хаотичний, а цілеспрямований процес, який будується співрозмовниками відповідно до їх усвідомлених або прихованих мотивів чи намірів. Одним з основних мотивів спілкування для людини в усі часи був вплив на співрозмовника для того, щоб він прийняв точку зору того, хто говорить. Розуміння важливості мовленнєвого впливу відобразилося у численних роботах, присвячених вивченню мовних особливостей тактики переконання. Зокрема, досить докладно було досліджено тактики переконання у сфері реклами, політики, судочинства. Однак вивченість мовних тактик переконання у повсякденному спілкуванні та художній літературі залишається недостатньою. **Об'єктом** нашого дослідження є категорія модальності як компонент мовної тактики переконання. **Предметом** дослідження є певні мовні засоби вираження модальності за реалізації у мові персонажів творів, що розглядаються.

Згідно з Т. Ван Дейком, у комунікантів завжди є мета, виходячи з якої вони вибирають форму та спосіб спілкування, а також конкретні мовні та невербальні засоби вираження своєї думки. Під стратегією вчений розуміє організацію комунікативних дій щодо досягнення поставленої мети оптимальним шляхом [Van Dijk 1983, р. 62]. Ефективність кожної комунікації визначається тим, чи досягнута мета кожного з співрозмовників, а це, в свою чергу, залежить від вибору доречної комунікативної стратегії та її тактик.

М. Ю. Олешков вважає, що «кінцевою метою будь-який мовленнєвої стратегії є корекція картини світу адресата» [Олешков 2006, с. 45], тобто здійснення певного впливу. Мовленнєва тактика переконання спрямована на те, щоб переконати співрозмовника в правильності вибраної точки зору.

Одним з найважливіших компонентів мовленнєвої тактики переконання є модальність, тобто оцінна складова. О.С. Ахманова визначає модальність як

понятійну категорію, яка виражає ставлення мовця до висловлювання і дійсності [Ахманова 1969, с. 237]. Формулюючи свою позицію, мовець прагне переконати співрозмовника в тому, що він висловлює "істину" або "одну з точок зору". Модальність може бути виражена як за допомогою граматичних чи лексичних засобів, так і за допомогою синтаксису чи інтонації.

Таким чином, категорія модальності є невід'ємним компонентом мовленнєвої тактики переконання. Більш того, модальність є сильною зброєю у досягненні мети переконання. Це свідчить про те, що дана категорія повинна бути досліджена більш глибоко для розуміння того, як вона працює в якості складника мовленнєвої тактики переконання.

Література

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М.: Советская энциклопедия, 1969. – 608 с. – С. 237.
2. Олешков М.Ю. Моделирование коммуникативного процесса. Нижний Тагил: Нижнетагильская гос. соц.-пед. академия, 2006. 336 с.
3. Van Dijk T. Strategies of Discourse Comprehension. New York: Academic Press, 1983. 413 p.

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ»

Мішукова Ольга

аспірантка кафедри романської філології і перекладу
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Телкова О. В.

ПАРЕМІЇ З ГАСТРОНОМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Крилаті вирази, прислів'я та приказки відображають унікальність й самобутність лінгвокультури. Сучасна мова налічує безліч виразів, які широко вживаються як під час повсякденного спілкування, так й в засобах масової інформації, у фільмах та літературі. Вони вбирають у себе досвід наших предків, відображаючи уявлення людини про світ, її спостереження, традиції, пам'ять про історичні події. Прислів'я мають стійку форму, яка характеризується ємністю, лаконічністю та структурно-семантичною завершеністю, тому їх можна охарактеризувати як одиниці, закріплені в конкретній мові. Отже, розуміння паремій тісно пов'язане з вивченням культури народу, який ці паремії створив. Матеріал дослідження становлять іспанські паремії з гастрономічним компонентом.

Було відібрано 301 паремія з гастрономічним компонентом, які ми розділили на наступні категорії згідно з власною класифікацією, заснованою на суміжності значень понять їх головних компонентів. Так, це паремії у яких з'являються: базові поняття, пов'язані з їжею (69 паремій); напої (60 паремій); продукти тваринного походження (47 паремій); продукти рослинного походження (32 паремії); хлібобулочні вироби, солодощі та пов'язані з ними

поняття (32 паремії); засоби приготування їжі та посуд, що використовується (27 паремій); назви страв (18 паремій) та спецій (16 паремій).

У повсякденній мові паремії у вигляді прислів'їв та приказок часто використовуються для того, щоб підтвердити свою точку зору або ж резюмувати все вже сказане в найбільш чіткій й лаконічній формі, вони влучно передають суб'єктивну точку зору мовця й є прекрасним інструментом аргументації у розмові. Цей тип паремій має шаблонну форму, яка, як правило, не змінюється при відтворенні мовцем й завдяки цьому вони легко впізнавані.

Серед відібраних нами паремій є поширені та впізнавані в більшості інших мов або інтуїтивно зрозумілі при перекладі, оскільки вони не містять складного для розуміння культурного контексту. Однак найбільший інтерес становлять ті прислів'я, розуміння яких безпосередньо залежить від тих культурологічних знань, якими володіє людина. Так, наприклад, сюди можна віднести паремії, які дають певну характеристику, використовуючи набір стереотипних уявлень: «*El catalán de las piedras saca pan*» – «*Каталонець з каменів виймає хліб*». Також згадуються назви різних продуктів, вживання яких є важливою складовою гастрономічної культури народу. Наприклад, «*De la mar el salmón y de la tierra el jamón*» – «*З моря лосось, а з суші хамон*», один з варіантів прислів'я, що підкреслює важливість цих іспанських продуктів як найкращих.

Крім того, є прислів'я, в яких згадуються топоніми, імена святих та назви релігійних свят. Наприклад, «*El vino de Jerez remoja la vejez*» – «*Вино Херес освіжає старість*», «*San Vicente claro, ensancha el jarro*» – «*Звичайно, Святий Вісенте розливає глечик*», мається на увазі вино яке розливають під час свята на честь святого Вісенте (Викентія), патрона Валенсії (22 січня). Іспанія є третьою в світі країною за обсягами виробництва вина. Вино виробляється у всіх, без винятку, регіонах країни. Складно переоцінити його важливість практично у всіх сферах життя людини, що й відбивається у відповідних виразах.

Отже, щоб повністю розуміти культурний сенс та підтекст паремій, необхідно заглибитися в їх етимологію, оскільки їх джерелами стають звичаї, традиції, історичні події, символи, легенди та міноземної філології, літературні твори та інше. Паремії уявлення про національно-культурні особливості народу, що й становить інтерес для подальших досліджень.

Література

1. Шепітько С. В. Фонд прислів'їв як об'єкт вивчення сучасних парадигм лінгвістики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2015. № 19. Т. 2. С. 114-116.
2. Caballero Mancho M. E., Cebrián M. M. Refranero del vino (y del bebedor). Valladolid : Fundación Joaquín Díaz, 2017. 137 p.
3. Refranero Multilingüe de Centro Virtual Cervantes. URL : <https://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/Default.aspx>
4. Sevilla Muñoz J., Crida Álvarez C. A. Las paremias y su clasificación. 2013. P. 105-114.

ЗНАЧЕННЯ АНТРОПОНІМІВ З ІМЕНАМИ ІСТОРИЧНИХ ДІЯЧІВ У ФРАНЦУЗЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ

Фразеологія займає важливе місце в лексико-семантичній системі французької мови, що привертає увагу вчених на вивчення їх структурних, семантичних та стилістично-функціональних аспектів. Як відомо, фразеологізми є відображенням у мові картини реальності, яка містить фрагменти культури, історії, етнографії, світогляду кожного народу. Виконуючи номінативну функцію, фразеологічна одиниця номінує процес, явище чи об'єкт за допомогою мовного знака.

Антронімичний компонент, який входить до складу фразеологізму є яскравим відображенням того самого відбитку історії, культури та релігії країни. Антроніми відрізняються від багатьох інших онімів характером індивідуалізації об'єкта. «У більшості народів за різних епох найменування пов'язано з певними обрядами, завдяки яким часом можна одержати нові відомості про побут, устрій та вірування народу, міграційні процеси та розвиток соціальних класів, професій і ремесел, а також особливості родинних відносин та цінності матеріальної й духовної культури народу загалом» [Желєзняк 2020]. Офіційне найменування людини в суспільстві має свою формулу імені.

Виходячи з класифікації за джерелами походження, антроніми у складі французьких фразеологічних одиниць поділяються на підгрупи: імена історичних і літературних героїв, біблійські, фолклорні імена, етроніми та інші. Серед цієї класифікації особливе місце займають саме імена історичних діячів, які зберігають у своїй семантичній пам'яті культурно-історичні сюжети, вписані в сучасну суспільну свідомість. Вони відображають певні історичні події в житті Франції, Європи, життя і творчості відомих історичних персонажів. Вважається, що компонент-антронім визначає в основному семантику фразеологізму, конкретизуючи при цьому ту або іншу історичну епоху, історичний факт або подію в житті французького народу, французького двору, історичних особистостей [Луговий 2009, с.268].

Аналіз фразеологічних одиниць (ФО), які включають даний тип антронімів дозволив поділити їх на наступні групи:

5 ФО, які описують характер та дії конкретної історичної особи. Наприклад: *tranquille comme **Baptiste*** – ймовірно, актор періоду початку революції, який дуже спокійно сприймав оточуючі події; *le coup de **Jarnac*** – лицар 16 ст., який наніс несподіваний, смертельний, але відповідний законам честі удар; *Riche comme (un) **Crésus*** – дуже багатий останній лідійський цар бст. до н.е.

До цієї групи також можна віднести ФО з назвами певної історичної групи людей, класу, наприклад: ***Chevalier** sans peur et sans reproche*;

6 ФО, які описують конкретну історичну епоху чи подію, до якої відносять певних історичних діячів. Наприклад: *au temps où **Berthe** filait* – за часи Берти, королеви Франції 10-11ст.; *du temps du roi **Dagobert*** – дуже давно, за часів короля франків 6ст.;

7 До цієї групи можна віднести ФО, які конкретизують значення у певному контексті. Наприклад: *faire **Charlemagne*** – робити як Карл Великий, король франків та ін. 8-9ст.; *Couleur **Isabelle*** – колір Ізабели, ймовірно, Кастильської, королеви Іспанії 15ст.

Отже, як бачимо, ФО з антропонімами-іменами історичних діячів можуть представляти та характеризувати досить чітко певні якості історичної особи, або історичної групи людей; епоху, період життя названої історичної особи. Також існують ФО з іменами історичних персонажів, значення яких конкретизується лише в контексті. Одне ім'я або прізвище уособлює собою загальносуспільну картину Франції та її реальності, у якій містяться фрагменти історії, світогляду та національного характеру народу.

Література

1. Гак В. Г. Французско-русский фразеологический словарь. Под ред. Я. Н. Рецкера. М. : из-во иностранных и национальных словарей, 1963. 1112 с.
2. Железняк І. М. Антропонім. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Антропонім> (дата звернення: 20.02.2022)
3. Луговой В. С., Летченя Л. М. Имя собственное в составе фразеологических единиц французского и украинского языков : *Наукові записки, Вип. 11*. Горлівка : 2009. С. 263-269.
4. Les expressions françaises décortiquées. URL: <https://www.expressio.fr/> (дата звернення: 20.02.2022)

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА»

Бойко Олександра

студентка 2 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Запольских С.П.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ (НА МАТЕРІАЛІ ІНСТРУКЦІЙ ДО ПРАЛЬНИХ МАШИН)

У сучасному світі науково-технічний переклад має надважливе значення. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу призвели до його затребуваності та, відповідно, до підвищення вимог якості виконання. Розповсюдження науково-технічної літератури і, як результат, розвиток науково-технічного перекладу ставлять питання про виділення окремих особливостей перекладу текстів цього виду в різних галузях, зокрема перекладу інструкцій до побутової техніки.

Актуальність проблеми зумовлена постійним розвитком та зростанням попиту на побутову техніку. У зв'язку з цим випускається багато інструкцій,

які вимагають перекладу різними мовами, в тому числі з англійської на українську, а разом з цим, увесь час виникає необхідність вирішення перекладацьких проблем. Об'єктом дослідження є науково-технічний функціональний стиль, а саме інструкції, як окремий жанр, предметом – лінгвостилістичні особливості інструкцій, способи та засоби перекладу з англійської мови на українську. Матеріал дослідження: інструкції до пральних машин (англійською та українською мовами) фірми Whirlpool. Мета дослідження полягає у комплексному вивченні та визначенні особливостей та труднощів перекладу інструкцій з англійської на українську мову.

Інструкція (з латинської *instructio*, що означає «настанова») – імперативний мовленнєвий жанр, який ставить перед собою мету повідомити адресату порядок, способи і правила здійснення тієї чи іншої дії для того, щоб спонукати його до правильного використання товару, приладу тощо. Основні функції текстів жанру інструкції – інформативна та регулятивна: ознайомити користувача з особливостями товару та правилами його безпечного використання.

Інструкції, як окремий жанр, мають лексичні, морфологічні та синтаксичні особливості, які необхідно знати спеціалісту, який займається їхнім перекладом.

На рівні лексики: використання повних найменувань, точних дат, цифр, аббревіатур, книжкова лексика, слова у прямих значеннях, відсутність експресивної та оціночної лексики, вживання віддієслівних іменників.

На рівні морфології: відсутність особових займенників, особливо 1-ї та 2-ї особи, замість яких використовують власні назви або спеціальні позначення: *customer, client, user, manufacturer*. Це робиться для того, щоб уникнути особистісного характеру, а значить і емоційності.

На синтаксичному рівні: розділення тексту на смислові блоки, розділи, зазвичай з використанням підзаголовків та оформленням пунктів.

Основної ознакою науково-технічних текстів є їх насиченість конкретними термінами, тому перекладач повинен хоча б поверхово знати їх значення. Для текстів інструкцій насамперед важливість представляє розмежування різновидів спеціалізованої лексики, а саме термінів, передтермінів, номенів, квазітермінів та професіоналізмів.

До основних прийомів письмового перекладу, перш за все, належать різноманітні трансформації. Причиною їх вживання при перекладі є відмінності мов. Існують такі типи трансформацій як лексичні, граматичні та лексико-граматичні. Серед основних, що зустрічаються у текстах обраних інструкцій, можна виділити такі: заміни (конкретизація (*appliance* – *пральна машина*)), додавання (*mixed* - *змішана білизна*, *Cycle* - *цикл прання*), опущення (*pause mode* – *пауза*), описовий переклад (*1 single size.* – *1 невеликий предмет одягу чи будь-яка інша об'ємна річ*), перестановки (*Preferably turn garments inside out before washing.* – *Перед пранням бажано вивернути предмети одягу навиворіт*).

Завданням інструкцій є розпорядження дій. Саме через цю причину більшість речень є простими. Для перекладу використовується синтаксичне уподібнення або дослівний переклад: *To open the door, pull the handle. - Щоб відкрити дверцята, потягніть за ручку.*

Головними труднощами, з якими перекладач може зіткнутися, є «хибні друзі перекладача», а саме: інтернаціональна лексика, псевдоінтернаціалізми, міжмовні омоніми або пароніми. У текстах інструкцій з експлуатації часто використовуються модальні дієслова, що виражають відтінок імперативності та рекомендації мови. Найчастіше в посібниках з експлуатації зустрічаються такі, як: 1) *may* і *can* – для попередження будь-яких наслідків та результатів: *The remaining programme duration can vary. - Значення часу, який ще буде виконуватися програма, може змінюватися.* 2) *should* та *must* – для поради, рекомендації, заборони чи повинності: *The old hose-sets should not be reused. - Заборонено повторно використовувати старі комплекти шлангів.*

Таким чином, задача перекладача – виконати якісний переклад з дотриманням усіх норм, а для цього йому потрібно знати особливості інструкції як окремого жанру, його лексичні, морфологічні та синтаксичні особливості; бути обізнаним в спеціальній термінології, розуміти принципи та специфіку роботи та експлуатації цієї техніки.

Література

1. Алексеева И. С. Профессиональное обучение переводчика: Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей. Санкт Петербург: Союз, 2001. 288 с.

2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 575 с.

3. Whirlpool User manual. URL : <https://bit.ly/3rLag2L> (дата звернення: 22.04.22)

4. Whirlpool Інструкція з експлуатації URL : <https://bit.ly/3v4MMaU> (дата звернення: 22.04.22)

Войтов Герман

студент 3-го курсу факультету іноземної філології
Наук. кер.: канд., філол. наук, доц. Юнацька А.Б.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДІВ НЕКОРЕКТНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЗАГОЛОВКІВ КІНОКАРТИН

Не варто недооцінювати значення назви фільму. Будь-яка назва містить у собі певний сенс, відсилання на сюжет картини, на ключового героя тощо. У зв'язку з цим важливу роль грає також переклад оригінальних назв на мову перекладу. Ця робота присвячена аналізу некоректного перекладу заголовків кінофільмів та їх коректуванню.

Почнемо з уточнення, які знання повинен мати перекладач перед тим, як адаптувати заголовок фільму мовою перекладу. По-перше, очевидно, що він

повинен бути кваліфікованим філологом та гарно знати специфічну лексику (професійну, сленг тощо), адже бувають випадки, коли назва фільму являє собою певний вираз, характерний для конкретної групи людей. По-друге, якщо кіно було знято за мотивами історичних подій, перекладач повинен знати історичний контекст та події (заголовок може включати в себе назву ключової історичної події, місця, предмета культури тощо). По-третє, перекладачу обов'язково треба знати сюжет фільму, адже назва фільму гарантовано пов'язана з його сюжетом, і найкоректніший переклад вдасться виконати тільки у випадку, коли перекладач переглянув кінофільм в оригінальному озвучуванні та в повній мірі усвідомив його сюжет.

Почнемо з прикладів несерйозних перекладацьких помилок, коли загалом переклад було виконано коректно, але при цьому було обрано некоректне для контексту слово. В оригіналі назва фільму звучить як «*Scent of a Woman*», що переклали російською як «*Запах женщины*», що з першого погляду звучить непогано, але насправді слово «*scent*» перекладається як «*аромат*». А тому коректним варіантом перекладу назви цього фільму буде «*Аромат женщины*».

У 2017-у році вийшов кінофільм «*Shot Caller*», назву якого було перекладено як «*Вистрел в пустоту*». Яку інформацію несе в собі ця назва та як взагалі пов'язана з оригінальним заголовком? Насправді між ними немає нічого спільного. Проаналізуємо, що означає вираз «*shot caller*». Словник Urban Dictionary подає таке визначення: «*Shot caller is an individual in a gang who has a high status. This person "calls the shots", but he doesn't carry it out, he's already done that role, hence his elevated status.*» [1] Таким чином, «*shot caller*» – це людина, що має високий статус у кримінальному світі, тобто нашою мовою це кримінальний авторитет. Вираз «*to call the shots*», від якого походить представлена одиниця, означає «*командувати, віддавати накази*». Таким чином, «*Авторитет*» є коректним перекладом для кінофільму, головний герой якого потрапляє у в'язницю та через деякий час стає поважною людиною у кримінальному світі.

Наступний абзац буде присвячений кінострічці «*Nightcrawler*», що переклали як «*Стрингер*». Стрингер – це позаштатний кореспондент, який веде телерепортажі та кінозйомку з «гарячих точок». Безумовно, таким словом можна охарактеризувати головного героя цього фільму, але оригінальна назва фільму має не таке значення. «*Nightcrawler*» – людина, що веде нічний спосіб життя. Це слово гарно характеризує головного героя, який веде репортажі у темний час доби, коли трапляється щось страшне та кримінальне. Тобто в оригінальній назві увага зосереджується на способі життя героя, на тому, що він не спить вночі, а не на його професії. Тому вважаю доречним перекласти цей заголовок як «*Полуночник*».

Ще один приклад – переклад заголовку фільму «*Changeling*» 2008 року. Переклали його як «*Подмена*». Але з англійської слово «*changeling*» перекладається російською як «*подменыш*». Це слово означає істоту чи предмет у європейському фольклорі, якими, згідно з казками та повір'ями,

підміняли викрадених духами чи чарівними істотами дітей людини. Власне, це й трапляється у сюжеті фільму. Син головної героїні зникає, через деякий час хлопця їй повертає поліція. Але виявляється, що цей хлопець не є її дитиною, хоч він і схожий на сина героїні. Вона намагається пояснити представникам поліції, що вони помилилися, але, не бажаючи визнавати свою некомпетентність, вони відправляють її до психіатричної лікарні. Таким чином, представники поліції є одними з антагоністів у цій історії, і вони власне уособлюють тих злих істот, які підміняли дітей. Тож коректним перекладом назви «*Changeling*» буде «*Подменыш*».

Підводячи підсумки, іноді переклад заголовків зовсім не виконується, а натомість перекладачами вигадується власна назва фільму. І насправді це навіть не завжди погано. Візьмемо у якості прикладу переклад назви кінофільму «*Whiplash*». Це фільм про юнака, який прикладає усі свої зусилля, щоб досягти успіху в індустрії джазу. «*Whiplash*» – назва однієї з музичних партій, яку грає головний герой. Але уявімо, що фільм переклали як «*Хлыст*» або методом транскрипції «*Уиплэш*». Хоч переклад і є повністю коректним, але він не відображає усієї суті цього кіно. Заголовок переклали як «*Одержимість*», що повністю співпадає з сюжетом, у якому герой відрікається від усього, окрім музики та тренувань, щоб досягти вершини. Таким чином, хоч переклад і неточний, але він є гарним варіантом заголовку.

Іноді переклад виконано не зовсім точно, але видно, що перекладачі зрозуміли суть оригінальної назви фільму. Залежно від контексту, перекладачу іноді треба обирати між коректним перекладом оригінальної назви та створенням власного заголовку для кінофільму з ціллю поєднання його з сюжетом кінострічки.

Література

1. Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com/>;
2. Dictionary by Merriam-Webster: America's most trusted online dictionary for English word definitions, meanings, and pronunciation. URL: <https://www.merriam-webster.com/>.

Гнатуша Юлія

Студентка 2 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Запольських С. П.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ НА МАТЕРІАЛІ ПОБУТОВИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПРИЛАДІВ ЩОДЕННОГО КОРИСТУВАННЯ

Реклама є невід'ємною частиною життя сучасної людини та відіграє значну роль у процесі здійснення впливу на реципієнта. Тому дане дослідження присвячено аналізу та порівнянню рекламного дискурсу побутових електроприладів щоденного користування англійської та української мов.

Об'єкт: англомовний та україномовний рекламний дискурс. Предмет: специфіка англомовного рекламного дискурсу, проаналізованого на матеріалі реклами електронних побутових приладів щоденного користування; особливості відтворення структурних елементів рекламного дискурсу українською мовою. Мета: виявлення специфічних особливостей англомовних рекламних повідомлень та аналіз способів та засобів їхнього перекладу.

Для свого дослідження ми проаналізували рекламні ролики і друковану рекламу електроприладів щоденного вжитку (5 приладів з відео-рекламою і 5 – з друкованою на офіційних сайтах). Дослідження показало, що кожен тип має свої переваги та недоліки. Відео-реклама добре сприймається через наявність відео- та аудіо-ефектів. Проте основний недолік – недостатня кількість важливої інформації. Щодо друкованої реклами на сайтах, то вона відрізняється навпаки надмірним обсягом інформації, яка може бути нецікавою і ускладненою для реципієнта.

Аналіз матеріалу продемонстрував, що стандартна форма англомовного рекламного повідомлення складається з чотирьох основних блоків: слогана, заголовку, основного рекламного тексту та фрази-відлуння. Але на практиці часто зустрічається упущення певних складників. Рекламний дискурс має відповідати певним критеріям щодо його оформлення. Серед основних виділяють: інформативність, стислість, логічність, оригінальність тощо. Для створення більш емоційного тексту креатори рекламних повідомлень використовують численні засоби виразності. На думку К. О. Новікової, найбільш поширеними є: метафора, літота, гіпербола, перифраз, епітет, уособлення, метонімія і алітерація. Їх мета – прикрасити текст, полегшити його запам'ятовування і створити в реципієнта позитивне сприйняття рекламованого товару, тим самим посприяти його купівлі.

Існують певні труднощі при відтворенні англомовного рекламного дискурсу. Серед них: переклад римованих рядків, каламбури, інтерпретація, переклад омонімів тощо. Як приклад перекладу рими наведемо рядок з реклами телефону Galaxy S21 від Samsung: «*Vlogging made for the action and reaction*», який перекладачі відтворили як «*Сцена і лаштунки в одному кадрі*». Творці рекламної компанії техніки Bosch використали привітання з новим роком «*Happy New Year*». Але це привітання стало каламбуром: «*Happy New Bosch!*». Цим самим вони привернули увагу глядачів та викликали інтерес до рекламованого. Проблемаю перекладу може також бути пасивний стан дієслова, який в українській мові не дуже широко використовується, як, наприклад, в англійській. Тому часто в таких випадках перекладачі вдаються до перетворення дієслова на іменник: «*Prepare to be inspired*» – «*Приготуйтеся до натхнення*». Слід зазначити, що в обох типах проаналізованих рекламних повідомленнях текст забарвлений великою кількістю стилістичних засобів. Прикладом слугує використання стилістично-яскравих епітетів: *enjoyable texture, refreshing sauce, delicious flavors* у рекламному дискурсі м'ясорубки від торгової марки Panasonic.

У перекладацькій практиці застосовуються різноманітні способи перекладу англомовних текстів. Найпоширенішими є адаптація та прямий переклад. Рідше зустрічаємо ревізію. Найменш вживаною стратегією перекладу англомовної реклами є відсутність перекладу. Проілюструємо наведену інформацію на прикладі перекладу рекламного дискурсу телевізора H8 ULED торгової марки Hisense способом адаптації: «*TN never felt so real*» - «*Неймовірна реальність*». У даному випадку можна помітити появу нових слів у перекладі, яких не існувало в оригіналі.

Отже, рекламний дискурс – поняття, яке можна досліджувати з різних аспектів. Кожен – по-своєму унікальний. У даному дослідженні ми проаналізували 2 типи матеріалу: у відео- та текстовому форматі. При дослідженні англомовних повідомлень перекладачеві варто зважати на його структуру. Доцільно приділити увагу правильному перекладу засобів виразності, таких як епітети, метафори, порівняння, метонімія, гіпербола тощо. Окрім цього, необхідно визначитися зі способом перекладу, щоб у результаті мати граматично та художньо довершений текст.

Література

1. Новікова К. О. Лінгвостилістичні особливості англомовних рекламних текстів та фактори впливу на їх переклад. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ»*. 2016. С. 251-257.
2. М'ясорубка MK-ZJ3500. Panasonic official site. URL: <https://www.panasonic.com/middleeast/en/consumer/cooking/meatgrinders/mk-zj3500.html> (дата звернення: 20.04. 2022)
3. Телевізор H8 ULED Hisense. URL: <https://youtu.be/Eim6R3MIsxs> (дата звернення: 20.04. 2022)
4. Телефон Galaxy S21 Series 5G Samsung. URL: <https://youtu.be/eAyJslGik9o> (дата звернення: 20.04. 2022)
5. Bosch official site (Eng) URL: <https://www.bosch-home.com/mt/products-list/cookingandbaking/cookersandovens/compactoven/CMG636BS1> (дата звернення: 20.04. 2022)

Закутська Валерія

студентка 2 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Запольських С.П.

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІЇ РОМАНІВ ДЖ. К. РОВЛІНГ ПРО ГАРРІ ПОТТЕРА)

У наш час швидкий розвиток суспільства, розширення міжкультурних зв'язків суттєво впливають на всі сфери діяльності людини. Як наслідок, постійний обмін інформацією стає невід'ємною частиною життя кожного. З цим зростають і вимоги до перекладу, особливо до його якості. Багато перекладачів, дослідників, лінгвістів зустрічаються з проблемою перекладу

власних назв (онімів). Актуальність цього дослідження зумовлена відсутністю чітких правил перекладу власних назв (онімів), неоднозначністю серед думок лінгвістів стосовно визначення, класифікації, способів перекладу та їх різноманітності.

Об'єктом дослідження є оніми, які використовуються в художніх текстах. Предметом дослідження є специфіка англomовних онімів романів Дж. К. Ровлінг про Гаррі Поттера, способи і засоби їхнього перекладу на українську мову. Матеріалом дослідження слугує вибірка з 41 оніма на англійській (мові оригіналу) та їхні відповідники в українському перекладі В. Морозова. Мета дослідження – виявити особливості онімів у романах Дж. К. Ровлінг, проаналізувати способи та засоби їхнього перекладу українською мовою, визначити найбільш оптимальні способи передачі власних назв.

За В. С. Виноградовим, оніми – слова, які позначають унікальний дійсний чи вигаданий об'єкт, особу чи місцевість. Основна лексична функція онімів – номінативна, основна граматична – вираження у реченні підмета і додатка. Функції онімів залежать від мовного оточення, ситуації. В художніх текстах головне завдання власних назв – підсилити характер героя, задати правильну емоційність, надати можливість правильно зрозуміти думку автора. Оніми у літературних творах є вербальним повідомленням для реципієнта, що передає образну, емоційну та оцінну інформацію.

Існує велике різноманіття класифікацій онімів, які не узгоджуються між собою, оскільки лінгвісти по-різному сприймали їх суть. Слід зауважити, що з часом можуть з'являтися нові класифікації, для яких знадобляться нові терміни. У нашому дослідженні ми користуємося класифікацією онімів, яку запропонувала Н. В. Подольська. За М. П. Кочерганом головними видами власних назв є: антропоніми, зооніми, топоніми, астроніми, космоніми, ідеоніми, ергоніми, гідроніми, етроніми, епоніми, прагматоніми, міноземної філологіїоніми.

Особливості онімів залежать від екстралінгвістичних факторів, проблем відтворення і засвоєння іншомовних назв (структури, особливості форми та етимології, можливості видозміни та словотвору, зв'язків з іншими одиницями та категоріями мови), розбіжності будови мов у наборі їхніх граматичних категорій, форм, конструкцій, освіченості перекладачів через недостатню розробленість питання, а також від методів перекладу: транскрипції, транслітерації, транспозиції, калькування.

Імена персонажів художніх творів є найбільш експресивним та інформативним засобом. Оскільки оніми виступають не тільки в номінативній функції, а й в характеристичній, власні імена Дж. К. Ровлінг становлять перекладацьку проблему. Таким чином ім'я Северус Снейп (*Severus Snape*) є транслітерованим антропонімом, містить очевидну конотацію до слів «severe», «severious», що означає «суворий, серйозний». У поєднанні це ім'я свідчить про холодність, безсторонність викладача. З іншого боку, Червохвіст (*Wormtail*)

є калькованим антропонімом: складається з частин «worm» – «черв'як» і «tail» – «хвіст». Тож ім'я свідчить про жалюгідність персонажа.

На жаль, переклад не може бути абсолютним аналогом оригіналу, тож головне завдання перекладача – створити максимально наближений до оригіналу переклад. Тому, щоб зберегти специфіку значення В. Морозов звертається до трансформацій, як: транслітерація, транспозиція, калькування; змішані способи (використовують значно рідше). З досліджених 41 оніма, більшість перекладена за допомогою транскрипції (17 онім). Проте ми вважаємо, що калькування краще характеризує і передає персонажа. Так, наприклад, на нашу думку, ім'я пса Гегріда краще було б калькувати (не Флаффі, а наприклад Пухнастик).

Таким чином, найбільш оптимальними способами перекладу онімів є транскрипція і калькування. В українському перекладі переважає тенденція до застосування транскрипції, що підтверджується нашим дослідженням. Так, втрата або зміна інформації при перекладі онімів через відмову від калькування є проблемою, але ми вважаємо, що краще використати спосіб транскрипції або транслітерації, ніж спотворити враження від імені персонажа, особливо коли транскрибоване слово є інтернаціональним.

Література

1. Gardiner A. The theory of proper names. London: Oxford University Press, 1954. 68 с.
2. Бібліотека української літератури: URL: <https://www.ukrlib.com.ua/search.php?Q=%D0%B3%D0%B0%D1%80%D1%80%D1%96+%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%82%D0%B5%D1%80> (дата звернення: 20.01.2022)
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ: Вища школа, 2005. 368 с.
4. Романи Дж. К. Ровлінг про Гаррі Поттера в оригіналі: URL: <http://www.parrallango.com/ru/author/101> (дата звернення: 21.01.2022)
5. Суперанская А. В. Общая теория имени. Москва: Наука, 1973. 366 с.
6. Чумак Г. Перекладацька стратегія В. Морозова при передачі власних імен в українських перекладах авторських дитячих казок: URL: file:///C:/Users/%D0%9B%D0%B5%D1%80%D0%B0/Downloads/Telegram%20Desktop/Chumak_Halina%20.pdf (дата звернення: 20.01.22).

Потапова Мар'яна

студентка 3-го курсу фак-ту іноземної філології
наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Андрєєва І.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ПЕРСОНАЖНОГО МОВЛЕННЯ В АНІМАЦІЙНОМУ ФІЛЬМІ (НА МАТЕРІАЛІ МУЛЬТСЕРІАЛУ “MY LITTLE PONY”)

У сучасному кінематографі створення уявлення про персонажа за допомогою специфічних мовних засобів є одним з інструментів розкриття його історії ще до того, як оповідь прямим текстом її зазначить. Лише почувши мову героя ми вже можемо зробити деякі висновки щодо його ймовірного життя та

характеру. Саме тому при адаптації стилістично-забарвленого мовлення з мови оригіналу до мови країни перекладу виникають деякі труднощі. Актуальність представленої тематики зумовлена потребою досліджувати закономірності відтворення особливостей мовного портрету у перекладі анімаційних фільмів.

При дослідженні людського фактора у мовленнєвій діяльності поняття портрету мовної особистості є одним з центральних. Згідно до визначення Ю. М. Караулова мовна особистість - сукупність здібностей і характеристик людини, що обумовлюють створення і сприйняття ним мовних текстів, які розрізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною і точністю відображення дійсності, цільовою спрямованістю. Таким чином ми можемо розглядати мовну особистість як носія мови з усіма поточними факторами його психічних, культурних, соціальних та фізіологічних особливостей.

У роботі ми також звертаємося до О. Г. Васильєвої, на думку якої портрет мовної особистості базується на сенсорно-емоційному рівні, тож саме зображення персонажу відтворюється за допомогою емотивної забарвленості мови, стилю мовлення, особливого підбору лексичних одиниць для вираження думки тощо.

Під час дослідження ми проаналізували мовні портрети головних героїв анімаційного серіалу і виявили основні прийоми перекладу, які були обрані при адаптації мови оригіналу до мови країни споживача. Нами було виявлено наступні засоби, до вживання найчастіше зверталися перекладачі:

Компенсація - це спосіб перекладу, при якому елементи сенсу, прагматичні значення, а також стилістичні нюанси, тотожні передача яких неможлива, а, отже, втрачаються при перекладі, передаються в тексті перекладу елементами іншого порядку, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі.

У обраному нами анімаційному серіалі мова однієї з героїнь сповнена словами, які можуть бути знайомі особі яка, як і вона сама, багато читає і має обширний словниковий запас: *precipice*, *threshold*, *brink*. Проте коли співрозмовник її не розуміє вона намагається дібрати простіший для розуміння синонім. У перекладі, завдяки прийому компенсації, ми маємо аналог заданої оригіналом ситуації: героїня вживає ті слова, в правописі яких співрозмовник не впевнений, тож не може правильно написати їх у листі: *передгроззя*, *переддень*, *на грані*.

Прийом компенсації ми вважаємо найбільш доречним при перекладі емотивно-забарвленої мови, бо він дозволяє глядачеві іншої країни сприймати мовний портрет персонажу на тому ж рівні, що й носії мови оригіналу.

Модуляція (змістовний розвиток) - заміна слова або словосполучення мови оригіналу одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці.

Наступна розглянута нами героїня дотримується образу крутого підлітка, тож її мовленнєвий портрет забарвлений сленговими виразами як *to be a snap*, що має значення "дуже легко", та *to do something in a jiffy* із значенням "дуже швидко". При перекладі був застосований спосіб модуляції який не зберіг

особливостей мовлення героїні, наблизивши його до стандартного, у зв'язку з чим її мовленнєвий портрет майже не відрізняється від портретів другорядних героїв. Проте однозначно невдалим цей спосіб перекладу ми не можемо назвати.

Висновки: Проведене дослідження показало, що найуживанішими способами перекладу емоційно-забарвленого мовлення є компенсація та модуляція. При використанні модуляції висловлювання дуже спрощуються, що впливає на коректну передачу портрету мовленнєвої особистості. Перспективою подальшого дослідження є пошук потенційних варіантів передачі персонажного мовлення через діалекти, властиві країні-споживачу.

Література

1. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва: Высшая школа. 1990. 253 с.
2. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва: ЛКИ. 2010. 264 с.
3. Vasylieva O. Peculiarities of Language Personality Structuring International Electronic Scientific Journal. 2016. №2. С. 15-16.

Тертишна Юлія

студентка 3 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Андреева І.О.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ Л.М. МОНТГОМЕРІ “ANNE OF GREEN GABLES”

У сучасному етапі лінгвістичних студій можна чітко простежити зацікавленість науковців у дослідженні «мовної особистості» людини, її мовленнєвої діяльності та засобів її реалізації. Мовна особистість є складним поняттям, оскільки має багаторівневу структуру. Під «мовною особистістю» ми, вслід за Ю. Карауловим розуміємо, «це особистість, виражена у мові (текстах) і через мову, це особистість, реконструйована в основних своїх рисах на базі мовних засобів» [Караулов Ю.В, 2010]. Структура мовної особистості складається з трьох рівнів: вербально-семантичний; лінгвокогнітивний; прагматичний. В представленому дослідженні об'єктом виступає мовна особистість головного персонажа роману Л. М. Монтгомері «Anne from Green Gables» на лінгвокогнітивному рівні.

В ході аналізу було виявлено наступні концепти, а саме:

Концепт “PERSONALITY” є найбільш частотним за своєю реалізацією. Головна героїня постійно аналізує та робить висновки про свою багатогранну особистість: “*There's such a lot of different Annes in me*”.

Концепт “PERSONALITY” представлено через такі лексеми як “I am, person, girl, me”. Цей концепт, має негативне забарвлення, оскільки Ганна, як дитина, робить висновки опираючись на думку дорослих, які постійно роблять акцент на негативних рисах особистості Ганни: “*I'm such a troublesome person*”

– дівчинка вважає, що вона проблемна особистість, та заслуговує покарання : *“I’m a dreadfully wicked and ungrateful girl, and I deserve to be punished”*

Із концептом “PERSONALITY” у представленій мовної особистості пов’язаний інший концепт “IMAGINATION”, який, на думку героїні складає важливу рису її особистості: *“I don’t know, but I can imagine”* – вислів дає нам зрозуміти, що навколишній світ та його сприйняття формує, в першу чергу уява дівчинки.

Заслуговує уваги концепт “FEMINISM” , який доволі активно функціонує у комунікативній практиці представленій мовної особистості. Ганна не раз зачіпає тему фемінізму та нерівності жінок у тогочасному суспільстві : *“GIRLS CAN DO ANYTHING”* свідчить про прояв феміністичних тенденцій у картині світу головної героїні. Вона чітко бачить пригнічення жінок та не хоче його приймати як належне: *“Isn’t it true that if I choose to marry my life could be traded to the highest bidder for some farmland and cows?”*. Боротьба за право жінки вважатися повноцінними є невід’ємною частиною свідомості дівчинки: *“Women are made whole the moment they enter this world”*.

Отже, проаналізувавши комунікативну практику обраної мовної особистості, можна стверджувати про унікальність її мовної картини світу. Про це, свідчить низка лінгвокогнітивних концептів, які проявляються в персонажному мовленні – PERSONALITY, IMAGINATION, FEMINISM. Аналіз лінгвокогнітивного рівня дозволяє окреслити особливості вербалізації когнітивних конструктів у мовленні головної героїні. Перспективи подальшого наукового дослідження ми вбачаємо у дослідженні вербально-семантичного та мотиваційного рівня обраної мовної особистості.

Література

1. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Изд. 7-е Москва : Издательство ЛКИ, 2010. 264 с.

2. Montgomery L.M. “Anne of Green Gables”. L. C. Page & Co. of Boston on June 13, 1980. 280 с.

Федун Ярослав

студент 3-го курсу ф-ту іноземної філології
наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Андрєєва І.О.

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ СТАТЕЙ АМЕРИКАНСЬКОГО ВИДАННЯ «NEW YORK TIMES»)

Глобалізація, швидкі зміни в економіці та розширення міжнародної співпраці України з іншими країнами за останні десятиліття призвели до необхідності інтерпретування англomовної лексики українською мовою, оскільки існує потреба визначати світові події.

Метою роботи є розглянути підходи до перекладу англomовних економічних термінів українською мовою (на матеріалі статей американського видання «New York Times»). **Об’єктом дослідження** є економічні тексти

американського видання «New York Times». **Предметом дослідження** є підходи до перекладу англomовних економічних термінів українською мовою.

Термін як поняття сформувався в минулому столітті і на даний момент є центральним поняттям в будь-якій галузі науки. Вже за своєю суттю термін забезпечує точність, ясність і розуміння певної наукової думки. При цьому, до сих пір не існує загальновизнаного визначення цього концепту. На думку дослідників, термін повинен відповідати таким важливим вимогам: точності (семантика терміну має строго відрізнятися від інших понять у відповідній терміносистемі); тотожності (зміст терміну повинен відповідати сучасному науковому знанню про предмет, явище, процес, ознаку тощо); моносемії (будь-який звуковий комплекс повинен бути закріплений за одним науковим поняттям); позбавленості емоційно-експресивного забарвлення [1].

Труднощі перекладу економічних текстів полягають в тому, щоб надати точний переклад конкретним термінам за умови, що поняття через свої відмінності не завжди збігаються [2, с. 160]. Терміни можуть мати властивість синонімії: одне й те саме поняття (або предмет) може іноді позначатися різними словами: subscriber – user (абонент), screen – shield (екран), trolley – truck – bogie – dolly (візок). Останні два явища – багатозначність і синонімія суперечать природі функціонування і призначенню терміна. Однак при перекладі конкретної предметної ситуації, конкретної науково-технічної сфери, терміни не допускають їх невірної тлумачення [3, с. 62]. Економічна наука, як і вся інша, має свої власні терміни. В принципі термін однозначний, однак чисті терміни дуже рідкісні. Найчастіше слово-термін володіє декількома значеннями. Наприклад, термін «есопому»: 1. Наука (political esonomy) 2. Економіка (народне господарство). 3. Економія (кошти).

Розглянемо приклади перекладу термінів в уривку з економічної статті видання «New York Times». Наступні економічні терміни при перекладі з англійської мови мають стійкі аналоги в українській мові: *The Employment Service* – Служба зайнятості; *job opportunities* – можливості працевлаштування; *skill levels* – професійний рівень; *high level of unemployment* – високий рівень безробіття; *full-time or part-time jobs* – робота на повну ставку або на півставки; *unemployment benefits* – допомога по безробіттю; *delivery people* – кур'єри; *sales clerks* – продавці. Для успішного здійснення перекладу в розпорядженні перекладача є ряд лексичних і лексико-семантичних трансформацій. На підставі проведених досліджень можна сказати про те, що дуже велика кількість термінів та спеціальної лексики практично являють собою кальки, тобто відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) або фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови. Наприклад: *economic growth* – економічне зростання, *global downturn* – глобальний економічний спад, *industrial production* – промислове виробництво, *gross domestic product* – внутрішній валовий продукт і т.д.

Також використовується транслітерація: *export-експорт*. Транскрипція зустрічається при перекладі власних назв та інших назв: *Wall Street Journal* –

газета *Уолл-стріт*. Прийом генералізації, тобто розширення значення одиниці мови зустрічається вкрай рідко при перекладі економічних текстів, тому що такі тексти мають на меті донести певну інформацію з максимальною точністю і конкретністю. Конкретизація, тобто звуження вихідного значення, також зустрічається в економічних текстах, наприклад, *manufacturing output* – не просто *обсяги виробництва*, а *обсяги промислового виробництва*. Можливе використання антонімічного перекладу, тобто заміна конструкції в негативну чи навпаки: *It's coming, whatever governments do; but they can make it better or worse.* – *Це має бути, що б уряди не робили, але вони можуть повернути ситуацію в кращу або в гіршу сторону*. Також можна застосовувати такі прийоми: додавання, опущення, метонімічний переклад, компенсація, описовий переклад, які в аналізованій статті не зустрічаються.

Специфіка перекладу термінів зумовлена їх основними властивостями (специфічністю вживання і змістовною точністю) і особливою функцією – називання поняття в системі понять. Проблему перекладу терміну економічних текстів можна розглядати як проблему точної передачі його значення, яка передбачає абсолютну ідентичність понять, які висловлюються термінами в мові оригіналу й мові перекладу. Переклад термінів вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою.

Література

1. Ткач А.В. Сучасна українська медична термінологія: проблеми та перспективи розвитку. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/144949343.pdf>
2. Антонюк Н. М. Іноземномовний переклад в межах судових засідань та роботі Верховного Суду України / Н. М. Антонюк // Вісник Академії адвокатури України. 2013. Число 2. С. 147–148.
3. Особливості перекладу економічних текстів: [навч. посіб.] / Л. Л. Славова, Ю. В. Святюк ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Знання України, 2016. 208 с.

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ»

Гусєва Дар'я

студентка 1 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: д-р. філол. наук, проф. Приходько Г.І.

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»

Сучасний етап розвитку лінгвістичної думки характеризується підвищеним інтересом вчених до проблематики, пов'язаної з вивченням стилістичних засобів створення образу як самостійного об'єкта дослідження. Існує доволі багато різноманітних класифікацій стилістичних засобів.

Так, І.Р. Гальперін поділяє стилістичні прийоми на лексико-фразеологічні, синтаксичні та фонетичні. До лексико-фразеологічних прийомів належать метафора, метонімія, іронія, епітет, оксюморон, вигуки, гра слів, зевгма, перифрази, евфемізми, порівняння, гіпербола, використання прислів'їв та приказок, алюзії, цитати. До синтаксичним – інверсія, відокремлення, еліпсис, замовчування, невластне-пряме мовлення, риторичне питання, літота, паралельні конструкції, хіазм, повтори, ретардація, антитеза. До фонетичних – інтонація, алітерація, ониматопея, рима, ритм [Гальперін 2014, с. 178].

В.А. Кухаренко виділяє чотири основні групи стилістичних прийомів:

1) Лексичні – метафора, метонімія, уособлення, епітет, гіпербола, іронія, гра слів, зевгма.

2) Синтаксичні – інверсія, еліпсис, риторичне питання, хіазм, повтори, паралельні конструкції.

3) Лексико-синтаксичні – антитеза, літота, порівняння, перифраз, градація.

4) Графічні та фонетичні – курсив, підкреслення, орфографічні помилки, великі літери, лапки, алітерація, асонанс, ониматопея, рима, ритм [Кухаренко 2013, с 102].

Важливу роль відіграють стилістичні прийоми у художній літературі. Вони допомагають автору у створенні художніх образів, а читачеві поринути у світ літературного твору, зрозуміти авторський задум.

При створенні характеру персонажа робиться акцент на його мову і думки, завдяки яким у читача складається враження про персонажів. Таким чином, стилістичні засоби допомагають автору розкрити сутність героїв твору.

Основними стилістичними прийомами, які використовуються для створення образів головних героїв у романі “Великий Гетсби” є епітети, метафори та порівняння. У своєму романі автор застосовує епітети для опису предметів та настроїв героїв.

У творі Ф.С. Фіцджеральда епітет відіграє надзвичайно важливу роль в описі зовнішності. За допомогою уживання автором яскравих епітетів у всьому творі, можна відразу зрозуміти його ставлення до всіх героїв роману, уявити їх зовнішність, характер.

Метафори в романі допомагають автору створити яскраві образи, що запам'ятовуються. Метафора є потужним засобом для підкреслення найважливішої ознаки характеру, створення індивідуального образу, емоційного ефекту, настрою.

Порівняння виконують образотворчу функцію. Ознакою порівняння є форма предмета, колір, звук. Порівняння героїв твору з предметами та явищами дійсності є яскравим засобом їх оцінки.

Отже, проаналізувавши роль стилістичних прийомів у романі “Великий Гетсби”, можна дійти висновку, що мовні засоби виразності є базовим інструментом для створення образів у художньому творі.

Література

1. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. М.: Либроком, 2014. 382 с.
2. Кухаренко В.А. Практикум по стилистике английского языка. М.: Флинта, 2013. 144 с.
3. Fitzgerald F.S. The Great Gatsby. New York: Scribner. 2015. 160 p.

Зуєва Олена

студентка 1 курсу ОР Магістр фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: д-р філол. наук, доц. Тупахіна О.В.

ОБРАЗ ДЗЕРКАЛА В ХУДОЖНІЙ СИСТЕМІ РОМАНУ ДЖОНА ХАРДІНГА «ФЛОРАНС І ДЖАЙЛЗ»

Питання функцій та символіки дзеркала у художньому творі є предметом тривалої літературознавчої полеміки. Так, в есеї «Дзеркала» У.Еко з посиланням на Ж.Лакана визначає дзеркало як інструмент індивідуального самоототожнення [Есо, р. 226]. Для М.Бахтіна дзеркало – провідник ідеї подвоєння, осягнення Іншого, юнгіанської Тіні [Бахтин, с. 32]. За Т.Гундоровою, дзеркало відображає істинну сутність персонажа, допомагає йому осягнути себе: «у відображенні дзеркала відбувається злиття баченого і глядача, образу і спостерігача» [Гундорова, с. 87].

Образ дзеркала є визначальним для літературних епох, позначених заглибленням у внутрішній світ персонажа, посиленням психологізмом та наголосом на трагічну подвоєність людської душі, - зокрема, вікторіанської готики. На думку К.Кахейн, структурним центром готичного роману є безперервна битва з дзеркальним відображенням, яке одночасно є і собою й «іншим»; у дзеркалі наявна страшна постать, яка чекає на визнання [Kahane, p. 45]. З огляду на вищезазначене, видається доцільним звернутися до специфіки адаптації функціоналу образу дзеркала до постмодерністського інтер'єру неовікторіанського готичного роману. Цікавим прикладом подібної адаптації видається роман Джона Хардінга «Флоранс і Джайлз», де звернення до символіки дзеркала здійснюється алюзивно, за посередництва відомої новели Генрі Джеймса «Оберт гвинта».

Образ дзеркала у романі нерозривно пов'язаний із внутрішнім станом його головної героїні, дівчинки Флоранс. Винуватиця трагічної загибелі гувернантки, міс Вітекер, Флоранс не здатна визнати свою провину напругу; натомість, її непроговорена травма маніоземної філологіїєстує себе у галюцинаціях і видіннях, значна частина яких відбувається за посередництва дзеркал. Зокрема, дзеркало маніоземної філологіїєстує паранойяльний страх викриття: подібно до героїні «Оберту гвинта», яку переслідує відбиток Пітера Квінта у дзеркальних поверхнях віконних шибок [Jones, p. 119], Флоранс впевнена, що нова гувернантка, міс Тейлор, здатна стежити за нею через всі дзеркала в будинку.

Так само, як і в новелі Джеймса, дзеркальна поверхня у романі Хардінга здатна візуалізувати приховане. Як відомо, психоаналітичне прочитання «Оберту гвинта» позиціонує привиди Квінта й Джессел як проєкцію найглибших страхів і придушених бажань героїні, які та не в змозі визнати, а отже, й опанувати. Особливої уваги заслуговує у цьому контексті сцена, де привид Джессел підміняє відбиток гувернантки у дзеркалі, стверджуючи в такий спосіб їхню внутрішню тотожність. Подібним чином можна витлумачити аналогічний епізод у романі Хардінга: при спробі роздивитися себе в дзеркало Флоранс бачить потворну примару, яку вважає привидом міс Тейлор і яка насправді є нічим іншим, як демонстрацією внутрішнього стану самої героїні.

Зауважимо, що з огляду на обраний Хардінгом ракурс фокалізації (єдиний ненадійний наратор) читач майже позбавлений можливості поглянути на Флоранс збоку. До власної зовнішності дівчинка ставиться критично, описуючи себе як худорлявого, незграбного і блілого підлітка: «*I found myself in a grand hallway with a great sweeping staircase, chandeliered and crystallized to the nines, mirrors everywhere, so that I was surrounded by what seemed dozens of pale, gawky girls, staring at me from all directions*» [Harding, c. 53]; при цьому гувернантка, міс Тейлор, зневажливо зауважує, що та «не красуня». Дисоціативний розлад у Флоранс настільки сильний, що вона не здатна навіть впізнати себе на випадково знайденій дитячій фотографії: дівчинка на фото лякає її, і героїня зізнається, що навряд чи хотіла би з нею зустрітися [Harding, p. 76].

Власне «я» видається Флоранс настільки загрозливим і жахливим, що вона прагне радикально дистанціюватися від своєї юнгіанської «Тіні», яку помилково ідентифікує як міс Тейлор. В одній з останніх сцен роману, перш ніж наважитися на вбивство гувернантки, вона нищить усі дзеркала в маєтку Блайт-хаус: «*Now that she could not see me moving about the house, I needed to sit and think and make plans of my own*» [Harding, p. 229]. Втім, символічно, що при цьому Флоранс доведеться в буквальному сенсі перетворитися на міс Тейлор для імітації від'їзду гувернантки з маєтку (чим має бути виправдане її раптове зникнення). Подібно до того, як у новелі Джеймса героїня власноруч вчиняє те, що, на її думку, мали скоїти привиди, Флоранс всупереч бажаному остаточно зливається зі своєю Тінню.

В такий спосіб, образ дзеркала у романі Хардінга використовується не лише для маніфесту філологічної естації внутрішньої травми героїні та її прихованих страхів (що в цілому властиве вікторіанській готиці), але й для парадоксальної постмодерністської трансгресії кордону між реальністю та «задзеркаллям».

Література

1. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. Искусство. М., 1979. С. 32-33.
2. Гундорова Т. Жінка і дзеркало. Незалежний культурологічний часопис «І», 2000. №17. С. 87-94.
3. Eco U. Mirrors. Semiotics and the Philosophy of Language. Bloomington: Indiana University Press, 1983. 254 P.

4. James H. The Turn of the Screw. London : Penguin, 1946. 172 P.
5. Jones A. E. Point of View in the Turn of the Screw. Modern Language Association, Vol. 74, №1, 1959. P. 112-122.
6. Harding J. Florence and Giles. London : Harper Collins, 2010. 277 P.
7. Kahane C. Gothic mirrors and feminine identity. The Centennial Review, Vol. 24, №1, 1980. P. 43-64.

Іваницька Вероніка

Студентка 1 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук Залужна М. В.

СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ АВТОРА НА ПРИКЛАДІ МОВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛІРИКИ ЕМІЛІ ДІКІНСОН

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що проблематика створення образу автора в ключі американського романтизму наразі всебічно не досліджена. Постать Емілі Дікінсон у дискурсі американських студій і нині залишається знаковою та загадковою, до її біографії й творчості активно звертаються не лише дослідники, але й представники масової культури. Саме тому вивчення авторської ідентичності поетки у поєднанні з виявленням мовних особливостей її лірики із залученням індуктивного та системного методів, а також елементів біографічного методу уявляється нам перспективним. У своїй попередній праці ми намагалися досягнути її образ із застосуванням іншого дослідницького інструментарію [1].

Задля більш коректних результатів дослідження ми взяли за основу хронологічний принцип аналізу лірики. У даній роботі проаналізовано окремі вірші, написані Емілі Дікінсон протягом одного, 1861-го, року. Усі твори опубліковані в зібранні творів, яке є головним джерелом текстологічного аналізу [2].

У поезіях № 217 та 218 образ автора створюється за рахунок підкреслення внутрішнього «я» ліричного героя: особистий займенник «І» зустрічається у поезії № 217 сім разів, а у вірші № 218 – чотири рази. Важливо відзначити лаконічність цих двох творів, відсутність «надлишкових» епітетів, строкатості поетичної мови. Наприклад, поезія № 217 – це небагатослівне, але не позбавлене почуттів та мудрості звернення до Спасителя. Можна припустити, що «скупість» щодо вживання прикметників зумовлена бажанням поетки дистанціюватися від ліричного героя, поглянути на нього відсторонено, наче згори, конструюючи таким чином свою авторську ідентичність прагматично, раціонально та вивірено.

Вірш № 219 також написаний від першої особи, проте є вже більш емоційним. І, хоча емоційна забарвленість відзначається, передусім, пунктуаційно (знаки оклику, тире, велика літера), лексика також супроводжує вияв стурбованості ліричного героя. Ефект поспіху, схвильованості досягається за допомогою тавтології: «**You dropped** a Purple Ravelling in –/ **You dropped** an Amber thread»; «**And still**, she plies her spotted Brooms, **And still** the

Aprons fly – Till Brooms fade softly into stars – » [2, p. 101–102]. І в другій, і у третій строфах спостерігаємо тавтологічність, складається враження, ніби мовцю ніколи добирати слова, тому він повторюється. Хоча акцент на «я» тут зменшується (займенники «I», «my» використовуються лише тричі), додається перегукування між «she»/«her» та «you». Займенникові ролі змінюються від строфи до строфи, від речення до речення, що, знову ж таки, натякає читачеві на обмеженість часу.

У поезіях № 221 та 222 спостерігається тенденція до конструювання образу автора з використанням більшої кількості тропів (наприклад, антитеза: «*It can't be Dying! / It's too Rouge*», № 221; анафора: «*When Katie...*», № 222) [2, p. 102]. Таке застосування мовних засобів сприяє створенню зовсім іншого образу ліричного героя – «окличного», небайдужого, сповненого вражень та думок. З іншого боку, у творах такого типу з'являється дистанція між оповідачем та читачем, адже займенники зникають та поступаються місцем відстороненій оповіді, вдумливому спостереженню за навколишнім світом. У цій точці перетинаються ліричний герой та особистість авторки, ми можемо побачити зв'язок між її лірикою та свідомим відлюдництвом. Життєвий досвід Емілі Дікінсон сублімується в її творчість, неявно, але відчутно.

У наступних за нумерацією творах № 223 та 224 поетка повертається до «я» ліричного героя, цього разу із більш філософською тематикою лірики. Тут «я» створює враження антитези та своєрідної літоти. Людина, виражена цим скромним «я», протиставляється Всесвіту, постає перед нами дитиною у великому світі – незалежно від її віку. Посмішка, що потрібна самому ліричному герою (одній абстрактній людині, яку він уособлює), описується як «усього одна», «найменша»: «*But just a single smile*», «*The smallest one*», «*It shone so very small*» (до того ж знову для підсилення значення використано тавтологію) [2, p. 102–103]. У вірші № 224 спостерігаємо схожі мотиви: «*I've nothing else – to bring*», але потім «я» зводиться до «ми», розширюється та узагальнюється: «*Maybe, we shouldn't mind them [Stars]*» [2, p. 103].

Отже, на основі проаналізованих поезій можна стверджувати, що до основних мовних засобів, які використовує Дікінсон для створення образу автора, належать поширене використання займенників, мінімалістичне вживання тропів (якщо вони й з'являються у тексті, тон ліричного героя одразу стає відстороненим, прохолодним; зокрема, авторка раціонально вплітає у лірику тавтологію, антитезу, анафору). Образ автора у творчості Емілі Дікінсон конструється за допомогою широкого діапазону мовних одиниць.

Література

1. Іваницька В. Поезія Емілі Дікінсон крізь призму авторської ідентичності. *США : політика, суспільство, культура. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених, присвяченої 30-річчю встановлення дипломатичних відносин США й України*. 26 січня 2022 р. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2022. С. 93-96.

2. *The Complete Poems of Emily Dickinson* / Edited by Thomas H. Johnson. Boston, Toronto : Little, Brown and Company, 1976. 770 p.

Ілюхова Дар'я
студентка 1 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: д-р. філол. наук, проф. Приходько Г.І.

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ ПЕЙЗАЖУ В РОМАНАХ СЕСТЕР БРОНТЕ

Словесно-художній пейзаж є предметом зацікавлень багатьох лінгвістів (В. А. Кухаренко, І. М. Вознесенська, Ю. Б. Курасовська, Г. І. Лушникова, О. А. Нечаєва, В. Н. Рябова, Н. А. Шогенцукова та ін.). Предметом дослідження є стилістичні особливості в романах сестер Бронте зображення пейзажу в художньому тексті.

Пейзаж у літературі (від франц. - Країна, місцевість) - один із змістовних композиційних компонентів художнього твору. Це опис природи, що виконує різні ідейно-естетичні функції.

Дослідження пейзажу пройшло довгий еволюційний шлях. Навіть сьогодні літературно-художній пейзаж не до кінця розглянутий з урахуванням його значущості для побудови тексту, незважаючи на те, що значення пейзажного фрагмента насамперед пояснюється потребами тексту, і автор конструє ту чи ту пейзажну картинку, підкоряючись законам текстопобудови, хоча, можливо, і цілком усвідомлює це.

«Nature» – ключове слово, що представляє цікавий для нас концепт у англійською. Слово запозичене з давньофранцузького, де воно відповідає лат. "natura" (утворено від дієслова "nascor" - "народжуватися, виникати») [1, с. 661].

Роль та функції художнього пейзажу природи у літературному творі дуже важливі. Пейзаж може бути потрібний для географічного позначення місця дії; для окреслення місцевості, щоб читачі могли краще ознайомитися з природними умовами проживання людей, з екзотичною красою тощо; для динамічного опису мінливих картин подорожі; для зйомки різних явищ природи і т. д. Пейзаж може нести як фонове, так і смислове навантаження, розкриваючи щось нове в людині. Звернення до природи виводить письменника на міркування філософського плану, які, з одного боку, характеризують особливості авторського світосприйняття, з іншого - характер героїв твору.

Саме природа, як символ краси та первозданної чистоти, образна та яскрава, може бути мірилом прекрасного. З іншого боку, дослідження природоописів дає можливість виявити особливості стилю тих чи інших творів літератури.

Емілі Бронте та Шарлота Бронте – письменниці XIX століття, в якому панувала кілька напрямків: романтизм (з його містицизмом та готикою), критичний реалізм, натуралізм. Природа приваблює Емілі над стані спокою, умиротворення, а русі, заворює свої дикої силою. Відповідно до такого розуміння природи у письменниці часто виникає образ бунтаря, який здатний

протиставити себе стихії. Його владна душа утверджує не гармонію зі світом природи та людини, а його індивідуальну владу.

"Грозовий перевал", безсумнівно, як і "Джейн Ейр", - складне поєднання елементів романтизму і реалізму, твір, яке теж можна охарактеризувати як перехідне явище в еволюції англійського роману ХІХ століття від романтичної естетики до реалізму.

Аналіз складу пейзажних описів у романі Е. Бронте «Грозовий перевал» показав, що у даному творі природа не відокремлена, вона супроводжує героїв, зливається із нею і має місце за будь-якому важливому події. Письменниця часто уособлює природу, цим демонструючи її значимість.

Так, проаналізувавши картини пейзажу, можна зробити висновок, що стилістичними засобами, що найчастіше зустрічаються, є: епітет, порівняння, колірні прикметники, уособлення. Крім перерахованих вище засобів виразності необхідно відзначити використання таких засобів як гіпербола, метонімія, антитеза, але частота їх вживання невелика, тому вони не несуть особливого смислового навантаження, а лише використовуються для збагачення змісту висловлювання.

Шарлотта Бронте – майстер художнього пейзажу. Вона бачила світ очима художника. Прекрасні і нескінченно різноманітні накидані в романі ландшафти рідної північної Англії, всі ці вересові долини і пагорби, то оповиті блакитним серпанком, то залиті місячним світлом або зледенілі, посічені холодним вітром.

Описи природи підпорядковані дії, у романі Ш. Бронте немає жодного «нейтрального» пейзажу. Природа є одним із засобів розкриття характерів у романі.

Таким чином, пейзаж визначається як компонент тексту, який здійснює вплив на читача та виконує у художньому творі різні функції (психологічна, естетична, тематична, стильова, позначення місця та часу та ін.) залежно від стилю автора, його приналежності до літературного спрямування та ідейного задуму.

Література

1. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. М.: Гнозис, 1976. 1088 с.

Кільова Дар'я

студентка 5 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Голуб Ю. І.

МОВНІ ТА ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНІВ-ТРИЛЕРІВ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ СІДНІ ШЕЛДОНА)

Трилер (від англ. *thrill* – тремтіння, хвилювання) – жанр белетристики, в якому винахідливі герої виступають проти злочинців чи темних сил, що несуть небезпеку безпосередньо головним героям, цілій країні, чи прагнуть зруйнувати стабільність усього світу. Характерним для цього жанру є напружений сюжет, в основі якого лежить таємна змова, яка подається в

інтенсивному темпі оповіді, що не втомлює читача зайвими деталями [Федосюк 1997, с. 105].

На відміну від романів у жанрі детектива або бойовика у трилері немає явних жанрових рамок. Головне завдання таких творів – забезпечити максимальне нервово напруження, пов'язане з існуючою загадкою, яке триває до кінця твору. Розповідь у трилері ведеться від особи злочинця або жертви, що переносить увагу з процесу розслідування на самий злочин, що однак не виключає можливості паралельно описувати хід розслідування від особи детектива або випадкового персонажа, який спостерігає за подіями, не розуміючи їх смислу.

Метою нашого дослідження є виявлення та аналіз мовних та жанрових особливостей романів відомого американського письменника Сідні Шелдона «Розколоті сні» та «Якщо настане завтра», які є психологічними трилерами з елементами детективу і характеризуються напруженим сюжетом та загадковою атмосферою.

Сучасний трилер має під-жанри, що сформувались відповідно до сучасних знань про світ. Загальною класифікацією можна вважати такий поділ: психологічні, детективні, еротичні, технотрилери тощо.

Психологічний трилер має свої особливості:

- наявність психологічного та емоційного, а не фізичного, конфлікту; боротьба з суперником;
- вирішення загадок, пошуки, спроби досягнення таємниць, містичні мотиви.

Сюжети трилеру спираються, в першу чергу, на розслідування злочину, розкриття таємниці. При цьому увага концентрується на комплексі проблем, що стали причинами скоєння злочину, на дослідженні типологічних ситуацій, в яких зріє і втілюється злочинний задум [Маркулан 1975, с. 125].

Так, головна героїня роману «Розколоті сні» страждає від розладу особистості і представлена повністю протилежними персонажами – Ешлі Петтерсон, Тоні Прескотт та Алетт Петерс: *«Sheriff Dowling took a deep breath. Ashley Patterson...Toni Prescott...Alette Peters, they're all the same fucking person»* [Sheldon 1998, с.129]. Коли її вина підтверджується, яскраво проявляється внутрішній психологічний конфлікт: *«I`m not a dangerous criminal. I`m a normal woman. And a voice inside her said, Who murdered five innocent people»* [Sheldon 1998, с. 320]. Під час проходження терапії лікар Гілберт Келлер, розкриває темне минуле Ешлі. Вона визнає, що її колеги – товариська і весела Тоні Прескотт та сором'язлива і самотня художниця Алетт Петерс – несправжні: *«Don`t you understand? They`re not real. They`re my imagination»* [Sheldon 1998, с. 308].

Варто зазначити, що мовна особистість персонажів трилерів найповніше і найяскравіше розкривається саме в діалогах. Події творів розвиваються дуже стрімко, у них майже відсутні будь-які описи. Проаналізувавши романи Сідні Шелдона, ми дійшли висновку про те, що персонажне мовлення є важливим засобом створення яскравих неповторних образів, які привертають увагу

читачів. Через мовленнєву поведінку автор розкриває внутрішні переживання героїв, мотиви їх вчинків, морально-ціннісні суперечності.

На відміну від роману жахів, трилер орієнтований не лише на страх. В його основі завжди лежить кримінальний сюжет, що висуває на перший план нерозривно пов'язане зі злочином уявлення про справедливість. Усі речі у трилері неоднозначні, а всі обставини – з подвійним смислом. Покарання несправедливе, оскільки сама жертва є винною. Злочинець виглядає звичайною людиною до зіткнення з жертвою. Він і сам здається жертвою – жертвою обставин, що склалися не найкращим чином, і цим викликає співчуття. Поки злочин не розкрито, суспільство вбачає в лиходіїві сторону, що страждає [Чечельницкая 2011].

Так, майже увесь сюжет трилеру «Якщо настане завтра» пов'язаний з розслідуванням злочину вагітної жінки, яка насправді була невинною. Незважаючи на несправедливе звинувачення, вона прагне справедливості і не втрачає мужності: «*I will survive, Tracy thought. I face mine enemies naked, and my courage is my shield*» [Sheldon 1985, с. 126].

Отже, дослідивши твори Сідні Шелдона «Розколоті сни» та «Якщо настане завтра», ми з'ясували, що характерним для романів-трилерів є напружений сюжет, інтенсивний темп оповіді, відсутність жорстких жанрових рамок, використання мовних засобів, що викликають у читачів тривалі відчуття хвилювання і страху.

Література

1. Маркулан Я. Детектив. Что это такое? Морфология жанра. *Зарубежный кинодетектив*. Л. : Искусство, 1975. С. 125-126.
2. Федосюк М. Ю. Нерешенные вопросы теории речевых жанров. *Вопросы языкознания*. 1997. № 5. С. 102-120.
3. Чечельницкая Т. Триллер – концепция стиля. URL: <https://proza.ru/2011/03/15/1889>
4. Sheldon S. Tell me your dreams. London : Harper Collins Publishers, 1998. 342 p.
5. Sheldon S. If tomorrow comes. New York : Warner Books, 1985. 464 p.

Кучеренко Катерина

студентка 1 курсу ОР магістр фак-ту іноземної філології
Наук.кер.: канд. філол. наук, доц. Васирина К.М.

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У РОМАНІ АГАТИ КРІСТІ «THE BURDEN»: ТИПОЛОГІЯ ТА ФУНКЦІЇ

Роман «The Burden» є зразком лірико-психологічної прози Агати Крісті, що була видана авторкою під ім'ям Мері Вестмакот. Сучасні літературознавці стверджують, що Агата Крісті використовувала творчий псевдонім не тільки з метою приховати своє справжнє ім'я, а й продемонструвати інший бік своєї творчої особистості. Варто наголосити на тому, що у всіх псевдонімних творах присутні біографічні елементи, таким чином, кожний роман із серії містить ремінісценції на певний період із життя меткині. Сюжети романів побудовані

за принципом відкритості, а головний акцент робиться на передачі почуттів і переживань героїв. Макс Меллоун, чоловік письменниці, надавав наступну характеристику псевдонімній прозі дружини: «*At best these books are dramatic, and concentrate an interest on the solution to situations which arise out of the high tensions in life*» [Osborne 1983, p. 182].

У центрі сюжету роману «The Burden» — відносини між двома сестрами, де «нездорова» турбота старшої призводить до життєвого краху молодшої. Через ці стосунки письменниця прагнула осмислити власні психологічні проблеми та розв'язати філософські питання на тлі зображення побутових стосунків. Провідною темою твору є пошук гармонії жінки у відносинах з навколишнім світом. Героїня роману опиняється перед вибором, в результаті якого у її житті відбуваються позитивні трансформації.

Слід наголосити на тому, що у творі представлено детальне зображення жіночих образів, які відіграють головну роль у сюжетному розвитку. На їх прикладі авторка розмірковує над особливостями тогочасних цінностей англійського суспільства та підіймає питання сімейних стосунків. Отож, у творі увагу зосереджено на перипетіях життя двох сестер: Лаури і Ширлі.

Старша сестра – Лаура втілює образ жертвовної жінки, яка стає «заручницею» власного бажання позбавитися від гріха, який вона не вчиняла, проте, свідомо собі нав'язала: «*I've got all-mixed up somehow, and that must be my own fault*» [Christie 1956, p. 217]. Всі її вчинки продиктовані бажанням спокутувати цей гріх перед молодшою сестрою, якій вона до того бажала смерті: «*I prayed. I lit a candle for my Intention. And do you know what my Intention was? I wanted Shirley to die*» [Christie 1956, p. 226]. В результаті цього любов Лаури до сестри стає гіперболізованою, а її опіка надмірною. При цьому сама Лаура виявляється дуже сильною, самовідданою і відповідальною особистістю, її цілеспрямованість проявляється у прагненні забезпечити щастя Ширлі. Більше того, засліплена таким бажанням, Лаура часто не помічає та ігнорує свої власні потреби і прагнення. Вона ладна покласти все своє життя на вівтар сестринської любові, втім, втративши Ширлі, а з нею і «привід» своєї одержимості, героїня кінець-кінцем стає щасливою. Їй вдається почути власне серце і віддатися на волю коханого чоловіка: «*She felt his love... for the first time, she felt and comprehended the weight of love*» [Christie 1956, p. 250].

Другим жіночим образом у романі є героїня на ім'я Ширлі, яка виступає повною протилежністю старшій сестрі. З самого початку вона зображена у якості легковажної дитини, яка усвідомлює надмірну турботу батьків і вміло цим користується: «*I'm a lazy devil. I'd much rather stay at home and do nothing*» [Christie 1956, p. 89]. Саме гіперопіка батьків, а пізніше надмірна любов сестри не дають можливості Ширлі пристосуватися до дорослого життя і робить її неспроможною приймати зважені рішення та здійснювати обдумані вчинки. Згодом героїня потрапляє під вплив свого чоловіка, який не сприймає її серйозно і бездумно розпоряджається її коштами. Тож, постійно знаходячись у стані «дитини», об'єкту кохання та турботи, Ширлі втрачає свою індивідуальність і виявляється не в змозі жити без сторонньої допомоги: «*She was a lost, bewildered child*»

[Christie 1956, p. 253]. Однак, якщо старша сестра, пройшовши складний шлях спокутування гріху, здобула заслужене щастя, то життя молодшої, навпаки, зазнало фатальних змін під тиском обставин. Коли Ширлі зникає зі сторінок роману, то Лаура набуває повну свободу і вже може: «*accept not punishment but happiness... stop giving and learn to take*» [Christie 1956, p. 254].

Тож, письменниця репрезентувала два типи жінок, які кожна по своєму відчують і переживають «тягар» любові. Так, зокрема, Лаура – доросла, розумна, гідна, вельми цілісна особистість, яка не зупиняється перед життєвими труднощами і вміє нести відповідальність. Вона діє досить виважено і всі її вчинки базуються на бажанні спокутувати власний гріх, який непосильним тягарем лежав на її та сестриному житті. Саме цей тягар відбився і на житті Ширлі, яка приймає кохання Лаури як належне, залишається «дорослим дитям», пасивно сприймає всі турботи про неї як належне і в результаті гине. Таким чином письменниця розкриває сенс назви роману та розмірковує над певними психологічними проблемами родинних та міжособистісних стосунків.

Література

1. Christie A. The Burden. Collins, 1956. 298 p.
2. Osborne Ch. The Life and Crimes of Agatha Christie, 1983. 256 p.

Нелюбова Орина

студентка 1 курсу магістратури фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Васирина К. М.

КОНЦЕПТ БОЖЕВІЛЛЯ У ІНТЕРМЕДІАЛЬНІЙ ПРОЕКЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ВІДЕОГРИ “ALICE: MADNESS RETURNS” (2011))

Мотив божевілья є одним із ключових традиційних мотивів, повторюваних у літературі як Західної Європи, так і всього світу. Божевільний стан завжди був зручним інструментом для пояснення мотивації персонажів, елементом літературної рефлексії, через який автори намагались змалювати світ навколо, та навіть головним каталізатором сюжету.

Ще за часів античності у працях філософів і письменників «хвороби душі» виступали основним рушієм розвитку сюжету, наприклад, як реалізація волевиявлення богів чи як засіб покарання, що викликало негативні асоціації з психічно нездоровими людьми у реальності, стигматизувало їх [Калач 2021, с. 12].

З плином часу ставлення до ментальних захворювань і особливих станів у суспільній свідомості, а отже і у літературі, змінилось. Божевільні протагоністи ставали елементами символічної опозиції «я-світ», «хаос-порядок», відображаючи бажання митців переосмислити оточуючу дійсність. Дослідниця Л. Федер запропонувала наступне визначення божевілья, сформульоване саме на засадах психічних порушень, репрезентованих в літературі: «Божевілья – це стан, при якому підсвідомі процеси переважають свідомі так, що вони у результаті контролюють світосприйняття і реакції на оточення» [Feder, p. 3-4].

Саме сприйняття суспільства, норм моралі і поведінки було об'єктом вивчення та рефлексії багатьох письменників, а фокалізація через божевільних персонажів допомагала художньо осмислити як світ навколо, так і концепт божевілля як органічного елементу цього світу.

В ХІХ столітті мотив безумства знов набуває актуальності. І з того часу література та інші види мистецтва постійно звертаються до теми психічного нездоров'я, переосмислюють її та приділяють особливу увагу альтернативному світосприйняттю персонажів як класичних творів, так і новіших художніх продуктів. Це призводить до зміни як самого концепту ментального здоров'я, так і ставлення суспільства до нього, а новий інструментарій сучасних видів медіа дозволяє більш рельєфно представити його у зрозумілій та привабливій для сучасного реципієнта формі. Митці користуються можливістю нарешті говорити на раніше «табуйовані» теми: вони вдаються як до знищення колишніх стереотипів у медіа, так і популяризують нові [Richardson, p. 17]. У сучасних творах навіжені люди нерідко стають носіями нових чеснот, протипоставлених по-справжньому хворому світу, а їхні психічні особливості часто презентують не як хворобу чи ваду, а як паранормальні надможливості.

Новий погляд на божевілля представлено і у сучасній відеоігровій репрезентації твору Льюїса Керролла «Аліса в Країні Чудес», а саме: у грі «Alice: Madness Returns» (2011).

Нагадаємо, що Льюїс Керролл у своїх творах неодноразово звертався до теми психічних недуг. Письменник мав власний досвід знайомства із побутом мешканців лікарень для психічно хворих: він відвідував такі установи зі своїм родичем та, вочевидь, надихнувся атмосферою подібного місця не лише на створення яскравого епізоду «Божевільного чаювання» Капелюшника [Torrey, Miller, p. 33], але й взагалі на опис цілої країни, де всі «не в ладах з головою», і яку Чеширський Кіт характеризує наступним образом «*We're all mad here. I'm mad. You're mad*» [Carroll, p. 90]. З позиції Аліси з книги так і є, за виключенням того, що себе вона вважає єдиною по-справжньому здоровою та розсудливою людиною у Країні Чудес.

У книзі Льюїса Керролла Аліса є спостерігачем. Вона розглядає чарівний світ та його її жителів з точки зору людини, яка знає «як треба» і виступає в опозиції до мешканців невідомого їй всесвіту, судячи їх за власними нормами моралі та психічного здоров'я, навішуючи ярлики «божевільний», «нездоровий», «неправильний». До останньої хвилини, перед тим як прокинутись, Аліса продовжує заперечувати правила нового світу, протистояти йому і страждати від цього: «*At this the whole pack rose up into the air, and came flying down upon her ; she gave a little scream, half of fright and half of anger, and tried to beat them off*» [Carroll, p. 188].

Відеоігрова адаптація книги Льюїса Керролла «Alice: Madness Returns» (2011) трансформує умови існування протагоністки, тим самим змінюючи її ставлення до світу навколо (Англія часів вікторіанської епохи) та до світу Країни Чудес.

Комп'ютерна Аліса Ліддел, яка виявляється сиротою через низку сюжетних перипетій, тепер є дорослішою, ніж в оригінальному тексті. Вона сама стає спочатку заручницею у лікарні для психічно хворих, а потім має

ходити до психіатра, отримавши тавро «божевільної дівчинки». Ігрова Аліса у реальному світі жорстокої до маргінальних верств населення вікторіанської Англії стає жертвою соціальної стигматизації.

Шляхом постмодерністської неовікторіанської ревізії першотвору через зміну типу протагоністки, розробники гри у своєму творі досліджують питання травми, психічного здоров'я та через такий трансформований образ вивчають жорстокі реалії життя сироти.

У новій проекції Аліса вже не виконує роль книжкового спостерігача, що відмовляється «грати за правилами», критикуючи новий світ та вважаючи всіх, кого вона не розуміє, «божевільними». Тепер вона сама стає представницею пригніченої верстви населення, потерпає від презирства до психічно хворих, а Країна Чудес стає не ворожим світом, де Аліса нікого не розуміє, а справжнім притулком, примарним місцем, у якому протагоністка може знайти дійсне розуміння, переосмислити події реальної дійсності.

Відеогра суттєво змінює рецепцію самого концепту божевілля та образів психічно хворих людей. Наділяючи сучасну Алісу новими рисами, розробники гри переносять її на інший полюс опозиції «хаос-порядок», адже тепер дівчина є частиною «хаосу» Країни Чудес, а також реверсують категорії у опозиції «я-світ», оскільки норми глузду, за якими дівчина судила людей, тепер є тягарем, від якого ігрова героїня має страждати. Через її «божевільність» відбувається чергова ревізія табу, змінюється сприйняття нової Аліси, яка стає втіленням сучасного ідеалу: ця прониклива, цілеспрямована та незламна дівчина готова за будь-яку ціну стояти на захисті своїх переконань, навіть якщо це веде до протистояння з усім світом.

Література

1. Калач Д. М. Божевілля в античності: етико-філософський аналіз. *Scientific Journal Virtus*. Вінниця, 2021. №53. С. 10-12.
2. Carroll Lewis. *Alice's Adventures in Wonderland*. Chicago : VolumeOne Publishing, 1998. 195 p.
3. Richardson J. T. A Visual Culture of Stigma: Critically Examining Representations of Mental Illness. *Art Education*. Vol. 61, №5, 2008. P. 13-18.
4. Feder L. *Madness in Literature*. Princeton: Princeton University Press, 2021. 352 p.
5. Torrey E. F., Miller J. *Violence and Mental Illness: What Lewis Carroll had to Say*. *Schizophrenia Research*. Amsterdam, 2014. №160. P. 33-34.

Потапенко Софія

студентка 1 курсу фак-ту іноземної філології

Наук.кер.: д-р. філол. наук, проф. Приходько Г.І.

ОСОБЛИВОСТІ ІДЮСТИЛЮ ДЕНА БРАУНА

Розвиток сучасної літературної художньої творчості пов'язаний із зміною сформованих жанрів та створенням нових. Романи Дена Брауна користуються величезною популярністю у всьому світі, випускаються великими тиражами і, без сумніву, можуть бути віднесені до творів масового читача.

Поняття та методи стилістичного дослідження, що склалися за багато років, застосовуються у роботах, присвячених вивченню поетичних та прозових творів. Усталені методи модифікуються завдяки їх використанню у дослідженнях нових жанрів та напрямів у художній літературі.

- Поняття «ідіостиль» - це система змістовних та формальних лінгвістичних характеристик, які притаманні творам конкретного автора. Ці особливості роблять унікальним авторський спосіб мовного висловлювання. Як правило, на практиці цей термін використовують по відношенню до художніх творів. В цілому ідіостиль є сукупністю таких факторів як домінуючі властивості пізнавального стилю, властивості стилю мислення, об'єктивованість/суб'єктивність викладу, що призводить до використання певних мовних жанрів, а також мовною компетенцією автора.

Романи Д. Брауна згадані у праці Д. Бурштейна [4], у якій докладно аналізуються проблеми творів Дена Брауна, висловлювані ним погляди і пропонуються тлумачення та інтерпретації символів, яких так багато у Дена Брауна. Незабаром після появи роману «Код да Вінчі» Грег Тейлор випустив книгу, де він пише про те, яким буде наступний роман Дена Брауна, і пропонує набір тем і проблем, які, на думку Г. Тейлор, будуть розкриті в черговому творі [6]. Роман «Код да Вінчі» привернув увагу О.О. Ліпгарта, який проаналізував його зміст, своєрідність авторської мови [5].

Комплексний аналіз особливості ідіостилу Д. Брауна на матеріалі романів «Код да Вінчі», «Ангели та Демони», «Втрачений символ» дозволив дійти наступних висновків:

Однією з основних відмінних рис стилю романів Дена Брауна є використання різних стилів мови. Основними факторами, які впливають на відбір мовних засобів для стилізацій, є сюжетні детермінанти легенди, що лежать в основі фабули подій.

Для авторського стилю Дена Брауна характерне використання термінів та спеціальної історичної та наукової термінології у тексті роману. Це надає роману ґрунтовності та експресивності й переконує читача у достовірності того, що відбувається.

Для досягнення підтвердження наукового та історичного характеру наведених фактів у романах Дена Брауна використовується спеціальна термінологічна лексика у повному чи скороченому варіанті. Аббревіатури також уживаються як засіб впливу в часі (місце розташування у часі).

Синтактико-стилістичні прийоми в романах Д. Брауна зумовлюють специфічну організацію речень, завдяки чому можлива передача різних конотативних і прагматичних характеристик описуваних подій, поведінки героїв та їхнього стану. До таких прийомів належить синтаксична транспозиція, неповне речення, парцеляція, граматична інверсія, переривання висловлювання, ретардація.

Ден Браун будує сюжет обох романів навколо проблем, які цікавлять суспільство: в основі «Ангелів і демонів» це проблема технології та великого вибуху, в основі «Кода да Вінчі» - божественне походження Ісуса Христа і продовження його роду. Відповідно терміни, які автор включає в тексти двох романів, стосуються названих проблем.

За допомогою термінів Ден Браун надає оповіді характеру науковості, посилює атмосферу таємничості. У романі «Ангели та демони» Ден Браун користується термінами, що належать до галузі фізики, астрономії, математики, медицини, фармакології, поліграфії, історії та релігії, магії.

У романі «Код да Вінчі» використані біблійні терміни, історичні та релігійні терміни, терміни з математики. Ден Браун вводить у тканину роману лінгвістичні терміни, терміни, що відносяться до шифрування та терміни магії.

У романі "Втрачений символ" уявлення про абстрактну протяжність у часі спільно з уявленням про її подієве наповнення передається в романі за допомогою різних стилістичних засобів, таких як метафора, метонімія та порівняння. Час у романі означає не безликий абстрактний континуум, а події та зміни, що відбуваються в ньому. Метонімічний і метафоричний переноси слугують для концентрації фокусу уваги: замінюючи найменування зміни/події «часом» автор підкреслює динаміку буття, односпрямованість та незворотність змін.

Література

1. Brown D. Angels and Demons. London: Corgi Books, 2001.
2. Brown D. The Da Vinci Code. Режим доступу: https://archive.org/details/TheDaVinciCode_201308.
3. Brown D. The Lost Symbol. London: Doubleday, 2009. 340 с.
4. Burstein D. Secrets of the Code: The Unauthorized Guide to the Mysteries Behind THE DA VINCI CODE. London: Orion Books Ltd., 2005.
5. Липгарт, А.А. Основы лингвопоэтики: учебное пособие. М.: Изд-во МГУ, 2006. 109 с.
6. Taylor G. The Guide to Dan Brown's The Solomon Key. London: DeVorss & Company, 2006.

Сазонова Єлизавета

студентка 1 курсу магістратури фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. філол. наук, доц. Залужна М.В.

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕФЕКТУ САСПЕНС У РОМАНІ С. КІНГА «CUJO»

У сучасному літературознавстві та мовознавстві проблематика ефекту «саспенс» посідає важливе місце. Саме ефекту «саспенс» належить центральна роль жанрової ознаки літератури жахів. *Об'єктом* роботи є ефект «саспенс». *Предметом* виступають мовні засоби вираження ефекту «саспенс». *Мета* цього дослідження – встановити лексичні засоби вираження ефекту саспенс на матеріалі роману С. Кінга «Cujo».

Згідно з визначенням, наданим Д. Дейчісом, *саспенс* – це посилення інтересу читача до того, що трапиться надалі в тексті. Найважливіша роль у такому процесі належить читачеві, тому що лише завдяки йому розвивається те саме «посилення інтересу» [3, с. 21].

Мета ефекту «саспенс» – створити у читача тривожний стан. Атмосфера ефекту «саспенс» створюється фіксованим набором подій: 1) небезпечна

ситуація; 2) власне емоція «страх» та мимовільні реакції персонажа; 3) певним чином усвідомлені дії й мовні реакції персонажа [2, с. 25].

З метою охарактеризувати поняття «саспенс», можна вивести наступні три основні положення: 1) ефект «саспенс» відбувається лише за умови, що читач залучений до тексту; 2) певною мірою «саспенс» залежить від затримки дії й від основної ідеї твору; 3) бажання продовжувати читання, тобто посилення інтересу до того, що далі трапиться [3, с. 21].

Результати проведеного аналізу дозволяють стверджувати, що у романі С. Кінга «Cujo» функціонує велика кількість лексичних засобів вираження ефекту «саспенс». По-перше, згідно дослідниці О. Божко, до таких засобів ми відносимо *іменники* [1, с. 17-18], що виражають:

- надприродне явище: *“The **monster** was gone, the **monster** was dead. Frank Dodd moldered inside his coffin. Except that the **monster** never dies. Werewolf, vampire, ghoul, unnameable creature from the wastes. The **monster** never dies”*.

- природне явище: *“**Rain** was drizzling down”; “Heat **lightning** flickered sporadically, tattooing crazy shadows in there”*.

- людину: *“Her daughter turned, her daughter turned, turned, and there was **blood** all over her **mouth**, it was down her **chin**, it was matting her blue sailor dress, **blood**, oh dear God dear Jesus Joseph and Mary so much **blood**”; “He had fallen back against the seat, his **eyes** dazed and blank. His **face** was white. His **lips** had gone bluish at the corners”*.

- страх: *“And as his mother and father went back to the door the **fear** settled on him again like a cold coat full of mist. Like a shroud stinking of hopeless **death**”; “And Rusty had never sounded like this, and for a second crucial moment, Bannerman was frozen in his tracks with a terrible, atavistic **horror**”; “**Terror** had followed the guilt”; “Once, about two years ago, she had had a horrible **nightmare**, one she didn’t think she would ever forget”*.

- напруження: *“She was **wired with tension** and trying not to show it”; “He looked at her attentively. That curious intense quality was back in her voice and on her face. That **nervousness**”*.

- збудження: *“At first there had been **panic**—the raw, fluttering **panic** of a bird trapped in a garage”*.

- занепокоєння: *“An **anxiety** dream, Donna would have said, and God knew he had enough to be anxious about”; “She saw the disappointment and **worry** on Brett’s face and went on”*.

По-друге, до лексичних засобів вираження ефекту саспенс ми відносимо дієслівні лексичні одиниці [1, с. 18-19], які поділяються на такі тематичні групи:

- дії, що спричиняють атмосферу саспенс: *“I’ll **kill** him too if I have to, the way I **killed** all three of the Cambers, the way I’m going to **kill** you and your son”; “The question **scared** her. It **scared** her that such a question should ever have to be asked, even to oneself, in the dark of night”; “He never wanted to see anything like that again . . . and suppose the woman was up there, **shot** or **slashed** or **strangled**?”; “If she and Brett didn’t come home from this trip, would he come after*

them, as he had vaguely **threatened** back in Portland?"; "Someone had **murdered** Gary".

- дії, що виражають наслідки саспенсу, які проявляються у зміні:
 - фізичного стану: "Tad had finally fallen asleep again, but his sleep was not restful; he **twisted**, turned, sometimes moaned"; "The big dog seemed to have **shrunk** inside his matted and blood-streaked coat"; "His muzzle was **wrinkled** back in a terrible mock grin that froze Brett with horror".
 - психофізіологічного стану: "Donna **held her breath**"; "She **shivered** a third time, and this time her arms broke out in gooseflesh"; "He began to **tremble**".
 - емоційного стану: "Donna **shrieked**"; "He began to **scream**, his hands clapped over his eyes".

Отже, у дослідженні виявлено низку мовних засобів вираження саспенсу, зокрема прямі номінації, лексеми з компонентом "fear", що відіграють важливу роль у семантиці роману С. Кінга "Cujo". Перспектива дослідження полягає в аналізі відтворення лексичних засобів вираження ефекту «саспенс» у перекладі українською мовою на матеріалі творів С. Кінга.

Література

1. Божко О. С. Засоби лексичної номінації атмосфери саспенс у художніх творах жанру хоррор *Науковий вісник ДДПУ ім. І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. Мовознавство. 2017. № 7. С. 17-19.
2. Божко О. С. Стилiстичнi засоби формування атмосфери «саспенс» в англomовних художнiх творах жанру «хоррор» *Науковий вісник ХДУ*. 2015. №24 С. 24-27.
3. Задерій І. Ю. Ефект саспенсу і вирішення його драматичних репрезентацій. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. № 6, том 2. С. 18-21.
4. King S. Cujo. Scribner. 1981. 304 p.

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ»

Клеменко Олена

студентка 3 курсу фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: д-р. пед. наук, проф. Пахомова Т.О.

«МЕТОДИКА ЗАНУРЕННЯ» У НАВЧАННІ ГОВОРІННЮ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

У сучасному світі відбувається бурхливий розвиток суспільства, технологій, науки та культури, що вносить свої кардинальні зміни майже в усі сфери життя та буття людей. Цей вплив не оминає також сферу сучасної мовної освіти, до якої висуваються певні вимоги з пошуку інноваційних технологій навчання, які підвищують ефективність засвоєння знань та формують стійкі й усвідомлені навички з усіх видів мовленнєвої діяльності.

Оскільки сучасною стратегічною метою навчання іноземної мови у школі є формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності,

ключову роль відіграють саме комунікативні уміння, розвиток яких є неможливим без оволодіння мовними засобами реалізації усного і писемного висловлювання [1]. Так чи інакше, провідне місце займає саме навчання говорінню, бо граматичний та лексичний матеріал не забезпечить продуктивний розвиток комунікативних умінь, хоча може значно знизити певні труднощі при цьому. Питаннями реформування та удосконалення вивчення мови в процесі мовленнєвого спілкування привертала увагу різних зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як Н.Н. Хомський, А.А. Остапенко, С.Ю. Ніколаєва, Н.В. Кузьміна, Л.П. Федоренко, М.А. Петренко, Дж. Керолл, О.О. Бодальова та інших. Усі вони неодноразово наголошували про необхідність введення новітніх методик для того, щоб навчання іноземної мови було більш ефективним та продуктивним, відповідало вимогам сучасного розвитку процесу навчання та освіти загалом. Тому метою даного дослідження є аналіз «методики занурення» як одного з сучасних та дієвих підходів у навчанні говорінню та вивченні ІМ зокрема.

З'явилась теорія занурення ще у 80-х роках ХІХ століття, коли видатний німецький педагог та лінгвіст М. Берлиць почав використовувати дану методику як вид концентрованого навчання іноземних мов [2]. У наш час до «методу занурення» науковці підходять двояко, розуміючи це як:

- модель спеціально організованого заняття з одного чи кількох суміжних предметів упродовж певного часу, яке поділяється на однопредметне чи двопредметне, тематичне, порівняльне (міжпредметне) та евристичне (метапредметне) занурення [3];

- інтенсивний метод з використанням сугестивного впливу, що допомагає розкрити внутрішній потенціал учня через перебування в оточенні мови, яка є інструментом його інтеграції в іноземний простір.

В сучасних школах особливо розуміють необхідність удосконалення підходів до навчання говорінню, бо звичайного вивчення граматики та слів з постійною опорою на підручник просто недостатньо для того, що учень зміг говорити, оскільки для цього потрібна постійна практика. Тому відмінністю даної методики від інших традиційних підходів є те, що навчання говорінню та формування комунікативних навичок в учнів методом «занурення» відбувається автоматично за регулярної практики та повноцінного перебування в іншомовному середовищі, де тісно сполучаються власне вивчення ІМ з розвитком навичок спілкування. При цьому, характер сприйняття знань значно різниться, процес прийняття і віддачі отриманої інформації у навчанні говорінню проходить значно швидше та ефективніше, а змістовні компоненти даного процесу - механізми осмислення, пом'яті, випереджувального синтезу – проходять на автоматичному рівні, допомагаючи учням середньої школи засвоювати матеріал жвавіше.

До основних переваг використання методики «занурення» належать:

- прискорене формування комунікативних та мовленнєвих умінь та навичок, що забезпечується постійним використанням ІМ;
- опанування матеріалом з мінімальною опорою на рідну мову;
- методика допомагає отримувати учням більш змістовні та поглиблені знання, збільшити їх обсяг не збільшуючи часу на їх засвоєння;

-методика вирішує проблему інтенсифікації освітнього процесу та активізує пізнавальний процес кожного учня.

Отже, результати дослідження доводять ефективність використання «методики занурення» у навчання говорінню в середній школі, доводячи її інноваційність та сучасність. Зважаючи на практичну сторону методу, можна стверджувати, що «занурення» є надзвичайно дієвим у ході формування і розвитку комунікативних навичок учнів. Значення цього методу важко переоцінити, оскільки він дає учням можливість швидше опанувати та пристосуватися до іноземної мови через моделювання реального мовленнєвого середовища та відповідної атмосфери у навчанні, що, безперечно, спонукає учнів говорити та використовувати мову як засіб комунікації.

Література

1 Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / упоряд. : О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско. Ленвіт, 2013. 590 с.

2 Петренко М.А. Интенсивные методы обучения иностранным языкам / ред. М. А. Петренко, М. С. Романенко. *Развитие современного образования: теория, методика и практика*: материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. ЦНС «Интерактив плюс», 2016. С. 165–169.

3 Остапенко А.А. Концентрированное обучение: модели образовательной технологии. Киев : Департамент образования и науки, 1998. 56 с.

Чернобай Валерія

студентка 1 курсу магістратури фак-ту іноземної філології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Надточій Н.О.

ВИКОРИСТАННЯ КРЕОЛІЗОВАНИХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Загальнодидактичний принцип наочності є основним у сучасній методиці навчання іноземних мов; він спирається на чуттєво-наочні образи. Засвоєння мовних знань та активізація процесу навчання різним видам іншомовної діяльності стає більш ефективним завдяки наслідуванню цього принципу.

Аналіз психолінгвістичних та методичних праць з проблеми наочності дозволяє говорити про деякі переваги креолізованих текстів як засобів наочності з погляду психологічних особливостей навчання іноземної мови. Використання засобів візуальної наочності впливає позитивно на такі механізми мовної діяльності, як мислення, сприйняття, увага та пам'ять. Мета використання креолізованих текстів у школі – навчати розважаючи.

Засвоєння предметно-образотворчої інформації в креолізованому тексті може бути як проміжною метою навчання, так і засобом навчання, яке виконує роль візуальної опори при засвоєнні вербальної інформації.

Використання креолізованих текстів під час передачі навчальної

інформації може стимулювати творче сприйняття та більш усвідомлене використання навчального матеріалу. Наявність загальних моментів та взаємна підтримка зорового та слухового сприйняття – зорові образи, що виникають при демонстрації креолізованих текстів, сприяють кращому розумінню слухового ряду (пояснення викладача) та збільшують швидкість сприйняття та розуміння мови.

Крім того, використання зображення в тексті викликає інтерес у школярів і тим самим активізує мимовільну увагу та запам'ятовування, знижуючи зусилля, що витрачаються на довільну увагу та запам'ятовування. Застосування креолізованих текстів дозволяє управляти увагою учнів, знімати втому (з допомогою зміни каналу сприйняття та видів діяльності).

Прикладом використання креолізованого тексту під час вивчення іноземної мови є комікс, текст якого є послідовністю кадрів, що містять, крім малюнка, вербальний твір, що передає переважно діалог персонажів, який міститься в особливій рамці. У коміксах, як правило, використовується розмовна мова, діалоги – лаконічні, а подана у коміксах інформація емоційно забарвлена, що сприяє більш ефективному її засвоєнню.

Лексика, яка зустрічається в коміксах, відноситься до різних сфер життя і людської діяльності, що дозволяє використовувати комікс практично на будь-якому уроці. Комікси відображають національний характер носіїв мови, що сприяє формуванню міжкультурної компетенції. Також у коміксах представлена лінгвокраїнознавча інформація про країну, мова якої вивчається, що сприяє формуванню в учнів уявлення про норми поведінки, звичаї та традиції населення цієї країни.

Можна виділити такі функції креолізованих текстів як засобів навчання іноземної мови: інформаційна, комунікативна, освітня, виховна, естетична функції.

Завдання для дотекстової роботи з коміксами: визначення теми за заголовком або іншими стимулами, ознайомлення з можливими мовними чи культурними складнощами, ознайомлення з візуальним рядом коміксу, читання та обговорення власних назв. Текстовий етап спрямовано знайомство безпосередньо з самим текстом коміксу, його читання, вивчення коментарів до тексту. Завдання для текстового етапу: первинне читання кількох сторінок коміксу за ролями; завдання на відновлення логічного порядку; вторинне читання про себе; вставити текст, якого бракує, у порожні бульбашки; підтвердження/ спростування інформації (*true/false*); пошук спеціальної інформації у тексті (певних слів чи виразів). Завдання для післятекстового етапу: заповнення пропусків з використанням слів або виразів з тексту; переказ із опорою на піктограми; переклад несуцільного тексту коміксу на суцільний текст.

СЕКЦІЯ «ПСИХОЛОГІЯ»

Артеменко Дар'я

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. психол. наук, доц. Железнякова Ю. В.

НЕВРОЗИ ЯК НАСЛІДОК ВІДСУТНОСТІ ЛЮБОВІ

Актуальність дослідження. Постійного самовдосконалення та вміння вчасно переоцінити та переосмислити підходи до дитини вимагає процес виховання. Невміння сім'ї підтримати розвиток дитини, а іноді й небажання звертати увагу на її потреби призводить до дисгармонії сімейних стосунків та нервових розладів у дитини.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Дослідження проблеми впливу сім'ї на становлення дитини, сімейного виховання, формування особистості відображені в працях таких вчених як Д. Баумрінд, О. Бодальов, В. Гарбузов, І. Дубровіна, О. Захаров, Ф. Кован і К. Кован, І. Кон, Я. Корчак, Р. Ленг, В. Столін, М. Хонекер.

Мета дослідження: проаналізувати особливості виникнення неврозів через відсутність любові батьків до дитини.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Дитина, яку позбавляють любові її власні батьки, має мало можливостей для досягнення високої самоповаги, створення стійкого, позитивного Я-образу. Аналіз людей, які страждають на невротичні розлади, відчувають труднощі у спілкуванні та професійній діяльності, свідчить про те, що все це зумовлене відсутністю батьківської уваги і тепла.

Дисгармонійні відносини які виражаються в недоброзичливості, неувважності, жорстокості в поведінці батьків із дітьми викликає в останніх ворожість, яка може бути спрямована зовні (агресивні дії проти сім'ї, сторонніх людей) або всередину (почуття провини, тривоги, низька самоповага).

В. Гарбузов вирізняє наступні типи виховання, що призводять до захворювання на неврози:

1) неприйняття, емоційне відторгнення – неприйняття індивідуальних особливостей дитини у поєднанні з жорстким контролем, регламентацією життя дитини, нав'язуванням їй єдиного правильного (з погляду батьків) типу поведінки; поряд із жорстким контролем цей тип може поєднуватися з недостатнім рівнем контролю, байдужістю, цілковитим потуранням;

2) гіперсоціалізація – тривожно-недовірлива концентрація батьків на стані здоров'я дитини, її соціальному статусі, очікуванні успіхів часто з недооцінюванням індивідуальних психологічних особливостей дитини;

3) кумир сім'ї – концентрація батьків на дитині, потурання її примхам, іноді на шкоду іншим дітям або членам сім'ї [1].

Найбільше шкодять дитині непослідовний стиль виховання, змішаний стиль виховання, неузгодженість і суперечливість установок батьків на

процес виховання. Постійна непередбачуваність реакцій батьків позбавляє дитину відчуття стабільності оточуючого світу, зумовлює формування відносно низьких показників особистісного розвитку, гальмує процес розвитку породжує підвищену тривожність, незрілі та неузгоджені ціннісні орієнтації, непослідовну або суперечливу Я-концепцію. «Я-образ» і самооцінка, що навіюються дитині є негативною через те що, дитину переконують у тому, що вона погана, зла, дурна.

Висновки. Таким чином, спираючись на викладений матеріал можна підсумувати те, що створені несприятливі умови для росту і відсутність всебічного розвитку дитини призводить до того, що вона втрачає самоповагу, стає невпевненою, тривожною, змінює власний образ, знижує самооцінку. Нездатність батьків виробити сприятливу для розвитку дитини виховну позицію також може призвести й до порушень у стосунках з ними та жорстокості.

Завдання дорослих полягає в тому, щоб допомогти дитині в повній мірі розвинути свої здібності, а не навпаки загубити їх. Процес становлення дитячої душі вимагає певної гнучкості з боку батьків, особливо, коли справа стосується почуттів та особистих уподобань дитини.

Батьки можуть шляхом стимулювання поведінки впливати на формування Я-образу дитини, чим підвищити чи знизити її самооцінку, змінити в неї власний образ (у результаті орієнтації дитини на реалізацію певних цілей і планів, досягнення певних стандартів).

Цілі і плани повинні відповідати реальним психофізіологічним і психологічним можливостям дитини, її схильностям та інтересам, тоді створена ситуація успіху сприятиме формуванню позитивного «Я-образу» та підвищенню самоповаги.

Також звертаючись до вислову Макаренка можна зазначити, що наші діти – це наша старість. Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми [2].

Література

1. Гарбузов В. И., Захаров А. И., Исаев Д. Н. Неврозы и их лечение. Ленинград : Медицина, 1977. 272 с.
2. Макаренко А. С. Твори: в 7 т. Київ: Рад. шк., 1954. 335 с.

Волобуєва Олена
аспірантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р психол. наук, проф. Шевченко Н.Ф.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. В українському суспільстві відбуваються інтенсивні зміни, які обумовлюють потребу в формуванні стійкої особистості професіонала з глибокими фаховими знаннями, позитивним ставленням до професії та професійної спільноти, сформованими професійними цінностями та розвиненою внутрішньою мотивацією до саморозвитку і творчої самореалізації. Саме тому проблема професійної ідентичності особистості як механізму співвіднесення себе з суспільством, культурою зі збереженням при цьому свого «Я», своєї індивідуальності набуває в сучасних умовах важливого значення, а ідентичність особистості в професійній сфері, від якої залежить її життєва успішність, ступінь професійної самореалізації стає особливо актуальною.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Особистісна ідентичність вивчалась у роботах Е. Еріксона, І. Гоффмана, Н. Чепелевої. Дослідженню професійної ідентичності присвячені праці українських (Г. Ложкін, Н. Волянчук, Ж. Вірна, М. Попіль, Н. Мельнік, Ю. Москаль, Є. Єгорова) та зарубіжних (А. Фрей, М. Пратт, Дж. Кауфман, Л. Шнейдер) науковців.

Мета дослідження: висвітлення результатів емпіричного дослідження особистісно-професійної ідентичності здобувачів фахової освіти.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Структура особистісно-професійної ідентичності фахівця технічної галузі представлена змістом, який відображає особистісний, професійний та соціальний аспекти, а також відтворює специфіку професії: соціальним компонентом, особистісним компонентом, діяльнісним компонентом.

Соціальний компонент передбачає усвідомлення приналежності особистості до професійного співтовариства (прийняття цілей і цінностей групи, позитивне ставлення до себе, колег і цінностей певної галузі праці). Особистісний компонент поєднує когнітивну та мотиваційно-афективну складові. Когнітивна складова характеризується самоототожненням особистості з обраною професією. Мотиваційно-афективна складова виражається особистісними та професійно-важливими якостями фахівця, ставленням особистості до обраної професії. Діяльнісний компонент виявляється у готовності до професійної діяльності.

На основі аналізу дефініцій понять «ідентичність», «особистісна ідентичність», «професійна ідентичність» та беручи до уваги дослідження з психології та педагогіки [1-3], поняття «особистісно-професійна ідентичність

здобувачів професійної освіти» визначено як інтегративну динамічну якість особистості, що включає соціальний, особистісний та діяльнісний компоненти, які характеризуються усвідомленням своєї приналежності до певної професії та професійного співтовариства, усвідомленням власних особистісно-професійних характеристик, сформованим ставленням до професії, готовністю до професійної діяльності, обумовлені цілями та психологічними особливостями професійної діяльності майбутніх фахівців технічної галузі.

Вибірку респондентів склали 304 студента III – IV курсів, які навчаються за спеціалізаціями: I – технічна («Верстатник широкого профілю», «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів»); II – сфера послуг («Кравець», «Кухар», «Продавець»).

Дослідження здійснювалося за допомогою методики «Соціально-професійна затребуваність особистості» (авт. Б Ясько, Є. Харітонова).

Згідно з отриманими даними показники майбутніх фахівців знаходяться в межах середнього рівня (діапазон від 50 до 92 балів): верстатник (82,96 балів), монтажник (81,29 балів), слюсар (84,94 балів), кравець (81,64 балів), кухар (83,52 балів), продавець (80,8 балів). Водночас, числові дані вказують на тенденцію до зростання показників, оскільки перевищують стандартний норматив для осіб юнацького віку (за методикою $M=70,47$ балів). Досліджувані відчують затребуваність обраної галузі професійної діяльності, оцінюючи результати діяльності як значущі для інших. Для респондентів характерно диференційоване уявлення про себе як представника певного професійного співтовариства та в цілому позитивне емоційне ставлення до цінностей, вироблених у цій сфері праці.

Висновки: середні значення обох професійних груп також знаходяться в межах середнього рівня розвитку. При цьому показники групи технічних спеціальностей (83,06 балів) виявилися вищими за показники другої досліджуваної групи (81,99 балів). Отримані результати свідчать, що більшість респондентів відчуває свій тісний зв'язок з групою в цілому, її внутрішню однорідність та відмінність від інших груп, вони приймають та поділяють цілі, норми, інтереси, успіхи та невдачі групи; індивіди значною мірою сприймають себе та інших членів групи з погляду приналежності до групи. Більшість досліджуваних позитивно оцінюють своє членство в професійній групі, переживають за значні події, намагаються прислухатися до думки більшості, враховувати спільні інтереси та дотримуватися норм групи.

Література

1. Колесникова Л. Д. Формирование личностно-профессиональной самоидентичности студентов-психологов в процессе обучения в вузе : дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Воронеж, 2007. 238 с.
2. Мовсесян Л. А., Хотеева Р. И. Конструкты личностно-профессиональной идентичности студентов на этапе профессионального

становлення. *Образовательная среда сегодня: стратегии развития* : материалы IV Междунар. науч.-практ. конф. (г. Чебоксары, 11 дек. 2015 г.). Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2015. С. 151-155.

3. Шнейдер Л. Б. Психология идентичности. 2-е изд., пер. и доп. Учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры. Москва : Юрайт, 2019. 328 с.

Гура Анастасія

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: д-р психол. наук, проф. Шевченко Н. Ф.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Актуальність дослідження. Динамічні процеси, які відбуваються в економічному і політичному житті суспільства, актуалізують потребу в новому типі особистості, здатної самостійно приймати рішення, усвідомлено здійснювати свій вибір, гнучко реагувати на зміни обставин, швидко адаптуватися до мінливих умов, долати стереотипи, виробляти нові, часто несподівані ідеї, оригінальні підходи до вирішення проблем і нестандартні способи їх втілення.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Науковим підґрунтям для розгляду означеної проблеми є праці зарубіжних та вітчизняних науковців: Т. Лисянської (проблема творчого мислення), О. Матюшкіна (структура обдарованості), В. Моляки (структура творчого потенціалу), О. Попеля (творчий потенціал як системна характеристика особистості), В. Роменця (природа та механізми творчості людини). В. Чернобровкіна (динаміка творчого процесу). Феномен креативності представлено в дослідженнях відомих вчених Б. Ананьєва, Д. Богоявленської, Дж. Гілфорда, Р. Стернберга, Е. Торренса, та інших.

Мета дослідження: висвітлення результатів теоретичного дослідження розвитку креативності в підлітковому віці.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Підлітковий вік є сенситивним періодом для розвитку креативності та творчого потенціалу особистості [2, с. 4]. У структурі творчої особистості підлітка виділяються: домінування пізнавальної мотивації, допитливість; прагнення до створення нового, схильність до вирішення і пошуку проблем; швидкість засвоєння нової інформації; схильність до порівнянь, зіставлень; прояви загального інтелекту – схоплювання, розуміння, швидкість оцінок і вибору шляхів вирішення, адекватність дій; емоційна забарвленість психічних процесів; наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, працьовитість, систематичність у роботі, сміливість у прийнятті рішень; творчість – вміння комбінувати, знаходити аналогії, реконструювати; інтуїтивізм – здатність до найшвидших оцінок, рішень, прогнозів; здібності до вироблення

особистісних стратегій і тактик рішення нових і нестандартних проблем, завдань і ситуацій (В. Дружинін, В. Моляко, Б. Теплов, Х. Гарднер, Р. Стернберг).

Ці характеристики креативності підлітків узгоджуються із загальними віковими особливостями, у яких всі сторони психіки активно розвиваються і перебудовуються, що особливо проявляється в підвищенні ролі особистісних цінностей, розвитку самосвідомості і самопізнання, самоствердження, виникненні рефлексії, усвідомленні своїх мотивів, активізації та інтимізації внутрішнього життя (Л. Божович, Б. Братусь, І. Кон, Н. Левітов, А. Маркова).

Аналіз основних підходів до визначення структури креативності дав можливість виокремити низку властивостей, що об'єднують всі існуючі структурні моделі та характеризуються як базові компоненти. Виходячи із зазначеного, та враховуючи соціальну ситуацію розвитку особистості в період підлітковості, до структури креативності ми відносимо: когнітивно-дивергентний, мотиваційний та емоційно-вольовий компоненти креативності особистості підлітка.

Виділяючи когнітивно-дивергентний компонент, ми спиралися на погляди Дж. Гілфорда, Н. Чернецької, М. Холодної. Відмінною особливістю дивергентного мислення є готовність видавати значну кількість рівноцінних ідей відносно одного й того ж об'єкту [1].

Виділення мотиваційного компоненту обумовлено сутністю мотивації як важливого психічного явища, що детермінує поведінку людини (Т. Баришева, М. Воллах та Н. Коган, Є. Ільїн, Л. Пузеп). За даними досліджень науковців, мотивація людини на успіх має значний вплив на розвиток креативності, творчості та саморозвиток [3, с. 6].

Наступним елементом креативності старшокласників ми виділили емоційно-вольовий компонент. Цей вибір ґрунтується на впливі емоцій і волі на діяльність людини (С. Максименко, С. Рубінштейн) [5].

Висновки: на підставі проведеного аналізу наукових джерел визначено структурну організацію креативності підлітків, до якої включили когнітивно-дивергентний, мотиваційний та емоційно-вольовий компоненти. Кожний компонент характеризується певними показниками. Показниками когнітивно-дивергентного компоненту є рухливість, оригінальність мислення; асоціативність; інтуїтивна здібність; здатність до перетворення, винахідливість; творча уява. Мотиваційний компонент характеризується мотивацією на успіх і творчість, саморозвиток. Емоційно-вольовий компонент має такі показники як готовність до ризику, допитливість, уява, складність (орієнтація на пізнання складних явищ).

Література

1. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі*: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. С. 14-41.
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати

досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.

3. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 435 с.

4. Лебединський Е. Б. Психологічні особливості розвитку творчого потенціалу особистості школяра в умовах рекреації : дис. канд ... психол. наук. : 19.00.07. Одеса, 2016. 204 с.

5. Максименко С. Д. Общая психология. Москва : Рефл-бук; Киев : Ваклер, 2000. 528 с.

6. Шевченко Н. Ф., Кучинова Н. М. Креативна складова професійного мислення: практичний вимір : науково-практичний посібник. Павлоград : ТОВ «ІМА-прес», 2016. 110 с.

Жеманюк Світлана

аспірантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. психол. наук, доц. Спіцина Л. В.

ФЕНОМЕНИ БЛАГОПОЛУЧЧЯ І ЩАСТЯ: НЕВИРШЕНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Актуальність дослідження. Феномени психологічного благополуччя і щастя визначають позитивне ставлення людини до власного життя. Проте залишаються незгодженими особливості їх емпіричного дослідження у практичній діяльності психолога.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Феномену благополуччя, психологічного благополуччя, суб'єктивного благополуччя, щастя присвячені праці українських (Волинець Н., Гресько В., Карсканова С., Кашлюк Ю., Козак Х., Пахоль Б., Поліщук Т., Радько О.) та зарубіжних (Арґайл М., Дінер Е., Качмарек Л., Леонтьєв Д., Ріфф К., Шнейдер К.) науковців.

Мета дослідження: теоретичне визначення дискусійних аспектів дослідження феномену благополуччя і щастя у сучасній психологічній науці.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Було проведено літературний пошук за ключовими словами і словосполученнями «благополуччя», «психологічне благополуччя», «суб'єктивне благополуччя», «щастя». В ході теоретичного аналізу літературних джерел встановлено, що визначення феномену благополуччя і щастя не уніфіковане, незважаючи на значну кількість робіт, які опубліковані останніми роками, що безперечно підтверджує актуальність дослідження феноменів як в міжнародному, так українському науковому середовищі. З'ясовано, що складність дослідження феномену благополуччя і щастя вбачається через погану структурованість, взаємозамінність, без чітких розмежувань понять, що сильно перетинаються [1, с. 2]. Через що, серед авторитетних науковців зберігається впевненість про необхідність імплементувати структурно-понятійний апарат феноменів. Більшість авторів висловлюють впевненість, що феномен благополуччя є

складним; описується як міждисциплінарний, і розглядається з економічної, соціальної, психологічної й інших сторін буття. Вбачається багатокомпонентним конструктом, який має перехрест понять із такими як суб'єктивне і психологічне благополуччя, якість життя, щастя й ін. [1]. Насьогодні виявляється більше десятка теоретичних підходів [3], які, значною мірою, не мають інтеграції із сучасними психологічними конструктами. Отже, виявляється складність як в співставленні досліджень, так і тлумаченні отриманих результатів. Сутність понять, як і їх структурних елементів, залежить більшою мірою від позиції авторів [3]. Зокрема, більшістю підтримується думка про те, що відносно точним еквівалентом поняття «щастя» є «суб'єктивне благополуччя» [4]. Нами підтримується позиція тих науковців, які визначають психологічне благополуччя ширшим за щастя поняттям. Незважаючи на кількість робіт й інституцій, які активно вивчаються напрямок, є чимало науковців, які зазначають певні недоліки представлених в теоретичних і емпіричних роботах. Зокрема, вважається, що недостатньо досліджено негативний вплив позитивного функціонування на особистість, як певної зміни реальності під впливом позитивних емоцій, а також негативний вплив на особистісне зростання тощо [5].

Крім концептуально-понятійного апарату, відкритим питанням є методологічний апарат досліджень. Незважаючи на існуванні великої кількості інструментів дослідження, багатьма вченими зазначається, що питання стосовно оцінки рівня благополуччя і щастя є сьогодні складним. Також зазначається, що вивчення феноменів базується більшою мірою на суб'єктивній оцінці людиною власного переживання за рахунок самотестування, тому виявляє певні розбіжності у трактуванні кожною людиною своїх переживань. Варто зазначити, що більшість шкал написана англійською мовою, а адаптованих українською, верифікованих на надійність і валідність, які запропоновані для дослідження феномену благополуччя й щастя на сучасному рівні розвитку науки, й використовуються у світовій практиці, одиниці (наприклад, «Шкала психологічного благополуччя» К. Ріфф) [6].

Висновки: на сьогодні зберігається відсутність уніфікованого підходу визначення феномену психологічного благополуччя й щастя. Незважаючи на існування концептуальних протиріч, що зберігаються і досі у розумінні феноменів у теоретичній площині, виявляється достатньо потужний методологічний інструментарій, проте, англійською мовою, який активно залучається у експериментальній площині дослідження. Проте науковці мають відповідно дотримуватись позиції автора або інституцій, за якими досліджується феномени, інакше можна внести плутанину в аналізі. Подальші наукові роботи, як теоретичні, так і емпіричні, мають бути спрямовані на розробку уніфікованого підходу до визначення поняття психологічного благополуччя й щастя, а також їх структурних компонентів та методологічного інструментарію у площині сучасних психологічних досліджень.

Література

1. Леонтьев Д. А. Счастье и субъективное благополучие: к конструированию понятийного поля. *Мониторинг общественного мнения: Экономические и социальные перемены*. 2020. №1. С. 14-37.
2. Medvedev O. N., Erik C. Exploring constructs of well-being, happiness and quality of life. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5985772/>
3. Пахоль Б. Є. Суб'єктивне та психологічне благополуччя: сучасні і класичні підходи, моделі та чинники. *Український психологічний журнал*. 2017. №1. Вип. 3. С. 80-104.
4. Осин Е. Н., Леонтьев Д. А. Краткие русскоязычные шкалы диагностики субъективного благополучия: психометрические характеристики и сравнительный анализ. *Мониторинг общественного мнения: Экономические и социальные перемены*. 2020. № 1. С. 117-142.
5. Schneider K. Toward a Humanistic Positive Psychology. *Existential Analysis: Journal of the Society for Existential Analysis*. 2011. № 22.1. С. 32-38.
6. Карсканова С. В. Опитувальник «шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф: процес та результати адаптації. *Практична психологія та соціальна робота*. 2011. № 1. С. 1-10.

Зайченко Ліна

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р психол. наук, проф. Шевченко Н. Ф.

СТРУКТУРА ФЕНОМЕНУ ЛЮБОВІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР

Актуальність дослідження. Феномен любові та її структури досліджувався багатьма діячами філософії та психології. Одні, виділяли любов як основний предмет своїх досліджень, а інші, на термін «любов» накладали вже виявлені особливості, властивості, компоненти інших психологічних явищ. Обидва підходи мають можливість на існування, бо в будь-якому випадку з'являються нові ідеї та погляди на феномен, який є предметом нашого розгляду.

Наразі, проблема порівняння існуючих теорій структури любові є актуальною, оскільки чітке розуміння її компонентів, з точки зору різних підходів, дає можливість проводити нові дослідження, поглиблювати вже існуючі дані, задля використання їх в практичній діяльності, а також у роботі із запитаними клієнтів.

Метою дослідження є теоретичний аналіз структури феномену любові в психологічній теоріях.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Одна з перших праць, присвячених розробці структури любові належить Е. Фромму. Вчений виділив чотири основні її компоненти:

- турбота;

- відповідальність;
- повага;
- знання.

Більшість дослідників сьогодення критикують цю структуру через відсутність в ній чинників задоволення та радощів. Основна причина пов'язана з тим, що в більшості описів любові, в якості однієї з основних характеристик виділяють схильність до ідеалізації партнера, до переоцінки його позитивних якостей. За думкою Е. Фромма, «здорова» любов – це шлях подолання віддаленості людей один від одного, при збереженні своєї цілісності, не розчиняючись в іншому [2].

Найбільш поширеною та часто використовуваною в психології є триангулярна теорія любові, що пояснює процес формування любовних відносин між людьми, розроблена Р. Стернбергом. Автор зображує любов у вигляді вершин трикутника, які і є її компонентами:

- інтимність (верхня вершина трикутника);
- пристрасть (ліва вершина біля основи трикутника);
- рішення/зобов'язання (права вершина біля основи трикутника).

Відповідно до цього, існує вісім можливих поєднань різних компонентів любові:

- 1) відсутність любові – відсутність всіх трьох компонентів – інтимність, пристрасть та рішення/зобов'язання;
- 2) приязнь – наявність у відносинах лише компоненту «інтимність»;
- 3) пристрасна любов – наявність у відносинах лише компоненту «пристрасть»;
- 4) формальна любов – наявність у відносинах лише компоненту «рішення/зобов'язання»;
- 5) романтична любов – присутність компонентів інтимності та пристрасті;
- 6) дружня любов – поєднання компонентів «інтимність» та «рішення/зобов'язання»;
- 7) рокова любов – поєднання компонентів «пристрасть» та «рішення/зобов'язання»;
- 8) досконала любов – поєднання всіх трьох компонентів – інтимність, пристрасть та рішення/зобов'язання [4].

Р. Хаттісс спробував емпіричним шляхом вивчити структуру любові й виокремив шість основних її складових-чинників:

- повага;
- позитивні почуття стосовно партнера;
- еротичні почуття;
- потреба у позитивному відношенні з боку партнера;
- почуття близькості та інтимності;
- почуття ворожості [1].

Представлена модель є дуже цікавою, адже включає в себе не лише позитивні складові, але й ті, що показують всю закономірність перебігу

людських відносин, в тому числі й любові.

3. Рубін виділяє в любові прихильність, турботу та інтимність (довіра) [1]. На його думку, поєднання цих компонентів зображує чисту любов, але, на нашу думку, такий підхід ілюзорний та не є реальним відображенням взаємовідносин між людьми.

Водночас, на нашу думку, феномен любові може розглядатися як особливе психологічне явище, яке включає емоційний компонент – переживання, пізнавальний – уявлення та поведінковий – конкретні дії [3].

Висновки. Теоретичний аналіз структури феномена любові показав, що вчені виділяють велику кількість різних її компонентів. Одна група вчених схильна ідеалізувати феномен любові та не брати до уваги «негативні» сторони, при цьому ігнорують механізми взаємовідносин між людьми, які існують в повсякденні. Інші науковці мають реальний погляд на проблему любові та виділяють не тільки позитивні компоненти в її структурі. Вивчення окремих компонентів любові дає можливість поєднувати їх між собою та вивчати різні види любові в теорії та на практиці.

Література

1. Василев С. В. Психология любви. Москва : Интерпринт, 1992. 240 с.
2. Фромм Е. Мистецтво любові. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 192 с.
3. Шевченко Н. Ф., Зайченко Л. В. Уявлення про любов в юнацькому віці: теоретичний аналіз проблеми. *Modern aspects of science and practice: The XI International Science Conference*. Melbourne, Australia, 2021. November 30. December 03. P. 504-506.
4. Sternberg, Robert J. A triangular theory of love. *Psychological Review : journal*. 1986. Vol. 93. №. 2. P. 119-135.

Камєнєва Олександра

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р пед. наук, доц. Пономаренко О.В.

STAGES OF FORMATION OF PEDAGOGICAL PSYCHOLOGY

The relevance of this work can be determined as follows: many teachers graduate from Ukraine every year. Pedagogical psychology is an important discipline in learning and it is important to know the history of this discipline.

Pedagogical psychology is a branch of psychological science that studies patterns of formation and development of personality in terms of educational process.

There are three stages pedagogical psychology formation.

The first stage lasted from the middle of the XVII century and till the end of the XIX century. It can be called general-didactic stage with a clear «tangible need to psychologize pedagogy», according to Pestalozzi. Primarily, this period is

represented by the names of Jan Amos Comenius (1592-1670), Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) and Johann Pestalozzi (1746-1827). The contribution of these thinkers to the development of pedagogical psychology is determined fundamentally by the range of issues they considered. Such as the relationship between development, learning and education; creative activity of the student, the child's abilities and their development, the role of the teacher's personality, the organization of learning and many others.

P. Kapterev made a huge contribution to the development of the foundations of pedagogical psychology. The very concept of «pedagogical psychology», according to researchers, came into scientific circulation with the appearance in 1877 of Kapterev's book «Pedagogical Psychology». S. Shatsky made a significant contribution to the formation of this discipline. This scientist developed a holistic concept of humanization and democratization of education in the process of human socialization.

Thus, the first pre-force stage was characterized, on the one hand, by the dominance of Newton's mechanistic ideas, Darwin's evolutionary ideas, and the associative representation of mental life. On the other hand, it is a stage of mostly logical constructions based on observation, analysis and evaluation of pedagogical reality.

The second stage lasted from the end of the XIX century to the middle of the XX century. During this period, pedagogical psychology began to take shape in an independent field, accumulating the achievements of pedagogical thought of previous centuries, navigating and using the results of psychological, psychophysical experimental research.

The beginning of this stage of development of pedagogical psychology is marked by the appearance of the first experimental works in this field.

The basis for the selection of the third stage of development of pedagogical psychology is the creation of a number of actual psychological theories of learning, is the development of theoretical foundations of pedagogical psychology.

Thus, in 1954 B. Skinner put forward the idea of programmed learning, and L. Landa formulated the theory of its algorithmization. Then V. Okon, M. Mahmutov built a holistic system of problem-based learning. At the same time, the theory of developmental learning is being developed, described in the works of D. Elkonin. During the same period, S. Rubinstein in «Fundamentals of Psychology» gave a detailed description of learning as the acquisition of knowledge.

In conclusion, we want to note that pedagogical psychology was formed gradually. Many stages have passed and many researches have been carried out, so that the child is now singled out as the basis of pedagogical psychology.

Література

1. Педагогічна психологія: підручник / М. Б. Євтух, Е. В. Лузік, Н. В. Ладогубець, Т. В. Ільїна. Київ: Кондор-Видавництво, 2015. 420 с.
2. Сергєєнкова О. П. Педагогічна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 168 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УВАГИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Одним з актуальних напрямків психолого-педагогічних досліджень є вивчення уваги у молодших школярів з обмеженими можливостями здоров'я.

Питання уваги глибоко вивчали багато вчених й психологів, як в нашій країні, так і за кордоном. Кожен прагнув вивчити та показати найбільш актуальну сторону й шляхи розвитку уваги.

У психології зібрано різноманітні класифікації уваги. Найбільш традиційною є класифікація за ознакою довільності: мимовільна, довільна, післядовільна (звичайна).

Найбільш проста, генетично обумовлена і пасивна за своєю природою, є мимовільна увага. Вона виникає незалежно від волі й бажання людини. Привернення уваги відбувається яскравими, оригінальними та неординарними предметами або видами діяльності. Виникнення мимовільної уваги пов'язане з різними фізичними, психофізіологічними й психічними причинами [2, с. 84]. Мимовільна увага у дітей із затримкою психічного розвитку залишається переважаючою ще протягом тривалого часу. Таким дітям дуже важко зосереджуватися на одноманітній та малопривабливій для них діяльності. Але, водночас в процесі гри або розв'язанні емоційно забарвленого продуктивного завдання, вони можуть досить довго залишатися залученими в цю діяльність і, відповідно, бути уважними.

Довільна увага управляється свідомою метою. Вона виникає, якщо в діяльності дитина ставить перед собою певне завдання і свідомо йде до неї, долаючи різні перешкоди на шляху до її досягнення. Даний вид уваги тісно пов'язаний з волею людини та був вироблений в процесі філогенетичного розвитку суспільства в результаті трудових зусиль. Його ще називають вольовим, активним, навмисним. Довільна увага пов'язана з формуванням вольових якостей та знаходиться в найтіснішій взаємодії із загальним розумовим розвитком дитини, тому дуже важливо розвивати її у молодших школярів. У молодшому шкільному віці у дітей формуються довільні дії, тому увага стає не тільки стійкішою, ширшою за обсягом, але й ефективнішою [4, с. 29].

Слід зауважити, що на формування довільної уваги впливає мовлення. Довільна увага і мовлення беруть участь в регуляції поведінки дитини. Чим більш насичене мовлення у дитини, тим вище рівень розвитку сприйняття, і тим раніше формується довільна увага.

Післядовільній увазі, у загальній систематиці видів, приділяється особливе значення. За визначенням Н. Добриніна, післядовільна увага

виникає в тому випадку, коли мета проявляти увагу залишається, але зникають вольові зусилля. Даний вид уваги найбільшою мірою може забезпечити високу продуктивність й результативність діяльності [1, с. 126].

Віковими особливостями уваги молодших школярів є слабкість довільної уваги і його незначна стійкість. Школярам складно зосередити свою увагу на монотонних і не цікавих заняттях. Однак вони якоюсь мірою вже можуть самостійно планувати свою діяльність. Потрібно, також, враховувати, що на якість уваги впливають не тільки умови виховання, а й особливості віку. Це говорить про те, що з віком відбуваються фізіологічні зміни організму дитини і значне зростання потоку сприйманої інформації і вражень.

Формування здатності контролювати свої дії і вчинки, перевіряти результати своєї діяльності є важливим завданням розвитку уваги. У такому випадку, основним змістом уваги стає розумова дія контролю, яку можна забезпечити тільки при самостійній роботі дітей з програмованим навчальним матеріалом [3, с. 52].

Розвиток властивостей й видів уваги істотно залежить від значущості, емоційності, цікавого матеріалу, від характеру діяльності, яку виконує дитина. Розвиток уваги тісно взаємопов'язаний з розвитком волі й довільності поведінки, а також здатності керувати своєю поведінкою [2, с. 12].

Порушення уваги в учнів з ЗПП негативно впливають на перебіг всіх пізнавальних процесів, знижують ефективність оволодіння знаннями, вміннями і навичками, в тому числі й мовленнєвими.

Аналіз сучасної літератури з проблеми дослідження показав теоретичну значимість вивчення уваги й особливостей її становлення. Від стану уваги залежить вся психічна діяльність людини, особливості її пізнавальної, емоційно-вольової, особистісної сфер психічного розвитку. Тому для розвитку основних властивостей уваги потрібно використовувати різні методи і прийоми, як на уроках, корекційних заняттях, так і поза ними, враховуючи не тільки форму ЗПП, а також індивідуально-типологічні особливості кожної дитини. І щоб досягти максимальної ефективності, такі прийоми слід застосовувати щодня. При систематичній роботі у дітей з ЗПП покращується розвиток властивостей уваги, завдяки чому підвищується успішність.

Література

1. Андреев О. А. Тренировка внимания. Техника развития внимания. Москва: Феникс, 2012. 316 с.
2. Баскакова И. Л. Внимание дошкольника, методы его изучения и развития. Изучение внимания школьников. Москва: Институт практической психологии; Воронеж: НПО МОДЭК, 2009. 64 с.
3. Долгова В. И., Попова Е. В. Инновационные психолого-педагогические технологии в работе с дошкольниками. Монография. Москва: Издательство Перо, 2015. 208 с.

4. Долгова В. И., Рокицкая Ю. А., Меркулова Н. А. Готовность родителей к воспитанию детей в замещающей семье. Москва: Издательство Перо, 2015. 180 с.

Носок Вікторія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. психол. наук, доц. Губа Н.О.

ОСОБИСТІСНА ЗРІЛІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ВСТУПУ ДО ЗВО

Актуальність дослідження. Процес переходу молодшої людини з дитинства у світ дорослих, від одних соціальних ролей до інших – складний і суперечливий. Прагнення молодшої людини адаптуватися, інтегруватися в різні структури життєдіяльності сприяють пошуку власної моделі життєвого, соціального, професійного самовизначення, тобто молода людина сама вибирає, що їй робити, як це робити, як себе вести і т.д.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Проблема зрілості людини є багатосторонньою, її можна розглядати в контексті таких наук як біологія, філософія, соціологія, педагогіка та інші. І в кожній з цих наук феномен зрілості матиме різні складові. У психологічній науці найбільш важливим, але, разом з тим, і найбільш складним і менш вивчених з усіх аспектів зрілості, за визнанням ряду авторів, є особистісна зрілість. У сучасній психологічній літературі, незважаючи на велику кількість досліджень, немає чіткого визначення особистісної зрілості. Так в основі розгляду проблеми особистісної зрілості вітчизняної психологічної школи лежить розуміння особистості як соціального явища. Під зрілістю особистості розуміється, перш за все, соціальна зрілість, що виражається в тому, наскільки адекватно людина розуміє своє місце в суспільстві, яким світоглядом володіє, яке її ставлення до суспільних інститутів (норми моралі, норми права, закони, соціальні цінності), до своїх обов'язків і своєї праці.

Мета дослідження: виявити особливості впливу особистісної зрілості старшого шкільного віку на мотиви вступу до ЗВО.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Зрілість – це результат дорослішання, тобто, якість, що залежить, передусім, від віку, причому це поняття поширюється як у людський організм, так і на особистість, тобто, ті якості, пов'язані з засвоєнням моральних норм, принципів міжособистісного спілкування, поведінки у колективі тощо. Чим старша дитина, молодий чоловік чи дівчина, тим, як правило, вищий і рівень особистісної зрілості.

Однак особистісна зрілість не є функцією одного лише віку. Багато що тут залежить і від конкретних умов, в яких зростала і виховувалася людина. Тому деякі підлітки відрізняються вже достатньою особистісною зрілістю, тоді як окремі дорослі і навіть літні люди в своїх поглядах і установках по відношенню до важливих аспектів людських взаємин залишаються дітьми.

Найвищі значення у групі досліджуваних отримані по таким шкалам як – мотивація досягнень та ставлення до свого «Я». Також у деяких учнів є високі результати і по інших шкалах. Це може означати те, що їх особистісна мотивація розвивається не тільки в одному напрямку, але і в інших теж.

Як показало наше дослідження, в учнів 11 класу виражена особистісна зрілість за шкалою мотивації досягнень, а також ставлення до свого «Я». Мотиваційна зрілість як вид психологічної зрілості особистості характеризується такими змістовними та динамічними якостями мотивів, як усвідомленість, стійкість, ієрархічність мотивації з домінуванням у її системі внутрішніх (навчально-пізнавальних), соціальних (мотивів досягнення успіхів) і духовних (особистісно-професійного зростання) мотивів.

Висновки. Старший шкільний вік – значущий для становлення особистості період життя. Він характеризується переживанням кризи дорослішання, яку можна представити як серію важливих соціальних та індивідуальних особистісних виборів, ідентифікацію та самовідкриття. Головним чинником, що впливає на поведінку підлітка є його особиста мотивація й прагнення до самостійності. Мотивація є одним з найважливіших пунктів в процесі навчання. Правильна мотивація є правильним фундаментом у навчанні, є базою для подальшого розвитку у професійній сфері.

Особливості старшого шкільного віку суттєво впливають на формування емоційно-ціннісного ставлення до життя та подальшого благополуччя молодих людей. Одним із показників дорослішання є становлення емоційного світу (його багатство, автономність та стабільність механізмів регуляції). Однак, багато молодих людей, при вступі до університету та навчання в ньому, стикаються з труднощами, внутрішніми протиріччями, невизначеністю, виявляють ознаки емоційної незрілості: поринають у тривожно-депресивні емоційні переживання, відчують невпевненість у собі, почуття незрозумілості, самотність.

За підсумками аналізу робіт зарубіжних і вітчизняних психологів можна назвати такі значущі життєдіяльності особистості, властивості її психологічної зрілості:

- переважання внутрішньої локалізації контролю за зовнішньою, що означає прийняття особистої відповідальності за вчинки, здоров'я, життя, поєднання внутрішньої свободи відповідальністю;
- адекватне самопізнання та адекватна оцінка своїх успіхів/невдач, самоприйняття на основі самопізнання;
- сформованість механізмів психічної саморегуляції та самоконтролю, здатність до самодетермінації.

Література

1. Бочелюк В. Й. Психологічні основи розвитку особистості: монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2017. 424 с.
2. Скрипченко О. В., Волинська Л. В., Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Актуальність дослідження. Комп'ютерні ігри вже давно перетворилися із явища суто технологічного в явище психологічне саме через їх вплив на психологічний стан, прояв певних психологічних характеристик особистості. Якісні зміни в психологічних проявах особистості під впливом комп'ютерних ігор можуть бути як позитивні, так і негативні. Ступінь цього впливу розкривається шляхом аналізу явища ігрової адикції.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Вивчення впливу комп'ютерних ігор на особистість представлено широким спектром досліджень. Такі вчені, як Г. Чайка та В. Гордієнко досліджували позитивні психологічні ефекти комп'ютерних ігор, Б. Бараненко та Н. Богачова зосереджувались на загальних характеристиках впливу комп'ютерної гри на особистість. А Марк Вульф, вперше дав визначення комп'ютерній грі, зазначаючи в якості її головної особливості тип активності гравця, що переважає в ігровому процесі [6].

Мета дослідження: проаналізувати різноманітні підходи щодо визначення сутності та особливостей впливу комп'ютерних ігор на психіку дітей підліткового віку.

Результати теоретичного аналізу проблеми Проблема ігрової адикції актуальна саме в підлітковому віці, віці, коли з'являються нові потреби та певні вікові особливості, наприклад, прагнення до незалежності від батьків, формування статевого потягу, зміни в пріоритетному колі спілкування. Нереалізованість цих потреб, відсутність взаєморозуміння з батьками можуть вплинути на те, що підліток може поринути у віртуальний світ, що може призвести до формування залежності від комп'ютерних ігор.

За спостереженням американського вченого Д. Корнелла, підлітки, які грають більше 6 годин на день в ігри, що містять насильство, криваві сцени, ненормативну лексику, більш схильні до прояву агресії [1]. Вчені К. Андерсон і К. Ділл провели опитування серед підлітків, що грають у такі ігри, і з'ясували, що вони відчувають неконтрольовані сплески агресії, які не можуть пояснити. Висновки цього дослідження, дозволили обґрунтувати виникнення і прояв агресивних реакцій нестійким станом психіки підлітка [4].

Проте у 2013 році, дослідники з Інституту людського розвитку Товариства Макса Планка (Німеччина), провели низку експериментів та дійшли висновку, що комп'ютерні ігри викликають збільшення областей мозку, відповідальних за просторову орієнтацію, формування пам'яті і

стратегічне планування, а також дрібну моторику [5].

Крім того, геймери мають кращі показники уваги та концентрації. У порівнянні з однолітками, що не грають, геймери демонструють більшу швидкість реакції і краще перемикання між завданнями; кращу зорово-моторну координацію; здатність працювати з більшими обсягами інформації, ефективніше виконувати завдання з оцінювання кількості об'єктів в групі без ліку, «на око» і відслідковувати рух безлічі об'єктів. Тренування когнітивних здібностей геймерів не обмежується зоровою модальністю: у завданні на визначення порядку пред'явлення швидко змінюваних стимулів різної модальності, геймери також виявилися точнішими, ніж не-геймери, що вказує на тренування перцептивної точності у різних сенсорних модульностях [2; 5].

Висновки. Отже, наукові дослідження доводять, що комп'ютерні ігри впливають на психіку дитини як позитивно, так і негативно. І це залежить від багатьох факторів: особливостей самої гри, психологічних особливостей підлітка, його способу життя та ступеня задоволеності його базових потреб, а також від тривалості його перебування за комп'ютером тощо. Негативний вплив на психіку підлітка виявляється в тому, що комп'ютерні ігри можуть викликати залежність, негативно впливають на рівень агресивності підлітків, пов'язані із невмінням будувати стосунки з людьми та правильно спілкуватися. Позитивний вплив на психіку дитини підліткового віку виявляється в тому, що комп'ютерні ігри позитивно впливають на розвиток творчих здібностей, концентрацію уваги та її вибірковість [3].

Література

1. Березка С. В. Причини та види агресивної поведінки особистості. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9/20.pdf>
2. Богачева Н. В. Компьютерные игры и психологическая специфика когнитивной сферы геймеров. URL: <http://cyberpsy.ru/articles/bogacheva-computer-games>
3. Гордеева А. В. Увлеченность компьютерными играми: психологический аспект. URL: http://cyberpsy.ru/articles/gordeeva_psychology_computer_ga
4. Перепилиця А.В. Проблема комп'ютерних ігор, як альтернатива реальності. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v14/i1/27.pdf>
5. Чайка Г. В. Позитивні впливи комп'ютерних ігор. URL: <https://cutt.ly/EHhNqQ3>
6. Egenfeldt-Nielsen S., Smith H., Tosca S. Understanding VideoGames. The Essential Introduction. NewYork : Routlege, 2008. 304 p.

Перетятко Тетяна
студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. психол. наук, доц. Мосол Н. О.

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

24 лютого, сирена у нас загула,
Київ бомбили, нас сповістили,
Що почалася війна...

«Головною атрибутивною соціокультурною та цивілізаційною характеристикою нації є її ідентичність» [2]. Це було звичайне життя: хтось увесь останній тиждень планував свій відпочинок закордоном, хтось – повинен був з друзями відвідати кафе, а хтось готувався до нового робочого дня. Ми чекали весни, але до нас завітали непрохані гості з сусідньої держави. Вони хотіли нас стерти, але наштрикнулись на українську сміливість.

Життя, воно продовжується, і українці не планують спинятися. Ми сміливо продовжуємо кожен ранок повертатися на роботу, не боїмося готувати суп під час сирени та крок за кроком починаємо розуміти чому ми звемося українцями. Нам є за що боротися – це і кавуни з Херсона, і шкарпетки з Житомира, та й найголовніше, – кодове слово нашої держави – паляниця.

Ми не здалися, коли все почалося, і не здаймося допоки не переможемо. Саме тому, тільки на третій день війни, сума переказів на допомогу ЗСУ перевалила за 1 мільярд гривень, і це лише один банк. Нас називали «найбіднішою країною Європи», де тільки один благодійний фонд міг би купити бойові літаки, якщо б хтось був згоден їх продати.

З початку вторгнення, щонайменше, кожен другий українець перейшов на державну мову. І задля підтримки, і тому, що відчув, що так воно і треба. Звісно, багато хто зіткнувся з труднощами при переході на державну мову, але, завдяки цьому, це ще більше об'єднало нас як один народ України. Ми не боїмося докладати зусиль, щоби бути кращими для самих себе.

Не можу промовчати і про сміливість людей вступати в ряди Тероборони або ж ЗСУ. При оголошенні мобілізації чоловікам заборонили виїзд, що скоріш за все, зробили задля того, щоб ніхто не покинув країну, аби не приймати участь у війні, проте бажаючих захищати країну більше, ніж місць.

Але, на нашу думку, важлива роль належить президенту В. Зеленському. Багато українців надихнулися його рішучістю та сміливістю. Він продовжував сповіщати про останні новини з фронту, а також, підтримувати українську армію та народ. Україна – це всі ми. Це і волонтери, і Арестович, і Кім. Це люди, які рятують своїх тваринок, і ті, хто знаходять черепак і передають рятувальникам. І пожежники, і ЗСУ, і голоси народу в

соціальних мережах. Головне, що в нашій боротьбі нема одного обличчя – всі ми докладаємо сили задля нашої перемоги.

Ідентичність нації – її цивілізаційний бренд, соціокультурна ніша країни, визначальна засада зовнішньої та внутрішньої політики держави. Українство постійно демонструє потенційну здатність виживання та навіть розвитку в глобальних умовах стрімких суспільних трансформацій і криз. Немає жодного європейського народу, на долю якого випало б стільки концентрованого горя за такий короткий проміжок часу, і який би при тому зберігся. А Україна є. Є і як нація, і як держава [2].

Ми на етапі зіткнення часів. Колишнє життя залишилося тільки в минулому. Як вважає Енн Еплбаум, відома історикиня, журналістка та публіцистка: «Це не можна оцінити кількісно, але той образ України як пострадянської держави, корумпованої, слабкої й неорганізованої – його зараз немає. На зміну йому приходить переконання, що цією країною керує дивовижно хоробрий, невисокий чоловік єврейського походження, і це держава, у якій живуть сміливі люди, які борються проти навали, як Давид проти Голіафа. Це революція у сприйнятті. Ми більше ніколи не будемо мислити так, як раніше» [1]. Відвага та рішучість – український національний ресурс. Це вже стало частиною частина міжнародної промокампанії «Сміливість» [2].

Зараз ми знаходимося на сторінках історії та спостерігаємо процес формування української ідентичності та вибудови власної цивілізаційної ідентичності.

Коли почалася війна, світ давав нам три дні.
Ми ж дали світу зрозуміти, що таке українська сміливість.
Українці стали найсміливішою нацією світу.
Нас цитують, рівняються, надихаються, аплодують стоячи.
Не тільки політики та уряди, а й звичайні люди цих країн.
Тепер все людство знає, що сміливість – це бути Україною.

Література

1. Еплбаум Е. Інтерв'ю. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/applebaum-interview-/6542271.html?fbclid=IwAR1cqQOBPCp1vU8aeLbG9lUYHE6mS2ALr1RRxiepm8tIVkYM9nCww4LXMCA>
2. Сміливість бути Україною. URL: <https://brave.ua/>
3. Степико М. Українська ідентичність: феномен і засади формування. Київ : НІСД, 2011. 336 с.

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ЛЮДИНИ ДО СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Постановка проблеми. Увага, яка приділяється вивченню адаптації людини в її різних аспектах, все збільшується, оскільки розвиток цивілізації як у сфері науково-технічного прогресу, так і в інформаційно-комунікативній, й інших сферах постійно прискорюється. Створене людиною середовище, в основі якого найбільш значущим елементом сьогодні є інформація, інтенсивно впливає на людину. Засоби інформаційного впливу, інформаційної комунікації впливають на психіку людини та створювану нею культуру. Формуються нові когнітивні стереотипи, цінності, ускладнюються процеси соціалізації особистості. Відповідно збільшується навантаження на адаптаційну систему і примножуються вимоги до механізмів адаптації.

Отримані результати дослідження. Сьогодні у системі «людина – природа – суспільство» в адаптаційній здатності людини можна виділити біологічну, соціальну і психологічну складові. Процес адаптації визначає крім самого існування ще й можливості людини вести повноцінне, ефективне життя, знаходячи необхідні «відповіді» на «виклики» оточуючого її природного і соціокультурного середовища. Під впливом нових викликів інформаційного середовища порушується рівновага стану організму, починаючи із психологічних відхилень, через невротичні реакції до розвитку тілесних патологій – захворювань. Найбільш тяжкими наслідками можуть бути дезорганізація, порушення цілісності особистості, руйнування психічного захисту особистості тощо.

Описаний зв'язок біологічного і психосоціального у людині важливий для розуміння процесів її адаптації до середовища. В ході адаптації також виділяють біопсихосоціальні аспекти. І, якщо в процесі біологічної адаптації людини організм пристосовується за допомогою змін зовнішніх і внутрішніх особливостей органів і тканин, їх функцій або функцій всього організму, то психосоціальна адаптація задіює процеси становлення особистості, навчання та засвоєння людиною цінностей, норм, установок, зразків поведінки, які закріплені у даному суспільстві, процеси завдяки яким «індивід досягає стану відсутності переживання конфлікту із середовищем, за рахунок використання накопиченого досвіду і моделювання нових способів поведінки для вирішення проблемних ситуацій». Всі ці процеси пов'язані із проблемою здоров'я людини і проблемою суспільного здоров'я.

Інформаційні перевантаження здатні викликати різні форми дезадаптації людини. В першу чергу це порушення психологічної рівноваги людини, яке призводить до соматичних захворювань. Форми прояву психологічної адаптації людини до оточуючого середовища можуть бути різними:

- психологічний захист;
- психосоматичні захворювання;
- психотичні стани.

Адаптація до нових умов, переживання періоду невизначеності неминуче тягне за собою психологічний стрес у індивіда, так званий стрес адаптації. Стан невизначеності, тривожності може стимулювати адаптаційні процеси, оскільки індивід свідомо і несвідомо прагне повернути комфортне самопочуття. Але воно може стати причиною дезорганізованої поведінки і пізніше, психосоматичних захворювань.

Ю. Александровський зробив спробу представити психічну адаптацію людини як взаємодію еволюційно утворених функціонально-цілісних підсистем:

- 1 – соціально-психологічних контактів;
- 2 – пошуку, сприйняття і переробки інформації;
- 3 – забезпечення активності і сну;
- 4 – емоційного реагування;
- 5 – ендокрино-гуморальної регуляції.

В умовах великої кількості інформаційних потоків провідне значення належить підсистемі пошуку, сприйняття і переробки інформації, оскільки вона є основою інформаційної і пізнавальної діяльності людини. Порушення рівноваги між інформаційною насиченістю дійсності та інформаційним ресурсом індивіда призводить до стану дезадаптації, коли індивід не може впоратися із стресовою ситуацією. Наприклад, у випадку виявлення дефіциту необхідної інформації або, навпаки, у випадку інформаційного перевантаження надлишковою інформацією. Порушення адаптації можливо й при інтелектуальній обробці інформації. Цей рівень адаптаційної підсистеми визначає спосіб пристосування, швидкість і якість обробки інформації. На рівні емоційного реагування створюється суб'єктивно-особистісне ставлення до ситуації, формується індивідуальна оцінка отриманої інформації.

Висновки. Таким чином, суттєве значення для процесу адаптації до інформаційного середовища має активна поведінка індивіда у складних умовах. Діалектичність ситуації адаптаційних процесів в тому, що зовнішній вплив середовища призводить до внутрішнього дисбалансу, який у свою чергу розвивається у конфлікті із оточуючими людьми. Отже, адаптаційні механізми найбільш ефективні за активною творчою зміною внутрішнього змісту особистості – виробленню нових форм поведінки, оволодіння новими формами діяльності. Ці внутрішні трансформації неминуче відображаються на взаємовідносинах з оточуючими людьми, іноді можлива і зміна соціального статусу індивіда. Схожий конструктивний підхід до патологічних станів – це вже ознака системного світогляду.

Література

1. Бондаренко О. М. Соціальна адаптація: сутність та її складники. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. 2002. № 10. С. 23-25.

2. Пачковський Ю. Ф. Адаптивні можливості молоді до умов ринкового середовища. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*: зб. наук. праць. Харків: Видавничий центр Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2001. С. 477-480.

Світла Катерина

магістрантка факультету соціальної педагогіки та психології
Наук.кер.: канд. психол. наук, доц. Губа Н.О.

СУБ'ЄКТИВНЕ ПОЧУТТЯ САМОТНОСТІ В УМОВАХ ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ, СПРИЧИНЕНИХ ПОШИРЕННЯМ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Поширення пандемії COVID-19 різко змінило життя кожної людини, українці не стали виключенням. Кабінет Міністрів України від 9 грудня 2020 року прийняв постанову «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [6].

Відповідно по постанови, до кожної людини висувається ряд вимог, які створюють умови обмеження свободи.

У зарубіжних та вітчизняних філософських словниках під свободою розуміється одна з характерних рис людини, яка полягає в тому, що вона може діяти, або не діяти, з власної волі, не детермінуючись обставинами [5].

Водночас, за даними наявних досліджень, серед людей усього світу простежується тенденція до зростання рівня самотності.

Для кожної людини самотність сприймається виходячи з особистого сприйняття та переживання даного феномену, що в свою чергу зумовлює актуальність та необхідність дослідження суб'єктивного почуття самотності в умовах обмеження свободи, спричинених поширенням пандемії COVID-19.

У психологічному словнику самотність визначається як один з психогенних факторів, що впливає на емоційний стан і психічне здоров'я людини, що знаходиться в змінених/незвичних умовах ізоляції від інших людей [2].

Також в науковій літературі самотність визначається як емоційний стан, пов'язаний з відсутністю близьких, позитивних емоційних зв'язків з людьми та зі страхом їх втрати в результаті вимушеної або наявної психологічної причини соціальної ізоляції [4].

Ізоляцію можемо розглядати як наслідок авторитарних дій спільноти відносно групи людей чи індивіда, або акт, який здійснюється самим індивідом під тиском життєвих обставин чи своїх міркувань та уявлень про них (самоізоляція) [4].

Н. Олейник розглядає переживання самотності як системне утворення,

як особливу форму суб'єктивного відображення свого положення у системі «Я-інші», який виражається в наступних компонентах [3]:

- когнітивний компонент, що відображається в уявленні людини про переживання самотності та сприйнятті себе як суб'єкта, що може проявлятися у двох формах: відособлення або ідентифікація;
- емоційний компонент, тобто емоційна оцінка та прийняття чи неприйняття власних переживань;
- поведінковий компонент, який проявляється в ступені активності людини в різних формах міжособистісної взаємодії;
- мотиваційно-вольовий компонент, спрямований на здійснення стимулюючої функції, яка містить комплекс мотивів та вольових дій особистості, що виникають в певних формах прояву переживання стану самотності. Перша форма прояву виступає фактором самоактуалізації особистості, яка полягає в мобілізації її ресурсів з метою пошуку можливостей використання ситуації самотності заради само розуміння, самовдосконалення та особистісного зростання. Друга форма, навпаки, полягає в демобілізації ресурсів особистості, що супроводжується негативними емоціями, почуттями та загальним станом [1].

Отже, запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню хвороби COVID-19, висувають до кожної людини ряд вимог, що створюють умови обмеження свободи, які провокують наростання психологічної напруги та емоційного дискомфорту, які виступають факторами розвитку переживання самотності. Це свідчить про необхідність розробки дієвих та ефективних засобів корекції проблем самотності а також програм психологічної допомоги та спеціалізованих ресурсів з метою зниження рівня суб'єктивного почуття самотності в умовах обмеження свободи, спричинених поширенням пандемії COVID-19.

Література

1. Василюк Ф.Е. Современные представления о переживании. *Психология мотивации и эмоций*. Москва: Астрель, 2009. С. 362-372.
2. Головин С. Ю. Словарь практического психолога. Минск: Харвест, 1998. 800 с.
3. Олейник Н.О. Внутрішня організація переживання самотності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III.34. P.83-86.
4. Світла К. Теоретичний аналіз самотності як соціально-психологічного явища в умовах пандемії COVID-19. *Інтеграційні можливості сучасної психології та шляхи її розвитку*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 15-16 жовтня 2020 р.). Запоріжжя, 2020. С. 28-29.
5. Короткий словник філософських термінів. URL: 32.fatal.ru/src/files_predmet/Philisophy/slovnyk.doc
6. Постанова «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню

на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP201236?an=6>

Стець Вікторія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. психол. наук, доц. Губа Н. О.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ЩАСТЯ В ПСИХОЛОГІЇ

Актуальність дослідження. Тема «щастя» в психології відносно нова, її почали вивчати лише чверть століття тому. Поступово розрізнені дослідження злилися в один рух позитивної психології. Так виникла наука про хороше життя, або, як її часто називають, наука про щастя. Відтепер про благополуччя, задоволеність, радість життя можна дізнатися із багатьох експериментально доведених даних, тобто перевірених фактів. Так, виникло припущення, що для досягнення стану задоволення життям та відчуття щастя треба позбутися факторів стресу та деструктивних явищ у своєму житті. Проте досліджень щодо пошуку особистісної програми уникнення деструктивних явищ у житті майже немає, тому ми вважаємо, що доцільно знайти універсальну формулу пояснення «щасливої особистості».

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить, що дослідження феномена щастя в психології знайшли відображення у роботах М. Аргайль, Н. Бончук, Р. Веєрговен, О. Гринів, Л. Едвард, Е. Кусе, А. Маслоу, Р. Ріана, К. Ріфф, К. Роджерс, М. Селігман, Г. Філоненко, Л. Яворовської та інших учених. Більшість з них визначають феномен щастя як суб'єктивне відчуття фізичного або психічного комфорту, або відчуття, пов'язане з рисами характеру людини, чи з видом її діяльності, з повнотою самореалізації.

Мета дослідження: вивчити та проаналізувати наукові здобутки вітчизняних та зарубіжних науковців психологів щодо еволюції вивчення феномену щастя.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Розглянемо характерні риси поняття щастя в психології. Цей феномен почали поступово вивчати ще за часів давньогрецьких філософів. Людина Середньовіччя вважала, що щастя – це нагорода за сумлінну працю, добре ставлення до людей. В епоху Відродження вважалося, що думки людини про своє призначення у світі є проявом людяності. Гуманісти відстоювали можливість самовдосконалення за допомогою залучення до культури. На думку Макіавеллі людина під час формування своєї долі повинна була розраховувати тільки на власні сили, а не покладатися на провидіння. Дійсно, людина постає віч-на-віч із дійсністю, і сама виступає «ковалем свого щастя». Вже в ту епоху людині надавалося право обирати свої складові щастя.

Руута Веєрговена вважають піонером науковцем у вивченні психології

щастя. Відомий його вислів про «щастя, як і здоров'я, які повинні бути нормальним станом людини» стали девізом для заснування Всесвітньої бази щастя, де Веєрговен показав, що щастя може бути використано в якості надійного інструмента вимірювання прогресу суспільства. За А. Маслоу щастя – це задоволення потреб людини як фізіологічних (голод, спрага, сон), так і потреб у самореалізації.

У роботах Р. Ріана проведено огляд досліджень, що стосуються двох поглядів на щастя. Перший – гедонічний підхід, який зосереджується на щасті з точки зору досягнення задоволення та запобігання болю; другий погляд – евдемонічний, який пов'язує розвиток щастя із самореалізацією людей. Керол Ріфф є послідовницею теорії щастя у рамках евдемонічних поглядів, вона запропонувала шкалу психологічного благополуччя, яка складається з шести елементів щастя: самосприйняття, особистісного зростання, меті у житті, осягнення навколишнього світу (управління середовищем), автономією, позитивними відносинами з іншими.

Найбільш змістовними розробками проблеми щастя займався американський психолог М. Аргайл. Вчений визначив щастя як усвідомлення людиною задоволеності своїм життям або частоту та інтенсивність позитивних емоцій. На думку М. Аргайла існує три концепції щастя: фізіологічна, комунікативна і потребнісна.

За останні роки вивчення щастя можна виділити таких знаменитих психологів, які пояснили складові феномена щастя, чітко вказали методи його дослідження. Емілія Кве вважають прабатьком «позитивного мислення», яке активно використовується в методиках особистісного зростання. Його метод відомий як «свідоме самонавіювання». Карл Роджерс пропонував розвивати свій внутрішній потенціал для успішної самореалізації. Його метод клієнт-центрованої терапії в тому, щоб оживити приховану в нас творчу силу. Мартін Селігман започаткував науковий підхід до щастя, він розділив ідеї Е. Кве, К. Роджерса і А. Маслоу щодо впливу наших думок і внутрішнього настрою на відчуття щастя. І це не просто гіпотеза, а науково доведений факт.

Так, сучасні дослідники вважають психологічне благополуччя і щастя відносно стійкими і цілісними суб'єктивними переживаннями, базою для яких є рефлексивна позиція особистості, глибокий внутрішній аналіз власного життя. На думку Л. Яворовської та Г. Філоненко компонентами щастя є соціальний інтелект і часова перспектива.

Тобто, суб'єктивне відчуття щастя людини залежить від її внутрішнього стану, від того кута зору, під яким вона сприймає навколишній світ, від досвіду життя, від мрій і побажань, які теж залежать від фундаменту особистості: рівня здоров'я, вихованості, перспективи розвитку.

Висновки. На сьогоднішній день аналіз еволюції вивчення феномену щастя у психології за даними вітчизняних та зарубіжних дослідників довів, що універсальна формула або визначення щастя відсутні і кожна особистість як в Україні, так і поза її межами на власний розсуд створює індивідуальну

формулу найвищого вдоволення життям, що також є і досягненням суспільства в цілому.

Література

1. Кузикова С. Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці. *Концептуалізація системного підходу до особистісного саморозвитку*. Суми : СумДПУ, 2020. С. 75-96.
2. Яворська Л. М., Філоненко Г. С. Фактори становлення психологічного благополуччя особистості. *Наука і освіта*. 2014. № 12. С. 216-220.

Томіна Ірина

студентка 1 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. психол. наук, доц. Малина О. Г.

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ОСІБ, ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

У зв'язку з війною великій кількості людей довелося залишити країну для своєї безпеки та проти своєї волі. На перший погляд, переїзд не здається чимось страшним і психологічно важким, але насправді це дуже сильний стрес, який може нести за собою певні наслідки. Тому нам потрібно розглянути в цілому, як переїзд до іншої країни впливає на людину з психологічного боку.

Американський психолог Елізабет Кюблер-Росс описала п'ять стадій проживання горя: заперечення, гнів, торгівля, депресія, прийняття. Через ці стадії ми проходимо у разі будь-якої втрати – шлюбу, роботи, соціуму, ролі, навіть якщо зміни були бажані.

Більше півстоліття тому канадський антрополог Калерво Оберг описав стадії культурного шоку іммігранта: стадія медового місяця або туристична, стадія роздратування та гніву, стадія відторгнення чи регресу, стадія інтеграції чи асиміляції [1].

Основні стадії переживання горя у зв'язку з переїздом до іншої країни.

Заперечення

Стадія відповідає «медовому місяцю» або «туристичному» періоду адаптації. Подобається все, тому що діють сильні захисні механізми, які захищають психіку від потрясіння. Що робити? Насолоджуватися, зав'язувати нові знайомства, вивчати мову та культуру країни. А також пам'ятати, що ейфорія минеться, і це закономірно.

Гнів

Традиції країни вже здаються дурними та безглуздими, люди – не такими милими, працюють усі з рук геть погано, говорять швидко і незрозуміло, та ще й їдять усяку гидоту.

Торг

Навіщо я заварив кашу? Навіщо притяг сюди сім'ю? Чому не вчив як слід мову? Зазвичай на цій стадії ми схильні звинувачувати себе,

сумніватися в правильності вибору і докоряти себе за лінь і недостатню підготовленість.

Депресія

Бувають випадки важкої іммігрантської депресії, вихід з якої можливий або за підтримки спеціаліста або після повернення на батьківщину, але все ж таки випадки ці залишаються окремими. Однак практично всі, хто переїхав рано чи пізно, стикаються з почуттям безсилля, малоцінності, нікчемності.

Прийняття

Через якийсь час смак життя і впевненість у своїх силах повернуться, ви без страху спілкуватиметеся і зав'язуватимете нові знайомства – і не тільки в російськомовному середовищі, а майбутнє стане більш визначеним. Це буде прийняттям або остаточною стадією адаптації.

Під час вимушеного переселення в іншу країну, що спричєноно війною, людина пропускає стадію заперечення, їй не здається все таким чудовим і бажаним, скоріше вимушеним і примусовим. Усі стадії змішуються та відбуваються не послідовно. Тому ейфорія від переїзду не буду очікувати людину. Вона не розуміє культури та правил того менталітету, з яким їй доводиться взаємодіяти не за її бажанням щодня. На перших етапах адаптації мозок щодня обробляє величезну кількість інформації. Людина вчиться повсякденним діям: як користуватися транспортом, як відкрити рахунок у банку, коли і як виносити сміття. Окреме навантаження – спілкування іноземною мовою. Крім того потрібно інакше планувати час і вирішувати, коли займатися домашніми справами тощо. Бажання повернутися додому вганяє в стани апатії і потрібно знайти сенс розвиватися на новому місці.

Пропонуємо поради тим, хто покинув Україну через війну:

- 1) По перше, турбота про себе, фізичне навантаження (особливо корисні йога та біг), гарний сон та регулярний відпочинок.
- 2) Дуже важливо ділитися своїми переживаннями, звертайтеся по допомогу (групи підтримки, психологи, психотерапевти).
- 3) Потрібно запастися терпінням. Важливо помічати свої емоції – розуміння того, що відбувається, важливо для виходу з кризи.
- 4) Згадати, що дає вам ресурс. Подумати про те, що вас може порадувати з того, що приносило задоволення раніше: діяльність, їжа, звуки, пахощі, дотики.
- 5) Зосередитися на задоволенні базових потреб: у їжі, воді, гігієні, сні.

Згідно з численними дослідженнями, відсоток тих іммігрантів, які проходять через спектр негативних переживань та станів – агресивність, смуток, почуття невпевненості, жаль про імміграцію, депресія – незмінно високий: від 72% до 88%.

Вчені досліджують проблеми іммігрантів, які можуть вказувати на стрес і фрустрацію, що переживається: алкоголізм, різкий набір ваги, високий відсоток розлучень.

Психічна навантаження – це те, що відбувається з людиною між цими стадіями. Як би людина не готувалася до переїзду, неможливо дистанційно осягнути всі тонкощі життя в країні.

Отже, психологи впевнено вважають переїзд до іншого міста чи країни психічною травмою. Так само як розлучення чи розставання з дорогою людиною, втрату близького, значні зміни професійного чи матеріального статусу, тяжку хворобу і тому подібне. Чому? В імміграції ми стикаємося із кризою ідентичності. Це означає, що відповіді на запитання «Хто я? Який я?», які ми мали до переїзду вже недостатньо точні.

Література

1. Кюблер-Росс Э. О смерти и умирании / перевод с английского. Киев: Софія; Санкт-Петербург: Наука, 2001. 320 с.

СЕКЦІЯ «ПЕДАГОГІКА, СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»

Бабиченко Тетяна

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Соловійова Т. Г.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ДЦП

Питання розвитку мовлення дітей останнім часом набуває все більшого занепокоєння серед наукової спільноти корекційних педагогів, психологів, медичних працівників. Тісний зв'язок між розвитком мовлення та процесами мислення зумовлює необхідність звертати активну увагу на мовленнєві порушення у дітей, зокрема, і дітей з ДЦП. Відомо, що порушення опорно-рухового апарату дуже часто супроводжуються розладами мовлення, і своєчасне виявлення таких порушень та їх корекція забезпечить більш гармонійний розвиток дитини.

Проблемами розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами займалися відомі науковці, серед яких Т. Візель, О. Лурія, Р. Левіна, С. Конпляста, Є. Соботович, Ю. Рібцун та багато інших. Автори досліджували зв'язок мовленнєвого та розумового процесів, вплив мовленнєвих порушень на соціалізацію дитини та ін. Втім, необмежена кількість різних порушень мовлення при ДЦП, дозволила визначити мету нашої роботи – висвітлити особливості розвитку мовлення у дітей з ДЦП.

Дитячий церебральний параліч (ДЦП) – це група захворювань, яка об'єднує різні порушення опорно-рухового апарату. Згідно Енциклопедії сучасної України, це група захворювань нервової системи, проявом яких є порушення рухів, рівноваги та положення тіла. Виникає внаслідок вад розвитку мозку або пошкодження його частин, які контролюють м'язовий тонус та моторну активність. Дуже часто порушення по типу ДЦП мають складну природу дефекту та поєднуються із затримкою психофізичного

розвитку, з порушеннями сенсорної сфери та порушеннями мовлення.

На думку науковців, частота розладів мовлення у дітей з ДЦП складає до 80%. Ю. Рібцун виокремлює такі порушення, характерні для дітей з ДЦП [1]:

- фонетико-фонематичний недорозвиток, що проявляється у різних формах дизартричних порушень;
- загальний недорозвиток мовлення, що передбачає системне порушення всіх складових мовленнєвої діяльності;
- особливості засвоєння лексичної складової, обумовлені специфікою захворювання;
- відставання у формуванні зв'язного мовлення та розуміння мовленнєвих висловлювань, які мають особливу специфіку при різних формах паралічу;
- порушення темпу, ритму та плавності мовлення, що проявляються у вигляді заїкання внаслідок судомного стану м'язів артикуляційного апарату.

Найбільш характерними порушеннями вважаються дизартричні. Дизартрія – це порушення вимовної сторони мовлення, яке виникає внаслідок органічного ураження центральної нервової системи. Тяжкий розлад усієї мовленнєвої діяльності. При дизартрії порушується не тільки звуковимова майже усіх груп звуків, але і просодична сторона мовлення: голос, інтонація, темп, ритм [2].

Науковці відзначають вплив тонічних рефлексів на мовленнєву мускулатуру дитини. По суті, дитина слабо відчуває положення та рухи власних кінцівок та органів мовленнєвого апарату. Крім того, наявність парезів, паралічів артикуляційного апарату зумовлює спотворене формування орального праксису.

В свою чергу, зазначені порушення викликають вторинні відхилення, пов'язані з формуванням фонематичного сприйняття. Як зазначає Ю. Рібцун, простежується кореляція між тяжкістю порушення функціоналу верхньої кінцівки та вираженістю несформованості артикуляційної моторики [1].

При певних формах ДЦП (таких як подвійна геміплегія, за якої уражено верхні та нижні кінцівки) часто спостерігається анартрія (неможливість мовлення), спастична дизартрія (переривання мовлення через спастичні паузи).

Взагалі, серед дизартричних розладів, що зустрічаються при ДЦП відмічають псевдобульбарну дизартрію (при геміпаретичній формі ДЦП); підкіркова дизартрія (при гіперкінетичній формі); мозочкова дизартрія (при атонічно-атактичній формі ДЦП) та інші.

Особливу проблему для розвитку мовлення становлять проблеми порушень слуху серед дітей з ДЦП. У деяких випадках поєднання декількох форм ДЦП призводить до розвитку змішаних форм дизартрій. Лексична складова мовлення також є своєрідною – характерним є вживання переважно іменників та дієслів, часті повторення, нестійкий зв'язок між звуковою та смисловою характеристикою слова.

Отже, порушення мовлення у дітей з ДЦП мають стійку природу та безліч форм, головним чином дизартричних. Спектр порушень досить різноманітний та потребує комплексного підходу щодо їх корекції. Лише систематична командна робота з логокорекції, психології, логомасажу, логоритміки з обов'язковою медикаментозною терапією дозволить отримати позитивні результати у корекційно-розвивальній роботі.

Література

1. Рібцун Ю. В. Розгорнутий спектр мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку із ДЦП. *Актуальні питання педагогічних та психологічних наук* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 листопада 2012 р.). Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2012. С. 19-23.
2. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія : навч. посіб. / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Знання, 2010. 293 с.

Бажміна Евеліна

аспірантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Локарева Г. В.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

Цифрові технології використовуються в смартфонах, планшетах, ноутбуках, комп'ютерах у таких різних галузях електротехніки, як робототехніка, автоматизація, вимірювальні прилади, радіо- і телекомунікаційні пристрої та багатьох інших пристроях. Цифрові технології ґрунтуються на представленні сигналів дискретними смугами аналогових рівнів.

Детальний опис сутності та характеристик цифрових технологій закладено в «Рамці цифрової компетентності для громадян України» (2021 р.). Для повного розуміння цього поняття вважаємо доцільним навести його тлумачення: «цифрові технології – це сукупність цифрових засобів, систем, пристроїв та операцій з ними, які генерують, зберігають, обробляють, передають чи отримують дані у цифровій формі та забезпечують їх функціонування. До цифрових технологій, зокрема, належать соціальні медіа, мультимедіа, потокове відео, системи управління навчанням, цифрова музика, геолокація, е-комерція, безпілотні та мобільні технології, що використовуються у всіх аспектах життя» [2, с. 54-55].

У 2019 році групою українських педагогів у роботі [3] репрезентовано цифрові технології за чотирма взаємопов'язаними та взаємообумовленими електронними складовими, продемонстрованими нами в чіткій послідовності класифікаційною схемою на рис. 1. Технології представлені цифровими системами у вигляді доставки даних (інтернет тощо), генерування або створення даних (цифрові пристрої тощо), зберігання даних (хмарні обчислення тощо) та автоматизованої аналітики (штучний інтелект тощо).

Рис. 1. Складові цифрових технологій

Для підтримки навчального процесу у вищій школі використовують сучасні цифрові інструменти, представлені в табл. 1. Цей перелік не є вичерпним і з розвитком технологій він доповнюється. Підтвердження думки щодо складових переліку знаходимо в роботі Р. Гуревича, Н. Лазаренко, Н. Ничкало [1, с. 17]. При використанні цифрових технологій зберігаються всі компоненти освітнього процесу: цілі, мотиви, зміст, діяльність, контроль, оцінювання навчального результату тощо.

Таблиця 1.

Інструментарій цифрових технологій
Інтернет
Цифрові пристрої
Освітні платформи
Програми для відеозв'язку
Вебсервіси
Хмарні обчислення
Віртуальна доповнена реальність
3D друк (адитивні технології)
Штучний інтелект

У процесі підготовки майбутніх фахівців засобами цифрових технологій було виявлено, що викладачі і студенти мають різний рівень теоретичної та практичної підготовки володіння сучасним інструментарієм. Це створює певні проблеми для педагогів при створенні електронних навчальних курсів в університеті та корегуванні наданої інформації; для студентів при самостійній навчальній роботі. Для ефективного освітнього

процесу необхідно вдосконалювати індивідуальні професійні навички володіння цифровими технологіями, посиливши практичну діяльність.

Література

1. Ничкало Н. Г., Лазаренко Н. І. Гуревич Р. С. Інформатизація та цифровізація суспільства в XXI столітті: нові виклики для закладів вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 60. С. 17-29.

2. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. DigCompUA for Citizens 2.1. Міністерство цифрової трансформації України. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoyi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf (Дата звернення 01.11.2021)

3. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника / Проект. Розроблено на виконання Наказу МОН України № 38 від 15 січня 2019 року Open educational e-environment of modern University, special edition (2019) ISSN: 2414-0325. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Mozrze.pdf> (Дата звернення 01.11.2021)

Білоус Поліна

студентка 3 курсу математичного факультету
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Турбар Т. В.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти визначає, що сучасний педагог обов'язково повинен мати високий рівень сформованості цифрової компетентності, що включає:

- здатність орієнтуватися у сучасному інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності;
- здатність ефективно використовувати наявні та створювати нові електронні освітні ресурси;
- здатність до використання цифрових технологій в освітньому процесі [4].

Науковці виділяють два підходи до визначення рівнів цифрової компетентності [3]. Перший ґрунтується на аналізі компонентного складу цього поняття. Автори такого підходу виділяють чотири основні рівні:

- світоглядний (наявність професійної самосвідомості, адекватної самооцінки, професійної ерудиції та кругозору);

- теоретичний (професійні знання технологічного характеру;
- практичний (професійні навички та вміння (ведення та оформлення ділової документації, навички ефективної комунікації та ін.));
- творчий (нестандартний підхід до справи, інтелектуальна та особистісна мобільність, уміння орієнтуватися у нестандартних ситуаціях).

Другий підхід до визначення рівнів цифрової компетентності ґрунтується на аналізі поетапного розвитку (від знання розрізнених елементів до творчого оволодіння засобами обчислювальної техніки та інформаційних технологій у системі професійної діяльності).

Поетапний розвиток може бути представлений в наступній послідовності: знайомство, обізнаність, оволодіння елементарною компетентністю, а потім функціональною та системною компетентністю.

Формування цифрової компетентності можливе лише за умови, що вона стала нормою педагогічної взаємодії з перших кроків виховання та навчання. На основі цього виділяють три взаємопов'язані та послідовні рівні розвитку інформаційної компетентності: інтуїтивний (початковий), нормативний (достатній) і творчий (високий) [1].

За іншим підходом дослідники виділяють три рівні цифрової компетентності майбутніх учителів: загальний (базовий), професійний та вищий (логічний) [2].

Для базового рівня цифрової компетентності головною особливістю набору знань, умінь та навичок виступає їхня міжпредметність, можливість застосування практично без змін у різних видах діяльності.

Для професійного рівня цифрової компетентності знання, вміння та навички характеризуються специфічністю, більшою складністю, але, водночас, обмеженістю області застосування. Вони будуть прив'язані до професійної діяльності людини, а під час навчання у закладі вищої освіти – до дисциплін, які формують її основи. Багато показників цього рівня включають в себе, як окремий елемент, показники загального (базового) рівня.

Перші два рівні цифрової компетентності мають бути сформовані у студентів у процесі навчання у закладі вищої освіти. Подальше формування цифрової компетентності відбувається в процесі професійної діяльності фахівця, і наступним рівнем цифрової компетентності повинен бути вищий (логічний) рівень, на якому знання, вміння та навички відрізняються від базових ступенем складності та обумовлені творчим мисленням, гнучкістю, можливістю здійснювати аналіз та синтез, комбінувати раніше освоєні знання, вміння та навички, приймати рішення у нестандартних ситуаціях, вести альтернативний пошук засобів та способів вирішення завдань. Знання, вміння і навички цього рівня включають знання, вміння і навички базового і професійного рівнів цифрової компетентності.

Таким чином, на основі проведеного теоретичного аналізу підходів до визначення рівнів цифрової компетентності майбутніх учителів, нами встановлено, що всі досліджені підходи характеризуються спільними

базовими уявленнями про зміст цифрової компетентності, що включає в себе освоєння майбутніми педагогами знань та умінь в галузі інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток комунікативних здібностей, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі та аналізувати інформацію.

Література

1. Дорокіна А. С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи в умовах оновлення освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 29. С. 51-56.

2. Запорожцева Ю. С. Інформаційно-цифрова компетентність як складник сучасного навчально-виховного процесу. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 2. Т. 1. С. 79-82.

3. Мельничук Л. Б. Формування інформатичних компетентностей майбутніх педагогів початкової школи: діагностичний аспект. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74. Т. 3. С. 40-44.

4. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#n10>

Дядя Яна

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Соловійова Т. Г.

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПАЛЬЧИКОВОЇ ГІМНАСТИКИ

На сьогоднішній день в Україні налічується близько 60-70 % дітей, які у молодшому шкільному віці мають мовленнєві порушення. Для корекції мовлення дітей поряд з традиційними застосовують низку нетрадиційних методів, до яких входять: ароматерапія, інформаційно-комп'ютерні технології, пальчикова гімнастика, пісочна терапія, музикотерапія, суджотерапія. Питання корекції мовлення дітей молодшого шкільного віку за допомогою пальчикової гімнастики було предметом досліджень багатьох провідних науковців, серед яких: Б. Ананьєв, М. Бернштейн, Л. Виготський. Результати їх наукових доробок доводять необхідність тренування пальців рук дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. Дослідженням зв'язку дрібної моторики і мозку займалися вчені-фізіологи М. Кольцова, І. Павлов, В. Сеченов, педагоги А. Новіков, В. Сухомлинський. Вагомим прикладом є дослідження В. Бехтерева про вплив маніпуляції рук на функції вищої нервової діяльності, зокрема процес мовлення.

Втім, аналізуючи дані Міністерства освіти і науки України в нашій державі складаються такі демографічні показники, які показують нам ситуацію збільшення рівня народжуваності дітей з мовленнєвими порушеннями. Як наслідок, висвітлення шляхів корекції мовлення дитини молодшого шкільного віку завжди залишаються пріоритетними та потребують подальшого осмислення [1].

Метою даної роботи є висвітлення основних шляхів корекції мовлення дитини молодшого шкільного віку за допомогою пальчикової гімнастики.

Розглядаючи проблему корекції мовлення дітей, звернемося до сутності даного поняття. Корекція мовлення у дітей – на практиці є корекційним процесом, який охоплює серію корекційно-розвиткових занять з подолання порушень мовленнєвої системи у дітей.

Пальчикова гімнастика – це ігрові вправи для розвитку дрібної моторики (мається на увазі розвиток рухливості пальців та кистей рук дитини). У наш час науково доведено, що розвиток мовлення дитини пропорційно залежить від слухняності (тону, сили, точності) рухів пальців рук. Саме тому такі тренування набувають особливого значення у корекційній роботі з розвитку мовлення [2].

Елементи пальчикової гімнастики знаходять своє відображення в усній народній творчості, у народних іграх з приказками, віршами та ін. Ще наші пращури використовували пальчикову гімнастику, але у якості розважальних ігор для малечі.

Зазначимо, що молодший шкільний вік вважається достатньо чутливим для корекції мовленнєвих порушень, а корекційний процес може охоплювати логопедичну роботу з дітьми віком від 6 до 10 років.

Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив визначити шляхи корекції мовлення дітей молодшого шкільного віку за допомогою пальчикової гімнастики.

По-перше, це, звичайно, віршована пальчикова гімнастика. Саме за допомогою неї під час виконання вправ у дітей розвивається мимовільна увага, пам'ять, а також відчуття темпу та ритму мовлення і формуються навички самоконтролю.

По-друге, «веселі» ігри для пальчиків, за допомогою яких у дітей розвивається творча уява й цілісне сприймання, збагачується словниковий запас. Серед них ігри з дрібними предметами, мозаїкою, крупами, гудзиками, камінцями, малювання мотузкою, різні графічні ігрові вправи (малювання по клітинках, з'єднання крапочок, малювання візерунків; ліплення з пластиліну, глини та інших матеріалів; ігри конструкторами та інше).

По-третє, ігри з тіньовими фігурами. Через такі ігри підвищується інтерес до мовленнєвих завдань, активізується мовленнєва діяльність, знімає емоційну напругу під час

Таким чином, аналіз наукових джерел дав змогу виокремити такі шляхи корекції мовлення дітей молодшого шкільного віку за допомогою пальчикової гімнастики як віршована пальчикова гімнастика, «веселі» ігри

для пальчиків, ігри з тіньовими фігурами. На наш погляд, використання пальчикової гімнастики в корекційній роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення, дозволяє: розвинути в них увагу, пам'ять, наочно-образне мислення; опанувати елементарні ритмічні структури і на їх основі створити передумови для засвоєння просторових уявлень; фонетичної сторони мовлення, розширити пасивний та активний словник; удосконалити знання про об'єкти і явища навколишнього світу; сформуванню здатності до формулювання самостійних висловлювань; підвищити мотивацію дітей у роботі з виправлення звуковимови та розвитку мовлення.

Література

1. Перепльотова Н. Пальчики-помічники. Інтегроване заняття з елементами народознавства для дітей старшого дошкільного віку. *Дитячий садок*. 2017. № 8. С. 20-22.
2. Використання методів кінезіології в корекції мовленнєвих порушень у дітей URL : <http://surl.li/bwvpm>

Зикова Дар'я

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Лещенко О. Г.

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД СІМ'Ї, ЯКА ВИХОВУЄ ДИТИНУ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

На сучасному етапі розвитку, в Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості осіб з порушеннями у психічному і фізичному розвитку, а особливо сімей, які виховують таких дітей. Тому збільшується необхідність в соціальній підтримці таких сімей. Це надання допомоги дитині: з її лікуванням, освітою, соціальною адаптацією та інтеграцією у суспільство. Актуальність теми полягає в тому, щоб розглянути напрямки роботи: соціальний супровід сімей, які мають дітей з особливими потребами.

Соціальна робота з дітьми з особливими потребами та сім'ями, що виховують таких дітей стала предметом дослідження різних фахівців: І. Іванової, Р. Кравченко, О. Ляшенко, М. Радченко, О. Романенко, В. Сорокіна, В. Тарасун, Л. Шипіциної та ін. Різні типи сімей, особливості їх функціонування, робота з родинами стали предметом дослідження Л. Аксьонової, Є. Єкжанової, О. Кононко, Т. Лодкіної, С. Толстоухової, І. Трубавіної.

Мета публікації – розглянути зміст соціального супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами.

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» забезпечується надання базових соціальних послуг, однією з яких є послуга соціального супроводу.

Соціальний супровід визначається як комплекс заходів, що передбачає оцінку потреб отримувача послуги, визначення шляхів вирішення основних

проблем, навчання та розвиток навичок, спрямованих на подолання чи мінімізацію складних життєвих обставин, регулярні зустрічі чи відвідування отримувача послуги з метою моніторингу виконання поставлених завдань, сприяння у отриманні інших послуг [1].

Соціальний супровід спрямований на здійснення соціальної опіки, патронажу або надання соціальної допомоги, яка націлена на дитину з особливими потребами з метою покращення її умов життя, задоволення її потреб, реалізації прав.

Відповідно до міжнародного досвіду соціальної роботи, першочерговим завданням діяльності соціальних працівників із соціальної роботи є створення умов для збереження сім'ї для дитини. Оскільки гармонійний розвиток дитини не можливий поза сім'єю, батьки мають уміти створювати сприятливе сімейне середовище. Це стрижневе положення Конвенції ООН про права дитини, винесене в преамбулу документа, підкреслює важливість побудови системи соціальної підтримки сімей таким чином, щоб гарантувати, з-поміж інших прав, право дитини на сім'ю [2].

Робота з сім'ями, що виховують дітей особливими потребами, передбачає реалізацію соціально-педагогічного супроводу, який спрямований не тільки на дитину з порушеннями розвитку, а й на її оточення – на сім'ю.

Соціально-педагогічний супровід забезпечує реалізацію прав членів сім'ї, у тому числі і дитини з особливими потребами, різнобічний розвиток особистості як дитини, так і дорослого.

Соціальний супровід здійснюється на індивідуальному рівні, враховуючи особистісні потреби: діагностика первинного порушення у розвитку особливої дитини, цілеспрямована психолого-медико-педагогічна допомога на ранніх етапах розвитку дитини з порушеннями, організація освітнього середовища відповідно до можливостей дитини. У межах супроводу проводиться робота з родиною як системою для покращення умов життя дитини з особливими потребами.

Зміст діяльності фахівця соціальної роботи, який здійснює соціально-педагогічний супровід сім'ї, у якій народилася дитина з особливими потребами, передбачає підтримку за різними напрямками, яка має на меті допомогти сім'ї якнайкраще пристосуватися до нових умов і вимог життя. Роль соціального працівника передбачає: знайти відомості про необхідних спеціалістів, залучити їх; дібрати інформацію про можливу допомогу, пільги, дотації; допомогти вибрати відповідний освітній заклад для дитини, зв'язавшись із фахівцями управління освіти; представляти інтереси сім'ї у різних державних та громадських фондах, установах, організаціях; ознайомити з сім'ями, які успішно вирішують завдання з виховання та навчання дитини з особливими потребами тощо.

Отже, зміст соціального супроводу забезпечує дотримання прав дитини з особливими потребами, розвиток та надання послуг для покращення її умов існування, а також підтримку найближчого оточення у процесі розвитку та виховання дитини з особливими потребами. Тому соціальний супровід є

важливим напрямом соціальної роботи з сім'єю, що сприяє соціалізації та інтеграції дитини з особливими потребами у суспільство.

Література

1. Соціальний супровід. URL: <https://nyznoverbizkaotg.dosvit.org.ua/useful-info/sotsialni-suprovid> (дата звернення 15.04.2022)
2. Технології соціально-педагогічної роботи : навчальний посібник / за заг. ред. проф. А. Й. Капської. Київ : УДЦССМ, 2000. 372 с.

Клеменко Анастасія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Лещенко О. Г.

СОЦІАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ СІМ'Ї У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

У сучасному суспільстві дедалі більше загострюється проблема стрімкого погіршення стану більшості сімей. Наростання соціальних та економічних проблем у суспільстві, падіння виховного потенціалу батьків, низький рівень фінансового забезпечення, схильність до зловживання шкідливими речовинами (алкоголь, наркотики) призвели до підвищення кількості сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах (далі *СЖО*). Зазначені соціально незахищені категорії потребують надання комплексної підтримки та здійснення соціального супроводу сім'ї.

Створення умов для благополуччя сімей постає ключовим завданням соціального супроводу та головною метою діяльності фахівців соціально-педагогічної сфери, оскільки від сімейного виховання та впливу первинного мікросередовища залежить майбутня соціалізація особистості. Більш того, постає питання не тільки у наданні різносторонньої допомоги з розв'язання проблем, але й у формуванні здатності сім'ї у майбутньому самостійно долати життєві труднощі. Тому великого значення та неабиякої актуальності набуває процес соціального навчання членів сім'ї.

Найвідомішими дослідниками основних чинників, факторів та передумов виникнення сімейного неблагополуччя є: Л. Долинська, Л. Завацька, В. Захарченко, І. Трубавіна, В. Шахрай та ін. Вивченню аспектів соціального супроводу даної категорії сімей, пошуку шляхів формування необхідних життєвих навичок, знань, умінь для подолання труднощів та ефективного сімейного виховання були присвячені праці О. Безпалько, І. Зверевої, А. Капської, З. Кияниці, С. Марченко, Ж. Петрочко та ін.

Мета: розкрити сутність та завдання соціального навчання при здійсненні соціального супроводу сім'ї, що перебуває у складних життєвих обставинах.

За визначенням Л. Завацької, соціальний супровід сім'ї у СЖО є видом

соціальної діяльності фахівця, що передбачає надання підтримки та допомоги в різних сферах життєдіяльності сім'ї з метою розв'язання проблем, подолання життєвих труднощів та ліквідації причин неблагополуччя [1]. Оскільки дана категорія сімей втратила свої виховні можливості за несприятливих умов, то можемо погодитись з авторкою, що найважливішим завданням соціального педагога з такими сім'ями є вчасна корекція недоліків сімейної взаємодії та виховання шляхом організації соціального навчання членів сім'ї. Дослідниця А. Капська розглядає соціальне навчання як необхідну складову супроводу сім'ї, яке спрямоване на формування здатності осіб самостійно долати проблеми, застосовуючи засвоєні уміння та навички [2].

Соціальне навчання являє собою соціально-педагогічний процес засвоєння особистістю соціального досвіду та взаємодії, а також систему формування життєвих знань, умінь та навичок (педагогічних, психологічних, побутових, економічних), які сприятимуть ефективній взаємодії в сім'ї, швидкому розв'язанню проблем та конструктивному вирішенню конфліктів. Основний зміст соціального навчання членів сім'ї складають [3]: 1) знання прав членів сім'ї у родині; 2) формування життєвих умінь та навичок, що сприятимуть реалізації цих прав; 3) ціннісне та позитивне ставлення до сім'ї, виховання дитини; 4) засвоєння навичок спілкування, співпраці, спільного прийняття рішень та критичного мислення; 5) здатність будувати позитивні стосунки, виконувати сімейні функції, реалізовувати виховний потенціал родини тощо.

Слід зазначити, що окреслені складові соціального навчання сприятимуть упорядкуванню сімейної взаємодії, побуту, педагогічної культури батьків, а також попередженню різного роду сімейних проблем. Таким чином, під час здійснення соціального супроводу основними завданнями соціального навчання членів сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах мають стати:

- допомога у вихованні – формування батьківського інтересу та обов'язку, педагогічної культури батьків, важливості сімейного виховання;
- допомога у розвитку – виявлення здібностей, створення умов для різнобічного розвитку членів сім'ї;
- формування самоактуалізованої особистості кожного члена родини;
- допомога у взаємодії – навички педагогічного спілкування, вирішення протиріч, прогностичні вміння батьків, демократичність та любов;
- навчання членів сім'ї самостійному розв'язанню проблем з урахуванням набутого досвіду та ін.

Отже, організація соціального навчання відіграє важливу роль у процесі соціального супроводу сім'ї СЖО, реалізація якого сприятиме не тільки підвищенню рівня знань, умінь та навичок, які є значущими для сімейної життєдіяльності людини, але й сформує певний досвід соціальної взаємодії, вирішення кола сімейних проблем та різних життєвих ситуацій.

Застосування даного напрямку у соціальному супроводі дозволить підвищити соціальний статус більшості сімей, запобігти повторному потраплянню родини у складні життєві обставини та стан неблагополуччя, навчить самостійно долати життєві труднощі та стабільно функціонувати у суспільстві.

Література

1. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навч. посіб. для ВНЗ. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 240 с.
2. Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей: навч. посіб. / гол. ред. А. Й. Капська, І. В. Пєша. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 232 с.
3. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навч. посіб. Київ : ДЦССМ, 2003. 132 с.

Клеменко Анастасія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Мацкевіч Ю.Р.

ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї ЯК СУЧАСНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Останнім часом, в умовах постійних суспільних змін та перетворень у соціальному житті людей, значно підвищується увага до розгляду питань сучасних тенденцій формування сімей та рівня готовності молоді до сімейного життя, зокрема студентів. Посилення демографічної кризи та спад життєвого рівня більшості населення чинить вплив на усвідомлення молоддю важливості сім'ї, сімейного життя, а також на їх бажання укласти шлюб та створити сім'ю.

Рівень готовності до сімейного життя постає важливим чинником укладання шлюбів та стабільності існування сімей у майбутньому. На жаль, статистика свідчить, що з кожним роком кількість розлучень серед студентських пар збільшується. Така тенденція демонструє вразливість та нестабільність молодих сімей та, зазвичай, пояснюється низьким рівнем підготовленості, несвідомим ставленням молоді до створення сім'ї, не вмінням взаємодіяти один з одним, необізнаністю з питань свідомого батьківства тощо. Тому дослідження готовності студентства до сім'ї набуває все більшої актуальності, а вчасна організація підготовки постає важливим завданням перед суспільством.

Дослідженню питання підготовки студентської молоді до сімейного життя присвячені праці Т. Демидової, Л. Долинської, Т. Кириленка, А. Кравченка, А. Красевича, П. Лєсгафта, Н. Островської, А. Харчева, Л. Шнейдера тощо. У роботах Е. Ейдемилера, В. Захарченка, В. Зацепіної, Т. Кириленко, С. Ковальнової, В. Сисенка висвітлено основні чинники формування готовності до створення сім'ї та описано рушійні фактори, що

впливають на ставлення студентської молоді до одруження (мотивація, установки, якості особистості тощо).

Мета публікації: розкрити чинники формування готовності до сім'ї та визначити основні напрямки підготовки студентів до сімейного життя.

Готовність до сімейного життя, за В. Захарченком, є досить складним структурним утворенням, яке містить позитивне ставлення до явища сім'ї, стійкі мотиви, наявність відповідних якостей сім'янина, та, що не менш важливо, комплекс умінь та навичок [1]. Можна погодитись з твердженнями дослідників С. Шумана та Л. Шнейдера, які впевнені, що тільки коли людина зрозуміє, що готова до цього кроку пов'язаного зі зміною життя, появою нових зобов'язань, до продовження роду, коли відчує впевненість у собі та здатність до дій – тільки тоді можна казати, що вона готова до створення сім'ї [3].

Становлення готовності молодої людини до сімейного життя є достатньо тривалим, різностороннім, нелегким та комплексним процесом, який формується під впливом безлічі чинників: 1) соціальний чинник – розуміння соціальної значущості сім'ї та її призначення, вплив близького оточення; 2) морально-етичний чинник – вміння поважати, відповідальне, доброзичливе ставлення, стриманість, поступливість та ін.; 3) правовий – правова грамотність особистості (сімейне законодавство, правові норми регулювання сімейних стосунків); 4) психологічний чинник – внутрішнє ставлення особистості до сім'ї, вміння підтримувати сприятливу психологічну атмосферу; 5) господарсько-економічний – знання про культуру та організацію побуту, принципи ведення господарства тощо; 6) педагогічний – знання, навички, уміння з самовиховання та виховання дітей; 7) матеріальний чинник – здатність особистості матеріально забезпечити сім'ю (місце проживання, фінансова стабільність подружжя тощо).

Тож, існуючи незалежно, кожен із зазначених нами чинників доповнюють один одного та мають єдине спрямування – створити хорошого, відповідального та обізнаного сім'янина. Зважаючи на те, що готовність сучасної молоді до сім'ї займає невисокі позиції та характеризується певними прогалинами у знаннях, основними напрямки підготовки мають стати:

1) формування навичок ЗСЖ студентів шляхом статевого просвітництва, залежності батьківства від шкідливих звичок (алкоголізму, куріння та ін.);

2) підвищення загальної культури студентів, їх чуйності, взаємоповаги та інших необхідних якостей особистості як сім'янина;

3) розвиток комунікативних навичок, що сприятимуть ефективному вирішенню конфліктів, формуванню адекватної міжособистісної взаємодії;

4) сімейне просвітництво – підвищення рівня знань щодо моделей сімейної поведінки, навичок ведення побуту, розподілу обов'язків, бюджету;

5) профілактика емоційного та психологічного вигорання у процесі поєднання сімейного життя з навчанням (надання порад);

6) правова освіта, ознайомлення із законодавством про сім'ю та шлюб;

- 7) підвищення рівня відповідальності молоді у стосунках (вчинки);
- 8) обізнаність із сімейного виховання та педагогічної культури батьків.

Окреслені напрямки спрямовані на розвиток та засвоєння молоддю комплексу знань, умінь та навичок, які необхідні для стабільного функціонування сім'ї. Оволодіння ними сприятиме появі у студентської молоді впевненості у собі, підвищить їх рівень обізнаності з різних аспектів сімейного життя, а також значно вплине на загальні показники рівня готовності до створення сімей серед студентства.

Література

1. Захарченко В. Г. Готовність молоді до сімейного життя: соціально-психологічний аспект. *Психологія. Збірник наукових праць*. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 24. С. 41-48.
2. Карасевич А. П. Зміст і структура готовності студентів до шлюбу і створення сім'ї. *Освітнянські обрії: реалії і перспективи*: збірник наук. пр. Київ: ПІТО, 2007. № 3. С. 313-314.
3. Шнейдер Л. В. Сімейна психологія: навч. посіб. для університетів: 2-ге вид. Київ : Академічний проект, 2006. 768 с.

Корек Галина

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: викл. Апухтіна В. В.

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ДИСПРАКСІЇ

У логопедичній практиці зустрічається група дітей із важко корегованими порушеннями складової структури слів, та вибірковими, негрубими, проте стійкими порушеннями звуковимови, що можуть супроводжуватися легкими проявами іннерваційної недостатності артикуляційних м'язів. Водночас, немає тотальних поліморфних порушень звуковимови, тону та рухливості артикуляційних м'язів, як при дизартрії. Таке порушення мовлення має назву артикуляційна диспраксія та виявляється у 10 % дітей віком молодше 8 років та 5 % дітей, які старше 8 років [1, с. 254]. Однак проблема диференціальної діагностики артикуляційної диспраксії серед інших порушень мовлення розглянута недостатньо та потребує вивчення. «Артикуляційна диспраксія» у вітчизняних джерелах чи «вербальна диспраксія» у Великобританії, а в США «дитяча апраксія мовлення» – це складний руховий розлад мовлення, який полягає в труднощах при плануванні точних рухів м'язів губ, язика, м'якого піднебіння, без ураження ЦНС та м'язів [2, с. 65].

При аналізі наукових праць щодо дослідження артикуляційної диспраксії, відзначимо, що цій проблемі приділяли увагу переважно зарубіжні дослідники. Нейропсихологічні, нейрофізіологічні основи

артикуляційної диспраксії та механізм порушення представлено у працях Дж. Айрес, Т. Калашникової, О. Корнева, О. Лурії, Ч. Ньйокіктьєна, Н. Савельєвої. Формування артикуляційного праксису в мовленнєвому онтогенезі досліджувалося О. Корнєвим. Методику діагностики артикуляційної диспраксії висвітлили Т. Візель, Н. Кабельникова, С. де Фаріас. Але, не зважаючи на це, питання диференціальної діагностики артикуляційної диспраксії потребує своїх уточнень.

Види артикуляційних диспраксій (за О. Корнєвим):

- дисфонетична (спотворена вимова звуків; фонологічний компонент, компонент зв'язного мовлення повністю збережений);
- дисфонологічна (заміни і пропуски звуків, не сформована фонологічна система, не відрізняє схожі звуки і слова за звучанням);
- динамічна (симптоми заміни, пропусків, порушення послідовності вживання звуків і складів).

Основні проблеми при артикуляційній диспраксії:

- часте використання одного звуку («улюблена артикуляція»);
- пропуски та заміни – мішані й парадоксальні;
- спотворення приголосних і голосних звуків;
- порушення послідовності вимови звуків;
- просодичні труднощі, що впливають на темп, ритм, тональність, інтонацію.

Тож розглянемо артикуляційну диспраксію у порівнянні зі схожими мовленнєвими порушеннями, такими як: дизартрія, дислалія (функціональна, механічна) та алалія (моторна).

Отже, у порівнянні з дислалією (функціональною), відмінними рисами від диспраксії можуть бути: при дислалії не має проблем з голосними звуками, а при диспраксії є; заміни звуків в слові постійні, а при диспраксії заміни мішані та парадоксальні. При дислалії, на відміну від динамічної артикуляційної диспраксії, дитина не плутає вживання складів у слові, добре орієнтується у наголосах в словах. Стосовно дислалії (механічної), при артикуляційній диспраксії дитина не має проблем з прикусом, формою піднебіння, під'язиковою зв'язкою.

При порівнянні моторної алалії із артикуляційною диспраксією можна сказати, що при алалії має місце ураження ЦНС та мовні порушення, які проявляються в труднощах оволодіння та використання дитиною синтагматично та парадигматично організованих мовних одиниць, пов'язаних зі звуко-складовою структурою слова, синтаксисом, словотвором, морфологічною словозміною, розумінням складних логіко-граматичних конструкцій тощо (за Є. Соботович). Основною відмінністю диспраксії від дизартрії є те, що у дітей з диспраксією немає розладів тонусу, паралічу або парезу артикуляційних м'язів.

Можливі комбіновані порушення у мовленні. Якщо ми говоримо виключно за види диспраксій, то можемо сказати, що зазвичай вони поєднуються, бо артикуляційна моторика, моторика рук та загальна дуже

пов'язані між собою. Можуть одночасно поєднуватись декілька видів артикуляційної диспраксії, а динамічна диспраксія майже не зустрічається самотійно. Часті супутні розлади артикуляційної диспраксії – СДВГ, РАС, дискалькулія, дисграфія, дислексія, дизорфографія.

Отже, ґрунтуючись на цих знаннях можна зробити висновок, що диференціальна діагностика дозволяє більш точно зрозуміти механізм порушень мовлення та спланувати корекційну роботу, адже деякі форми мовленнєвих порушень зовні дуже схожі, але вимагають принципово різних підходів у їх усуненні та корекції.

Література

1. Лопатіна Г. О. Становлення мовленнєвої особистості дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки*. 2019. № 4. С. 254-259.

2. Мартиненко І. В. Диспраксія в структурі мовленнєвого дизонтогенезу дітей. *Корекційна педагогіка*. 2015. № 40. С. 65-70.

Локтіонов Ілля

магістрант фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Іваницький О. І.

ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ «МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРАВОЗНАВСТВА»

Професійна підготовка конкурентоспроможних фахівців у галузі права ґрунтується, насамперед, на компетентністному підході до цього процесу. Морально-етична компетентність є надзвичайно важливою у структурі інтегральної компетентності майбутніх правознавців. Адже майбутній правознавець у новій, повоєнній Україні, після нашої перемоги над окупантами, повинен самовіддано ставитися до своїх професійних обов'язків, демонструвати здатність захищати права та законні інтереси громадян України, володіти моральними чеснотами, що забезпечать прийняття професійних рішень на основі гуманізму, соціальної відповідальності і справедливості. Тому правова професійна підготовка у закладах вищої освіти повинна бути етично орієнтованою, формувати здатність неухильно дотримуватися етичного професійного кодексу.

Аналіз численних досліджень науковців, зокрема М. Васильєвої, О. Каліцевої, О. Котикової, В. Нагаєва, О. Пономарьова, В. Рижикова, В. Савіщенко, Л. Сущенко, Л. Хоружої та ін., засвідчує наявність значного досвіду з фахової підготовки майбутніх правників на основі її гуманістичного спрямування, проте ці дослідження лише дотично стосувалися формування морально-етичної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства.

Відзначимо, що у Концепції вдосконалення вищої правничої

(юридичної) освіти сформульовано основну мету правничої освіти, в якій, поряд з переліком фахових компетентностей наголошується на тому, що «...здобувачі правничої освіти повинні бути готові до служіння суспільству, будучи відданими принципам людської та професійної гідності, справедливості, неупередженості, співпереживання та дотримання високих етичних стандартів» [1, с. 5].

Морально-етичну компетентність майбутніх бакалаврів з правознавства ми визначили як динамічну комбінацію правових знань, практичних умінь, морально-етичних якостей, ціннісних орієнтацій, інтегрованих у здатність нести соціально-моральну відповідальність за їх реалізацію на засадах тріади: правник – суспільство – етика.

Мораль є змістовим центром, основою процесу формування морально-етичної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства. Тому, ґрунтуючись на пріоритеті моральних засад професійної підготовки правознавців, ми орієнували цей процес на формування моральної культури майбутнього правника, морально-етичної самосвідомості, усвідомлене поєднання моральної справедливості і професійного обов'язку [2, с. 8].

Нами виділено компонентну структуру морально-етичної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства. Складовими морально-етичної компетентності є мотиваційно-потребнісний компонент, особистісний компонент, операціонально-діяльнісний та контрольно-оцінювальний компоненти. Ці компоненти мають певне змістове значення, як елементи складної системи пов'язані між собою і взаємозалежні.

Мотиваційно-потребнісний компонент характеризується сформованістю позитивних потреб і мотивів майбутніх бакалаврів з правознавства здійснювати професійну діяльність на морально-етичній основі: стійкості морально-етичних переконань; високої правової активності; виконання професійних обов'язків відповідно до визначених етичних стандартів правничої професії.

Особистісний компонент характеризується наявністю здатності відповідально виконувати професійну діяльність на морально-етичних засадах, вкладаючи у справу власне переконання, моральні принципи, моральну зрілість, результат самоусвідомлення. Ця якість особистості фахівця є базовою, новоутворенням самоактуалізаційно зорієнтованої індивідуальності майбутнього правознавця: гуманістично-ціннісною домінантою, емоційно-вольовою стійкістю та системою професійно важливих, психічних, моральних та особистісних якостей, необхідних для успішної правничої діяльності.

Операціонально-діяльнісний компонент характеризує здатність майбутнього бакалавра-правознавця виконувати процесуальні професійні дії на морально-етичній основі з дотриманням кодексу професійної поведінки правознавця, застосуванням норм моралі.

Контрольно-оцінювальний компонент характеризується здатністю майбутнього правознавця встановлювати власний рівень етичних знань, а

також мету, завдання та результати професійних дій на їх відповідність вимогам і нормам правничої етики.

Література

1. Гришко В. І. Формування базових компетентностей майбутніх правознавців у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Національний університет водного господарства та природокористування. Рівне, 2016. 299 с.
2. Денищик О. І. Формування моральної культури як складової професійної підготовки майбутніх юристів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Хмельницький, 2010. 22 с.
3. Концепція вдосконалення вищої правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/konceptiya-vdoskonalennya-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlya-fahovoyi-pidgotovki-pravnika>.
4. Скотна Н., Мовчан В. Мораль перед викликами сучасності. *Вища школа*. 2014. № 2. С. 7-16.

Магда Валерія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Лещенко О.Г.

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ СІМЕЙ

Актуальність ведення соціального супроводу із внутрішньо переміщеною сім'єю пояснюється низкою проблем і перепон, з якими стикається зазначена категорія. Переїзд сім'ї і за нормальних умов завжди позначається на життєдіяльності членів родини та є стресовою ситуацією для них. А вимушене переміщення родини/окремої особи в умовах воєнного стану накладає неабиякий відбиток на функціонуванні сім'ї. Перш за все переїзд позначається на психологічному та емоційному станах членів родини. Люди, будучи свідками жахливих подій у вигляді обстрілів та вибухів, часто переживаючи втрати рідних, близьких та знайомих, змушені тікати у невідомість. На фоні такого колосального стресу, тривалих відчуттів горя, невизначеності, проявів агресії та розпачу у гострому вигляді, людина зазнає руйнування базових понять про безпечність та довіру до світу, що в подальшому переростає у набуття посттравматичного синдрому. І, звичайно, виникає потреба у роботі фахівців зі сфери психологічної підтримки. Виходячи із зазначених проблем, сім'ї переселенців зазнають труднощів й у соціальному аспекті та потребують допомоги у адаптації в новому місці проживання. Визначну роль у питанні соціалізації відіграють соціальні працівники/педагоги. Зважаючи на потребу у відновленні економічної функції сім'ї, питання правового консультування та юридичної допомоги також актуалізуються при роботі із даною категорією. Як бачимо, родина,

члени якої є внутрішньо переміщеними особами, потребує соціального супроводу і неабиякої підтримки команди фахівців різних сфер.

Питання супроводу внутрішньо переміщених осіб досліджували у своїх працях українські вчені Н. Бочкор, О. Балуєва, Є. Дубровська, О. Зінченко, О. Міхеєва, В. Середа. Про роль міждисциплінарної команди фахівців при роботі із внутрішньо переміщеними особами знаходимо у Л. Грудія та ін. [1]

Розглянемо детальніше, які напрями роботи мають бути застосовані при роботі з внутрішньо переміщеними особами в рамках соціального супроводу.

1. Медична допомога дозволяє переконатися, що для фізичного здоров'я людини немає жодної небезпеки – це є першочерговим завданням фахівців, які супроводжують сім'ю (за потреби включають медичне лікування, консультування та заходи із оздоровлення та профілактики хвороб).

2. Психологічна підтримка є важливою оскільки переселенці переживають неабиякий стрес під час воєнних дій і після переїзду на нове місце. Гострота переживань нарастає і самотійно владнати з емоційними проявами буває занадто важко, а часом – неможливо. Організм людини, не маючи досвіду подолання гострого травматичного стану, просто виявляється невідповідним до здійснення саморегуляції. Тому психологи та психотерапевти мають бути готовими надавати свої послуги першочергово і довготривало.

3. Юридична допомога. У результаті переміщення родини на інше місце проживання виникає необхідність у наданні інформації щодо соціального захисту та прав даної категорії, консультуванні щодо оформлення відповідного статусу та отримання можливих пільг та допомоги.

4. Соціально-педагогічні послуги передбачають виявлення різноманітних потреб сім'ї – здійснення навчального, виховного та корекційного процесів, організацію дозвілля, контроль за соціально-побутовими умовами, а також залучення до роботи різноманітних закладів, громадських організацій, окремих осіб.

Слід зазначити, що ключовим аспектом у процесі здійснення соціального супроводу є контроль за процесом соціалізації переселенців. Це в свою чергу передбачає підтримку як внутрішнього стану особистості – її емоційного задоволення від життя, так і зовнішнього прояву – формуванні активної позиції і розвитку соціального життя.

Отже, було розглянуто особливості здійснення соціального супроводу внутрішньо переміщеної сім'ї, що представляє собою комплексну діяльність різних фахівців. Робота із зазначеною категорією спрямована на адаптацію членів сім'ї до нових умов перебування, відновлення здатності діяти у цих умовах і соціальну підтримку функціонування родини.

Література

1. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / за ред. Волинець Л.С. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

Магда Валерія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Мацкевич Ю. Р.

ЗАСТОСУВАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ

Сучасному педагогу потрібно організовувати процес навчання і виховання в такий спосіб, щоб формувати компетентність учня та постійно підтримувати в нього бажання пізнавати нове. Зважаючи на вимоги нової освітньої парадигми системно-діяльнісного навчання в пріоритеті знаходиться цілісний розвиток особистості учня, його здатність діяти в умовах, що постійно змінюються, активності та самостійності в прийнятті рішень. Нині все більше науковців в сфері педагогіки, соціальної роботи з різними віковими категоріями сходяться на думці, що соціально-педагогічна робота має базуватися на взаємодії всіх учасників процесу. Впровадження інноваційних технологій та методів у соціально-педагогічну діяльність мають сприяти активній участі самих клієнтів у процесі здобуття і засвоєння знань, виробленню вмінь, формуванню навичок і стійких переконань.

До інноваційних форм навчання можна віднести квести. Квести на сьогодні є цікавим засобом досягнення цілей, який використовується у різних сферах. Квест не відноситься до традиційних технологій навчання і викликає в учнів більший інтерес і мотивацію до навчання.

Актуальним і ефективним способом навчання квест вважають О. Хващевська, В. Хорунжа, які розглядали особливості його впровадження у процес навчання молодших школярів. Використання квест-технологій, на думку дослідниць, надає можливість «творчого переосмислення і систематизації набутих знань і навичок, а також їх практичного застосування, можливість реалізації здібностей учнів» [2, с. 143]. В процесі проходження квесту школярі вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, самостійно приймати продумані рішення, брати на себе відповідальність за їх реалізацію. Все це є безумовно цінним для соціально-педагогічної діяльності, яка спрямована на розкриття і розвиток в дитині позитивних якостей, свідомого вибору найкращих шляхів рішення життєвих ситуацій і можливості взяти на себе відповідальність за їх прийняття. В роботі Н. Лящук, яка займалася дослідженням квесту в практиці позашкільних закладів, знаходимо такі його переваги: «дозволяє учням пізнати один одного в умовах необхідності прийняття швидких рішень;

виявляє ... приховані якості учнів, розвиває логічне мислення, інтуїцію; дозволяє учням краще ознайомитися з темою; проводить аналогії й асоціації між явищами; швидка актуалізація інформації; ігрові етапи дозволяють спільно пережити емоційні сплески, що психологічно зближує учнів, сприяють розвитку комунікабельності; інтелектуальні етапи розвивають ерудицію і виявляють спритність» [1, с. 192].

Одним з напрямків діяльності соціального педагога є робота з формування навичок ведення здорового способу життя. Зважаючи на зазначені особливості квесту, ми вважаємо доцільним його застосування у напрямку залучення дітей і молоді до ведення здорового способу життя. Це можна пояснити не лише великою кількістю компетенцій, які виробляються у ході проходження квесту, але й формуванням стійкої мотивації до вивчення теми ЗСЖ, інтересу до його ведення. Адже квест сам по собі є ігровою технологією, а також може включати в себе цілий набір інноваційних методів роботи і завдань, які не застосовуються під час звичних класно-урочних занять. Він дозволяє синтезувати інтелектуальні, творчі і спортивні завдання. Сюди можна віднести: розгадування ребусів, загадок, кросвордів, задач-головоломок, гра «крокодил», створення плаката, колажу, реклами-антиреклами, мозковий штурм, творчу діяльність в техніках аквагрим, боді-арт, перформанс, квіллінг, декупаж і скрапбукінг, поетичні поєдинки, короткі музичні, танцювальні та театральні постановки з елементами психодрами, тренінгові вправи і т.ін. [3]

Література

1. Лящук Н. І. Квест-технологія в контексті інноваційної форми екологічного виховання. *Науковий вісник Національного еколого-натуралістичного центру. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. 9. № 1. Київ. 450 с. URL: <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/visnuk-01-2020-1.pdf>
2. Хващевська О. О., Хорунжа В. С. Характерні особливості квест-технології як ефективного засобу навчання молодших школярів. *Інноваційна педагогіка (спецвипуск)*. 2009. С. 143-146. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/specvipusk/33.pdf>
3. Щелина Т. Т. Потенциал квеста как педагогической технологии формирования у подростков установки ведения здорового образа жизни *Молодой ученый*. 2014. № 21.1. С. 146-149. URL: <https://moluch.ru/archive/80/13817/> (дата звернення: 20.10.2021).

Ніконенко Вікторія
магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Локарева Г. В.

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦТВА

Проблема формування предметно-методичної компетентності у майбутніх учителів мистецтва є актуальною на сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти. Прогресивний розвиток суспільства нині потребує таких фахівців у галузі освіти, які б мали сформовані професійні компетентності, вміли навчатися упродовж життя, ставити цілі та досягати їх, приймати самостійні рішення, креативно й критично мислити, працювати в команді, спілкуватися у багатокультурному середовищі.

В професійному стандарті вчителя закладу загальної середньої освіти зазначено загальні і професійні компетентності, якими має володіти сучасний вчитель [4]. Предметно-методична компетентність входить до переліку професійних компетентностей фахівця. На нашу думку, вона є однією із важливих компетентностей, притаманних учителю.

У своєму дослідженні предметно-методичну компетентність ми розглядаємо як одну зі складових частин професійної компетентності, яка проявляється у здатностях здійснювати освітній процес у закладах загальної середньої освіти на основі знань, умінь, навичок та практичного досвіду.

Зміст поняття предметно-методичної компетентності містить систему психологічних, педагогічних і предметних знань, професійно-методичних вмінь і навичок із спеціальних дисциплін, які базуються на практичній підготовці та реалізують особистісно-творчий потенціал у процесі педагогічної діяльності.

Досліджено, що структура методичної компетентності складається з чотирьох складових: методична культура, методична творчість, методичне мислення, мобільність викладача, які ґрунтуються на загально-педагогічних принципах: науковості, системності, послідовності, перспективності, зв'язку з практикою, наочності, доступності [1].

Предметно-методична компетентність дає можливість учителю актуалізувати свій педагогічний потенціал, оволодіти знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту сучасних засобів навчання, вдало застосовувати знання в педагогічній діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції [3].

Розглянемо, як здійснюється процес формування предметно-методичної компетентності у майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти, зокрема у вчителів мистецтва.

Формування здатності моделювати зміст навчання у студентів здійснюється насамперед у процесі вивчення розділу педагогіки «Дидактика», що передбачає засвоєння сутності освітнього процесу, його

теоретичних та методологічних основ, вивчення змісту освіти в його науково-педагогічній основі (Державний стандарт, навчальний план, освітні програми, структура та принципи їх побудови, методи, засоби й організаційні форми навчання, контроль і корекція очікуваних результатів діяльності учнів). Варто зазначити, що дидактика, як окрема навчальна дисципліна, має взаємозв'язок практично з усіма науками. Найбільший її зв'язок зі спеціальними методиками, які досліджують особливості навчання учнів окремих предметів. Формування здатності моделювати зміст навчання продовжуватиметься безпосередньо і у процесі вивчення часткових методик. У підготовці майбутніх вчителів мистецтва – це дисципліни «Образотворче мистецтво з методикою навчання», «Музичне мистецтво з методикою навчання». Вивчення дисциплін методичного характеру, без сумніву, формує у студентів знання про компетентності, які вони формуватимуть у своїх учнів в освітньому процесі. Здатність у майбутніх учителів здійснювати інтегроване навчання передбачає: знання про повну і часткову інтеграцію різних освітніх галузей (Образотворче мистецтво, музичне мистецтво тощо), перерозподіл кількості навчальних годин, інтеграцію змістових компонентів, утворюючи нові навчальні предмети та спецкурси (наприклад, інтеграція змісту предмету «Мистецтво»). Знання про інтегроване навчання студенти здобувають у процесі вивчення дидактики та часткових методик. Майбутні вчителі мистецтва вчать визначати тему, мету та структуру інтегрованого уроку, підбирають зміст та розробляють плани-конспекти інтегрованих уроків, поєднуючи матеріал музичного й образотворчого мистецтва [2].

Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики, освітні технології у майбутніх учителів формується під час вивчення дисципліни «Новітні освітні технології». У процесі вивчення цієї дисципліни студенти вчать добирати та впроваджувати ті чи інші ефективні методики та сучасні технології навчання. Здатність розвивати критичне мислення у школярів залежить від знання вчителя змісту технології критичного мислення. Учитель повинен навчити учнів працювати з різними джерелами інформації, аналізувати зміст, критично оцінювати отриману інформацію (особливо з інтернет-ресурсів); висловлювати докази правильних суджень. Уміння розвивати критичне мислення формується у майбутніх учителів мистецтва під час вивчення дисциплін з фахової підготовки. Так, на навчальних заняттях з дидактики викладачі закладів вищої освіти застосовують різноманітні методи технології розвитку критичного мислення (дискусії, дебати, кубування, фішбоун, сенкан, кола Венна, РАФТ тощо). Студенти на прикладах вивчають зміст та особливості такої технології й упроваджують її елементи у розробку планів-конспектів уроків з мистецтва.

На навчальних заняттях з дидактики та фахових методик у майбутніх вчителів формуються здатності здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу. Спочатку студенти ознайомлюються з обов'язковими результатами навчання здобувачів освіти з мистецької освітньої галузі, а потім на практичних

заняттях розробляють критерії до оцінювання малюнків, творчих робіт і методом ділових ігор оцінюють результати дитячої творчості. У підготовці майбутніх вчителів викладачі на лекційних, практичних заняттях активно використовують методи проектів, інтерактивні технології розвитку творчої особистості тощо.

Отже, у процесі вивчення вищеназваних дисциплін та за допомогою засобів сучасних інноваційних технологій формується предметно-методична компетентність у майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти.

На нашу думку, саме предметно-методична компетентність дозволить учителю сформувати освічених українців, всебічно розвинених, відповідальних громадян і патріотів, здатних до ризику й інновацій, які працюватимуть на розвиток української держави.

Література

1. Волощук А. М. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Житомир, 2012. 20 с.
2. Нова Українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / загальна ред. М. Грищенко. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/>
3. Опанасенко Н. І. Дидактика початкової освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Вища школа, 2019. 176 с.
4. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» Стандарт. Київ, 2020. URL : https://www.auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-137/standart_uchytelya_pochatkovoyi_shkoly.pdf

Пересадненко А.К.

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук.керівник: викл. Апухтіна В. В.

ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ІЗ РАС ІЗ ПОРУШЕННЯМИ СЕНСОРНОЇ МОДУЛЯЦІЇ

У сучасних реаліях корекційні педагоги, логопеди констатують збільшення чисельності осіб, що потребують корекції мовлення. Але також зростає кількість осіб із складними, комбінованими порушеннями, у структурі яких має місце і дизонтогенез мовлення. Отже, контингент, що звертається за логопедичною допомогою висуває вимоги щодо професійної обізнаності у різноманітних проявах порушень, розумінням їх механізмів та особливостей побудови корекційного маршруту. Однією із таких вимог є організація логопедичного супроводу дитині з розладами аутистичного спектру (РАС). Недієвість традиційних методик корекції мовлення у постановці звуків, роботою із наочністю, особливості ігрової діяльності і т.д.

ставити нові завдання у пошуку ефективних засобів, форм та методів. Особливо гострі проблеми проявляються у комунікаційних навичках [2]. У дітей з РАС ця проблема може виникати через неадекватну реакцію на сенсорні подразники.

Сенсорна інтеграція – це процес, під час якого людина сприймає інформацію через зір, слух, нюх, смак, дотик та опрацьовує її. Порушення сенсорної інтеграції характеризується неправильним тлумаченням звичайної сенсорної інформації. Лікар Е. Гржибовська описує два типи дисфункції сенсорної інтеграції: порушення реєстрації сенсорних стимулів, порушення модуляції сенсорних стимулів [1]. Психолог та ерготерапевт Дж. Айрес описала, що аутизм схожий на стан, який називають «розлад сенсорної обробки», це означає, що діти зустрічаються з труднощами з обробкою інформації, що надходить через органи чуття: не тільки п'ять очевидних органів чуття, а пропріоцептивні та вестибулярні органи чуття. Діти з РАС надзвичайно чутливі до дотику, їх рівновага може бути хиткою. За словами лікарів такі симптоми, як обмежений словесний контакт, труднощі в підтримці активної розмови, обмежена жестикуляція є проявами дефіциту у соціальній сфері. У дітей з РАС з відносно непоганими мовленнєвими здібностями виникають труднощі комунікації, такі як обмежена міміка та складності зі збереженням зорового контакту. Такі діти відчують себе перевантаженими та розгубленими на постійній основі. Ці почуття перетворюються на проблемну поведінку: дратівливість, гіперактивність. У таких дітей момент перекривання відчуттів блокує все, що відбувається в нервовій системі. Речі сприймаються занадто голосно, занадто яскраво, занадто швидко або занадто тісно.

Порушення реєстрації стосується зорових та слухових стимулів. У зв'язку з цим діти ігнорують звуки. У разі порушень реєстрації зорових стимулів ігнорують навколишнє середовище та уникають дивитися в очі, не цікавляться іграшками. Розвиток мовлення у дітей з РАС не є однорідним, а активне мовлення часто з'являється зі значними затримками. Доктор Бігас стверджує, що один з перших симптомів аутизму – це затримка розвитку мовлення [1]. Розвиток мовлення проявляється частими регресіями, втратою вже придбаних здібностей, затримкою або відсутністю подальшого розвитку. Через затримку мовлення на артикуляційному рівні з'являються відхилення й на лексичному рівні у дітей з аутизмом, які розмовляють, відзначається переважно конкретна лексика. У висловлюваннях відсутні окремі займенники. На синтаксичному рівні висловлювання дітей з аутизмом характеризується низьким рівнем складності. Ці діти часто використовують окремі слова, зрозумілі тільки для них самих. Часто говорять про себе в третій особі однини. Через це у дітей відсутнє відчуття власного тіла та власного «Я». Оскільки лексикон виникає, як продукт знайомства з реальністю, а пізнання реальності відбувається через органи чуття (Покровська С.В. та Цветков А.В.), відповідно, що у дітей з РАС спостерігаються труднощі із вживанням дієслів, іменників та займенників.

Проблеми в розумінні сенсу слів призводить до труднощів в поєднанні з відповідним позначенням. Деякі діти з РАС не можуть ідентифікувати з певним словом уявлення про те, що вони говорять.

Для усунення цих проблем застосовується інтеграційна сенсорна терапія. Інтеграційна сенсорна терапія допомагає зменшити прояви розладу. Регулярні заняття змінюють функцію нервової системи й покращують здатність обробки різних відчуттів. Метою терапії є вибір і зміна видів діяльності за реакції дитини на ті чи інші відчуття. Під час терапії дитина відчуває різні звукові, зорові, тактильні, вестибулярні та пропріоцептивні сенсорні стимули. Наприклад, логопед пропонує дитині робити різні вправи в затемненій кімнаті або відчувати на дотик різні за фактурою поверхні. Заняття будуються у такий спосіб, щоб стимулювати все складніші адаптивні реакції на різні сенсорні відчуття. Бажано з дітьми з РАС втілювати комплекс реабілітаційних заходів задля всебічної компенсації та корекції особливостей розвитку. Логопеду необхідно бути уважним до проявів порушень сенсорної модуляції та інших сенсорних дефіцитів та організовувати логопедичну роботу із дитиною із врахуванням необхідності їх корекції у наступності з іншими фахівцями – сенсорним терапевтом (ерготерапевтом), невролог, психіатр та інші. А також, проводити роз'яснювальну роботу із батьками налагодження якості життя родини та посилення колекційного впливу.

Література

1. Асоціація міжнародних і всеукраїнських громадських організацій «CHILD.UA». Дисфункції сенсорної інтеграції. Розвиток мовлення. URL : <https://cutt.ly/AGaaplr>
2. Шеремет М. К., Базима Н. В. Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник. Київ : ДІА, 2017. 191 с.

Садовенко Світлана

аспірантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Локарева Г. В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЯК ПРОБЛЕМА ДІАГНОСТИКИ

Проблема визначення рівня сформованості психолого-педагогічної культури викладача є надзвичайно актуальною, особливо в умовах, коли педагогічну діяльність обирає особа, яка не має попередньої педагогічної підготовки. Так, в роботі методиста та адміністрації технічних коледжів з викладачами спеціальних дисциплін виникають проблеми щодо об'єктивного самооцінювання педагогами власних методичних знань та вмінь, володіння психологічними методами, рівня сформованості психолого-педагогічної культури в цілому. Атестація педагогічних працівників демонструє часом невідповідність рівня педагогічної культури та діяльності викладача

вимогам, що сформульовано стосовно конкретної кваліфікаційної категорії [2].

Складовою експериментального пілотного дослідження, що проводилось в сімох закладах фахової передвищої освіти України, була робота респондентів з опитувальником «Психолого-педагогічна культура викладача» [1]. Серед запитань, що пропонувались учасникам, були такі:

- Чи задоволені Ви як викладач своєю психологічною підготовкою?
- Як часто у Вас виникають сумніви щодо правильності власних психолого-педагогічних дій та вчинків?
- Якими психологічними методами Ви часто користуєтесь у своїй педагогічній діяльності?

На запитання «Чи задоволені Ви як викладач своєю психологічною підготовкою?» 41,7 % респондентів відповіли «повністю». Ще 50 % відповіли, що задоволені частково, і 8,3 % опитуваних обрали відповідь «скоріше так, ніж ні». «Як часто у Вас виникають сумніви щодо правильності власних психолого-педагогічних дій та вчинків?» – на це запитання переважна більшість – 75 % відповіли, що виникають іноді. 16,7 % опитуваних зізналися, що майже ніколи не відчують своїх сумнівів з цього приводу, а 8,3 % відзначили, що ніколи не мають сумнівів щодо правильності своїх психолого-педагогічних дій та вчинків.

В наступному завданні діагностувалась пріоритетність спілкування з різними категоріями людей:

- 1) зі студентами та їхніми батьками;
- 2) з колегами і адміністрацією;
- 3) із своїми дітьми, близькими людьми;
- 4) з малознайомими людьми.

41,7 % респондентів обрали таку комбінацію: 3, 2, 1, 4. Тобто, на першому місці спілкування із своїми дітьми, близькими людьми, на другому – з колегами і адміністрацією, потім в ранжуванні – спілкування зі студентами та їхніми батьками, а на останньому місці – спілкування з малознайомими людьми. 25 % викладачів обрали схожу комбінацію в пріоритетності спілкування (3, 1, 2, 4), але спілкування зі студентами та їх батьками визначено як більш приємне, ніж спілкування з колегами та адміністрацією. Доволі тривожним сигналом було обрання 8,3 % респондентів комбінації, де спілкування з малознайомими людьми розглядається як більш приємне у порівнянні зі спілкуванням зі студентами, а спілкування з членами адміністрації та колегами вийшло на останнє місце у цьому рейтингу (3, 4, 1, 2). Респондентів, які взагалі не вказали спілкування з адміністрацією і колегами як бажане (3, 1, 4), було теж 8,3 %. Ще 16,7 % викладачів обрали тільки один показник – спілкування з близькими (3), не вказавши жодного іншого. Тобто, 25 % опитуваних не бажає спілкуватися зі своїми колегами та керівництвом взагалі, що свідчить про нездоровий мікроклімат в колективах, що, відповідно, позначається на якості та ефективності освітнього процесу.

Серед психологічних методів, якими викладач часто користується у своїй педагогічній діяльності (можна було обрати декілька варіантів), було вказано: бесіда – 100 %, спостереження та тестування – по 91,7 %, самодіагностика – 75 %, експеримент – 33 %. Ще 25 % респондентів вказали анкетування і тренінг. Методом, яким користуються найрідше, стала соціометрія – тільки 8,3 %.

Серед методів, яким викладачі володіють більшою мірою, обрано спостереження – 83,3 %. Як і в попередньому запитанні дуже високий відсоток вагомості було надано бесіді – 75 %, на третій позиції було вказано тестування – 58,3 %. Інші методи визначені в такій послідовності: самооцінка – 41,7 %, тренінг – 16,7 %, по 8,3 % набрали анкетування, соціометрія та експеримент. Як і очікувалось із попередніх результатів цього тесту, в найменшій мірі учасники опитування володіють за їх оцінкою таким психологічним методом як соціометрія – 66,7 %, експеримент і тренінг вказали 41,7 % респондентів, 16,7 % – анкетування, 8,3 % – бесіду. В останньому розділі опитувальника треба було вказати, якими методами є бажання оволодіти. Половина викладачів – 50 % – виявили бажання оволодіти такими психологічними методами як соціометрія та тренінг. Експериментом для подальшої роботи зацікавились 41,7 % респондентів, анкетуванням та самооцінкою – ще по 25 %.

Аналіз результатів діагностики проводився за участю експертних груп: практичних психологів та членів адміністрацій закладів освіти. Зроблено висновок, що більшість респондентів мають завищену самооцінку власної психолого-педагогічної культури, не усвідомлюють значення та сутності психологічних методів, тому ефективний розвиток їх професійної майстерності за цих обставин унеможлиблюється.

Отже, для вдосконалення психолого-педагогічної культури викладача доцільно впровадження такої технології та системи науково-методичної роботи, які б забезпечили його сплановане педагогічне зростання.

Література

1. Садовенко С. Г. Діагностика розвитку психолого-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу: навчально-методичний посібник. Кропивницький: «ПОЛІУМ», 2020. 84с.
2. Типове Положення про атестацію педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10#top> (дата звернення 25.04.2022).

МОТИВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ

На сучасному етапі розвитку соціальної сфери проблема мотивації має велике значення, адже персонал на сьогодні є найважливішим ресурсним потенціалом, який забезпечує ефективність праці, його конкурентоспроможність і стійкість. Саме через зацікавленість працівника у результатах його роботи при створенні належних умов праці можна домогтися підвищення продуктивності праці. Ефективне використання людських ресурсів вимагає застосування різноманітних способів мотивації.

В сучасних умовах є дуже важливими питання розбудови соціальних організацій, що намагаються захистити найбідніші верстви населення, і тих, які перебувають у відносно гіршому становищі щодо свого фізичного, морального стану та забезпеченості. Необхідно навчити соціальних працівників принципів пошуку певної ніші на ринку соціальних послуг і можливостей відкриття нової організації, і не має значення, чи вона належатиме до державного, громадського або ж приватного сектору [1].

Соціальна сфера, як і будь-яка інша, потребує відповідного управління. Однією із головних функцій управління є саме мотивація. Недостатня мотивація може виступати стримуючим фактором до зростання показників ефективності його діяльності. Саме тому питання удосконалення мотивації праці персоналу є актуальним.

Теоретичний аспект проблеми мотивування праці персоналу досліджено у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Значний внесок у розвиток теорії та практики мотивації трудової діяльності зробили такі вчені як Г. Гілбрейт, А. Маслоу, Е. Мейо, Л. Портер, А. Сміт, Ф. Тейлор, а також вітчизняні науковці такі, як І. Вернадський, М. Вольський, Т. Степанов, Г. Цехановський [3].

У літературі є безліч визначень мотивації, які розкривають її сутність із різних сторін. У загальному розумінні мотивація – це сукупність рушійних сил, що стимулюють людину до виконання визначених дій. Ці сили можуть мати як зовнішнє, так і внутрішнє походження і змушувати людину свідомо або несвідомо робити ті або інші вчинки. Ефективність праці за інших рівних умов визначається особистим ставленням людини до праці, її трудовою поведінкою. У свою чергу трудова поведінка визначається впливом багатьох факторів, що діють з різною силою в різних напрямках.

В управлінні, мотивація – це процес стимулювання себе та інших до діяльності для досягнення особистих цілей або цілей організації. Мотивація праці – це прагнення працівника задовольнити свої потреби.

Сутність теорій мотивації полягає в тому, що людина, усвідомлюючи завдання, що ставляться перед нею, і знаючи ту винагороду, яку вона може

одержати за їхнє вирішення, зіставляє це зі своїми потребами, можливостями і здійснює певну діяльність.

Мотивація як основна функція менеджменту пов'язана з процесом спонукання себе та інших людей до діяльності шляхом формування мотивів поведінки для досягнення особистих цілей і цілей організації. Мотиваційна функція (чи функція мотивації) – це організаційно-управлінська діяльність, що має своєю метою активізувати людей, які працюють в організації і спонукати їх до ефективної праці задля виконання цілей, передбачених планами соціальної служби [1].

Зміст функції мотивації полягає у визначенні потреб персоналу та забезпеченні їх задоволення в організації; розробленні систем винагороди за роботу, що виконується; застосуванні різноманітних форм оплати праці; використання стимулів ефективної взаємодії працівників у колективах і на підприємстві загалом.

Ефективні методи мотивації праці – це матеріальні компенсації (винагорода, відшкодування) – оплата навчання, медичного обслуговування, харчування; грошова винагорода за високі результати праці (тобто премії); підвищення на посаді; додаткова відпустка або скорочений робочий день; велике значення має суспільне визнання заслуг колективу і окремих працівників через широку інформацію про них у багатотиражному друку і на спеціальних стендах, вручення грамот, оголошення подяки на зборах, нагородження туристичними поїздками, квитками [2].

Однак, в цілому на вітчизняних підприємствах використовують недостатньо ефективні методи мотивації. Так, в системі мотивації праці більшості вітчизняних підприємств відсутня гнучкість та об'єктивна диференціація мотиваційних процесів, що викликає почуття несправедливості, незадоволеності, і суттєво демотивує персонал в процесі виконання своїх функціональних обов'язків.

Менеджери повинні постійно впливати на фактори результативної роботи членів соціальної організації. До них, у першу чергу, відносяться: різновиди роботи за змістом, зростання і розширення професійної кваліфікації працюючих, задоволення від отриманих результатів, підвищення відповідальності, можливостей прояву ініціативи і здійснення самоконтролю за якістю наданих послуг. Таким чином, підвищення ефективності управління посідає чільне місце в загальній системі управління та залежить від багатьох важелів впливу, зокрема від впровадження гнучкої та об'єктивної системи мотивації праці.

Література

1. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2017. 406 с.
2. Колот А. М., Цимбалюк С. О. Мотиваційний менеджмент : підручник. Київ: КНЕУ, 2014. 479 с.
3. Лисенко М. М. Менеджмент соціальної роботи: навчальний посібник. Ніжин, 2011, 308 с.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У СТАНОВЛЕННІ Я-ОБРАЗУ ОСОБИСТОСТІ

Дослідження формування ідентичності особистості на сьогодні є актуальним, оскільки ті часи, які переживає Україна зараз матимуть важкі соціальні наслідки для українського суспільства. Економічні та соціально-політичні трансформації що відбуваються в умовах сьогодення спричинили кризу ідентичності особистості, що є показником нової етно- політичної та соціально-психологічної реальності.

Для подальшого дослідження вважаємо необхідним визначити сутність понять «ідентичність», «національна ідентичність». Ідентичність визначається як одна з характеристик людини що проявляється у визнанні своєї унікальності й відчутті приналежності до певної спільноти. На думку О. Шевченко «національна ідентичність» є процесом ототожнення, уподібнення особистістю себе з певною нацією [3]. Як зазначає М. Пірен, національна ідентичність задовольняє потребу стабільності, їй притаманна стабільність складу, традиція спадковості поколінь, вона є компонентом соціальної ідентичності, є складовою Я-образу, що є інтегральною формою самосвідомості людини. Я-образ характеризується визначенням людиною своєї сутності, є механізмом саморегуляції поведінки на особистісному рівні [2].

Теоретичні дослідження формування Я-образу зазначені у працях видатних вчених, таких як Б. Ананьєва, Р. Бернса, А. Маслоу, А. Петровського К. Роджерса, Е. Фрома та ін. Повага до рідної нації, шанування української мови, підтримування традицій, переживання національних смислів трансформується у відчуття самоповаги до себе як представника відповідної спільноти, що є складовою національної ідентичності.

Починаючи з раннього дитинства дорослі формують у дитини усвідомлення себе як представника національної спільноти, відбувається поступове набуття національної ідентичності у дошкільному та шкільному віці. Проте вирішальним етапом становлення національної ідентичності є юнацький вік. Молодь формує національний Я-образ на особистісному етапі становлення, що є результатом тривалого процесу самопізнання. Для кожного цей процес відбувається по-різному, має свою тривалість. Деякі представники молоді вже у віці 18-20 років мають сформований Я-образ, іншим необхідні десятки років щоб зрозуміти свою сутність, приналежність, призначення.

Уявлення про себе, усвідомлення національної належності як представника тієї чи іншої нації забезпечує оптимальну адаптацію людини до

основ буття, поліетнічної реальності, уможлиблює успішну діяльність у процесі постійного співвіднесення своїх життєвих позицій, настанов, цінностей із вимогами й нормами тієї національної спільноти, з якою особистість себе ідентифікує. Національна ідентичність формується у поєднанні з національною свідомістю, занурює людину у буття рідного народу, де національна мова виступає як основний чинник передачі національної ідентифікації.

В останні роки в нашій країні відбувається конфлікт ідентичностей, причинами якого є: формування національної самосвідомості, пов'язану з переходом від етнічного до соціально-політичного принципу її утвердження; наявність елементів пострадянської ідентичності; утверджені позиції регіональних субідентичностей, що мають різні ціннісні домінанти [1].

В умовах сьогодення (воєнного стану), нестабільної економічної та політичної ситуації в Україні молодь (деяка її частина) вимушена була виїхати за межі свого міста та країни. Всі події війни відбиваються у свідомості людини, що викликає у молоді запитання: «До якої країни тепер належу», «Чи залишаюсь українцем», «Чи залишаюсь частиною українського суспільства» тощо. Тому відбувається криза ідентичності, а саме національної ідентифікації, що спричиняє переосмислення молоддю Я-образу. Наслідки такого процесу умовно можна поділити на два напрями їх розвитку:

1. Молодь, яка виїхала за кордон кардинально змінить свій національний Я-образ на користь нової країни проживання, нового суспільства, засвоюючи їх цінності, які згодом передаватимуть власним дітям (тобто кардинально змінюватимуть своє життя і національну ідентичність).

2. Молодь залишить свій чіткий український Я-образ незалежно від місця вимушеного перебування, доповнивши його прагненням повернутись на територію України, бажанням підтримувати українське суспільство, матиме підвищений дух патріотизму та спрямує свою діяльність на відбудову і «нове відродження» нашої країни залучаючи до цього своїх дітей незалежно від результату закінчення війни.

Але простежити визначені нами передбачувані напрями формування Я-образу в умовах воєнного стану та його наслідків, можливо впродовж декількох років, за умови постійного дослідження країною сформованості національної свідомості, національних цінностей у громадян України, незалежно від місця їх перебування, що стане перспективою подальших наших досліджень в означеному напрямку з урахуванням територіальної прив'язаності як складової громадянської ідентичності молоді.

Література

1. Макаренко С. С. Національна ідентичність як складова формування Я-концепції особистості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2012. Вип. 2(2). С. 345-354. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2%282%29__41

2. Пірен М. І. Національна ідентичність сучасної української еліти як чинник консолідації суспільства та реалізації демократичних реформ. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 2. С. 62-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_2_12

3. Шевченко О. В. Національна ідентифікація у становленні Я-образу особистості : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2005. 22 с.

СЕКЦІЯ «ДОШКІЛЬНА ТА ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

Александрова Ірина

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Самсонова О. О.

МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЖ. КЮЇЗЕНЕРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ми живемо в такий час коли все дуже швидко розвивається. Так само і діти народжені зараз є дуже кмітливими та допитливими. Тому таких дітей важко чимось здивувати та зацікавити. Педагоги мають шукати різні форми роботи для зацікавлення сучасних дітей. Однією з цікавих форм роботи, є методика навчання елементарних логіко-математичних уявлень за допомогою чарівних паличок Дж. Кюїзенера. Ця методика широко використовується в багатьох країнах світу, таких як Угорщина, Польща, Бельгія, США, Франція. Працюючи з цією освітньою технологією можна виділити такі переваги:

1. Універсальність (використовується як самостійно так і в поєднанні з іншими технологіями)
2. Багатофункціональність (методика сприяє вивченню математики та розвитку дрібної моторики, просторовому та зоровому сприйняттю)
3. Доступність (технологія проста і зрозуміла дітям; основа методика – гра, через яку діти вчаться порівнювати, аналізувати, синтезувати)

Завдяки методиці розвиваються такі психічні процеси: сприймання, мислення, зорова і слухова пам'ять, увага та уява. Досить ефективним є використання паличок в індивідуально-корекційній роботі з дітьми, які відстають мають затримку у розвитку.

Палички Дж. Кюїзімера – це лічильні палички, які ще називають «числа в кольорі», «кольорові палички», «кольорові числа».

Набір містить чотиригранні палички у формі призми десяти різних кольорів. Найменша призма має довжину 1 см і є кубиком. В наборі найчастіше 241 паличка. Всі палички мають різну довжину від 1 см до 10 см. Кожна паличка – це число виражене кольором і величиною, тобто довжиною в сантиметрах. Використовуючи «кольорові числа», реалізується один із найважливіших принципів педагогіки – принцип наочності.

Застосування паличок можна розділити на два етапи. На першому етапі палички використовуються як ігровий матеріал. Діти грають ними як звичайними кубиками, паличками, конструктором, знайомлячись з кольором розміром та формою. На другому етапі палички виступають вже як посібник для вивчення математичних понять.

Палички можна починати використовувати вже з 1,5 років. І це є дуже великою перевагою кольорових паличок. Адже всі прекрасно розуміють, що чим раніше почнемо навчати дитину математиці тим, краще це буде для неї. Велику роль відіграє те, що методика проводиться у формі гри, яка є провідною діяльністю дітей дошкільного віку. Граючись, дитина більш зацікавлена в пізнавальному процесі логіко-математичного мислення. Робота з паличками починається з простого викладання певних малюнків або фігурок і дитина вже починає вивчати таке поняття як колір. В подальшій роботі ця методика може допомогти дитині рахувати, вивчити таке поняття як склад числа з двох менших, навчити поняттю множина та величина, розвинути у дітей просторові уявлення. Взагалі ця методика допомагає дітям розвинути фантазію та мислення.

Це все можна досягти за допомогою таких засобів :

1. Заняття
2. Дидактичні, логіко-математичні ігри
3. Будівельно-конструктивні ігри
4. Спостереження
5. Пальчикові ігри
6. Фізкультхвилинки
7. СХД математичного змісту
8. Логічні задачі
9. Індивідуальна робота
10. Діагностичні завдання

Методика допомагає дітям вже з малечку самостійно вчитися знаходити рішення певних ситуацій та вирішувати задачі на логіку. Не потрібно забувати що знання, навички, вміння набуті у дошкільний період слугуватимуть фундаментом отримання знань та розвитку математичних здібностей у шкільному віці.

Література

1. Нікітченко С. Вивчаємо математику з паличками Кюізенера. *Дошкільне виховання*. 2012. № 3. С. 16-19.
2. Тарнавська Н. П. Особливості математичної підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі. *Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 352-356.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний заклад дошкільної освіти – це осередок створений для формування особистості, всебічного розвитку фізичних і психічних якостей дитини.

Одним з провідних показників повноцінного розвитку дитини «покоління Альфа» є рівень сформованості мовленнєвої компетенції, активність у соціумі. У Новій редакції Базового компонента дошкільної освіти [1] зазначено, що мовлення дитини є одним із основних векторів дошкільного розвитку, адже період 2-6 років є найбільш сенситивним для розвитку і формування словникового запасу, граматичної структури мовлення, зв'язного мовлення.

Правильність і сформованість мовлення дитини передшкільного віку забезпечує повноцінні комунікативні навички, полегшує вміння дитини висловлювати власні думки, розширює можливості пізнання довкілля, забезпечує психічний розвиток і психологічну готовність до школи. Для реалізації цих завдань педагоги-дошкільники у повсякденній роботі широко використовують сучасні інноваційні технології, що розраховані не лише на розвиток інтелектуальних, комунікативних та соціальних компетенцій дитини, а й мають за основу здоров'язбережувальний фактор. Саме здоров'язбереження є важливим фактором оптимізації розумової діяльності, попередження порушень психічного характеру дітей дошкільного віку.

Навчання і виховання дітей дошкільного віку базується на дослідженнях педагогів і психологів, спираються на формування і розвиток психічних процесів розвитку дитини.

Вченими доведено, що найкраще в пам'яті людини фіксуються зорові образи, а тому невід'ємним чинником запам'ятовування є розвиток асоціативного мислення. У дітей дошкільного віку мислення має образний характер. На думку психологів Л. Вагнера, А. Запорожця, для того, щоб розвивались такі психічні процеси як образне мислення, уява, пам'ять дитини потрібно сформувати ефективну систему моделювання та заміщення.

Такою здоров'язберігаючою та інноваційною технологією, що довела свою ефективність використання для дітей дошкільного віку, є мнемотехніка.

Мнемотехніка (гр. мистецтво запам'ятовувати) – це технологія покращення засвоєння нової інформації через свідоме утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів [2, с. 10].

Серед вітчизняних науковців мнемотехнології та їх використання у

педагогічній діяльності досліджували Л. Виготський, Н. Гавриш, Т. Піроженко, К. Ушинський, Г. Чепурний.

Г. Чепурний у своїх наукових дослідженнях виділяє п'ять методів освітньої мнемотехніки:

- метод «Зв'язування»;
- метод «Перетворення»;
- метод «Порядкова система»;
- метод «Підсилення»;
- метод «Збереження» [2, с. 24].

Методи та прийоми мнемотехніки є потужним засобом розвитку образного мислення, уяви та пам'яті дітей дошкільного віку. Сучасна здоров'язбережувальна технологія дозволяє вчити дітей не лише сприймати інформацію, а і систематизувати її та ефективно використовувати. Мнемотехніка, як засіб розвитку мовлення, допомагає дитині включатись в художньо-мовленнєву діяльність, підвищує рівень комунікативних здібностей дошкільнят. Використання методів та прийомів мнемотехніки дозволяє підвищувати рівень сформованості лексичної, граматичної, фонетичної, діалогічної та монологічної компетенцій дітей, розвивати комунікативно-мовленнєві навички. Використання технології є ефективним в індивідуальній роботі та групових заняттях, при підготовці до свят чи виступів, у повсякденній діяльності дошкільників.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Затверджено наказом МОН № 33 від 12.01.2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/nakaz-33-bazovyykomponent-doshk-osv.pdf>
2. Чепурний Г. А. Освітня мнемотехніка: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2020. 152 с.

Бобровська Христина

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Курінна А.Ф.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНІКИ

Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку, формування їх мовленнєвої культури є нагальною проблемою сучасної педагогіки. Первинною ланкою розвитку мовлення дитини є родина, суспільство і заклад дошкільної освіти. У Новій редакції Базового компонента дошкільної освіти [1] мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку виділено в окремий напрямок. Освітня лінія «Мовлення дитини» є одним із провідних векторів дошкільного розвитку і визначає рівень сформованості культури мовлення та спілкування дитини на етапі вступу до школи, елементарних правил

користування мовленням у різних життєвих ситуаціях.

Незаперечним фактором формування мовленнєвої компетенції є те, що розвиток мовлення дітей дошкільного віку відбувається протягом усього освітнього процесу. В системі дошкільної освіти під час проведення занять, режимних моментів та виховної роботи, кожен педагог прагне надати інформацію дітям цікаво, нетрадиційно, але в той же час доступно і комфортно [2].

У дошкільній лінгводидактиці існує безліч традиційних та інноваційних способів підвищення рівня сформованості зв'язного мовлення дітей дошкільного віку (А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, Т. Піроженко, Т. Поніманська, О. Сідельнікова тощо), серед яких є й метод наочності, а саме мнемотехніка. Мнемотехніка (гр. мистецтво запам'ятовувати) – це технологія покращення засвоєння нової інформації через свідоме утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів [3, с. 10]. Мнемотехнічне запам'ятовування складається з чотирьох етапів: формування образів; компонування (з'єднання двох образів); запам'ятовування послідовності; закріплення в пам'яті.

Процес роботи з розвитку мовлення дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки можна починати з трирічного віку. Педагог починає роботу з демонстрації вихованцям малюнків (2-3 картки), пропонує їх уважно розглянути, підкреслює особливі деталі, обов'язково називає предмет чи явище, що зображено (процес формування образів). На наступному етапі (компонування) діти самі намагаються розповісти, що зображено на окремих картках та як поєднуються ці зображення, складають прості речення за мнемокартками. У подальшій роботі педагог пропонує дітям самостійно викласти зображення у правильній послідовності і скласти речення (етап запам'ятовування послідовності). Наступний етап (закріплення пам'яті) полягає у тому, що дитина за опорними картками самостійно складає речення (невеликі тексти) [3].

У результаті роботи молодші дошкільники можуть вільно складати речення за опорною схемою, запам'ятовують послідовність слів, збагачують словниковий запас. Такий метод роботи виявляє свою ефективність і під час розучування віршів, складання загадок, закріплення правил миття рук, одягання та ін.

У середньому дошкільному віці кількість зображень на опорних схемах поступово збільшується (до 5). Під час першого етапу роботи педагог може запропонувати дітям разом створити зображення предмета чи явища (наприклад, у процесі роботи над казкою можна дати дітям завдання намалювати героїв). Ускладненням у роботі може бути те, що вихователь свідомо переставляє зображення, а діти повинні помітити помилку.

Діти старшого дошкільного віку вже активно ведуть бесіди з однолітками і дорослими, доповнюють висловлювання інших, уміють ставити питання. Монологічне мовлення старших дошкільників складається з описових розповідей, розмірковувань та ін. Для удосконалення мовлення

дітей старшого дошкільного віку, засвоєння граматичної складової частини мови, правильної побудови складних синтаксичних конструкцій, педагогам доцільно використовувати вже складніші мнемотехнічні засоби. Ефективними в роботі є: моделі розповідей, казок; мнемосхеми; асоціативні ланцюжки; колажі та ін.

Таким чином, у процесі тривалої роботи з розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку засобами мнемотехніки суттєво підвищується рівень мовленнєвої компетенції дітей за освітньою лінією «Мовлення дитини», розвивається уява та фантазія, здатність аналізувати, виокремлювати основне, робити логічні висновки, формується позитивне ставлення до навчання. Прийоми мнемотехніки та використання узагальнень дозволяють здобувачам дошкільної освіти і у подальшому розвитку самостійно контролювати процес запам'ятовування та відтворення інформації.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Затверджено наказом МОН № 33 від 12.01.2021. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/nakaz-33-bazovyyukomponent-doshk-osv.pdf> (дата звернення 10.09.2021).
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика. Запоріжжя : Просвіта, 2000. 216 с.
3. Чепурний Г. А. Освітня мнемотехніка: навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 152 с.

Грабовенко Євгенія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Самсонова О. О.

ГОЛОВНІ ЗАСАДИ КОНТРОЛЮ ПОМИЛОК ЗА МЕТОДИКОЮ М.МОНТЕССОРІ

Марія Монтессорі – італійський педагог, яка на початку XX століття розробила авторську методику виховання та розвитку дітей, використовуючи для нього гуманістичні підходи. Основною метою освіти за Монтессорі є всебічний розвиток дитини. Цей процес відбувається в спеціально створеному педагогічному середовищі, де дитина відіграє головну роль, а педагог лише допомагає дитині в цьому.

Головний принцип методики Марії Монтессорі: «Допоможи мені зробити це самому». Організуючи індивідуальний підхід до кожного та даючи дітям повну свободу в виборі занять, матеріалів та простору в якому вона хоче працювати, методика Монтессорі надає можливість дітям розвиватися самостійно, відповідно своєї природи. Марія Монтессорі не мала на меті переробити особистість дитини, а навпаки визнавала право кожної дитини бути індивідуальністю, бути самою собою. Це допомагає дитині розкривати свої приховані здібності і досягати більших творчих та освітніх

результатів, ніж їх ровесники, які навчалися за іншою методикою.

Найважливішим правилом методики Марії Монтессорі є відсутність критики, примусу чи оцінювання. Марія Монтессорі вважає, що нещадні педагогічні методи не є корисними для дітей, а навпаки можуть бути шкідливими. Як наслідок, Марія Монтессорі завжди прислуховувалась до потреби учнів, дозволяла їм певною мірою формувати власні правила під час навчально-виховного процесу. Вона вважала, що діти мають право вибирати темп навчання, напрямок навчання, спосіб саморозвитку. У цьому випадку педагоги повинні розуміти, підтримувати дітей, заохочувати їх до особистісного розвитку.

Позитивна чи негативна оцінка – це специфічне втручання у фізичний розвиток дитини як вираження сили дорослих. Тому Марія Монтессорі відкидає у своїй методиці поняття похвали, оцінки та покарання. Зрештою, немає підстав ні карати, ні хвалити. Дитина, яка знає, що кінцевим результатом її праці є визнання чи покарання, мотивується тим і іншим. За Монтессорі, похвала для учнів має бути конкретною і змістовною. Загальні компліменти («Молодець!», «Красиво!», «Дуже добре») не так корисні, як ця конкретна похвала, яка оцінюється обличчям дитини. На думку М. Монтессорі, найсильнішою мотивацією в дитинстві є потреба дитини пізнавати природу. Оцінні слова не потрібні для мотивації дітей, варто давати дитині нові й незнайомі предмети.

У традиційних підходах до навчання педагог виявляє і виправляє помилки, але в середовищі Монтессорі дитина повинна знайти і подолати свої помилки самотійно. Це зменшує стрес, викликаний неточно виконаною роботою. Дидактичний матеріал Монтессорі включає перевірку помилок і дозволяє дитині працювати самотійно без допомоги педагога. Завдяки самоконтролю помилок дошкільнята можуть і повинні вміти діяти без втручання дорослих. Матеріал повинен мати естетичний вигляд. Коли дитина починає займатися з ним, вона опиняється в положенні, коли готова повторювати це знову і знову, проявляє мотивацію та ініціативу самотійно.

Через брак досвіду дитина має можливість робити свої помилки і швидко їх виправляти. Їй залишається лише вирішити, чого вона хоче навчитися, коли і як вчитися в різних ситуаціях і як справлятися з труднощами. Практикуючись, дитина швидко усвідомлює свої помилки, хоче їх виправити, знаходить правильне рішення проблеми, а потім вчиться їх виправляти [1].

Таким чином, ця свобода вчить дитину правильно оцінювати свої інтереси та здібності, вчить приймати рішення щодо вибору матеріалів та робочого місця, допомагає нести відповідальність за свою роботу та вчить самотійно цінувати ту роботу, яку вона обрала. Оскільки розвиток здорової особистості має важливе значення і може бути досягнуто лише через життєвий досвід, педагог повинен дозволити дитині бути незалежною і діяти в першу чергу як спостерігач, а не «суддя чи критик».

Література

1. Монтессори М. Помоги мне сделать это самому / сост., вступ. статья М. В. Богуславский, Г. Б. Корнетов. Москва: Издат. дом «Карапуз», 2000. 272 с.

Добринська Марина

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Зубцова Ю. Є.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Найважливішим періодом розвитку мовлення є період дитинства. Провідну роль в процесі мовлення відіграє розвиток зв'язного мовлення.

Зв'язне мовлення – це вміння дитини скласти розповідь, описати картину тобто висловити свої думки логічно, послідовно, без відволікання на зайві деталі.

У старшому дошкільному віці у дітей з'являється потреба розповісти товаришу про гру, пояснити правила цієї гри, описати будову іграшки. Тому зв'язне мовлення має значення як для формування колективних стосунків дітей, так і для їх розумового розвитку.

Дуже важливо допомогти дитині успішно оволодіти мовою. Але діти повинні чути правильне, багате, виразне мовлення, без помилок і вад. Тому дорослим (батькам, вихователям, близькому оточенню) слід говорити правильною, чистою мовою, без грубих, лайливих висловів. Проте самого наслідування для оволодіння умінням говорити не достатньо. Потрібна цілеспрямована робота з розвитку зв'язного мовлення. Для цього батькам та вихователям слід працювати разом, стати згуртованою командою.

Батькам рекомендується дотримуватися таких правил:

1. Дитина повинна чути правильну, літературну мову.
2. Не «сюсюкатись».
3. Говорити повільно, простими словами, короткими фразами.
4. Підтримувати прагнення дитини до спілкування, уважно вислуховувати.
5. Читати вірші, цікаві казки.
6. Чітко називати нові предмети та їх ознаки.

Одне з найголовніших завдань вихователя – зробити процес формування зв'язного мовлення цікавим. Тому гра посідає важливе місце в системі розвитку зв'язного мовлення.

Під час гри діти мають можливість діяти, а конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність. Саме тому в навчально-виховній роботі вихователі використовують словесні ігри, ігрові вправи й ігрові мовленнєві ситуації. Ігрова форма навчання є привабливою для дитини і більш результативною. Для навчання в грі є безліч вправ та завдань. Наведемо приклади:

Вправа «Малюємо словами»

Дитині спочатку потрібно назвати предмет, а потім слід описати його головні ознаки (форму, вид, матеріал, колір, призначення). Треба пояснити, що таким чином, за допомогою слів, ми немов «малюємо» цей предмет.

Вправа «Загадки»

Відгадування загадок активізує словник, вони розширюють кругозір, тренують увагу, пам'ять. Дитина вчиться виділяти суттєві ознаки предметів.

Вправа «Розкажи який?»

Дитині демонструється предмет або іграшка, який потрібно описати. Наприклад: апельсин – круглий, помаранчевий, смачний; м'яч – великий, жовтий, гумовий, легкий. Навіть звичайна бесіда на побутові теми буде дуже корисною та цікавою для дитини та її мовлення.

Разом з тим на сьогодні кількість дітей з проблемами мовлення набагато зросла. Вважаємо, що це сталося через те, що батьки замінюють живе спілкування різними електронними пристроями, переглядом мультфільмів тощо. Проте щоденне спілкування батьків з дитиною дуже важливе для правильного, добре розвиненого мовлення.

Отже, зв'язне мовлення має надзвичайно велике значення для розвитку інтелекту та самосвідомості дитини. За допомогою добре розвиненого зв'язного мовлення дитина навчається чітко та ясно мислити, встановлювати контакт з оточуючими, ініціювати власні ідеї. Такі діти упевнені в собі, висловлюють свої думки жваво, послідовно, сміливо долучаються до бесід.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер.: А. М. Богущ. Київ: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Эльконин Д. Б. Развитие речи в дошкольном возрасте. Москва : Издательство АПН РСФСР, 1958. 15 с.
3. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Київ : Знання, 2009. 415 с.

Жолудь Станіслава

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Андрющенко О. О.

ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В умовах активних змін української освітньої системи актуальним залишається питання оцінювання учнів. Основною характеристикою традиційної початкової школи є всеосяжний контроль, на якому була побудована освітня діяльність. З огляду на це, мета навчання не висвітлювала особистісний розвиток дитини, а у школярів постійно виникав страх перед незадовільною оцінкою.

Концепція Нової української школи передбачає оцінювання як підставу

для аналізу індивідуального прогресу і планування навчання, а не ранжування учнів. Безбальне оцінювання, тобто лише рекомендації до дій, зможе врегулювати страх помилки, заздрість, пригнічення; надати мотивацію та розкрити перспективи успіху [2]. Таке оцінювання називають формувальним, і воно потребує нових інструментів.

Варто зазначити, що особливості впровадження системи формувального оцінювання та її інструментів в освітній процес опрацьовано такими вітчизняними й закордонними дослідниками, як: О. Барна, К. Бібі, Л. Варяниця, В. Вембер, Н. Ларіонова, Р. Марцано, Н. Морзе, О. Савченко, А. Степанова-Камиш, О. Фідкевич, Л. Фоміна, Дж. Хатті та інші.

У контексті формувального оцінювання, в якому розкривається здатність молодшого школяра бачити себе суб'єктом оцінювання власних досягнень, необхідним є проведення рефлексії. Найбільш відомими та застосованими рефлексивними інструментами є такі вправи, як «Світлофор», «Чарівна лінійка», «Незавершені речення», «Чек-лист», «Сигнал рукою», різноманітні анкети та опитування. Найбільш простими в розумінні та підготовці вважають способи, які побудовані на використанні сигнальних карток або цеглинок LEGO. Такі вправи сприяють ґрунтовному аналізу особистісних здобутків учня.

Цікаві інструменти оцінювання подано в працях Н. Ларіонової та Н. Стрельцової. З погляду авторів, ефективно та дієве використання технік формувального оцінювання можливе лише за умов доцільного та правильного їх впровадження. Варто зауважити, що дослідниці запропонували власні авторські знахідки. На нашу думку, цікавими техніками оцінювання можна назвати «Поговоримо / порахуємо відверто» та «Передай комплімент», авторкою яких є Н. Ларіонова. Ці два інструменти сфокусовані на розвиток в учнів умінь самооцінювання та взаємооцінювання. Суть першого полягає в підрахунку досягнень за допомогою перекладання рахункової одиниці (може бути будь-який матеріал) з однієї сторони на іншу в разі погодження з твердженням критеріїв оцінки задля майбутнього порівняння результатів. Така техніка є універсальною, адже використовується під час рефлексії та оцінювання будь-якого уроку чи при проведенні бесіди щодо особистісного ставлення. Прийом «Передай комплімент», що побудований на оцінюванні досягнень іншого, застосовується в парах або групах. Авторка зазначає, що роль учителя в цій діяльності полягає в зосередженні уваги учнів на чітко окреслених критеріях, щоб компліменти дітей відповідали дійсності [1].

В освітньому процесі НУШ зростає важливість оцінювання результатів навчання на основі репрезентативних свідчень про здобутки молодших школярів та сформовані ними компетентності. Найбільш розповсюдженим видом такого оцінювання, яке закріплено в нормативних документах Міністерства освіти і науки України, є портфоліо. Від інших інструментів відрізняється тим, що демонструє динаміку навчання, рівень прикладних зусиль за певний термін часу. Як зазначає О. Фідкевич, портфоліо – це

ретельно організована добірка матеріалів, що дає змогу аналізувати особисті досягнення в шкільній і позашкільній діяльності, розвивати в учневі креативність, самостійність, продуктивність та навичку планування, формувати позитивну самооцінку. У цій технології вчитель є модератором, оскільки перед початком створення портфоліо він надихає школярів до праці, пропонує орієнтовані рубрики та їх систематизацію, але остаточне рішення щодо їх використання приймає учень. Це зумовлено тим, що результат праці має бути цінним та цікавим для самого школяра, бо саме така форма діяльності передусім відображає його особистість [3].

Отже, формувальне оцінювання є невід'ємною частиною освітньої системи, яка спрямована на покращення результатів навчання всіх здобувачів освіти. Таке оцінювання передбачає систематичне використання нових дієвих інструментів, що сприяють усвідомленню та аналізу результатів досягнень молодших школярів, розвитку вмінь самооцінювання та взаємооцінювання, а також підвищенню рівня самоорганізації в процесі навчання.

Література

1. Ларіонова Н. Б., Стрельцова Н. М. Формувальне оцінювання в освітньому процесі початкової школи : навч.-метод. посіб. Харків: Мадрид, 2020. 83 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи: Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://inlnk.ru/G6Q2Mj> (дата звернення: 11.02.2022).
3. Фідкевич О. Теорія і практика формувального оцінювання у 1-2 класах: навч.-метод. посіб. URL: <https://surl.li/oascv> (дата звернення: 11.02.2022).

Жолудь Станіслава

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Слижук О. А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Проблема формування компетентностей учнів молодшого шкільного віку під час навчання в оновленій українській школі не втрачає своєї актуальності. В умовах глобального розвитку інформаційно-комунікаційних технологій перед закладом освіти постає завдання розробки нових цілей, прийомів та методів, що спрямовані на розвиток умінь осмислення, сприймання та аналізу. У «Державному стандарті початкової освіти зазначено: «У мовно-літературній освітній галузі таким завданням є формування кваліфікованого читача, що володіє читацькою компетентністю» [1].

Читацька компетентність, яку тлумачать як володіння комплексом знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень, що дає можливість учневі

самостійно здійснювати читацьку діяльність – є інтегративним утворенням, у структурі якого важливо виділити літературознавчу компетентність.

Питання змісту, специфіки та способів формування літературознавчої компетентності стало предметом наукового аналізу В. Бадер, Л. Базиль, Н. Богданець-Білоskalенко, М. Вашуленка, Н. Гавриш, Г. Геруля, І. Гудзик, М. Греб, А. Каніщенко, Т. Котик, Т. Качак, О. Ратушняк, О. Савченко, Г. Ткачук, В. Шуляра, Т. Яценко та ін.

За визначенням Т. Качак, «літературознавча компетентність – це одна із компонентів читацької компетентності, яка зумовлює достатній читацький досвід учня, розуміння жанрових особливостей твору; розкриття суті та усвідомлення необхідних понять; здійснення грамотного аналізу твору; освоєння на практичному рівні понять літературознавчого характеру, передбачених нормативними документами» [2, с. 18].

Зважаючи на це визначення, можемо припустити, що ефективне формування літературознавчої компетентності неможливе без осмислення, сприйняття та аналізу змісту художнього твору, зокрема, володіння літературними поняттями. Для молодших школярів розуміння такої термінології дає можливість ґрунтовно усвідомити, відтворити систему образів художнього тексту та розширити коло читання творами різних жанрів літератури. Водночас знайомство з твором передбачає уявний діалог учня з текстом, адже читаючи їх, дитина набуває досвіду, занурюється у світ роздумів автора, які реалізують суспільно ціннісні ідеї. Адже Т. Качак виокремлює такі структурні елементи літературознавчої компетентності: сприймання, аналіз літературного твору та практичне ознайомлення з літературознавчими поняттями [2], що прийнято називати літературною пропедевтикою.

Важливо зазначити, що літературна пропедевтика є невід'ємною частиною освітньої програми з читання, що передбачає ознайомлення школярів на початковому рівні з літературознавчими поняттями, що необхідні у процесі аналізу літературного твору. Його мета полягає у системі прийомів, які допомагають здійснити перехід учнів з позицій слухача на позицію безпосередньо читача, що свідчитиме про готовність випускника початкової школи до повноцінного сприйняття складніших за формою й змістом творів, опанування літературознавчих термінів в середній школі.

Літературознавчі дослідження доповнюються науковими розробками в царині методики літературного читання. Так О. Савченко відзначає, що зміст навчальної програми з літературного читання формується на основі тематично-жанрового, художньо-естетичного та літературознавчого принципів. На думку вченої, «врахування останнього зумовило практичне засвоєння учнями на рівні елементарних уявлень таких термінів як: «тема», «ідея твору», «жанрові особливості», «сюжет», «композиція», «засоби художньої виразності», «зв'язок між автором, темою і твором», «характеристика персонажів, мотиви їхніх вчинків» тощо» [3, с. 48]. Відповідно до вимог освітньої програми, ефективне засвоєння цих понять на

уроках відбувається шляхом привернення уваги школярів до жанрових особливостей конкретного твору, роботи з літературознавчими словниками, виконання ігрових, творчих завдань, а не заучуванням визначення термінів.

Отже, літературознавча компетентність є невід'ємною частиною навчальної програми. Етапами її формування є сприймання, аналіз художнього твору та практичне ознайомлення з літературознавчими поняттями. Ефективне формування компетентності молодших школярів зумовлює поповнення читацького досвіду; розширення кола читання творів різних жанрів; володіння необхідними термінами; здійснення грамотного аналізу літературного твору в початковій школі.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від від 24 липня 2019 р. № 688. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text> (дата звернення: 01.05.2022).
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2017. 44 с.
3. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах : посібник для вчителя. Київ: Освіта, 2007. 334 с.

Жуліна Жанна

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Самсонова О. О.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одна з особливостей дошкільного віку – підвищена допитливість дітей у різних сферах, але особливий інтерес виявляється ними до природи. На початок навчання в школі дитина має бути обізнаною з природним середовищем, де взаємодіють повітря, вода, ґрунт, рослини, тварини, люди, Сонце, Місяць тощо; усвідомлювати їх значення для людини; сприймати природу як цінність; розрізняти позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи; усвідомлювати себе частиною світу природи; знати про залежність власного здоров'я, активності від стану природи навкруги, виявляти посилені вміння щодо природоохоронних дій; знати про необхідність дотримання людиною правил доцільного природокористування [3]. Тому важливим постає процес екологічного виховання дошкільнят.

Природничо-екологічну компетенцію потрібно формувати у дітей з раннього дитинства. Екологічне виховання дітей, а саме дошкільників, здійснюється на всіх етапах навчально-виховного процесу.

Вивченням даної теми займалися видатні педагоги минулого: О. Духнович, В. Сухомлинський, К. Ушинський. І в наш час науковці та педагоги проводять свої дослідження для вивчення та вирішення проблеми екологічного виховання, серед них: Н. Глухова, Н. Кондратьєва, Н. Лисенко,

С. Ніколаєва, В. Фокіна, Н. Яришева та ін.

Мета екологічного виховання полягає у формуванні в особистості екологічної свідомості і мислення. Передумовою для цього слугують екологічні знання, результатом яких стає екологічний світогляд. В процесі екологічного виховання дошкільників закладаються основи формування знань про природу, природні явища, рослинний і тваринний світ; «сіються зернятка» естетичних почуттів: любові, поваги, бережливого ставлення до світу природи; культивуються в дітях бажання доглядати за природою і тваринами, зберігати природні багатства.

Основними завданнями екологічного виховання дітей дошкільного віку є: засвоєння систем знань про природу, живу та неживу, розуміння залежності організмів від умов існування; розкриття дітям різнобічної цінності природи, доцільності її зовнішнього вигляду та властивостей (на основі цього у дітей виникає уявлення про те, що у природі немає нічого зайвого, а значить і нищити її не треба); оволодіння дошкільнятами навичками раціонального природокористування (знання правил поведінки у природі, вміння передбачати наслідки своїх дій та дій інших людей і не допускати, попереджувати негативні впливи на природу); розвиток у дітей потреби у спілкуванні з природою, прагнення до якомога глибшого її пізнання; включення дітей у спільну з дорослими природоохоронну діяльність (засвоєння способів збереження чистоти повітря, водойм, ґрунту, економне використання природних ресурсів та інше) [1].

На різних етапах екологічного виховання дошкільників є необхідним визначення їх рівня сформованості елементів екологічної культури, щоб надалі правильно вибудовувати свою роботу з дітьми. Цей рівень визначається такими критеріями:

- вираження позитивних емоційних реакцій на природні об'єкти та явища;
- вираження відповідного емоційного ставлення до виконання та порушення правил поведінки у природі;
- наявність системи знань про рослинний та тваринний світ, неживу природу;
- знання основних правил користування природними багатствами, розуміння їх екологічної суті;
- стійке позитивне ставлення до праці в природі, наявність відповідних навичок та вмінь.

Отже, формування екологічної компетенції у дошкільників – це передусім навчання екологічній культурі, яке являє собою безперервний процес засвоєння дітьми цінностей і понять, що спрямовані на формування гуманного ставлення до природи, на усвідомлення й оцінки взаємозв'язків між людьми і довкіллям.

Література

1. Білан О. І. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. Львів: [б. в.], 1996. 71 с.

2. Вашуленко Т. Екологічні ланцюжки. *Дошкільне виховання*. 1997. № 7. С. 18-20.
3. Глухова Н. Перший крок до природи. *Дошкільне виховання*. 2005. № 3. С. 12-14.
4. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Київ: Вища школа, 1993. 255 с.

Замирайло Поліна

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук., доц. Слижук О. А.

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОФРАГМЕНТІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Сучасний освітній процес вимагає нових підходів, методів та форм до навчання. Зараз в освіті активно використовуються наочні матеріали, які вдосконалюють освітній процес.

У сучасній психології існує теорія, що люди запам'ятовують 10% прочитаного, 20% – побаченого, 30% – почутого, 50% – побаченого і почутого, 70% запам'ятовується, коли людина чує, бачить, а потім обговорює [1, с. 135].

Вчителі намагаються організувати навчальний процес так, аби стимулювати учнів до активної діяльності. Вони створюють умови для розвитку пізнавального процесу та для розвитку творчих здібностей.

Аби досягти найкращого результату в навчальному процесі, вчителі використовують мультимедійні технології, які підвищують інтерес до навчання. Відеофрагменти є одним з компонентів наочності, що удосконалюють навчальний процес, сприяють кращому розумінню матеріалу, запам'ятовуванню того, що демонструється на екрані, адже одночасно застосовують зорове та слухове сприйняття інформації.

Мультимедійні технології використовують на різних етапах уроку: під час мотивації вивчення нового матеріалу, при поясненні нового матеріалу, у процесі закріплення й узагальнення знань.

Коли використовують відео на уроках, діти розвивають увагу, уяву, пам'ять, зосередженість, наочно-образне мислення, швидкість реакції, розвивають навички спостереження. За допомогою такого методу вчителі підвищують ефективність та якість навчання, роблять уроки яскравими та цікавими, підвищують пізнавальну активність. Під час перегляду відео важливе місце займає музика, яка впливає на дітей та створює потрібний емоційний фон та покращує осягнення тексту. Важливо, щоб тривалість відео не була понад 6 хвилин – це час, упродовж якого учні можуть утримувати увагу.

Відеофрагменти на уроках літературного читання можна використовувати під час вивчення біографії письменника, аби краще уявити

його, розповісти про творчий та життєвий шлях або переміститись в містечко в якому проживав автор. Під час перегляду учні не лише дивляться та слухають інформацію, а ще й читають її на екрані, що розвиває техніку читання.

Відео також використовують під час фізкультхвилинок, що дає змогу дітям відпочити, порухатись, актуальним є використання відео вправ для очей, адже під час читання діти напружують зір.

Використання відео на уроках має як позитивні, так і негативні наслідки. Позитивним є використання відеофільму, мультику або їх уривків для підвищення мотивації вивчення теми або як релаксаційний засіб. Водночас негативним є те, що не варто порушувати суверенності первісного читацького сприйняття дітей під час вивчення творів на уроках літературного читання. Більш ефективним для цього є саме читання оригінального тексту, а не перегляд відео на його основі, адже при читанні ми розвиваємо свої творчі здібності, фантазуємо та уявляємо за описами автора героїв твору, події, які відбуваються. Так ми отримуємо первинне враження від твору. Мультфільм або фільм найчастіше відрізняється від оригінального тексту, адже при створенні фільму режисер вносить певні зміни на свій смак.

Отже, застосування відео матеріалів допоможе урізноманітнити заняття, розвивати вміння працювати з різними видами та джерелами інформації, полегшити процес сприймання інформації, завдяки залученню зорової пам'яті. Такий підхід дозволяє організувати навчальний процес, який приносить учням користь та задоволення, крім того, відео можна переглянути не один раз, якщо при першому перегляді щось було не зрозуміло.

Література

1. Бабійчук Т. В. Аудіовізуальні засоби у вивченні літератури. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2006. Вип. 27. С. 17-20.
2. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. Харків : ХНПУ, 2018. 475 с.

Замирайло Поліна

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Сущенко Л. О.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Сучасний освітній простір зазнав багато змін, адже життя стає різноманітнішим і складнішим, воно потребує швидкої адаптації до нових умов та до вирішення проблем. Найсприятливішим періодом для розвитку людини є дошкільний та молодший шкільний вік. Більш детально ми зупинимось на розвитку особистості дитини у початковій школі.

Важливим етапом в Новій українській школі є всебічний розвиток дитини та створення творчого середовища, яке сприяє активному розвитку учнів. Творчі та креативні завдання привертають увагу дітей і підвищують інтерес до навчання.

В Державному стандарті початкової освіти зазначено, що її метою є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [1].

Початкова освіта – це перший етап повної загальної середньої освіти дітей, це старт розвитку дитини. В школі використовують нестандартні підходи у викладанні, що дають змогу розкрити творчий потенціал учнів.

Творчість – це невід’ємна частина життя, що проявляється у всіх його сферах. Творча особистість – прагне досягнути успіху, долаючи труднощі, вона має потяг до нового, оригінального.

Відомий англійський педагог та філософ Дж. Локк у своїй праці «Про управління розумом» доторкається до проблем розвитку особистості та визнає наявність різних природних здібностей у людей. Він пише про те, що ми народжуємося на світ зі здібностями і силами, що дозволяють робити майже все, – в усякому разі, ці здібності такі, що здатні повести нас далі, ніж можна собі уявити, але тільки тренування цих сил може надати уміння і мистецтво в будь-чому і вести нас до досконалості [2, с. 167].

На сьогоднішній день, сучасну освіту важко уявити без творчості, тому розвиток творчих здібностей потрібно розпочинати з ранніх років, враховуючи наявні нахили дитини та вдосконалюючи їх. Діти молодшого шкільного віку дуже активні, тому вони із задоволенням беруть участь у різних видах творчих завдань, їм подобається фантазувати, створювати, діяти. Саме тому наявності творчих здібностей молодших школярів приділяється велика увага, оскільки діти збагачують свої навички, набувають новий досвід та розвивають неповторний індивідуальний талант.

Діти – це винахідники, які до вже відомого можуть додати свого та зробити щось унікальне та неповторне. Під час будь-якої діяльності важливо мати терпіння, адже не завжди у нас все виходить з першого разу. Творчий процес – це зовсім не легка справа, вона потребує зосередженості, спостережливості, творчого мислення, вміння уявляти та відтворювати задумане.

Творча особистість повинна мати здатність йти на ризики, бути наполегливою, готовою долати перешкоди, вона готова відстоювати свою думку, розвивати себе та вдосконалювати свої вміння, бути сміливою, проявляти свою оригінальність та втілювати свої ідеї в життя.

Вчитель початкової ланки має важливе значення в розвитку дітей, адже саме він спостерігає за учнями, аналізує їх роботу, підтримує при невдачах, допомагає, створює умови для розквіту обдарованості учнів. Вчитель завжди працює над собою, це людина, яка розвинена різносторонньо, адже він є

математиком, філологом, біологом, художником, психологом, він має бути наставником та прикладом для дітей.

Головною проблемою, що виникає під час розкриття творчих здібностей – це правильно організована робота, яка буде стимулювати дітей діяти. Завдання вчителя під час освітнього процесу полягає в тому, щоб пробудити в учнів інтерес до знань, розвивати вміння та навички, виконувати завдання та знаходити вихід з ситуацій різної складності. Результатом роботи вчителя є виявлення учнями набутих умінь, навичок та знань в повсякденному житті.

Важливо, щоб батьки та вчителі давали можливість дітям спробувати себе у різних видах діяльності та самостійно обирати ту діяльність, яка їм до душі, а втручання у творчий пошук зі сторони дорослих має бути ледь помітним.

Отже, в початковій школі важливим елементом є розвиток творчих здібностей, оскільки особистість реалізується у творчості, вона допомагає показати внутрішній світ людини, її інтереси, почуття, тому дуже важливо розкрити творчий потенціал дітей, робити все можливе для розвитку та реалізації творчих здібностей. Важливе місце в житті дітей займає вчитель, адже саме він сприяє розвитку учнів під час навчання. Кожна дитина досягає великого успіху в тому виді діяльності, яка зацікавлює та найбільше розкриває її обдарованість та здібності, приносить дитині задоволення.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.04.22).
2. Огнев'юк В. О., Кузьменко О. М. Філософія освіти : навч. посібник. для студ. вищих навч. закл. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. 508 с.

Качур Ірина

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: викл. Чорна Г. В.

РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гра – один з найцікавіших видів людської діяльності. Гра існує стільки, скільки все людство. Саме поняття «гра» визначається як фізична або інтелектуальна активність людини, що має цілі і задачі, правила і розважальну складову. Голландський вчений Й. Гейзінг у своїй книзі «Людина, що грається» («Homo Ludens») зазначає, що ігри є важливим компонентом того, що робить нас людьми, навіть важливішим за такі речі, як релігія або закони [3].

У житті дитини гра має таке ж значення, як для дорослої людини має діяльність, робота чи служба. У грі дитина проявляє свій життєвий досвід,

знання, вміння, інтереси, що є важливим для майбутньої професійної діяльності у дорослому житті. Гра є засобом формування особистості дитини з відповідними якостями, практичним методом навчання і виховання дошкільників.

Сучасні психолого-педагогічні дослідження гри такими вченими, як Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Усова та ін. підтверджують великий виховний потенціал гри. Т. Дуткевич відмічає, що саме у дошкільника складаються основи моральної свідомості та поведінки в єдності їх когнітивних, емоційно-оцінних та поведінкових складових. Здатність дошкільника встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, відрізняти поверхові риси від суттєвих, прагнення зрозуміти приховані причини явищ лежить в основі формування в нього перших моральних уявлень, розуміння етичних норм, їх раціональності та доцільності [1, с. 299].

Оскільки в педагогіці гра є методом морального виховання, вважаємо необхідним для подальшого дослідження розкрити сутність поняття «моральне виховання». Моральне виховання – виховна діяльність, що формує стійкі моральні якості, почуття, потреби, навички, звички поведінки на основі ідеалів, норм і принципів моралі, участі у практичній діяльності.

Вирішальним у процесі морального виховання є попередження проявів і розвитку таких рис і якостей особистості, що можуть викликати порушення моральних норм. Тому завдання вихователя – формувати у дошкільнят стійку моральну позицію, здатність завжди протистояти негативним впливам з боку близького оточення, соціуму загалом.

Гра є головним змістом життя дошкільника, тому її використання в процесі навчання, розвитку, виховання дитини є цілком логічним. Гра для дитини – це шлях до порівняння, з'єднання уявного з реаліями життя.

Серед різних видів ігор (дидактичних, рухливих, музичних, сюжетно-рольових та інш.) для морального виховання дошкільнят доцільно використовувати ігри-драматизації (наприклад, за мотивами казок «Рукавичка», «Гуси-лебеді», «Попелюшка», «Колосок», «Зайчикова хатка» тощо), музично-дидактичні (ігри «День народження», «Оркестр», «Що роблять діти»), сюжетно-дидактичні, сюжетно-рольові («У театрі», «Супермаркет», «Перукарня» тощо). Саме ігровий сюжет, запропонований дитині, забезпечує засвоєння моральних норм та правил [2]. Гра в дошкільному віці наповнена глибоким та важливим змістом, направленим на моральність.

Призначення гри як методу виховання дошкільнят:

- дитина пізнає світ навколо, себе, правила і норми поведінки, стосунки між людьми;
- під час гри дитина виявляє свободу у діях, а це надзвичайно важливо для формування її як особистості;
- у грі відображаються реальні події, пов'язані з нормами моралі;
- дитина, граючись, переживає різноманітні почуття і співпереживання, що генерують емоційний досвід дитини, відбиваються на її характері, а

значить вибудовують її моральність;

- у грі здійснюється обмін соціальним досвідом (діти навчаються спілкуванню, узгодженню своїх бажань з бажаннями й намірами інших, переконанню у правомірності своїх міркувань тощо);

- у дитини формується бажання дорослішати, виконуючи (поки тільки в грі) суспільно значиму діяльність: лікувати, виховувати дітей, навчати, будувати, здійснювати подвиги і т. д.;

- у грі відбувається подолання егоцентризму (розвиток вміння стати на позицію іншого неможливо без ігрових партнерів).

Отже, гра як метод виховання у дошкільному віці має виняткове значення для вирішення багатьох виховних завдань, а педагогам закладів дошкільної освіти необхідно приділяти належну увагу методиці організації гри при плануванні освітнього процесу з дітьми дошкільного віку, якщо бажаємо бачити у майбутньому високоморальних особистостей.

Література

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykholohiia.pdf.
2. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 520 с.
3. Хейзинга Й. Homo ludens. Человек играющий. URL: <https://knizhnik.org/johan-hejzinga/homo-ludens-chelovek-igrajuschij/1>.

Кохан Юлія

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Зубцова Ю. Є.

КОМУНІКАТИВНІ БАР'ЄРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ

У зв'язку з оновленням всіх аспектів життєдіяльності суспільства, з'явилася нагальна потреба у новому поколінні, здатному співпрацювати, налагоджувати ділові стосунки з партнерами, долати комунікативні бар'єри, організовувати оточуючих на досягнення спільної мети.

В законі України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», одним з надзвичайно важливих завдань визнається завдання формування у дітей, особливо в дітей з особливими освітніми потребами, умінь міжособистісного спілкування. Базовий компонент дошкільної освіти висвітлює ключові компетентності дитини, які створюють базу для збагачення та поглиблення змісту освіти на наступних рівнях у початковій та середній школі. З-поміж ключових компетентностей значна роль належить саме комунікативній компетентності, тому що комунікативна компетентність означає не лише вміння спілкуватися рідною або іноземними мовами, а ще й характеризується вмінням взаємодіяти з людьми, навичками роботи в групі,

уміннями володіти різними соціальними ролями у колективі[1]. Особливо гостро постає це питання для дітей з особливими освітніми потребами, адже дуже часто їм важко соціалізуватися в колективі, їх не завжди розуміють однолітки. А дітей з вадами мовлення взагалі буває дуже важко зрозуміти.

Зі збільшенням можливостей надання якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами в умовах закладів дошкільної освіти все більше дітей з порушеннями розвитку зараховуються до інклюзивних груп. Стрімкий розвиток інклюзивного навчання викликає нові зміни в освітньому середовищі. Тому отримання дітьми з порушеннями в розвитку якісної освіти є однією з основних і невід'ємних умов їх успішної соціалізації, забезпечення повноцінної участі в житті суспільства, ефективної самореалізації в різних видах професійної і соціальної діяльності.

Проблема розвитку спілкування однолітків в дошкільному віці вивчається у віковій психології. Значення спілкування і міжособистісних взаємин дошкільників з ровесниками для формування їх особистості доведено в багатьох психологічних дослідженнях радянських психологів, починаючи з 30-х рр. 20 століття. Вивченню питань взаємовідносин у групі дитячого садка присвячені роботи Л. Артемової, М. Басова, А. Киричука, Я. Коломинського, С. Кулачківської, М. Лисіної, Т. Рєпіної. Експериментально доведено, що в умовах виховання і навчання за розвивальними програмами дітям недостатньо спілкуватися лише з дорослим. Згідно з цією концепцією, в цілісній практиці дитини наявний тісний зв'язок спілкування з усіма іншими видами діяльності і з її загальною життєдіяльністю. Особливість даного підходу полягає в акценті на змістовних якісних особливостях спілкування дітей з однолітками на різних вікових ступенях розвитку. Спілкування розглядають, як складну діяльність, що має свої структурні компоненти (потреби, мотиви, цілі, завдання та ін.) [3].

Комунікативну діяльність визначають як найширшу категорію для позначення всіх видів комунікативних, інформаційних та інших контактів людей, включаючи прості форми взаємодії – наприклад, присутність [2].

Виявлення особливостей комунікативної діяльності дошкільників у взаємодії з однолітками дає змогу виділити в усіх вікових групах дитячого садка дітей з різними рівнями розвитку здатності до спілкування. При спостереженнях за проявами комунікативного компонента дітей, комунікативні успіхи або проблеми міжособистісної взаємодії з однолітками зумовлюють психоемоційний стан, самооцінку, розвиток особистісних якостей старших дошкільників.

Визначення рівнів комунікативного розвитку дітей дає змогу вихователям розв'язувати такі практичні завдання дошкільного виховання:

- 1) визначати рівень сформованості комунікативної діяльності;
- 2) робити висновки про напрями і особливості розвивальних впливів у дитячому садку;
- 3) спостерігати за змінами в розвитку форм і засобів спілкування під час виконання спеціальних формуючих завдань;

4) здійснювати порівняльний аналіз індивідуальних відмінностей у розвитку комунікативної діяльності дитини, з метою покращення якості комунікації. [4].

Тому своєчасна діагностика та використання вихователями методів, спрямованих на попередження та подолання комунікативних бар'єрів дітей в інклюзивних групах, дозволить значно підвищити якість комунікативного компонента дітей дошкільного віку у процесі взаємодії з однолітками.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник: Т. О. Піроженко; авт. кол-в: О. М. Байєр та ін. Київ: Видавництво, 2021. 37 с.
2. Куницина В. Н. Трудности межличностного общения : дис. ... докт. психол. наук : 19.00.05. Санкт-Петербург, 1991. 358 с
3. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения. Москва : Педагогика, 1986. 144 с.
4. Пісарева О. Особливості взаємодії дитини-дошкільника з однолітками.
URL :https://lib.iitta.gov.ua/4546/1/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82_Microsoft_Office_Word.Pdf

Крамаренко Лілія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: викл. Чорна Г. В.

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Фізична культура є частиною загальної культури і являє собою систему суспільних досягнень у сфері фізичного вдосконалення людини, отриманих у процесі соціальної та історичної практики. Фізична досконалість є історично визначеним рівнем фізичного розвитку та високим ступенем здоров'я [2].

На думку Е. Вільчковського, теорія фізичного виховання дітей дошкільного віку має спільний зміст і предмет із загальною теорією фізичного виховання, а також вивчає фізичне виховання дітей всіх періодів її життя, особлива увага у працях педагога надається фізичному вихованню дітей раннього та дошкільного віку [1].

Фізичне виховання визначається як процес свідомого формування рухових навичок і розвитку фізичних якостей дитини. При навчанні різних рухів, що є життєво важливими, відбувається розвиток фізичних якостей дітей: спритності, швидкості, витривалості, координації рухів, рівноваги, орієнтування у просторі, формування силових здібностей. Планомірне управління поступовим розвитком швидкості, сили, витривалості та інших фізичних властивостей впливає на складність природних особливостей організму і тим самим кількісно змінює його можливості [5].

Реалізуючи мету і завдання фізичного виховання дошкільників, педагоги запроваджують основні його форми: фізкультурні заняття, ранкові

гімнастики, рухливі ігри, спортивні вправи, прогулянки. Під час проведення вище зазначених форм фізичного виховання педагоги (фізкультурний керівник, вихователь) спрямовують свою роботу на розв'язання основних проблем фізичного виховання дошкільників, що відбувається комплексно та взаємопов'язано із завданнями морального, трудового та розумового виховання.

Відповідно до правил організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, заняття фізкультурою проводяться двічі на тиждень, одне з яких може супроводжуватися музикою. До важливих умов відносяться доцільний і багатоманітний підбір музичних творів та їх ефективне використання. Саме музичний супровід фізкультурних занять створює у дітей позитивний настрій, викликає ще більший інтерес і бажання виконувати ритмічні рухи.

Гімнастика пробудження проводиться у другій половині дня після денного сну в закладі дошкільної освіти, виконуючи елементарні рухи діти стають більш активними, на завершення гімнастики дошкільники проходять по «доріжці здоров'я». Ранкова гімнастика проводиться кожного ранку в усіх вікових групах закладу дошкільної освіти. У відповідності вимогам тривалості ранкової гімнастики вікові групи приходять до фізкультурної зали за визначеним графіком. У теплу пору року ця форма фізичного виховання проводиться на свіжому повітрі. Рухливі ігри вихователі планують кожного дня з урахуванням віку дітей, пори року, теми тижня, інтересів дошкільників, виду рухливості ігор (малої, середньої, великої рухливості).

На думку Т. Осокіної, фізичне виховання дошкільників має такі основні завдання:

- фізичне виховання має зміцнювати та захищати здоров'я дитини, а також загартовувати організм;
- досягати повного фізичного розвитку (фізична підготовленість дітей, фізичні та розумові здібності);
- створювати умови для повноцінної спортивної діяльності дитини;
- продукувати динамічні види формування руху: біг, стрибки, ходьба, повзання, метання та лазіння.
- утворювати широкий спектр ігрових дій.
- розвивати фізичні (рухові) якості: швидкість, спритність, сила та витривалість;
- підтримувати формування правильної постави та профілактику плоскостопості;
- створювати доступні уявлення та знання про користь фізичних вправ та ігор, переконуючими вимогами та правилами гігієни;
- виховувати зацікавленість і потребу в активній діяльності [3].

Такі завдання, як освітні, виховні та оздоровчі дуже тісно поєднані між собою. Процес фізичного виховання дитини дошкільного віку необхідно побудувати так, щоб усі ці завдання вирішувалися одночасно, тоді дитина отримає фундамент, необхідний для гармонійного всебічного розвитку [2].

Формування фізичних якостей, умінь і навичок також щільно пов'язане з інтелектуальним і розумовим розвитком дитини, вихованням моральних і вольових рис особистості, що є ознаками основ всебічного розвитку дошкільників [4]. Отже, освітній процес в ЗДО має охоплювати різні аспекти фізичного виховання дитини, особливо, формування спортивних умінь та навичок, спираючись на закономірності розвитку дітей, удосконалення загальної системи фізичного виховання.

Література

1. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. 3-є вид., стер. Суми : Університетська книга, 2017. 428 с.
2. Кенеман А. В. Теория и методика физического воспитания детей дошкольного возраста. Москва : Просвещение, 1985. 271 с.
3. Осокина Т., Тимофеева Е., Фурмина Л. Игры и развлечения детей на воздухе. Москва : Просвещение, 1983. 192 с.
4. Пензулаева Л. И. Оздоровительная гимнастика для детей дошкольного возраста (3-7 лет). Москва : Владос, 2002. 128 с.
5. Холодов Ж. К., Кузнецов В. С. Теория и методика физического воспитания и спорта. Москва : Педагогика, 2000. 474 с.

Левченко Яна

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед.наук, доц. Андрющенко О. О.

ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ХОРЕОГРАФІЇ

Одним із пріоритетних завдань Нової української початкової школи є різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних особливостей, активне формування системи загальнолюдських цінностей. Такий підхід передбачає задоволення інтелектуальних, естетично-культурних і творчих інтересів молодших школярів. Зокрема, залучення до хореографічного мистецтва сприяє формуванню естетичної культури особистості, актуалізації її емоційної сфери, пізнавальної та творчої активності. Естетичний розвиток учнів на уроках хореографії забезпечує формування естетичної культури, високий рівень розвитку якої допоможе особистості в майбутньому зрозуміти і оцінити красу праці, відчувати потребу в активній творчій діяльності та реалізувати свій потенціал.

Проблему естетичного виховання та розвитку особистості висвітлено в педагогічних працях А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших. Естетичний розвиток учнів засобами хореографічного мистецтва досліджували: В. Бутенко, Ю. Гончаренко, Д. Джола, Н. Зубарева, Б. Мануйлів, О. Мартиненко, А. Шевчук та інші. У наукових доробках розглянуто значення танцювального мистецтва як засобу

формування навичок культури, естетичного смаку в процесі життєдіяльності дитини. З погляду учених, уроки хореографії активізують у дітей здатність бачити та розуміти прекрасне в навколишньому світі, розвиває бажання самим брати активну участь у створенні творів мистецтва.

Так, С. Русова сформулювала методичні рекомендації для педагогів, які застосовуються з дітьми і в наш час в процесі реалізації діяльнісного підходу. Окрім ігрової діяльності дослідниця радила особливу увагу приділити організації та проведення народних свят. У зимовий період педагог пропонувала проводити вечори колядок, організовувати вертепи, весною садити дерева. Також доречним буде проведення свята першої сїянки, вечорниць, де діти будуть чути веснянки та танцювати обрядові хороводи. Організація народних свят сприятиме вихованню естетичного бачення та патріотичного ставлення до традицій своєї та інших країн. На думку С. Русової, «в кожному святі треба єднати народне, національне, фольклорне із загальнокультурним і давати, щось естетичне, прекрасне, радісне, веселе» [4, с. 73].

В. Бутенко [1], Д. Джола [2] основним фактором естетичного розвитку особистості визначають формування в неї естетичного ставлення до мистецтва, яке здійснюється в ході сприйняття та оцінювання естетичної цінності предмета, явища, а також розвиток смаку та ідеалів. Якщо вказані умови екстраполювати в площину хореографії, можемо стверджувати, що формування естетичного ставлення молодших школярів до мистецтва танцю пов'язано з розвитком в учнів когнітивної, соціальної, емоційної, креативної та фізичної сфер особистості.

Наголосимо, що ефективний естетичний розвиток молодших школярів на уроках хореографії можливий за умови свідомого ставлення молодших школярів до відвідування цих уроків, виховання стійкої мотивації до танцювальної діяльності. Зокрема, П. Коваль вказував, що естетичний розвиток особистісних якостей учнів початкової школи неможливий без стимулювання їхньої мотиваційної сфери. Він акцентував увагу на відповідності змісту уроків хореографії інтелектуальному та фізичному розвитку учнів початкової школи [3].

На нашу думку, мотиваційним аспектом до відвідування уроків хореографії для учнів початкових класів можуть стати розповіді з історії їхнього рідного краю, музико-ритмічні ігри, цікаві назви рухів, перегляд та обговорення танцювальних відеоматеріалів. В умовах Нової української початкової школи особливо актуальним стає інтеграція з такими освітніми галузями, як мовно-літературна, математична, іноземна тощо.

Отже, хореографічне мистецтво має велике значення для естетичного розвитку дитини як процесу формування цілісного сприйняття і правильного розуміння прекрасного в мистецтві та дійсності. Знаннями з хореографії, як і з інших галузей мистецтва актуалізується уміння бачити прекрасне та витончене, розвивається критичне та креативне мислення особистості, прищеплюється любов і повага до рідного краї та інших країн.

Література

1. Бутенко В. Г. Художньо-естетична освіта молоді і шляхи її модернізації. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. Запоріжжя, 2005. С. 18-23.
2. Джола Д. М. Художньо-естетична освіта молоді та шляхи її модернізації: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 396 с.
3. Коваль П. М. Педагогічні засади розвитку особистісних якостей молодших школярів засобами ритміки і хореографії: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01 / Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 1998. 182 с.
4. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори: навч. посіб. Київ: Освіта, 1996. 304 с.

Левченко Яна

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Слижук О. А.

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ

Емоції були з нами впродовж всього людського буття. Перші люди спілкувалися за їх допомогою ще в давні віки, виражаючи їх за допомогою міміки, жестів, словесно. Не можна порозумітися з людиною лише вербально, потрібне ще емоційне забарвлення спілкування, тоді співрозмовникам справді буде цікаво та більш активною буде бесіда. Емоції впливають на життя та спілкування, тому їх дослідження з погляду різних галузей науки є досить актуальними. Уміння правильно розуміти й використовувати емоції у повсякденному житті в сучасних педагогічних дослідженнях називають емоційним інтелектом. Нині у початковій школі педагоги прагнуть не лише формувати в учнів систему знань, а й сформувати цілісну особистість, яка буде розуміти себе та інших.

Вагомий внесок у дослідження емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку зробили зарубіжні дослідники (С. Кумар, В. Ієр, П. Капуті, Дж. Меєр, П. Селовей, Е. Чан та ін.) та українські науковці (А. Богосвятська, Т. Ковальчук, С. Ройз, Х. Яблонська та ін.).

Л. Смоляр, узагальнивши у своїй статті останні напрацювання вчених про емоційний інтелект, стверджує, що дослідники Джон Мейєр та Пітер Селовей, наприкінці 20-го століття були першими науковцями, які назвали поняття «емоційний інтелект». Вони виділили в його структурі чотири напрямки: як ми оцінюємо та виражаємо емоції; що про них знаємо; як ними керуємо; як на їх основі приймаємо рішення. Вважалося, що в процесі еволюції емоції допомагали особистості пристосуватися до середовища й обставин, які допомагали людям у виживанні. Австрійські науковці Емі Чан та Пітер Капуті виявили в своєму дослідженні залежність від емоційного

інтелекту та задоволеністю життям: чим вищий у людини інтелект, тим більше вона задоволена життям. Індійські професори Сат'ям Кумар і Відья Ієр провели опитування серед працівників закладів освіти і в ході аналізу виявили, що, чим вищий рівень емоційного інтелекту, тим більше працівників налаштовані на свою роботу та задоволені нею. Цей показник є актуальним і для їхніх учнів [4].

У Державному стандарті початкової освіти України визначено змістові лінії для цілісного розвитку особистості учня та формулювання його наскрізних вмінь, щодо всіх освітніх галузей. На кінець навчання початківці мають критично та творчо мислити, читати та розвивати власний емоцій інтелект [1].

Важливе значення для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів мають уроки літературного читання. Урок читання відрізняється з-поміж інших своєю емоційною атмосферою. Якщо організувати урок спеціальним способом, він може перетворитися на повноцінний тренінг емоційного інтелекту. Для цього заняття повинно бути орієнтоване на емоційне сприйняття учнями змісту художнього тексту, виявлення художніх засобів, завдяки яким автор здійснює емоційний вплив на учнів-читачів. В. Заскалета ділиться досвідом проведення таких уроків. Вона зазначає, що основним завданням, яке постає перед педагогом є навчання мові емоцій. Для цього необхідно навчити учнів мовних засобів для вираження почуттів: поповнити їхній активний словник іменниками, дієсловами та особливо – прикметниками. Урок літературного читання неможливий без використання творів різного виду мистецтва, що сприяє розвитку почуттів та емоційної сфери учнів. Діти навчаються сприймати і творити словесного мистецтва, тоді у них відбувається синестезія різних галузей і в результаті виявляється, що живопис можна «слухати», а музику «бачити». Для того, щоб урок читання був ефективним, рекомендується використовувати різноманітні методи та прийоми, які будуть сприяти розвитку в учнів креативності, критичного мислення, творчої уяви, збагаченню емоційного світу та інтелекту [4].

Отже, емоційний інтелект – це явище, яке може поєднувати в собі здатність розуміти свої емоції, виражати й контролювати їх, а також слухати інших та співчувати їхнім емоціям. Урок літератури вчить дитину різним видам емоцій: сум, радість, гнів, здивування, страх, сором, цікавість тощо. Педагогу, щоб розвивати навички емоційного інтелекту, треба звернути увагу на побудову завдань, вони повинні бути творчими, креативними, аналітичними і бути підібрані з орієнтацією на вікові особливості учнів. Дитина на цих заняттях розвиває впевненість у собі, контроль над своїми емоціями, вміння перемагати та програвати, відчуття власних сил та досягнення мети, у результаті чого поступово відбувається формування емоційного інтелекту.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від від 24 липня 2019 р. № 688.

- URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text> (дата звернення : 01.05.2022).
2. Заскалета В. І. Розвиток емоційного інтелекту школярів на уроках української літератури. URL : <https://osvita.ua/doc/files/news/327/32741/Emozii.doc#:~:text> (дата звернення : 01.05.2022).
3. Котик Т., Кежкоска І. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів як обов'язковий освітній результат нової української школи. *Освітні обрії Прикарпатський національний університет* 2020. № 2. С. 20-26.
4. Смоляр Л. Що таке емоційний інтелект і як він впливає на життя. URL : <https://life.pravda.com.ua/health/2017/10/15/226957/> (дата звернення : 01.05.2022).

Левченко Яна
студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Сущенко Л. О.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Глибокі якісні зміни, що нині відбуваються в освіті передбачають реалізацію нового, системного підходу до створення сприятливих умов для творчої життєдіяльності особистості дитини в сучасному педагогічному процесі. І пріоритетною постає роль саме позашкільних закладів освіти, діяльність яких спрямовано на творче самоствердження, самореалізацію, духовний і фізичний розвиток кожної дитини, організацію комфортного дозвілля відповідно до здібностей та обдарувань учнів.

Людині дається життя не для того, щоб вона в ньому лінувалася, адже краще за все потрібно розвиватися, як духовно, так і фізично. Дуже важливо для особистості за кінець свого буття зрозуміти дійшла вона до духовності, чи все вона зрозуміла та зробила за цей короткий для неї час. Щоб дитина розвивалася духовно та фізично, була відкритою для середовища, в якому проживає, вкрай потрібна діяльність закладів позашкільної освіти.

Позашкільна освіта – це сукупність знань, умінь та навичок, що отримують вихованці, учні та слухачі в позашкільних закладах освіти у час, вільний від навчання. Велику увагу цій темі приділяли відомі дослідники: А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський та ін.

Зокрема, А. Макаренко в своїй роботі «Теорія виховної роботи», звертає увагу читача на основні ідеї гурткової роботи. Автор, зазначав, що поділ дітей на групи потрібно робити добровільно, з правом виходу із нього. Видатний педагог, наголошував на створенні бібліотечних, літературних, драматичних, фізкультурних та всіх видів творчої направленості, бо якою дитина буде у гуртку, такою вона буде і в подальшому житті [2].

Вагомий внесок щодо формування та впровадження позашкільної освіти зробила С. Русова. Вона в своїх педагогічних працях наголошувала на вагомий внесок позашкільних закладів в освіту, тому що їх роль дуже важлива для розвитку та формуванні у дітей естетичного та патріотичного світогляду. Позакласна та позашкільна освіта має бути безперервним процесом, який не буде мати фіксованого часу. Особливу спостережливість треба приділяти педагогам, які організовують творчі гуртки, вони мають доглядати за сприятливим кліматом для того, щоб у дітей було сприйняття естетичного світу і вони надалі розвивалися в своєму творчому шляху.

В. Сухомлинський писав: «Гуртки – це важлива форма виховання. Цінність гурткової роботи полягає в тому, що кожен може випробувати свої здібності, задатки, знайти улюблену роботу. Кожен гурток – центр творчої праці та повноцінного інтелектуального життя» [3].

У процесі розвитку позакласна та позашкільна освіта набула досвіду і на сьогодні сформувалася як невід’ємна частина освітнього процесу України. Концепцію позашкільної освіти розглядають у якості вагомого кроку науковців, тому що вона є розвитком та виховання для дітей та підлітків, яка активно розвиває широкий простір для наукового світогляду нових галузей – дозвіллезнавства та позашкільної освіти. Основною формою організованої навчальної діяльності в позашкільних закладах освіти є гуртки. Саме гуртки посідають значну роль в позакласній та позашкільній роботі. У Законі України «Про позашкільну освіту» гурток трактується, як «об’єднання учнів одного або різного віку, зацікавлених в утриманні додаткових знань» [1].

Позакласна робота – це різноманітна освітня і виховна діяльність, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей, організована в позаурочний час педагогічним колективом школи. Ми можемо зазначити, що розкриття зацікавленості дітей у відвідуванні гуртків бере свій початок з уроку: якщо інформація буде цікава на уроці, то діти будуть більш активні та це призведе до їхнього захоплення цією темою. Дитячі думки, цікавість, уявлення та пізнавальна діяльність вплине на вибір майбутньої гурткової роботи, аматорських об’єднань тощо, які представляють позакласну та позашкільну освіту.

Визначено, що вихідним вектором організації позакласної та позашкільної роботи є добровільна участь дитини, розвиток її здібностей та обдарувань в умовах дозвілля. Позаурочні об’єднання є автономними та вільними для учнівської творчості. Як зазначають науковці (О. Биковська, Т. Сущенко), найважливішою специфічною ознакою позашкільної педагогічної діяльності є її відповідність природним дитячим запитам і потребам. Адже найбільш плідний розвиток дитини базується на власних свідомих добровільних діях у межах внутрішньої свободи, вільного вибору сфери особистісно-індивідуального самовираження.

Підсумовуючи, зазначимо: позашкільна освіта має задовольняти не тільки освітньо-культурні потреби, а й потреби вихованців у професійному самовизначенні й творчій самореалізації; стимулювати бажання у розширенні

їхнього наукового світогляду, оволодіння ними сучасною технікою та технологіями; сприяти організації дослідно-експериментальної роботи в різних галузях науки, техніки, культури і мистецтва; створювати максимально комфортні умови для розвитку креативності, творчого мислення дітей, спонукати до самовдосконалення та самопізнання; врешті-решт, підтримувати юні таланти та обдарування.

Література

1. Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 30.04.22).
2. Макаренко А. С. Методика организации воспитательного процесса. Сочинения. Изд-во АПН РСФСР, 1951. 783 с.
3. Сухомлинський В. О. Народження громадянина : навч. посібн. Київ : Мол. гвардія, 1979. 335 с.

Лесницька Людмила

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Курінна А. Ф.

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна практика дошкільної освіти реалізує положення про те, що в кожному закладі дошкільної освіти необхідно створювати умови для повноцінного соціального розвитку дітей: надавати дитині можливість виявляти соціальну мотивацію, здатність самостійно обирати адекватний ситуації стиль поведінки, удосконалювати особистісні стосунки з навколишнім світом. Своєрідність соціального розвитку дитини в закладі дошкільної освіти відображено у спеціальних педагогічних орієнтирах, характеристиці базових навичок вихованців, показниках їх соціального розвитку.

Головною метою соціалізації є становлення основ ціннісного ставлення до елементів соціальної культури: толерантного – до людей різних національностей, вікових та гендерних цінностей, дбайливого та шанобливого ставлення до власних етнічних цінностей та надбань історії, гуманного – до людей, природи, навколишнього світу.

Виховання екологічної культури особистості йде протягом життя людини, але основи її успішної реалізації закладено у дитинстві, що передбачено в освітніх напрямках: «Дитина в соціумі», «Дитина у світі мистецтва», «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність» Базового компоненту дошкільної освіти [1].

Екологічна культура нерозривно пов'язана із соціалізацією дітей дошкільного віку в процесі організації предметно-ігрового середовища закладу дошкільної освіти (А. Богуш, Н. Гавриш, Г. Григоренко,

О. Запорожець, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, С. Рубінштейна, Н. Гринявичене, Л. Лохвицька, Т. Піроженко тощо).

Успішна соціалізація дітей дошкільного віку може бути за умови ефективної адаптації дитини до суспільства, що передбачає необхідність упровадження економічної освіти, зокрема, основ фінансової культури (Н. Гавриш, Н. Грама, А. Граф, Г. Григоренко, Р. Жадан, С. Іванчук, Л. Лохвицька, А. Сазонова тощо) як складової культури екологічної.

Дитина, з одного боку, входячи у соціальне середовище, у систему соціальних зв'язків, засвоює соціальний досвід, а з іншого – у процесі соціалізації вона відтворює систему соціальних зв'язків за рахунок активного входження у це середовище.

Ігрова діяльність у закладі дошкільної освіти одночасно є і умовою, і засобом, що забезпечує дитині можливість активно пізнавати навколишній світ і самій ставати частиною цього світу, засвоювати знання, висловлювати своє ставлення до засвоєного, набувати практичних навичок взаємодії з навколишнім світом. А екологічні ігри є засобом розвитку екологічного свідомості дитини, які формують інтереси, потреби, установки, емоції, переживання, почуття, естетичні оцінки, смаки [2].

Важливе виховне значення у процесі формування екологічної культури дітей дошкільного віку мають сюжетно-рольові гри. Пропонуючи дітям сюжет гри, педагог має кілька цілей: закріплення правил поведінки в природі, у побуті, правил екологічної безпеки з оцінюванням результатів своїх дій щодо навколишнього середовища. Крім того, ігри дозволяють дітям орієнтуватися в існуючих професіях і навіть робити певною мірою вибір своєї майбутньої діяльності. Так, сюжетно-рольові екологічні ігри, такі як «Пожежна частина», «Лікарня», «Зоопарк», або «Ветеринарна лікарня», зміст яких полягає в імітації діяльності з гасіння пожежі, або лікування за допомогою наборів інструментів, закріплюють знання дітей про різні професії: пожежників, рятувальників, ветеринарних лікарів, зоологів тощо [2].

Сюжетно-рольові ігри поглиблюють уявлення дітей щодо причин виникнення пожежі; розвивають логічне мислення; зв'язне діалогічне мовлення; дозволяють розширити словниковий запас за рахунок іменників (лихо, пригода, рація, евакуація, милосердя, вогнегасник) та прикметників (пожежний, ветеринарний, постраждалий); розвивають пізнавальний інтерес, спостережливість. Ігрова діяльність розвиває уміння входити у певний образ, виконувати різноманітні імітації рухи, виховує чуйне, уважне ставлення до тварин, доброту, культуру спілкування.

Отже, сюжетно-рольові ігри як засіб формування екологічної культури дітей дошкільного віку вчать співпраці, допомагають усвідомити свою роль у прийнятті рішень, знаходити вихід із різноманітних екологічних ситуацій. І найголовніше – виховують дбайливе ставлення до природи.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2021 № 33. URL : <http://surl.li/xiew> (дата звернення: 21.05.2021).
2. Григоренко Г. І., Погрібняк Н. В. Створення предметно-ігрового середовища. Форми роботи з педагогами. *Дошкільне виховання*. 2019. № 2. С. 11-13.

Марусенко Катерина

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Зубцова Ю. Є.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ІЗ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Останнім часом в Україні збільшується кількість дітей з порушеннями мовлення. Аналіз діагностичних даних розвитку мовлення дошкільників показав, що традиційні засоби втрачають свою ефективність.

У контексті освітніх тенденцій сьогодення прикладне значення має застосування методів та засобів арт-терапії, що є новітніми, й у той же час науково обґрунтованими, соціально виправданими та перспективними. Розглядаючи мовленнєві порушення слід виокремити не лише проблему рівня розвитку мовлення, а також обмеження пізнавальних можливостей. Використання арт-терапії є комплексним засобом розвитку дитини дошкільного віку.

Арт-терапія – терапія засобами мистецтва, включає в себе такі окремі терапевтичні методи, як ізотерапія, казкотерапія, ігрова терапія, пісочна терапія, музична терапія, хромотерапія.

Так, одним із методів використання арт-терапії роботі дітьми із порушенням мовлення є сміхотерапія, яка має на меті лікування позитивними емоціями, та виступає засобом глибокого очищення організму людини на всіх рівнях – від фізіології до нервової системи, психіки та розуму. Голосний, дзвінкий сміх здатний нормалізувати метаболічні процеси в організмі, що позитивно впливає на розвиток мовлення, особливо з дітьми, що мають дизартрічні прояви.

Іншим методом арт-терапії є казкотерапія, яка використовується на усіх етапах корекційної роботи: під час створення ситуації заохочення, позитивного настрою дитини, комунікації, а також під час формування початкових навичок: розвитку лексико-граматичної сторони мовлення, інтонаційно-виразного мовлення.

Дуже важливим у роботі з розвитку мовлення є ізотерапія. При використанні нетрадиційних технік ізотерапії одночасно вирішуються й окремі лого-корекційні завдання підготовчого періоду, а саме нормалізація мовленнєвого дихання, удосконалення роботи м'язів периферичного

мовленнєвого апарату. Нетрадиційні техніки ізотерапії створюють атмосферу відкритості, невимушеності, розкнутості; сприяють розвитку самостійності дітей, їх ініціативності, формуванню емоційно-позитивного ставлення до образотворчої діяльності. Створення ситуації успіху для кожної дитини дозволяє коригувати її емоційно-вольову сферу, що також позитивно позначається на динаміці мовленнєвого розвитку. Таким чином, формування активного та пасивного словника відбувається за рахунок використання слів, що позначають предмети, дії та ознаки з урахуванням граматично правильного узгодження їх у роді, числі й відмінку, що сприяє корекції граматичного ладу мовлення. На заняттях із використанням технік ізотерапії діти знайомляться із новими словами, вчать їх розуміти, розрізняти і, нарешті, вживати ці слова у власному мовленні, що сприяє активізації словника дошкільників.

Пісочна терапія також може виступати засобом корекції. Заняття з використанням прийомів пісочної терапії доцільно проводити у формі індивідуальних занять або малими групами, що дозволяє кожній дитині стати активним учасником творчого процесу, сприяє створенню умов для зв'язного висловлювання. Ігри з піском розвивають тактильно-кінестичну чутливість і дрібну моторику рук; знімають м'язову напругу; допомагають дитині відчувати себе захищеною, в комфортному для неї середовищі; сприяють розвитку активності, розширенню життєвого досвіду; допомагають стабілізувати емоційні стани, поглинаючи негативну енергію тощо.

Отже, підсумовуючі слід зазначити, що різноманітні методи використання арт-терапії мають позитивний вплив на розвиток мовлення дитини.

Література

1. Складарова В. Л. Основні методи арт-терапії у роботі практичного психолога: посіб. Харків:[б. в.], 2019. 50 с.
2. Калька Н. В, Ковальчук З. В. Практикум з арт-терапії: навч.метод. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 232 с.

Муленко Ганна

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Сущенко Л. О.

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Однією із нагальних проблем сучасного суспільства є моральне виховання молодого покоління, зокрема молодших школярів. Це відбувається через некоректну організацію роботи, спрямованої на моральне виховання дітей.

В умовах реформ української освіти, а саме запровадження Концепції «Нова українська школа», моральні якості виходять на перший план. Що

виявляються, перш за все, у толерантності, чуйності, щирості, почутті власної гідності, відповідальності. А отже, моральне виховання набуває актуальності у формуванні зростаючої особистості.

Одним із ефективних засобів виховання моральних якостей у дітей та їх всебічного розвитку звісно завжди була і залишається казка, яка допомагає учням молодших класів зорієнтуватися у сучасному світі суспільних взаємин.

Різноманітні аспекти впливу казки на виховання особистості дитини молодшого шкільного віку вивчали у своїх працях та дослідженнях такі науковці, педагоги, психологи як С. Бакуліна, Н. Басюк, Л. Бірюк, О. Вознюк, Р. Жуковська, Т. Зинкевич-Євстигнеєва, К. Крутій, С. Литвиненко, Н. Маковецька, О. Музичук, В. Пабат, С. Русова, Т. Сергєєва, Д. Соколов, О. Соловійова, В. Солодухов, О. Сухомлинський, М. Туров, К. Ушинський, Л. Фесенко, Л. Фесюкова, А. Шибицька та ін.

Казковий світ простою і зрозумілою мовою вчить учнів важливим для подальшого життя речам, а найголовніше – бути людиною. А позитивні герої давно стали для дітей взірцем найкращого в людині. Дитина уважно слідує за тим, як розвиваються події казки, відкрито реагує та пронизується вчинками героїв.

Казка як своєрідний жанр народної творчості здавна посідала важливе місце у фольклорі всіх народів світу. Згадки про казку (як і її зразки) знаходимо в різноманітних писемних пам'ятках, що дійшли до нашого часу крізь віки і тисячоліття [2, с. 138].

У казці виявляються потреби людей у щасті, достатку, благополуччі, мрії про непереможність добра та правди; відображаються особливості народної психології та господарських процесів, світогляд народу, його мудрість і оптимізм, морально етичні й естетичні принципи і традиції, педагогічний геній, багатовіковий досвід виховання підростаючого покоління.

У молодшому шкільному віці казки є найбільш доступним засобом пізнання світу для дитини. Вони несуть у собі еталони нормативної поведінки, мудрість народів світу, дають можливість прогнозувати події, будувати свою поведінку на основі конструювання моделі оточуючого дитину світу.

Українська педагогіка ще понад сто років тому відгукувалася про казки не тільки як про виховний і освітній матеріали, але і як про педагогічний засіб, метод. Казки представляють багатий матеріал для морального виховання дітей. Немарно ж вони складають частину текстів, на яких діти охоплюють багатогранність різноманіття навколишнього світу.

Також ученими доведено, що через емоційну взаємодію з образами діти засвоюють певні знання і уявлення, виробляють конкретні судження, формулюють особистісні висновки. Адже, К. Ушинський, вважаючи, що дитина «мислить образами, формами, фарбами, звуками», тому здатна до систематизації та усвідомлення знань через певні образи. Чим яскравішим є образ, тим сильніше впливає він на почуттєву сферу дитини, забезпечуючи

міцність запам'ятання отриманої інформації. Яскраві образи у поєднанні з пізнавальною інформацією втілені саме у казках [1, с. 15–16].

Отже, з цього робимо висновок, що одним із найдієвіших засобів морального виховання та почуттів дітей є казка. Для дітей молодшого шкільного віку саме казка є найдоступнішим, цікавим та ефективним джерелом збагачення моральних знань. Для учнів початкових класів казкові персонажі та їх стосунки є мірилом власної поведінки та поведінки друзів. Казка є першим осягненням життя, його моральних основ соціальних взаємовідносин.

Література

1. Лівинська С. Казка для світлого розуму закваска. *Психолог*. 2011. № 37. С. 15-19.
2. Науменко В. Літературне читання : укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою : підруч. для 2-го кл. Київ : Генеза, 2012. 160 с.

Огилько Анастасія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Самсонова О. О.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Загальновідомо, що фізичне виховання сприяє всебічному розвитку особистості. Оптимізація фізичного розвитку при цьому йде шляхом досягнення більш високих показників фізичної досконалості.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку передбачає досягнення оптимального розвитку фізичних здібностей: швидкості, гнучкості, спритності, витривалості та сили. Рівень їх розвитку значною мірою визначає результативність формування рухових умінь та успішність їх використання у різних життєвих ситуаціях.

Тому пропонуємо такі організаційно-педагогічні умови розвитку фізичних здібностей:

- використання комплексу занять на розвиток фізичних здібностей дітей;
- здійснення взаємодії закладів дошкільної освіти з сім'ями вихованців щодо розвитку фізичних здібностей дітей;
- підвищення кваліфікації та обізнаності педагогів щодо розвитку фізичних здібностей дітей.

Фізичний розвиток включає набуття досвіду у таких видах діяльності дітей: руховій, у тому числі пов'язаній з виконанням вправ, спрямованих на розвиток таких фізичних здібностей, як координація та гнучкість, що сприяють правильному формуванню опорно-рухової системи організму;

розвитку рівноваги, координації руху, великої та дрібної моторики рук, а також з правильним виконанням основних рухів (ходьба, біг, стрибки, лазіння), формування початкових уявлень про деякі види спорту, оволодіння рухливими іграми за правилами; становлення цілеспрямованості та саморегуляції у руховій сфері; становлення цінностей здорового способу життя, оволодіння його елементарними нормами та правилами (у харчуванні, руховому режимі, загартовуванні, при формуванні корисних звичок та ін.).

Тому основні види фізичної діяльності об'єднанні у комплекси ранкової гімнастики та заняття з фізичного розвитку.

Вирішити питання всебічного фізичного розвитку дітей, виростити їх здоровими можна лише спільними зусиллями батьків та працівників ЗДО. Координація виховної роботи, що проводиться у сім'ї та дитсадку – одне з найважливіших завдань педагогічного колективу. Для цього необхідно:

1. Впроваджувати нові форми та методи роботи з сім'єю.
2. Встановлювати єдині вимоги до процесу фізичного виховання в сім'ї та дитячому садку.
3. Підсилювати зв'язок між повсякденною освітньою роботою з дітьми у дитячому садку та вихованням дитини в сім'ї, насамперед шляхом різних доручень, завдань батькам.
4. Використовувати особистий приклад дорослих членів сім'ї у фізичному вихованні дошкільнят.
5. Вивчати позитивний досвід сімейного виховання та пропагувати його серед батьків.

Здоров'я дітей є одним із найважливіших і вагомих завдань розвитку держави. Держава чудово розуміє, що довголіття нації безпосередньо залежить від того, наскільки правильно і відповідально людина ставитиметься до здоров'я власного організму, починаючи з раннього віку. При цьому втрачене в дитинстві досить важко відновити в майбутньому, внаслідок чого першорядним напрямом програм, спрямованих на виховання дітей молодшого віку, є саме підвищення рівня здоров'я дошкільнят, а також розвиток у них бажання вести здоровий спосіб життя. Тому одним із основних напрямків роботи дошкільної установи є підвищення кваліфікації педагогів дошкільних закладів.

Вивченню проблем підвищення кваліфікації педагога присвячені фундаментальні та прикладні дослідження багатьох авторів. У психолого-педагогічній літературі обговорюються різні аспекти діяльності ЗДО [1, с. 16].

Коли у професійній діяльності педагога виникає необхідність виконання нових функцій, використання ще не освоєних знань, пошук шляхів вирішення проблем, виникає потреба у підвищенні рівня власної освіченості, що тісно пов'язане зі здійсненням самоосвітньої діяльності. Відповідно, зростання освіченості потребує збільшення обсягу, глибини обізнаності, отже, і рівня компетентності – фундаменту професійної кваліфікації.

Виходячи з вищесказаного, для ефективного розвитку фізичних якостей дітей старшого дошкільного віку слід виконувати такі організаційно-педагогічні умови: комплекс занять на розвиток фізичних якостей дітей; здійснювати взаємодію ЗДО з сім'ями вихованців щодо розвитку фізичних здібностей дітей; здійснювати підвищення компетентності педагогів щодо розвитку фізичних здібностей дітей.

Література

1. Беленька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Київ : Науковий світ, 2012. 38 с.

Озерова Вікторія

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: викл. Чорна Г. В.

ДИДАКТИЧНА ГРА, ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах сучасного розвитку освіти усіх рівнів, необхідне ефективне забезпечення злагодженої наступності дошкільної та початкової освіти. В Україні зроблені вже перші кроки до адаптування системи дошкільної освіти до умов та змін Нової української школи. Одним із таких кроків є запровадження оновленого у 2021 році державного стандарту дошкільної освіти «Базового компоненту дошкільної освіти». У відповідності до нової редакції документу, змінилися цілі здобуття дошкільної освіти, переформовано інваріантний та варіативний складники стандарту. У документі зазначено, що протягом дошкільного дитинства потрібно сформувати сенсорно-пізнавальну, логіко-математичну, дослідницьку компетентності [1, с. 10]. У рамках формування саме логіко-математичної компетентності дітей відбувається формування елементарних математичних уявлень дошкільника.

Педагоги закладів дошкільної освіти часто дискутують щодо питання: «Яким має бути випускник дитячого садка?». Ми вважаємо, це діти, які володіють основними методами культурної діяльності, які проявляють ініціативу та самостійність в іграх, спілкуванні, пізнавальних дослідженнях, плануванні, які мають передумови до подальшої навчальної діяльності, збагачені знаннями які знадобляться у житті. Тому перед педагогами постає завдання шукати всі можливі шляхи та методи роботи з дітьми, які допоможуть їм досягти успіху в освітній діяльності.

В роботі педагога, з напрямку логіко-математичного розвитку, необхідно викликати інтерес та бажання дітей до отримання знань. Після того, як у дітей виникне цікавість до навчання, у них розвиватиметься навичка навчатися та досліджувати навколишній світ за допомогою набутих знань, вмінь, навичок, далі цей процес перейде у потребу в розумовій

діяльності. Інколи у педагогів виникають труднощі щодо формування інтересу дітей до занять математикою, адже постійно потрібно утримувати увагу дітей, пояснювати матеріал тощо. Та вихователь має враховувати, що провідною діяльністю дошкільників є гра, яка виступає засобом формування елементарних математичних знань та вмінь дітей.

Кожна дитина має особливу розумову активність, яку вона проявляє в ході гри, яка виступає безпосередньо навчальною діяльністю, також дитина може застосовувати її у повсякденному житті. А. Макаренко зазначає: «Гра важлива в житті дитини, вона має таке ж значення, як і діяльність дорослих, робота, обслуговування. Яка дитина в грі, так вона проявлятиме у майбутній професійній діяльності [4].

Математична підготовка дітей за допомогою дидактичних ігор, яка відбувається в ЗДО, є частиною підготовки до школи. Даний процес охоплює всі сторони дошкільного виховання, який насамперед спрямований на вирішення завдань інтелектуального становлення та математичного розвитку дітей дошкільного віку. Характерними рисами зазначеного процесу є загальний розвиток, розвиток мовлення дітей, їх взаємозв'язок з іграми та трудовою діяльністю.

Дидактичні ігри вносять велике значення у виховання та навчання дітей дошкільного віку. Ще Я. Коменський у своєму висловлюванні стверджував, що дидактична гра не залишається непоміченою дитиною: вона може визначити характер, поведінку, знання дитини в навчанні та соціумі [2].

Дидактичні ігри є корисною творчою діяльністю дітей, під час якої вони краще усвідомлюють явища навколишньої дійсності, пізнають світ та розвиваються у навчальній діяльності. Гра дозволяє не тільки розважати дітей, але і розвивати їхні знання в галузі математики та об'єднувати їхні уявлення про числа, розміри, геометричні фігури та орієнтування в просторі та часі.

У дослідженнях А. Бондаренка, дидактична гра являється багатогранним і складним педагогічним явищем: це і веселий метод у навчанні дітей дошкільного віку, і засіб всебічного виховання особистості дитини. Навчальна гра здатна значно підвищити ефективність освітнього процесу, розумового розвитку дітей [3].

Навчання у формі дидактичної гри ґрунтується на готовності дитини увійти в уявну ситуацію, діяти за її законами, що відповідає віковим особливостям дошкільника.

Ігри важливі для дитини тим, що вони ставлять перед нею дидактичні завдання, розв'язання яких вимагає зосередженості, довільної уваги, розумових зусиль, уміння розуміти правила, послідовність дій і подолання труднощів. Саме такі ігрові методи сприяють розвитку почуттів і сприйняття дітей, створюють уявлення, дають можливість навчати дітей раціональним способам вирішення тих чи інших розумових і практичних завдань.

Для дитини важливий більше процес гри ніж її результат, що проявляється в задоволенні участю в даній грі. Результатом гри для

вихователя є рівень засвоєння дітьми знань, їх успішність у розумовій діяльності, налагодження гармонійних стосунків.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>.
2. Богуш А. М. Наступність, перспективність, спадкоємність – складові неперервної освіти. *Дошкільне виховання*. 2001. № 11. С. 11-12.
3. Венгер А. Л., Поливанова К. Н. Особенности принятия учебных заданий детьми шести лет. *Вопросы психологии*. №4. 2003. С. 13-16.
4. Улюкаєва І. Г. Історія радянської дошкільної педагогіки: навч. посібник. Київ: Діса-плюс, 2016. 354 с.

Охримчук Інна

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Андрющенко О. О.

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ: ЗАЛУЧЕННЯ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Школа – це один із найважливіших інститутів соціалізації дитини, проте на першому місці – завжди стоїть сім'я. Саме тому батькам і вчителям вкрай важливо знайти спільну мову та об'єднатися задля успішного розвитку дитини.

Дослідження проблеми співпраці вчителів і батьків була й залишається дуже актуальною темою в сучасній психолого-педагогічній науці. Зазвичай, і батьки, і вчителі мають власні моделі виховання. Такі розбіжності в методах виховання сприяють виникненню непорозумінь: кожен намагається відстояти власну думку, але страждає при цьому дитина.

Важливо пам'ятати, що кожна дитина – це особистість. Діти всі різні і до кожного має бути знайдено індивідуальний підхід. Зрозуміло, що найбільше впливає на дитину сім'я, однак вплив педагогів є не менш важливим, оскільки вони навчають, допомагають, корегують. Саме тому робота педагогів і батьків має бути узгодженою, адже ефективність їхньої співпраці дорівнює ефективності становлення дитини як повноцінної особистості.

Завдання педагога полягає не лише в тому, щоб забезпечувати різнобічний розвиток дитини, а й щоб здійснювати це в безпосередній співпраці з батьками. Для цього використовувати наступні форми роботи:

- індивідуальні (бесіди, консультації);
- групові (відкриті заняття, групові консультації: дитина з батьками);
- колективні (батьківські збори, тематичні свята, спільний відпочинок).

Варто зазначити, що для вчителя така співпраця є дуже корисною, оскільки дає можливість:

- отримання від батьків додаткової інформації про дітей;
- допомоги в організації освітнього середовища, у виготовленні навчальних матеріалів;
- проведення за участю батьків навчальних занять, екскурсій, допомога в організації проєктної та дослідницької діяльності тощо) [4].

Батькам це допоможе зрозуміти нові підходи до організації освітнього процесу в Новій українській школі і, головне, краще пізнати власних дітей та знайти з ними спільну мову.

Відомо, що сім'я є ключовим компонентом розвитку та соціалізації дитини, але педагог повинен бачити в родині не свого супротивника, а партнера. Педагог – це той фахівець, який може допомогти і дитині, і батькам. Тому він пропонує спільні форми дозвілля, застосовує ефективні методи, технології для розвитку та навчання молодшого школяра, а також є посередником між батьками та їх дитиною [1].

Відомі філософи та педагоги, такі як: Г. Йоганс, А. Макаренко, Ж. - Ж. Руссо, В. Сухомлинський та ін. наголошують, що формування відповідальності дитини – це одне з ключових завдань морального виховання. Саме завдяки співпраці батьків і вчителів формується самостійність і відповідальність дитини з найменших років.

Одним із чинників мотивації розвитку дитини є наслідування. Дитина частіше всього наслідує саме батьків, але якщо вони надають не дуже вдалий приклад, на допомогу приходить педагог. Він допомагає батькам стати прикладом, стимулом для своєї дитини, а вони, завдяки отриманим знанням та порадам, потім створюють цей позитивний емоційний клімат, що забезпечує ефективний процес, який ми називаємо вихованням [2].

Як зауважував педагог-новатор, В. Сухомлинський, найголовніше, що можуть дати батьки дітям – це душевна доброта, бажання та вміння робити людям добро. Дорослі (батьки й педагоги) повинні впевнитись у тому, що дитина отримує лише позитивний приклад та ефективну базу для власного розвитку й повноцінного становлення в суспільстві [3].

Отже, ефективність співпраці батьків та вчителя, яка ґрунтується на педагогіці партнерства, є дуже важливою та невід'ємною частиною в процесі формуванні особистості молодшого школяра. Узгоджені дії всіх учасників освітньо-виховного процесу, індивідуальний підхід до кожної дитини забезпечить її ефективне входження в суспільство.

Література

- 1 Прудова Н. Стосунки, побудовані на довірі та повазі. *Дошкільне виховання*. 2014. № 6. С. 10-12.
2. Сухарева Л. С. Піклуємося разом. Робота з батьками дошкільників. Харків: Видавнича група «Основа», 2008. 128 с.
3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Вибр. тв. у 5 т. Київ : Рад. шк., 1976. Т. 2. С. 417-654.

4. Томенко В. Забезпечення особистісно-зорієнтованого підходу до виховання молодшого школяра. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм*. 2017. № 6. С. 226-230.

Подколзіна Олександра

студентка 1 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Турбар Т. В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сьогоднішній день в системі екологічної освіти активно впроваджуються технології, що забезпечують не тільки передачу об'єктивних знань про факти і закономірності навколишнього світу, а й сприяють розвитку суб'єктно-непрагматичного ставлення до природи, формування досвіду екологічної діяльності, важливе місце у забезпечення якості якої відводиться формуванню ціннісного ставлення особистості до природи.

Ціннісне ставлення особистості до природи О. Колонькова розглядає як внутрішню готовність учнів до екологічно доцільної взаємодії з природою, що передбачає дії, реакції, переживання, що базуються на усвідомленні самоцінності об'єктів природи, їх цінності для суспільства і кожної людини [2, с. 52]. Подібним є трактування цього поняття В. Маршицькою, яка вбачає у ньому особливий вид суб'єктивного ставлення до цінностей природи, що виявляється в емоціях задоволення-незадоволення, радості-суму, захоплення-зневаги в процесі взаємодії з тими чи іншими об'єктами природи [1, с. 15].

Виявлення особливостей формування ціннісного ставлення до природи у дітей молодшого шкільного віку необхідно почати з визначення їх вікових і психолого-педагогічних особливостей взаємодії з об'єктами природи.

Взаємодія молодших школярів із природою полягає в особливостях фізіологічних і поведінкових взаємодій, у своєрідності психічних відносин. Особливість фізіологічних взаємодій пов'язана, перш за все, із взаємодією організму дитини з природним середовищем. Саме природне середовище обумовлює виховання і розвиток дітей шляхом прояву активних, систематичних, цілеспрямованих дій, які націлені на безперервний і динамічний розвиток (психічний і фізичний) дитини. Разом з тим, дитина цього віку має меншу витривалість до несприятливих факторів середовища, обмеженими є також її адаптаційні можливості. Проте, в силу своїх психологічних особливостей, молодший школяр проявляє активність до взаємодії і пізнання природного середовища, в якому він знаходиться.

Молодший шкільний вік пов'язаний з виникненням важливих новоутворень: відбувається перебудова всієї системи відносин дитини з навколишньою дійсністю, в тому числі, і з природою. Залишковим явищем

від дошкільного віку є уявлення дитини про те, що всі об'єкти і явища навколишнього світу виготовлені самими людьми для своїх власних цілей, що дозволяє вченим відзначати прагматизм дитини при взаємодії з природними об'єктами.

Значні зміни відбуваються і в емоційній сфері молодшого школяра: вона ускладнюється і диференціюється. З'являються складні вищі почуття: моральні (почуття обов'язку, співпереживання), інтелектуальні, естетичні та ін., що дозволяє відзначити величезний потенціал для духовно-морального розвитку дітей, осмислення і присвоєння їм базових цінностей суспільства, в тому числі і цінності природи.

Молодший шкільний вік є сенситивним до усвідомлення і прийняття цінностей суспільства, простежити розвиток яких можливо в процесі вибору дитиною характеру діяльності та поведінки в соціоприродному оточенні. Разом з тим, в молодшому шкільному віці ще не можна говорити про остаточне визначення дитиною цінностей: діти перебувають на стадії вибору, їх осмислення і засвоєння [3].

Таким чином, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що молодший шкільний вік є особливим періодом у житті дитини, оскільки характеризується низкою новоутворень, що пов'язані з інтенсивним розвитком та якісними перетвореннями у процесах пізнавальної сфери (сприйняття, уваги, уяви, пам'яті, мислення, збагачення емоційно-вольової сфери), збагаченням досвіду соціальної поведінки учня початкової школи, адже в цей період з'являються перші відносно стійкі ціннісні орієнтації, відбувається розвиток моральних, інтелектуальних та естетичних почуттів.

Література

1. Маршицька В. В. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2003. 20 с.
2. Пустовіт Н. А., Пруцакова О. Л., Руденко Л. Д., Колонькова О. О. Формування екологічної компетентності школярів : навч.-метод. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2008. 64 с.
3. Юркова Т. Ф. Екологічні цінності розвитку особистості. *Гуманізм та освіта* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 19-21 вересня 2006 р.). Вінниця : УНІВЕРСУМ, 2006. С. 226-228.

Польнік Ганна

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Слижук О. А.

ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ ІЗ ЗАГАДКАМИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

В освітньому процесі початкової школи особливе місце традиційно займає загадка – «малий жанр фольклору, дотепне лаконічне питання, часто у віршовій формі, що потребує відгадування, будується за принципом

інакомовлення, каламбурного алогізму, утрудненого паралелізму» [2, с. 376].

У сучасній методиці літературного читання основний фокус уваги педагогів переміщується з відгадування на складання власних загадок учнями. Спостереження за практикою роботи передових учителів доводять, що цей прийом досить позитивно впливає на творчий розвиток учнів, ставлячи їх в позицію автора та вимагаючи іншого погляду на текст твору. Але водночас не треба ігнорувати також і відгадування загадок, адже це є важливим етапом у процесі розвитку логічного мислення молодших школярів.

У початковій школі також відводяться окремі уроки для вивчення загадок. Для того, щоб закріпити знання про характеристики предметів, їх призначення – використання загадок є необхідним інструментом для цього. Вони включені в інтегровані курси в різних освітніх галузях згідно з Держстандартом початкової освіти України, а особливе місце загадкам відведене у мовно-літературній галузі, на уроках літературного читання у 2-4 класах. На уроках загадки інтегровані у процес вивчення літературних творів. Наприклад, у 3 класі є навіть розділ «З чистого джерела народної мудрості», де детально розглядають цей навчальний матеріал.

У структурі інших тем вони додають до процесу навчання ігрові елементи. Їх треба використовувати як навчальний матеріал для вдосконалення навичок читання та розвитку літературної вимови. Вони є важливими елементами розвитку мови та мислення. Діти ознайомлені із загадками ще у дошкільному віці, тому вже на уроках літературного читання відбувається подальше формування логічного й образного мислення на основі роботи з ними.

Загадки використовують як засіб стимулювання навчальної діяльності. За змістом загадки повинні відповідати меті всебічного розвитку, включати навчальні поняття, відповідати віковим і психологічним особливостям дітей, бути легкими для сприйняття. Дитячі загадки повинні бути лаконічними, виразними та конкретними, а не деталізованими. Але загадки можуть бути такими ж детальними, як і інші тексти в межах тематичних блоків.

Учені-методисти та вчителі-практики виділяють такі прийоми роботи над загадками:

- конкурс на кращого відгадувача;
- вивчення загадок напам'ять;
- аналіз мовних засобів загадки;
- добір учнями тематичних загадок;
- спостереження за римуванням, засобами виразності;
- складання загадок: за описом, за зразком або аналогією, колективно чи самостійно;
- гра «Загадки-добавлянки»;
- робота в парах (треба загадати один одному загадки, найцікавіші запропонувати відгадати іншій парі).

Як правило, загадки широко використовуються в програмах розвитку

мовлення учнів: під час спостережень, екскурсій, екскурсій-оглядів, бесід, переглядів картин, читання художніх творів, описів предметів, прослуховування радіо, навчальних ігор.

Отже, загадки використовуються як прийом для спонукання до набуття знань, необхідних для спостереження за довкіллям. Також вони урізноманітнюють підхід до освітньої та виховної діяльності. Загадки використовуються не тільки на початку заняття, а й у процесі всього уроку літературного читання. Їх можна використовувати як висновки та узагальнення до тематичного блоку.

Література

1. Дмитренко М. Д. Українська фольклористика : історія, теорія, практика. Київ : Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського, 2001. 576 с.
2. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 608 с.
3. Савченко О. Я. Українська мова та читання : підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : частина 2. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.

Прядка Тетяна

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Зубцова Ю. Є.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Попередження екологічних катастроф є одним із найважливіших завдань нашого суспільства. Природне середовище страждає і хворіє від забруднення, погіршуються умови життя рослин і тварин. Людина має стати захисником природи.

Екологічна освіта повинна бути безперервною: починатися в дошкільному віці і продовжуватися у шкільному та післяшкільному періодах. У початковій школі вона, як відомо, здійснюється на міжпредметній основі. Молодші школярі повинні зрозуміти, що людина є невід'ємною частиною природи, що її діяльність впливає на навколишнє середовище та її вплив може бути як позитивним, так і негативним [1].

Екологічне виховання – це «формування екологічної свідомості дітей як сукупності знань, мислення, почуттів, волі та готовності до активної природоохоронної діяльності, що допомагає усвідомити навколишню дійсність як середовище проживання та як естетичну досконалість та орієнтує на турботу про неї, прогнозування та запобігання негативним наслідкам» [2, с.70].

У НУШ реалізовано інтегрований курс «Я досліджую світ», який дає більше можливостей для виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до природи, заснованого на гуманізмі. Щоб екологічна освіта не була безпідставною, необхідно формувати екологічну свідомість. Екологічно

освічена людина, знаючи, яку шкоду приносять ті чи інші дії природі, формує своє ставлення до цих дій і сама вирішує їх законність, якщо людина екологічно освічена, то норми і правила екологічної поведінки будуть ґрунтуватися на сильному людському характері.

Отримуючи певну систему знань на уроках «Я досліджую світ», учні також засвоюють норми та правила екологічної поведінки в природі, адже через екологічну освіту виховується відповідальне ставлення до природи. Для підвищення творчої активності учнів на уроці необхідно використовувати різні види дидактичного матеріалу, включаючи ігри, вікторини, ребуси, загадки, кросворди.

Завдання екологічного виховання:

- формування уявлень про довкілля;
- усвідомлення краси природи;
- стимулювання пізнавального інтересу до природи;
- усвідомлення дітьми необхідності гармонійного співіснування людини та природи;
- формування відповідального, дбайливого ставлення до природи;
- виховання любові до природи, прагнення до її примноження та збереження;
- формування умінь і навичок діяльності природи [3, с. 1].

У педагогіці природа визнана одним із найважливіших чинників навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку. Коли діти молодшого шкільного віку взаємодіють з нею, досліджують її предмети і явища, вони поступово пізнають світ, у якому живуть: відкривають дивовижне розмаїття рослинного та тваринного світу, усвідомлюють роль природи в житті людини, цінність знань, моральні та естетичні почуття та переживання, які спонукають їх дбати про збереження та збільшення природних ресурсів.

Для розвитку творчих здібностей школярів у формуванні екологічної культури учнів особливе місце займає ігрова діяльність, яка формує досвід прийняття екологічно обґрунтованих рішень, засвоєння моральних норм і правил поведінки в природі, сприяє створенню зв'язку між навчанням і застосуванням знань на практиці.

Однією з найефективніших форм екологічного виховання є екологічні ігри. Вони вирішують і реалізують ряд різноманітних завдань інтегрованого навчання і виховання. Ігрова діяльність дитини – це нульовий цикл майбутньої особистості. Як дитина поводить себе в грі, так і буде на роботі, коли виросте. Тому виховання майбутньої людини відбувається насамперед у грі. Ці слова належать А. Макаренку. Гра, на його думку, це спосіб пізнання дитиною себе та своїх здібностей [4].

Рекомендується залучати учнів до навчальних проєктів, що створює умови для розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Кінцевим продуктом творчого проєкту може бути малюнок, журнал, газета, екологічний знак, плакат, постер, збірка, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято, вистава, сценка тощо. Підготовка проєкту повинна бути

спрямована не стільки на поглиблення знань учнів з певного питання, скільки на здобуття досвіду самостійної роботи, вміння формулювати завдання та ставити питання, працювати в команді, знаходити нестандартні та оригінальні рішення, розкривати індивідуальний потенціал, проявляти творчість.

Отже, свідоме і дбайливе ставлення кожної людини до природи можливе лише за наявності екологічної культури, широких екологічних знань, які слід формувати з дитинства. Знання екологічних норм, закономірностей природи, знайомство з таємничим світом тварин і рослин, з особливостями їх поведінки, завданнями, що виникають у їхньому житті, дозволять кожному відчувати особисту відповідальність за майбутнє природи.

Література

1. Іжицька Т. В. Екологічне виховання молодших школярів. *Інтернет-газета Віньковецького РМК «Методичні діалоги»*. 2015. URL: <https://metoddialogu.blogspot.com>
2. Молодцова З. В. Экология в начальных классах. *Начальная школа*. 2012. № 4. С. 69-70.
3. Нова педагогіка. Організація природоохоронної роботи й екологічне виховання школярів у літніх таборах . Сутність, завдання та принципи екологічного виховання учнів. URL: <http://www.edudirect.net/sopids-6-1.html>
4. Руснак Т. М. Форми і методи екологічного виховання учнів. URL: <https://vseosvita.ua/library/formi-i-metodi-ekologicnogo-vihovanna-ucniv-35006.html>

Сапицька Олеся

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Сущенко Л. О.

ВПЛИВ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Освітнє середовище своєю різносторонністю та великим обсягом можливих педагогічних впливів на особистість учня, має на меті створення та формування впевненої, харизматичної, всебічно гармонійної особистості.

Ще на перших її етапах формування, учень піддається певним психологічним впливам. Чи то перебування вдома, чи в школі, дитина все одно має певні механічні функції засвоєння почутого та побаченого. Це, своєю чергою, може нести за собою як позитивні, так і негативні наслідки щодо формування особистості, в залежності від отриманої інформації. Тому маємо на меті розглянути питання щодо впливу учнівського колективу на формування особистості.

Колектив може нести за собою як позитивний, так і негативний вплив. Це залежить від рівня сформованості та від моральних якостей кожного із

членів даного об'єднання. Акцентуємо увагу на тому, що і в цій ситуації вчитель відіграє вирішальну роль стосовно попередження негативних чинників, які виникають у колективі, та намагається ліквідувати їх разом з учнями для їх кращого розуміння того, що дозволено у суспільстві стосовно ставлення до іншої особистості, а що ні. Дане питання може обговорюватися на ранкових зустрічах, виховних годинах та бесідах.

Учнівський колектив, в першу чергу, має виховний вплив. Як відзначають дослідники, «дитячий виховний колектив, за умови умілої його організації, характеризується багатством і різноманітністю змісту, видів, форм громадсько-корисної діяльності в суспільстві. За допомогою виховного колективу дитина входить у життя суспільства. Змістовно колектив може бути охарактеризований у різноманітних аспектах» [1].

Ученими визначено фактори впливу на формування дитячого виховного колективу.

Найперший – соціальний аспект. Колектив є джерелом комунікації учня та становлення його суб'єктом суспільного обговорення, тим самим формуючи соціальну позицію молодшого школяра. Дитина, спілкуючись не тільки з членами сім'ї, а й з групою учнів, повинна враховувати особливості кожної особистості під час комунікації. Обговорюючи спільні інтереси, завдання та цікавлячись справами інших, вона тим самим формує у своїй свідомості соціальну справедливість.

Наступний – політичний аспект. Він присутній у залученні колективу до шкільного самоврядування. Підготовка учнів до проведення, а також активної участі в ньому є невід'ємною частиною даного аспекту. Спілкуючись в межах класу з учителем та однолітками, як на виховних годинах, так і під час спілкування, дитина має змогу бути обізнаною у суспільно-політичній сфері та мати певні початкові знання стосовно демократії своєї країни, яка, своєю чергою, буде впроваджуватися у колективі.

Моральний аспект. Є системою поглядів, почуттів, певних норм і уявлень стосовно даного об'єднання та її членів. Дитина починає усвідомлювати мораль як складову суспільного явища. Під час суспільної праці діти починають розуміти те, що вони є відповідальними один перед одним. Під час довготривалого перебування в одному колективі учень розуміє значущість чесного товаришування та гарного ставлення до інших.

Культурно-естетичний аспект. Дитина взаємодіє з іншими та обмінюється духовними цінностями. Важливим процесом є саме залучення учня до художньої творчості, що характеризується як засіб відпочинку та метод заповнення вільного часу корисною справою, що у свою чергу впливатиме на особистісний розвиток дитини молодшого шкільного віку.

Юридичний аспект. «Взаємини в дитячому колективі зачіпають і правову сторону життя. У різноманітних ситуаціях дитина вчиться усвідомлювати не тільки суть морального чи аморального вчинку, але і відміну моральних правил від правових. В окремих випадках, переступаючи

через моральні норми, вона порушує закон і може бути покараною. Правова освіта, поєднана з практичним освоєнням дітьми в колективі прав і обов'язків, є важливим фактором формування і зміцнення їх правосвідомості» [2].

Психологічний аспект. У колективі створюється безпечне середовище, в якому кожна дитина буде почувати себе розслабленою та захищеною. Наявність дружніх стосунків дає можливість отримати невідмовну допомогу, під час якої дитина розуміє те, що вона є частиною даного колективу та займає якесь певне місце у ньому. Дана атмосфера має ефективний вплив на психологічний стан учня, активізує та закріплює позитивну психологічну динаміку.

Організаційний аспект. В учнівському середовищі діти займають певну позицію стосовно життя колективного об'єднання та у виконанні певної діяльності. Злагожене існування за допомогою організаційного аспекту дає можливість учню існувати та організовувати свої дії не тільки у шкільному колективі, а й у подальшому житті.

Проаналізувавши дані аспекти зазначимо, що колектив необхідний дитині як середовище взаємодії з навколишнім світом. Шкільний колектив дозволяє спрямувати виховний вплив як і на групу дітей, так і окремо на кожну особистість.

Отже, вплив учнівського колективу на формування особистості має безліч аспектів, які підкріплюють сформованість індивіда в дитячому осередку. Доброзичливе ставлення до членів колективу, взаємодопомога створює позитивний вплив на формування особистості молодшого шкільного віку.

Література

1. Зайченко І. В. Педагогіка : підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с.
2. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Київ : Знання, 2009. 415 с.

Семянніченко Алла

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Зубцова Ю. Є.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У РОБОТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ

Вимоги сьогодення до закладів вищої освіти – це оновлення й модернізація освітніх технологій, методів і прийомів навчання, що забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій майбутніх спеціалістів. Як в Україні, так і за кордоном, накопичений досвід переконливо свідчить, що інтерактивні методи сприяють оптимізації освітнього процесу. Відомо, що термін «інтерактивна педагогіка» відносно

новий і введений у 1975 р. німецьким дослідником Гансом Фріцом. У своїх дослідженнях він визначив мету інтерактивного процесу – це зміна і поліпшення моделей поведінки його учасників. У чому ж полягає суть інтерактивних методів навчання?

Термін «інтерактивний» походить від англійських слів «inter» – «взаємний» та «act» – «діяти», і означає «знаходитись у постійному діалозі, бути активним учасником». Відповідно, інтерактивне навчання – це навчання, побудоване на активній взаємодії викладача та студента.

Основна риса інтерактивного навчання в тому, що процес навчання відбувається за допомогою спілкування. А студенти під час інтерактивного навчання є активними учасниками навчального процесу. Також перевагою є те, що інтерактивне навчання вносить яскраве емоційне забарвлення в навчання. Саме діалог надає можливість, по-перше, налаштувати студента на сприйняття інформації, а, по-друге, у студента з'являється можливість отримати відповідь на питання саме в той час коли він намагається зрозуміти навчальний матеріал. За рахунок цього підвищується ефективність заняття.

Перевага інтерактивних технологій полягає також в тому, що вони компенсують прогалини в комунікативних знаннях і вміннях. Ігри та тренінги будуються на комунікативному матеріалі, припускають обмін досвідом, тому таке навчання потребує уваги як ніколи раніше [1].

Навчання у співпраці – це колективна навчальна діяльність. Ефективність навчання із застосуванням таких методів співпраці значно зростає. Досвід показує, що середній рівень засвоєння матеріалу в залежності від використовуваних методів буває, переважно, таким:

- лекція (те, що чуємо) – 5%;
- самостійне читання – 10%;
- аудіо/відео матеріали – 20%;
- демонстрування – 30%;
- групові дискусії – 50%;
- активне навчання – 70%;
- застосування засвоєного шляхом навчання інших – 90% [3].

Основними варіантами навчання у співпраці є навчання у команді. Навчання у команді – (Student Team Learning, STL) – це один з варіантів навчання у співпраці, був розроблений в Університеті Джона Хопкінса (США). Він передбачає самостійну роботу кожного члена групи у роботі над темою (проблемою, запитанням), що вивчається; успіх команди залежить від успіху кожного. Кожен член групи вносить унікальний вклад у спільні зусилля, зусилля кожного члена групи потрібні та незамінні для успіху всієї групи.

Така модель легко і ефективно поєднується із традиційними формами та методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання.

Крім того, використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співробітництва тих, хто навчає і тих, хто навчається, вчить їх конструктивній взаємодії, сприяє оздоровленню психологічного клімату на

занятті, створює доброзичливу атмосферу [2].

Література

1. Мерінова С. В., Половенко Л. П. Методичні основи інтерактивного навчання. *Інтерактивний освітній простір ЗВО: матеріали Всеукраїнського науково-практичного вебінару* (м. Вінниця, 4 березня 2019 р.). Вінниця, 2019. С. 33-35.
2. Пометун О. І., Комар О. А. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/375/1/interaktivni_tehn_VNZ.pdf
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.- метод. посіб. Київ: А.С.К., 2005. 192 с.
4. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Київ: Таксон, 2016. 88 с.

Сердюк Аліна

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Сущенко Л. О.

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІСТИЧНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сьогодні, як ніколи, суспільству потрібна Нова українська школа: комфортна, психологічно безпечна та приваблива. Реалізація положень Концепції Нової української школи передбачає, що дитина є найбільшою цінністю й індивідуальністю; заклад загальної середньої освіти є осередком партнерства між учителями, учнями та батьками; упровадження педагогіки партнерства; створення такого освітнього середовища НУШ, яке сприяє вільному розвитку творчої особистості дитини на засадах гуманізму.

Питання гуманізації освіти досліджували відомі освітяни минулого (Ш. Амонашвілі, П. Блонський, С. Гессен, А. Дістервег, Д. Дьюї, Я. А. Коменський, Я. Корчак, А. Макаренко, І. Песталоцці, К. Роджерс, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Шацький) та учені сучасності (В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, В. Гриньова, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, О. Савченко, В. Солодков, О. Сухомлинська, Л. Сущенко, Л. Хоружа, Д. Чернілевський та ін.).

Слід підкреслити, що нова школа має розпочинатися з любові, а педагогіка партнерства потребує проєктування особистісно орієнтованого освітнього середовища у закладі загальної середньої освіти.

Важливу роль відіграє саме особистість вчителя. Створити та постійно гуманізувати і духовно збагачувати педагогічний процес – можливо і необхідно. Шлях до його створення зумовлює вирішення таких завдань, як: створення особливого гуманістичного середовища; набуття теоретичних знань і практичного досвіду, необхідних для успішної реалізації свого

гуманістичного потенціалу в педагогічній діяльності; розвиток особистісних якостей і можливостей функціональних систем психічного апарату вчителя, який виконує основне навантаження в педагогічній діяльності; засвоєння особливостей внутрішньої та зовнішньої техніки педагогічної діяльності вчителя на засадах гуманізму; удосконалення виявлених у педагогічній діяльності навичок всебічної підготовленості вчителя.

Так, за теорією Л. Сущенко, педагогіка партнерства потребує створення спеціального гуманістично орієнтованого освітнього середовища у школі, що розширює поле вияву внутрішньої свободи та самореалізації особистості; видозмінює спрямування, зміст, способи і характер процесу організації освітнього процесу; надає можливість відчувати підтримку, духовну єдність, відкритість, взаємоповагу, взаємодовіру та взаємовідповідальність; сприяє формуванню гуманістичного мислення шляхом комфортного спілкування й обміну думками. У таких умовах фактично відбувається трансцендентний процес управління самоорганізацією, самопізнанням та саморозвитком учня [2].

Головні шляхи забезпечення гуманізації освіти: культура мовлення, демократизація навчального процесу, націоналізація виховання, духовне виховання, гуманітаризація освіти. Ці компоненти є важливими для якісного виховання гуманізму дітей, тому що вони розглядають не тільки самі знання та виховання, але й середовище в якому діти навчаються, клімат в класі, організацію школи, залучення батьків до виховного процесу і передачу досвіду вчителя учням, бо він є для них авторитетним прикладом у початкових школі.

Розглядаючи складові гуманістичного виховання С. Горбенка, можна зробити наступні висновки: закони духовно-морального вчинку дитини базуються на усвідомленні результатів своїх дій, виокремлюючи для себе шляхи, що не завдадуть нікому шкоди; вимоги до виховної дії вчителя спрямовані на всебічний гармонійний розвиток особистості кожного учня; закономірностями процесу гуманістичного освітнього процесу є особистісно-орієнтований підхід, що базується на наданні пріоритету захопленням і бажанням дітей, їх можливостям і індивідуальним особливостям; принципами процесу навчання і виховання в гуманістичному середовищі є подолання авторитаризму з боку вчителя, взаємоповага і взаєморозуміння вчителя і учнів та сприятливий для навчання і розвитку емоційний клімат у класній кімнаті [1].

Отже, спираючись на наукові розробки, які доводять необхідність створення гуманного освітнього середовища, ми дійшли висновку, що цей аспект має такий зміст: побудова освітнього процесу на засадах гуманізму, оптимальної взаємодії учасників навчального процесу, що розвивають гуманність та реалізація їхнього гуманістичного потенціалу в почуттях, діях і вчинках.

Література

1. Горбенко С. С. Системний конструкт у розвитку ідей гуманістичного виховання учнів засобами музики. *Актуальні питання гуманітарних*

наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редактори-упорядники В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич : Посвіт, 2015. Вип. 13. С. 88-94.

2. Сущенко Л. О. Гуманоцентристська спрямованість підготовки вчителя початкової школи в контексті сучасних змін в освіті. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*: збірник наукових статей в 2 частинах. Ч. 2 / за заг. ред. О. В. Зосименко. Суми : ФОП Цьома С. П., 2018. С. 78-82.

Сопіна Вікторія

студенка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Андрющенко О. О.

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Реформування вітчизняної освітньої системи, зокрема її початкової ланки, активізувало пошук напрямів удосконалення змісту та методик навчання молодших школярів. У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що найціннішим результатом початкової освіти є здорова дитина, мотивована на успішне навчання, дослідницьке ставлення до життя; це учні, які вміють вчитися з різних джерел, критично оцінювати інформацію, відповідально ставитися до себе та інших людей, усвідомлювати себе громадянином/громадянкою України [6, с. 13]. З огляду на це, надзвичайно важливим у сучасній школі є формування в дітей дослідницького мислення, уміння аналізувати проблеми, співпрацювати в команді, здобувати інформацію з різних джерел, планувати дії та знаходити ефективні рішення. Зважаючи на це, актуальним є активне впровадження дослідницької діяльності в освітній процес початкової школи та формування в молодших школярів дослідницьких умінь.

Різні аспекти проблеми формування дослідницьких умінь школярів у процесі дослідницької діяльності є предметом аналізу вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких: О. Антонова, І. Бех, І. Зязюн, О. Мітрош, М. Вашуленко, Т. Мієр, Н. Головізіна, Я. Кодлюк, Є. Шашкевич, Н. Семенова та ін.

Так, О. Антонова розглядає дослідницьку діяльність як взаємну співпрацю учня та вчителя, що полягає у вирішенні творчих дослідницьких завдань з невідомим рішенням, очікуваним результатом якого є формування дослідницького світогляду та стилю мислення учнів [1, с. 21]. На нашу думку, особливістю організації дослідницької діяльності саме в початковій школі є тісна взаємодія дорослого з дитиною.

У процесі проведення дослідницької діяльності, як зауважує О. Мітрош, в учнів формуються організаційні, практичні та комунікативні вміння. До організаційних автор відносить уміння впорядковувати свою

працю, проводити самоаналіз, самоконтроль; до практичних – уміння опрацьовувати різні джерела інформації, аналізувати факти, явища, систематизувати матеріал; комунікативні, на думку вченої, – це вміння співпрацювати в команді під час дослідницької діяльності [5, с. 26].

З погляду Н. Головізніної, важливим результатом навчально-дослідницької діяльності є розвинуті дослідницькі вміння, які уподібнюються з системою інтелектуальних та практичних умінь і необхідні для самостійного виконання досліджень [3, с. 21].

Т. Білошкура підкреслює, що дослідницькі вміння тісно пов'язані також з загально-навчальними вміннями, а саме: 1) навчально-організаційні: вміння організовувати процес вирішення завдання, планування діяльності; 2) пошукові/дослідницькі: вміння висувати ідеї, виявляти способи дій, інтегрувати знання з різних галузей, вміння формулювати гіпотези; 3) рефлексивні: вміння сприйняти та усвідомити завдання, для вирішення якої не вистачає знань, вміння відповідати на власні запитання; 4) комунікативні: вміння отримувати й обмінюватися інформацією, висловлювати свою точку зору, домовлятися та знаходити компроміс; 5) презентаційні: вміння використовувати різні засоби наочності; 6) проєктні: вміння прогнозувати результат, аналізувати існуючі можливості та ресурси, скласти план своєї діяльності [2, с. 11].

Нам імпонує думка Г. Єніної, яка наголошує, що дослідницькі вміння займають найвище місце серед навчальних умінь, оскільки дають можливість молодшим школярам змінюватися, швидко пристосовуватися до нового, пізнавати цей світ з усіх його сторін, а також творчо самореалізовуватися [4, с. 32].

Можемо засвідчити, що «дослідницькі вміння» в працях науковців класифікують за різними логічними обґрунтуваннями. Характерними для цих умінь стає те, що головним компонентом є пізнавальні та інтелектуальні вміння.

Отже, формування дослідницьких умінь молодших школярів у процесі дослідницької діяльності є надзвичайно актуальним в Новій українській початковій школі. Цілком підтримуємо думки вчених, що важливим результатом організації дослідницької діяльності в освітньому процесі, є формування дослідницьких умінь молодших школярів. Переконані, що під час проведення дослідницької діяльності діти оволодівають такими вміннями: проводити досліди та експерименти; співпрацювати в команді; знаходити проблему, висувати гіпотези щодо її вирішення, працювати з друкованими та електронними джерелами інформації; ставити запитання, самостійно знаходити відповіді на них, аналізувати спільні й відмінні риси в предметах, робити висновки та адекватно оцінювати власну роботу.

Література

1. Антонова С. Ю. Управление учебно-исследовательской деятельностью старшеклассников в современных социокультурных условиях: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Бийск, 2009. 181 с.

2. Білошкура Т. А. Дослідницький інтерес молодших школярів. *Особливості організації дослідницької діяльності учнів у сучасному закладі освіти*: матеріали обл. наук.-прак. інтернет-конф.(м. Черкаси, травень 2018 р.). Черкаси, 2018. С. 103.
3. Головизнина Н. Л. Исследовательские умения как средство развития самостоятельности старшеклассников): автор. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киров, 2005. 195 с.
4. Єніна Г. І. Сутність та особливості формування дослідницьких умінь в початковій школі. *Особливості організації дослідницької діяльності учнів у сучасному закладі освіти*: матеріали обл. наук.-прак. інтернет-конф.(м. Черкаси, травень 2018 р.). Черкаси, 2018. С. 108.
5. Митрош О. И. Формирование исследовательских умений у учащихся - педагогических училищ: автореф. дис. ... канд. пед. наук:13.00.01. Минск, 1993. 26 с.
6. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.

Сопіна Вікторія

студенка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Слижук О. А.

ДОСЛІДНИЦЬКІ ЗАВДАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В 4 КЛАСІ

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що метою початкової освіти є всебічний розвиток учнів, їхніх здібностей, компетентностей, наскрізних умінь, які відповідають віковим, психічним та фізіологічним особливостям дітей, формування в них цінностей, розвиток самостійності, творчості [1]. За допомогою дослідницької діяльності можливо реалізувати вищезазначену мету у повному її обсязі, адже вона формує творчість, ініціативність, самостійність учнів та ґрунтується на принципі зв'язку навчання з життям.

У практиці роботи вчителів початкових класів дослідницькі методи знаходять широке застосування. На думку Н. Антонюк, «дослідницька діяльність є вищою формою самоосвіти учня. Формування дослідницьких умінь у дітей – довготривалий та складний процес. Вчитель повинен враховувати, що в сучасній освіті акцент ставиться на розвиток у дітей здатності самостійно мислити, здобувати та застосовувати знання, чітко обдумувати рішення і планувати дії, співпрацювати у різних за складом групах. Отже, завдання вчителя – поступово й методично формувати дослідницькі навички у своїх учнів» [1, с. 4].

Т. Котик у своїй роботі визначила дослідницьку діяльність молодших школярів як особливий вид пізнавальної діяльності, коли учень використовує навчальні дослідження як основний засіб досягнення освітніх

результатів. У процесі дослідницької діяльності школяр, використовуючи наявні знання, уміння та навички, опановує конкретними способами вирішення навчальних завдань, розвиває дослідницьке мислення, свої дослідницькі вміння, а також самостійно здобуває нові знання [2, с. 183].

Ми можемо узагальнити, що дослідницька діяльність – це особливий вид пізнавальної діяльності людини, спрямований на задоволення пізнавальних, інтелектуальних потреб, результатом яких стає отримання дітьми нових умінь, знань та навичок. Під час проведення дослідницької діяльності школярі розвивають такі здібності: формулювати гіпотези, висувати свої думки, робити експерименти, досліди, прогнозувати результат експерименту, робити висновки, також розвивається дослідницький тип мислення, учні навчаються самостійно шукати інформацію та опановують нові знання.

Реалізувати дослідницьку діяльність на занятті можна через використання дослідницьких завдань. Вони можуть бути різними за структурою та змістовим наповненням. Дослідницькі завдання можна класифікувати:

- за кількістю учасників, а саме: групові, колективні та індивідуальні;
- за місцем проведення: урочні та позаурочні;
- за часом: короткотривалі та довготривалі;
- за темою уроку: предметні, вільні [4].

Дослідницькі завдання на уроці літературного читання в 4 класі, можуть бути: уроки-дослідження, колективне виконання і захист робіт («Ток-шоу», інтерв'ю, плакати, лепбуки, інтерактивні плакати), спостереження за письменниками, їх ролі у літературній діяльності; анкетування; експеримент; проєктування; можна використовувати віртуальну мандрівку сторінками літературних творів, літературну експедицію. Результатом цих завдань є збагачення дослідницького досвіду школярів через подальше накопичення уявлень про дослідницьку діяльність, її засоби і способи, усвідомлення логіки дослідження і розвиток дослідницьких вмінь, розвиток у дітей бачення та розв'язання проблем, знаходження оптимальних варіантів вирішення завдання, прогнозування результатів [4].

Отже, дослідницька діяльність відіграє важливу роль у становленні та розвитку дитини під час освітнього та виховного процесу. Тому варто активно впроваджувати дослідницьку діяльність на уроках літературного читання, створюючи ситуації успіху, вибору, пошуку, розмірковування над складними проблемами твору, висловлювання власних думок, гіпотез, що і є головною метою початкової освіти.

Література

1. Антонюк Н. І. Використання дослідницьких методів у початковій школі. *Особливості організації дослідницької діяльності учнів у сучасному закладі освіти* : матеріали обласної науково-практичної Інтернет-конференції / КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної

освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Черкаси, 2018. С. 4-7.

2. Державний стандарт початкової освіти: постанова Каб. Міністрів України від 21.02.2018р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
3. Котик Т. Дослідницький підхід як засіб оптимізації уроків літературного читання в класі-комплекті сільської школи. *Гірська школа українських Карпат*. 2017. № 16. С. 182-185.
4. Тесленко Н. Дослідницькі завдання на уроках літературного читання. URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-doslidnicki-zavdanna-na-urokah-literaturnogo-citanna-489729.html> (дата звернення: 20.04.2022).

Сумець Олександра

студентка 3 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: викл. Чорна Г. В.

КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Казка – це одна з найперших джерел літератури для дитини, через який вона пізнає світ, засвоює норми та правила поведінки. Казки варто починати читати дитині змалечку, так вона пізнає щось нове для себе, відкриває можливості своєї уяви. За теорією українських (А. Богущ, В. Бойко, С. Русової) та зарубіжних вчених (Ж. Ж. Руссо, Б. Скіннер, Л. Фейєрбах) казка є інструментом формування особистості дитини, розвиває таку якість як емоційна стійкість. Слухаючи казку дитина починає розуміти оточуюче суспільство та соціальні проблеми які в ньому існують (добра і зла, необхідність і труднощі людської праці, лінощів і праці, не відданої дружби, бідності та багатства тощо). За допомогою фантастичних сюжетів зазначені суспільні проблеми подаються дітям делікатно, з урахуванням вікових та психологічних особливостей дошкільників, не травмуючи дитячу психіку.

Казка є засобом реалізації завдань морального виховання дошкільників. Слухаючи казку дитина починає розуміти, що хороші вчинки завжди перемагають, а за погані – герой буде покараний. Також, однією з важливих якостей особистості є сміливість. У казках дошкільникам зазначається, що боротьба зі страхом завжди приводить героя до мети, в таких моментах у дитини прокидаються почуття впевненості у собі, коли вона транслює образ героя на себе. У праці «Ланка сміливих і безстрашних» В. Сухомлинський зазначає: «На моїх очах відбувався якийсь стрибок – сором'язливі та боязкі діти ставали сміливими і рішучими» [2]. Таким чином, під час підбору репертуару казок вихованцям обирали казки з героями, які завжди дивилися в очі своєму страху і ніколи не зупинялися на шляху до досягнення своєї мети.

Вихователь, в свою чергу, читаючи казки в яких є чітке розділення на

«чорне» та «біле», може використовувати інтонацію, вищий та нижчий тон голосу, що надаватиме емоційному опису образів героїв казок. Також, особливістю деяких казок може бути спрямованість на розвиток фантазії та творчості дитини. Творча уява є компонентом і основою всіх видів творчості. Багато людей, що зробили свій внесок у політику, науку, механічні винаходи, промисловість, починали з посередніх дослідів у поезії, літературі. А досвід фантазування мав початок із казок дитинства. Тому, починаючи вже з дошкільного віку потрібно допомагати дитині втілювати свої задуми, привчати її реалізувати задумане, досягати бажаних результатів діяльності.

У роботі з дітьми після читання казки можна використовувати різні запитання (закриті та відкриті), які сприяють розвитку мовлення, мислення, уяви дошкільників. Сучасним дошкільникам цікаві вправи, які передбачають продовження сюжету казки запропонованим дітьми. Наприклад: «Розкажіть що було б з героєм казки Колобком, якщо б він не покинув діда з бабою»; або «Що відбулося, якби козенята подружилися з вовком» тощо. Фантазуючи дитина вчиться аналізувати певні ситуації, передбачати наслідки дій та вчинків і слідкувати за реакцією однолітків та дорослих. Також можна запропонувати дошкільнику написати листа казковому герою, поділитися з ним власними думками щодо його дій, що важливо для розвитку мислення та мовлення.

Створення образів уяви орієнтується на чуттєвий досвід дитини. Сформовані уявою образи є результатами аналізу інформації, отриманої за допомогою відчуттів і сприймань. У фантастичному образі в певній мірі є інформація про реальність (первинні образи), тому уява визначається як психічне віддзеркалення реальності в незвичайних поєднаннях, котре впливає на особистість дитини [1].

На думку В. Сухомлинського, створення казок дітьми – це один з найкращих способів пробудження у них пізнавального інтересу, «творення казки – найщасливіші хвилини мого духовного спілкування з дітьми, а для них незрівнянна радість, мислення» [3]. Дитина, яка навчилася критично мислити – стає розумною особистістю. Вона може досягти успіхів в професійній сфері у дорослому майбутньому, внести вагомий внесок у розвиток суспільства.

За дослідженнями вчених з Медичного центру Дитячої лікарні Цинциннаті визначено, що мислення (мозок) та казка тісно пов'язані між собою. За словами дослідників, дошкільний вік є критичним періодом розвитку мозку. Тому важливо не втратити момент можливості його розвитку засобом казки. Дослідження показало: у дітей, яким найчастіше читали виявилася вище активність мозку в ділянках, пов'язаних з семантичною переробкою (здатність розуміти сенс мови). Дані зони мозку відповідають за мовлення і читання [4].

Отже, таким чином, можна вважати, що казка дійсно впливає на особистість дитини дошкільного віку починаючи з морального сприйняття світу, фізичного та розумового розвитку. Тому педагогам закладів

дошкільної освіти, варто розуміти важливість ефективного використання казки у вихованні дошкільників, планувати освітній процес з використанням казки як засобу всебічного розвитку дошкільника та формування якостей його особистості.

Література

1. Кузнєцов М. А, Заїка С. В. Психологія уяви : навч.-метод. посіб. Харків : ХНПУ, 2013. 151 с.
2. Сухомлинський В. О. Ланка «Сміливих і безстрашних». *Серце віддаю дітям*. Київ : Радянська школа, 1977. С. 272-278.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. Київ : Рад. шк., 1977. Т. 4 : Павлівська середня школа; Розмова з молодим директором. 638 с.
4. Читання казок на ніч позитивно впливає на мозок дитини. URL: <https://www.unian.ua/health/worldnews/1073038-chitannya-kazok-na-nich-pozitivno-vplivae-na-mozok-ditini.html>

Тарасенко Аліна

магістрантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Зубцова Ю. Є.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ 3-4 РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сфера мистецтва розглядається як простір, що сприяє формуванню соціально-естетичної активності дитини. На думку сучасних дослідників проблем дошкільної освіти, розкриттю внутрішніх якостей особистості і самореалізації її творчого потенціалу найбільше сприяє синтез мистецтв.

Значення театралізованої діяльності в розвитку дитини важко переоцінити, оскільки театральне мистецтво займає особливе місце серед інших видів мистецтв по можливості безпосереднього емоційного впливу на людину.

На думку дослідників проблеми розвитку дітей в театралізованій діяльності (А. Буреніної, Т. Доронової, М. Маханевої, Л. Мілановіч, Н. Сорокіної та ін.) театралізована діяльність дозволяє вирішувати багато педагогічних завдань, особливо мовного, інтелектуального і художньо-естетичного розвитку дітей; вона є невичерпним джерелом розвитку емоцій і почуттів, засобом залучення дитини до загальнолюдських цінностей, виконує психотерапевтичну функцію

Театралізована гра має значний вплив на мовленнєвий розвиток дитини: стимулює активне мовлення за рахунок активізації словникового запасу, удосконалює звукову культуру мовлення, її граматичну будову, артикуляційний апарат. Виконувана роль, вимовлені репліки ставлять дитину перед необхідністю ясно, чітко, зрозуміло висловлюватися. У театралізованій грі формується діалогічне, емоційно насичене мовлення. Діти краще засвоюють зміст твору, логіку і послідовність подій, їх розвиток і причинну

обумовленість. Розвиток мови тісно пов'язаний з формуванням мислення і уяви дитини.

Результати діагностики універсальних творчих здібностей дітей на базі дитячого садку № 194 «Кобзарик», показали середній рівень розвитку театралізованої діяльності. На формувальному етапі педагогічного експерименту в освітній процес було запропоновано план розвитку мовлення засобами театралізованої діяльності, розроблений на основі робочої програми «У світі казок». Запропоновано такі завдання:

- Послідовне знайомство дітей з видами театру.
- Поетапне освоєння дітьми видів творчості.
- Робота над промовою, інтонаціями.
- Колективні дії, взаємодії.
- Пробудження в дітях здібності жваво уявляти собі те, що відбувається, співчувати, співпереживати.

Для вирішення цих завдань використовувалися принципи інтеграції освітніх галузей. На початковій стадії роботи головним було залучення дітей до театральної діяльності, створення для них комфортної психологічної обстановки. Діти переконувалися в тому, що заняття театром – це в першу чергу праця, але праця цікава і весела, тому заняття будувалися на ігрових прийомах.

Під час репетицій діти не тільки розвивали вміння спілкуватися вербально і невербально, але й формувалися навички взаємодії. Так, діти вчилися вслухатися в вимоги музичного керівника, не перебивати його, розуміти поставлене завдання і виконувати його за допомогою засобів художньої виразності (слово, міміка, пантоміміка).

Наприклад, дітям пропонувалися завдання придумати етюди на основні емоції: «Радість», «Гнів», «Смуток», «Подив», «Страх». Такі етюди розвивають вміння передавати емоційний стан за допомогою міміки і жесту.

Проведені протягом року ігри та вправи на розвиток творчої уяви дозволили не тільки сформувати позитивне емоційне ставлення до театралізованої діяльності, а й сприяли процесу розвитку уяви та розвитку зв'язного мовлення. Діти частіше стали виявляти емпатію один до одного, охоче говорити про свої почуття, переживання, стали більш довірливими і відкритими. Значно зменшилася кількість конфліктних ситуацій між дітьми. Діти засвоїли невербальні засоби спілкування (жести, міміку, рухи і т.д.); навчилися розуміти і усвідомлювати емоційний стан оточуючих і своє власне; мовлення стало більш виразним.

Таким чином, систематичне включення театралізованих ігор в освітній процес, комплексне використання різних методів і прийомів керівництва театралізованою грою, виконання різних вправ, етюдів, постійне збагачення уявлень дітей про навколишній світ і стимулювання самостійної гри, а також партнерська позиція дорослого – це умови ефективного розвитку мовлення дошкільнят.

Література

1. Аматыєва О. П, Макокрва Л. М. Театрально-ігрова діяльність як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Київ : Освіта, 1994. 146 с.
2. Богуш А, Луцан Н. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Київ: [б.в.], 2008. 266 с.

Третяк Яна

магістрантка ф-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Турбар Т. В.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В умовах сьогодення екологічна освіта зазнає перетворення, що пов'язано із її реформування в інтересах сталого розвитку суспільства і природи. Значна роль в екологічній освіті відводиться компетентнісному підходу, який реалізується шляхом формування у школярів функціональної грамотності, здатності застосовувати отримані знання і вміння в умовах реального життя при вирішенні екологічних проблем.

Екологічну компетентність ми розглядаємо як усвідомлене, осмислене оволодіння теоретичними знаннями, вміннями, способами прийняття рішень, моральними нормами, цінностями, традиціями, необхідними для практичної реалізації екологічно доцільної діяльності.

Науковці пов'язують екологічну компетентність, як планований результат екологічної освіти, зі здатністю учня самостійно переносити і комплексно застосовувати загальнонавчальні вміння та предметні знання для проєктування і організації екологічно безпечної діяльності (дій, поведінки) в навчальних соціально значущих проблемних екологічних ситуаціях в інтересах сталого розвитку, здоров'я та безпеки життя людини [3].

Розкриваючи поняття екологічної компетентності з позиції діяльнісного підходу, ми виділяємо три її аспекти. Один з них (зовнішній) включає здатність до діяльності, спрямованої на проєктування якості соціоприродного середовища, що оточує людину. Труднощі, з якими при цьому стикається учень, багато в чому носять психолого-гностичний характер. Вони пов'язані з психологічною складністю неминучості дій в умовах перманентного відстроченого ризику, прийняття рішень в ситуаціях імовірнісних небезпек, з неявними причинно-наслідковими зв'язками. Відповідно, екологічна компетентність передбачає вміння гнучкого поєднання інтересів особистої і колективної безпеки, екологічних імперативів, правових норм, уявлень екологічної етики для оцінки не тільки реальних, а й імовірнісних ризиків прийняття того чи іншого рішення [1].

Другий (особистісний) аспект екологічної компетентності пов'язаний зі здатністю до вдосконалення самого суб'єкта екологічно безпечної діяльності

(його особистісних якостей, волі, мотивів, ціннісних орієнтацій). Труднощі, з якими стикається тут учень носять морально-етичний характер. Вони пов'язані з дедалі більшою відповідальністю окремої особистості за екологічну безпеку території та власне здоров'я.

Відповідно, екологічна компетентність передбачає внутрішню готовність дитини здійснювати такі дії, які корисні для неї побічно: вони не пов'язані із задоволенням її безпосередніх потреб сьогодні, а припускають їх задоволення в майбутньому, в тому числі і для наступних поколінь. Більш того, завдання сталого розвитку вимагають від особистості психологічної готовності не тільки до свідомої економії всіх природних ресурсів, не залежно від їх дефіцитності в своїй місцевості, а й до перегляду звичних способів задоволення матеріальних потреб.

Важливою є здатність особистості брати на себе відповідальність за наслідки своїх дій і поведінки в навколишньому середовищі. Саме тому, найближчим часом затребуваними стануть ціннісно-сміслові вміння, вміння особистісного самовдосконалення; знання своєї індивідуальності; розуміння себе, як особистості; рефлексивний досвід, здатність і готовність до саморегуляції і саморозвитку.

Третій (діяльнісний) аспект екологічної компетентності є системоутворювальним. Він пов'язаний із проблемами управління своєю діяльністю в різних життєвих ситуаціях. Від учнів вимагається вміння вирішувати різноманітні проблеми, з якими вони стикаються при проєктуванні та організації діяльності в навколишньому середовищі. Це проблеми недостатності матеріальних, інформаційних, організаційних ресурсів для здійснення проєкту; невідповідності планованих і реально отриманих результатів тощо [2].

Таким чином, використання діяльнісного підходу у формуванні екологічної компетентності учнів початкової школи дозволяє залучати дітей до природоохоронної діяльності з метою набуття досвіду участі у практичних справах збереження та покращення стану навколишнього середовища, розвитку екологічно значимих особистісних якостей, цінностей та мислення.

Література

1. Грошовенко О. П. Формування екогуманістичної позиції молодшого школяра в умовах шкільного навчання. *Молодий вчений*. 2018. № 53. С. 283-287.
2. Марченко Л. І. Екологічна компетентність як показник екологічної освіти та як складова життєвої компетентності. *Проблеми освіти : науково-методич. збірник*. 2010. № 64. С. 92-95.
3. Савченко О. Я. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми. *Педагогіка і психологія*. 2014. №. 2 (83). С. 25-32.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблемі розвитку дослідницьких умінь у сучасних дітей приділяється дедалі більше уваги. Це вимагає створення в освітній практиці певних педагогічних умов для включення вихованців до активної експериментально-дослідницької діяльності. Є нагальна потреба виростити дитину не тільки як свідомого громадянина, а й як людину ініціативну, думаючу та здатну на творчий підхід до будь-якої справи. Важливим завданням педагогів закладів дошкільної освіти є активізація пізнавальних інтересів та формування навичок пошуково-дослідницької роботи дітей старшого дошкільного віку.

Експериментальна-дослідницька діяльність є одним із ефективних засобів формування дослідницьких умінь, оскільки діти дошкільного віку отримують можливість безпосередньо задовольняти властиву їм допитливість; практикуватися у встановленні причинно-наслідкових, просторових, тимчасових зв'язків між предметами та явищами; покликана забезпечувати саморозвиток та самореалізацію дитини, сприяти розвитку її ініціативи [1].

Дослідження М. Веракси, Л. Парамонової, М. Поддякова аргументовано доводять, що дослідницько-пошукова діяльність сприяє гармонійному становленню світогляду дитини та її особистісного розвитку. Проблематику застосування методу експериментування у роботі із здобувачами дошкільної освіти було досить широко досліджено вітчизняними вченими Г. Беленькою, О. Гнізділовою, К. Крутій, Н. Лисенко, З. Плохій, С. Єлмановою, Н. Яришевою [3].

Але система роботи з організації дослідницької діяльності у закладах дошкільної освіти з урахуванням модернізації змісту дошкільної освіти потребує подальших розробок. В умовах сучасного закладу дошкільної освіти в систему організації експериментальної діяльності дітей старшого дошкільного віку можливе включення ігор-експериментів, ігор-моделювання; дослідів та експериментів, які спрямовані на формування знань про себе, людей, властивості предметів навколишнього середовища, про різноманіття рослинного та тваринного світу.

Експериментально-дослідницька діяльність дітей старшого дошкільного віку як один із ефективних мотивованих процесів дає великий простір для дитячої творчості, розширює світогляд; виховує у дітей такі важливі якості, як самостійність, уміння працювати у колективі; продукує інтелектуальний, комунікативний, художньо-естетичний та фізичний розвиток особистості.

Дослідницька діяльність включає в себе експеримент та викликає у дитини інтерес до живої природи та природи взагалі, дає можливість самостійно робити свої маленькі відкриття. Тому вона займає одне з найважливіших місць у процесі ознайомлення вихованців із природою. Експериментування в дитячому садку потребує зацікавленості з боку здобувачів дошкільної освіти. Саме тому всі досліди та експерименти повинні проходити у формі гри [2].

В основі будь-якого проєкту лежить проблема, для вирішення якої потрібен дослідницький пошук. Виконуючи екологічні проєкти, діти отримують можливість повною мірою та на практиці зрозуміти основи улаштування та функціонування природи та навколишнього світу. Організоване у приміщенні або на території закладу дошкільної освіти сприйняття предметів та процесів розвиває візуальні та аудіальні здібності дітей: дослідження, що проводяться під час прогулянок, занурюють їх у світ природи з усією різноманітністю зорових образів, фарб, звуків та запахів [3].

Отже, експериментально-дослідницька діяльність у дітей старшого дошкільного віку створює можливості розвитку мислення; становлення пізнавальних інтересів, елементарного планування, прогнозування та гіпотетичності; розширення взаємодії маленьких дослідників з навколишнім світом. Дослідницька діяльність з живими об'єктами природи як важливий шлях пізнання, власний досвід вихованців посідає значне місце в екологічному, моральному, естетичному розвитку та соціалізації дітей дошкільного віку.

Література

1. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. В. Дошкільнятам про світ природи: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. Київ. Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2013. 115 с.
2. Гнізділова О. А., Федій Т. Дослідно-експериментальна діяльність дітей з природними об'єктами в умовах ДНЗ. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2014. 106 с.
3. Пастушенко Н. Б., Суддя З. О. Розвиток пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку засобами пошуково-дослідницької діяльності. *Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 5. С. 129-133.

Щербина Діана

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Слижук О. А.

ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ З ВІЗУАЛЬНИМИ МЕДІА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ У 2-4 КЛАСАХ

Зростання впливу медіа спостерігається в усі сферах суспільного життя. Особливо помітним воно є в сучасній освітній системі. Важливою у цьому ракурсі є здатність медіатехнологій впливати на сприйняття учнями

навчальної інформації, підвищувати рівень успішності та якість навчання. Як зазначає О. Янкович, «залежно від способу переробки й подачі інформації, впливу на споживача (візуально, через звук, через звук та візуально) вирізняють візуальні, аудіальні й аудіовізуальні медіа. Візуальні засоби – це книги, підручники, фотографії, преса, плакати, збірники праць тощо» [3, с. 6-7]. На уроках літературного читання у початковій школі найбільш поширеними є візуальні медіа.

На думку І. Старагіної, «певним умінням з медіаграмотності й раніше приділяли належну увагу в навчанні молодших школярів. Інша річ, що в умовах нового стандарту початкової освіти йдеться не просто про розширення кола окремих умінь з медіаграмотності, а надання цим умінням статусу обов'язкових результатів навчання, без досягнення яких грамотність загалом сучасного молодшого школяра стає неповноцінною» [2, с. 8].

Робота з візуальними медіа представлена і в сучасних підручниках літературного читання, зокрема за редакцією О. Савченко. У процесі спостереження за діяльністю учнів 2-4 класів ми виявили систему роботи з візуальними медіа, інтегровану з іншими текстами, що з ними школярі знайомляться на уроці та пробують створювати самостійно або в процесі групової роботи.

Розпочинається знайомство з цим видом медіатекстів у 2 класі. У рубриці «Медіавіконце» підручника за редакцією О. Савченко представлене поняття про малюнок та ілюстрацію. На прикладі роботи художниці Валерії Соколової – малюнка до збірки казок Івана Франка «Коли ще звірі говорили» діти вчаться розрізняти інформацію, передану через цей вид візуального медіа.

Такі й подібні завдання представлені для ознайомлення молодших школярів і з іншими візуальними медіа:

- фотографіями – виконують індивідуальне завдання: розповідь про свою родину з ілюструванням самостійно зроблених фото;
- фотоілюстраціями: прослухування аудіоказки, знайомство з фото, які могли бути ілюстраціями до неї;
- мультфільмами – ознайомлення зі схожими за тематикою з художніми текстами.

Також одним із видів візуальних медіа на уроках літературного читання є буктрейлер. Це один зі способів відеопрезентації будь-якої книжки. Його можна використовувати на різних етапах уроку.

Брендинг є однією з нових візуальних медіатехнологій, яка популярна серед школярів. Розуміння бренду може бути встановлене вже у віці двох років, а коли вони підуть у школу, більшість дітей у школі здатні визначити сотні логотипів.

«Хмаринки тегів» використовуємо на уроках літературного читання з різною метою практично на всіх етапах уроку:

- як випереджальне завдання;
- для узагальнення й систематизації знань;

- під час закріплення вивченого матеріалу;
- для самостійного виконання;
- для роботи в парах, групах;
- як домашнє завдання, контрольне тестування.

Популярними є візуальні медіа на різних етапах уроку літературного читання у початковій школі. Так, О.Городніченко зазначає: «Поеднуючи класичні підходи до засвоєння знань із сучасними технологіями навчання, залучаю дітей на уроці до роботи над медіатекстами. Пропоную вихованцям цілу низку вправ та завдань до переглянутих медіатекстів, що виховують патріотизм, повагу до інших людей, толерантність, вміння дружити; навчають основам математичних, природознавчих знань, граматики, ознайомлюють зі змістом українських та іноземних казок; розвивають комунікативні навички, бажання вдосконалювати себе» [1].

Отже, використання візуальних медіа на уроках літературного читання у взаємозв'язку з іншими методами дозволяє не тільки заощадити час на, але й пожвавити його темп, викликати інтерес до тексту, який читають та інтерпретують школярі. Технології навчання, що орієнтовані на застосування засобів медіаосвіти, можуть значно полегшити й якісно поліпшити роботу викладача, підвищити рівень знань та вмінь учнів.

Література

1. Городніченко О. В. Робота з медіатекстами на різних етапах уроку в початковій школі. URL : <https://vseosvita.ua/library/robo-ta-z-mediatekstami-na-riznih-etapah-uroku-v-pocatkovij-skoli-9923.html> (дата звернення: 22.03.2022).
2. Старагіна І. П. Нова українська школа : методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі : навчально-методичний посібник. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 58 с.
3. Янкович О. І. Медіаосвіта в загальноосвітній школі : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. 160 с.

Щербина Діана

студентка 2 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Сущенко Л. О.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Явище булінгу надзвичайно поширене у сучасній школі. Педагоги багато роблять для того, щоб запобігати знущанню та своєчасно усувати його, але цю проблему іноді замовчують. За таких умов проблема не усувається, а, навпаки, вона набуває більших обсягів. Тому запобігання та профілактика випадків шкільного насильства є найважливішим завданням педагогів та психологів, оскільки жорстоке ставлення до дитини неминуче

призводить до низки руйнівних наслідків.

На нашу думку, одним із головних напрямів профілактики булінгу в шкільному середовищі є психолого-педагогічна робота. Вона повинна проводитися в закладі освіти паралельно на декількох рівнях:

- загальношкільному;
- на рівні групи (класу);
- індивідуальному (робота з агресорами та жертвами).

Проводячи профілактичну роботу шляхом застосування цього напрямку потрібно залучати до роботи зі шкільним булінгом батьків, громадські та релігійні організації, правоохоронні органи, громаду [1, с. 86].

Проведення програми антибулінгового тижня у закладі освіти також відноситься до профілактичних напрямів протидії насильству. Така програма спрямована на визнання булінгу, як неприйняттого явища [2, с. 131]. На нашу думку, ця програма також є комплексною, так як проводиться низка різних заходів: бесіди, відеолекторії, виставки, тренінги та залучаються всі учні школи, батьки, педагоги та громадське самоврядування. Ці заходи допомагають учням краще зрозуміти та засвоїти свої права та обов'язки, сприяють інформуванню про сутність та види булінгу, його наслідки.

Розглянемо та охарактеризуємо ще такий напрямок профілактики булінгу в шкільному середовищі, як залучення батьків. Батьки здатні допомогти своїй дитині і запобігти цькуванню в школі. Діти часто не знають, як самостійно розв'язати певні проблеми. Проблема булінгу – не витяток. Для батьків дуже важливо вміти попередити або належним чином відреагувати на ситуацію насилля, цькування, в які потрапляють їхні діти. Вони мають бути уважними, спілкуватися і підтримувати своїх дітей. Ми вважаємо, що активна участь батьків у вихованні своїх дітей зменшує кількість випадків прояву булінгу серед учнів в стінах закладів освіти.

Отже, важливою складовою зменшення випадків прояву насильства в закладах освіти є попередження та профілактична робота з учнями, які беруть участь в булінгу. Завдяки цій діяльності можливо активно протистояти поширенню цькування в закладах освіти, яке має негативний вплив на особистісний розвиток школярів.

Література

1. Лушпай Л. І. Шкільний булінг як різновид суспільної агресії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2013. Вип. 33. С. 85-89.
2. Лушпай Л. І. Булінг як соціально-педагогічна проблема та шляхи її вирішення (на прикладі досвіду середніх загальноосвітніх шкіл Великої Британії). *Українознавчий альманах*. 2010. Вип. 4. С. 126-131.

СЕКЦІЯ «ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН. МИСТЕЦТВО»

Андрєєв Віталій

аспірант кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»
Наук.кер.: д-р пед. наук, проф. Локареєва Г. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ КОЛЕДЖУ МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна в Україні стала випробуванням для усіх учасників освітнього процесу коледжу мистецького спрямування. За таких умов істотно зростає роль методичної роботи в системі фахової передвищої освіти, яка має забезпечувати: своєчасне і систематичне інформування про реальний стан та можливості ефективної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу; надання методичної допомоги викладачам; організацію якісного освітнього процесу в екстремальних умовах.

Відповідно до рекомендацій МОН України (наказ про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти під час воєнного стану від 07.03.2022 № 235) фаховий мистецько-художній коледж культури здійснює освітній процес у дистанційній формі навчання.

Методична робота – це спеціально організована діяльність педагогічного колективу, що створює умови для підвищення майстерності педагога.

Питання, пов'язані з дослідженням організації методичної роботи, розглядалися в працях вітчизняних науковців С. Алексєєва, Н. Бугай, А. Єрмолова, О. Василенко, В. Олійник, Є. Павлютенко, І. Удовиченко, О. Сирцова та ін.

Організація методичної роботи в коледжі містить цілий ряд важливих функцій: вивчення, аналіз стану справ з урахуванням нового соціального замовлення, вибір мети і конкретних завдань діяльності, планування змісту, форм і методів, шляхів і засобів досягнення цілей, стимулювання, надання конкретної допомоги викладачам на підставі результатів діагностики, перевірку виконання справ, аналіз і оцінку результатів тощо.

Узагальнюючий алгоритм організації методичної роботи має такі складники:

- підготовку навчальної та методичної документації;
- діяльність методичної та педагогічної ради та методичних об'єднань;
- комплектування груп викладачів, які працюють над дослідженням передового педагогічного досвіду та поширення його серед всіх викладачів на методичних об'єднаннях коледжу, районів міста, області;
- організацію самоосвіти, проведення теоретичних і методичних семінарів з творчої роботи над обраною темою;

- демонстрацію досвіду роботи на відкритих заходів;
- збір і обробку отриманої інформації за допомогою діагностичних методик;
- оперативну практичну допомогу адміністрації коледжу і методичним об'єднання викладачів, які працюють над обраною методичною темою;
- коригування освітнього та виховного процесу в системі методичної роботи;
- мотивація та заохочення творчо працюючих викладачів, створення атмосфери доброзичливості, співпраці й взаємодопомоги.

Сьогодні на методиста коледжу покладено обов'язки як педагогічного та методичного спрямування, так й психологічного. Тому в період роботи у воєнний час методистом коледжу підбрано для поширення у соціальних мережах серед викладачів тематичні пам'ятки «Як допомогти дитині під час війни, вберегти її емоційний стан», «Моделі поведінки у надзвичайній ситуації або війни», «Як боротися зі страхом і тривогою під час війни»; цикл методичних порад «Долаємо паніку. 46 вправ і порад, як стабілізуватися під час війни», «Як допомогти дітям та батькам пережити війну», «Навчання під час війни, короткі поради для викладача» та рекомендації «Як оцінювати здобувачів освіти під час війни», «Як працювати педагогам у період воєнного стану», «Як викладачу організувати свою роботу під час війни».

Все вищезазначене в умовах воєнного стану здійснюється тільки в онлайн-режимі. При цьому освітній і виховний процес відбувається із застосуванням технологій дистанційного навчання, методист навчального закладу постійно у визначених соціальних мережах Facebook, Telegram та Viber-групах розповсюджує корисні посилання, добірки різних Інтернет-ресурсів, онлайн-вебінарів, методичних нарад, педагогічних рад, методичних матеріалів, що допомагають викладачам, які здійснюють освітній процес у коледжі дистанційно.

За період дистанційної роботи коледжу в умовах воєнного стану, методистом багато часу відводиться на вдосконалення професійної майстерності та самоосвіти викладачів. Підвищення кваліфікації і атестацію можна здійснювати навіть в умовах воєнного стану, але звертаючи увагу на особисту безпеку. У зв'язку з цим методистом коледжу була здійснена методична робота щодо ознайомлення з низкою вебінарів на освітніх платформах «На Урок», «EdEra», «Prometheus» та «Всеосвіта» з тем: «Сучасні технології інклюзивного навчання», «Інтерактивне навчання – активність без втоми: від мотивації до рефлексії», «Word, Excel, Power Point: швидкий старт для новачків», «Підвищення кваліфікації та професійне зростання освітян: шляхи і можливості», «Тайм-менеджмент у професійній діяльності педагога», «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів», «Психологія людей під час війни: як жити і працювати в нових реаліях», «Критичне мислення для освітян».

Отже, методична робота, навіть в умовах воєнного стану, може сприяти поліпшенню професійного рівня викладачів коледжу мистецького

спрямування, спонукати кожного викладача до підвищення свого фахового рівня. Вона сприяє взаємному збагаченню членів педагогічного колективу професійними знахідками, дає змогу удосконалювати педагогічну майстерність, забезпечує підтримання в педагогічному колективі духу творчості, прагнення до пошуку та вдосконаленні методичного рівня.

Література

1. Андрєєв В. О. Система методичної роботи на сценічно-театральному відділенні фахового мистецько-художнього коледжу. *Стратегія розвитку професійної підготовки та естетичного виховання майбутніх акторів і дизайнерів у третьому тисячолітті* : матеріали II всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 20-21 лист. 2020 р.). Запоріжжя, 2020. С. 28-30.
2. Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти під час воєнного стану: наказ Міністерства освіти і науки України від 07.03.2022 р. № 235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-22#top> (дата звернення 26.04.2022).

Барабаш Вікторія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Брянцев О. А.

ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕРФЕЙСІВ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ

За даними BuildFire 2022 року у топ 10-ти додатків, увійшли програми для освіти і навчання, які зайняли 4 місце [1]. Це означає що потреба у підготовці до навчання та отриманні додаткової освіти завжди актуальна. Основна функція навчальних додатків – покращення отриманих знань та удосконалення практичних навичок та вмінь. Вони розробляються з застосуванням ігрових технологій, використанням засобів засвоєння інформації, у вигляді ментальних карт, із залученням інфографіки, відеоматеріалів або різних форм тестування. Також залучаються можливості групової взаємодії та змагань, рейтингів досягнень.

Дослідження і розробка додатків для навчання базується на UI та UX дизайні [2], завдяки якому інтерфейс виглядає стильно та систематизовано, однак найбільша увага приділяється цільовій ідеї. На сьогоднішній день існують різні види навчальних орієнтованих додатків. Так можна означити додатки: для вивчення іноземних мов (Duolingo, Lingualeo, і т. п.), тренування лінгвістики (Lingbe, Italki, Ablo і т. п.), освоєння вузьких спеціальностей (вивчення мов програмування та кодування – Enki), онлайн-курси (Domestika, SkillShare, Skyeng і т. п.), додатки направлені на підготовку до предметних іспитів (ЗНО, IELTS і т.п.). Також окремо можна відзначити додатки націлені на тренування мозкової діяльності та

запам'ятовування (NeuroNation, Luminosity, Memory Games і т. п.).

Методи підходів роботи з навчальними додатками різноманітні: наприклад, у додатках направлених на вивчення іноземних мов (Duolingo, Lingbe, Ablo тощо) користувачу можуть пропонуватися різні способи підготовки до вивчення нових слів та фраз: тести, аркади, чати, дзвінки та навіть відеодзвінки [3]. Підтримка зацікавленості у навчанні реалізована підвищенням азартності при досягненні цільових результатів завдяки можливості змагатися та отримувати винагороду за свої старання, як у психологічному плані (отримання задоволення від процесу, засвоєння нових знань), так і у фізичному (отримання винагороди у вигляді зірочок, медалей та кубків за проходження рівня). Також навчальні додатки можуть мати власних маскотів (персонажів-талісманів), які виступають у ролі провідників та інформаторів, вони допомагають у навчанні добираючи потрібні матеріали та систематизують навчальний процес відповідно до вподобань студента.

Додатки направлені на підготовку до іспитів (ЗНО, IELTS) мають свої особливості: частіше за все вони оснащені тестувальними картками та обмеженнями у часі. Це дозволяє перевірити засвоєнні знання та отримати відповідну оцінку за максимальну кількість правильних відповідей.

Підводячи підсумок, можна сказати, що проблема покращення отриманих знань та удосконалення практичних навичок вирішується краще через застосування навчальних додатків з відповідними внутрішніми налаштуваннями складності самонавчання, наявністю різних механізмів і способів відпрацювання завдань, та елементами, що відображають власні досягнення на тлі досягнень інших учасників. Наявність віртуальних помічників (маскотів) позитивно впливає на процес навчання та засвоєння знань завдяки постійній взаємодії та комунікації зі студентом. Такі додатки мають більшу популярність на відміну від звичайних механізмів тестування завдяки комплексній взаємодії та варіативності удосконалення знань. Поєднання доцільно спроектованих функціональних, технічних та візуальних частин допомагають створити успішний дизайн проєкт для інтерактивного віртуального навчання.

Література

1. Веб-ресурс. 10 App Categories That Will Dominate 2022 and Beyond. URL:<https://buildfire.com/app-categories/>
2. Веб-ресурс. Типи мобільних додатків. URL:<https://smile-ukraine.com/ua/mobile-apps/mobile-apps-types>
3. Ковальчук В. Б. Види мобільних додатків та їх переваги і недоліки. *Актуальні питання сучасної інформатики: тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні інформаційні технології в освіті та науці», присвяченої 10-ій річниці функціонування Інтернет-порталу E-OLYMP*. Житомир: Вид-во О. О. Євенок, 2017. Вип. 5. С. 310-311. URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/129686233.pdf>

Ванєєва Марія
аспірантка фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук.кер.: д-р пед. наук, проф. Локарева Г. В.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АКАДЕМІЇ ДРАМАТИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЕРНСТ БУШ (БЕРЛІН)

Академія драматичного мистецтва Ернст Буш – одна з найстаріших шкіл театрального мистецтва Німеччини. Сьогодні цей заклад впроваджує передові програми навчання, експериментує з різними форматами освітнього процесу, демонструє активну позицію у гендерному дискурсі: серед студентів навчаються гендерквіри та ті, що мають небінарний гендер, відкрито піднімаються теми фемінізму та толерантності. В навчальному закладі панує особлива атмосфера свободи самовираження, комунікації та взаємодії в системах професійного спілкування: студент – студент, так і викладач – студент, викладач – адміністрація. В контексті цієї свободи нами спостерігаються особливості педагогічних умов навчання студентів у цьому навчальному закладі.

У тлумачному словнику української мови зазначається, що умова – це «необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [3, с. 632]. Аналіз наукових джерел дозволяє визначити педагогічні умови як певні обставини, які забезпечують функціонування та розвиток організованого процесу.

Науковці Н. Тверезовська, Л. Філіппова виділяють кілька рівнів педагогічних умов. Перший рівень – це особистісні характеристики студентів, які визначають успішність протікання навчального процесу. Другий рівень педагогічних умов – безпосередні обставини реалізації процесу (навчання, виховання) – власне класичні педагогічні умови: змісту та організації діяльності студентів; міжособистісних відносин, спілкування в групі, відносин педагогів зі студентами; адаптація студентів до нового освітнього середовища; взаємодії навчального закладу з навколишнім середовищем та ін. [2]

У ході спостереження за процесом професійної підготовки майбутніх акторів нами було з'ясовано, що підвищенню якості навчальної роботи в Академії драматичного мистецтва Ернст Буш сприяє сукупність таких організаційних особливостей:

1. Висока організація навчального простору: технічна (наявність музичної та світлової техніки, великих світлих аудиторій з можливістю трансформації простору) та соціальна (наявність душевих, роздягалень, чистих вбиралень, їдальні з доступними цінами та корисною їжею, подвір'я, де відбувається відкрите спілкування студентів, викладачів та адміністрації).

2. Високий рівень свободи. Широкий світогляд адміністративно-викладацького складу, відсутність різниці поколінь. Теми, що хвилюють студентів, обговорюються та заохочуються викладачами.

3. Використання педагогічної рефлексії викладача у професійній діяльності; відсутність критики, що сприяє створенню безпечного простору. Можливість самовираження без страху бути засудженим. Повага до кожного, кожної ідеї, думки, позиції. Оцінюючи роботу студента, викладач користується прийомом «Що я побачив/ла», не вдаючись до власної емоційної інтерпретації.

3. Досягнення діалогової взаємодії вчителя й учня в навчальному процесі, що є однією з домінантних умов в процесі навчання творчих ЗВО. На противагу педагогіці з авторитарним стилем викладання, завдяки якій студенти беззаперечно мали б приймати міркування та поради викладача як найбільш правильні, влучні, найдоцільніші, берлінська практика враховує власну думку студентів, їхні творчі підходи до досягнення мистецтва, створюючи освітній процес майже на демократичних засадах.

4. Сформованість мотиваційної спрямованості на активну навчальну діяльність студентів, що органічно виникає як наслідок високої конкуренції та ретельного відбору на вступних іспитах.

5. Забезпечення активної креативної діяльності шляхом впровадження особистісно-орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів.

6. Забезпечення пріоритету практичної діяльності.

7. Забезпечення комфортних годин роботи. Студенти мають заняття з майстерності актора 4 рази на тиждень по 4 години. Працюють і готують свої покази в рамках цих навчальних годин. За вимогою студентів 1 день кожного навчального тижня віддано на самостійну роботу.

8. Адаптація студентів до нового освітнього середовища. Існує спеціальна посада викладача, що допомагає адаптуватися та вирішити будь-які питання студентам з різних країн.

Отже, в Академії драматичного мистецтва Ернст Буш велика увага приділяється організації та забезпеченню педагогічних умов навчального процесу. Важливою складовою організації навчання є формування довірливої та відкритої системи комунікацій на всіх рівнях. Врахування потреб та уважне ставлення до кожного члена педагогічного та студентського колективу сприяє створенню позитивної атмосфери навчання.

Література

1. Викладач – студент: організація педагогічної взаємодії. URL: <https://shag.com.ua/tema-3-vikladach--student-organizaciya-pedagogichnoyi-vzayemod.html> (дата звернення 04-05-2022)
2. Дурманенко О. Теоретичний аналіз поняття «педагогічні умови» в контексті моніторингу виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Молодь і ринок*. 2012. № 7 (90). С. 135-138.
3. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. Київ: Аконіт, 2003. Т.2. 910 с.
4. Тверезовська Н., Філіппова Л. Сутність та зміст поняття «педагогічні умови». *Нова педагогічна думка*. 2009. № 3. С. 90-92.

СПЕЦИФІКА РОЗРОБКИ АЙДЕНТИКИ КАФЕ-БАРІВ

До складу термінології про графічний дизайн входить досить велика кількість напрямів та галузей, які своєю чергою являються невід’ємною частиною візуального та інформаційного простору в нашому житті. Завдання однієї з подібних галузей полягає в розробці та формуванні ідентифікації бренду (айдентики).

Поняття айдентики та брендингу займають досить близьку, проте доволі різну позицію стосовного свого значення, посилення та використання. Головна відмінність понять полягає в тому, що брендинг – це про ідею формування логотипу, мету створення компанії та її особливості. Айдентика ж розповідає про більш візуальні асоціації з брендом, а також розробку та оформлення документації, реклами, канцтоварів, фірмового одягу, дизайну середовища компанії тощо.

Айдентика – долучає до себе формування унікального фірмового стилю. Це важлива складова абсолютно кожної організації навіть на початку свого промислового шляху, яка має собі за мету зробити бренд відомим серед конкурентів. Серед подібних замовників часто можна зустріти підприємства таких або ж подібних видів діяльності, як: будь-які торгові підприємства, заклади харчування, державні/приватні фірми та інші.

Найбільш вдало проаналізувати вплив розробки айдентики можливо на закладах громадського харчування, серед яких: заклади подібні до кафе/кафе-барів, ресторанів. Аналіз доводить, що вже не одне п’ятиріччя, актуальність закладу серед споживачів зростає завдяки вдало розробленій айдентики підприємства. Коли велика кількість людей все частіше відвідує вже улюблений заклад, це допомагає розвиватись, удосконалюватись не лише самому закладу, а й удосконалює айдентичу кожного з них. Цим самим актуальність розробки цього напрямку зростає та залишається одним з найголовніших пояснень щодо термінології «чим займається графічний дизайн?». Також великий попит на розробку айдентики зберігається, через потребу виділятись серед конкурентів за рахунок індивідуалізації, різниці, запам’ятовуваності закладів та їх продуктів.

Як правило, існують загальні етапи розробки айдентики, винятком із правил можуть бути, наприклад: особисті уподобання, цільова аудиторія майбутнього бренду, бажання замовника або ж особливості самої організації, що обговорюється та враховується дизайнером при розробці кожного з етапів.

Розглядаючи більш детально специфіку розробки айдентики все ж таки саме для кафе-барів, в першу чергу, варто розуміти чітку відмінність між термінологією бару, ресторану, кафе та кафе-бару.

Кафе-бар – це поєднання двох концепцій: кафе та бару, де головним завданням дизайнера та долучених спеціалістів полягає в гармонійному оформленому дизайну середовища та айдентики закладу. Кафе-бар поєднує в собі багате оформлення і широкий вибір страв та закусок, можливість розпивання алкогольних напоїв за доступною ціновою політикою. Також дизайн у кафе-барах може бути найрізноманітнішим, дуже часто тематичним, наприклад переважно – це арткафе, кафе у стилі лофт, ф'южн, екостиль тощо [1].

Специфіка розробки айдентики кафе-барів у використанні різних видів айдентики під час розробки важливих, фундаментальних елементів: назва кафе-бару, слоган, логотип, колірна палітра, шрифт. Айдентика буває традиційна та нетрадиційна. Традиційна айдентика виконується шляхом консервативного набору елементів айдентики та правильного їх поєднання. Нетрадиційна айдентика більш гнучка, сучасна та націлена на більшу кількість каналів комунікації з клієнтами. З розвитком техніки роль кожного елемента айдентики бренду змінюється, у тренді трансформування під умови конкретної ситуації. Наприклад, поліморфний логотип, або розробка персонажу-талісману – маскоту (від англ. «mascot» – людина, тварина або об'єкт, що приносить удачу) [2].

Здебільшого дизайнери дотримуються приблизно такої послідовності етапів, розробляючи айдентичу для кафе-барів та подібних закладів:

- аналіз діяльності закладу, його цільової аудиторії та аналіз вже наявних конкурентів у цій індустрії;
- створення сторітелінгу та слогану;
- ескізування, зображення головних ідей логотипу враховуючи: особливості бренду, асортимент кафе-бару та його атмосферу;
- створення логотипу в графічних редакторах, гармонійне опрацювання фірмових кольорів, шрифтових гарнітур та формування фірмового блоку логотипу;
- розробка фірмової документації (візитівки, бланки, конверти), а також канцтоварів, фірмового одягу (форма персоналу кафе-бару), пакування продукту;
- оформлення маркетингової продукції (соціальні мережі та сайти, електронні листи, флаєри, брошури, реклама) та деколи до всіх пунктів долучається оформлення бренд-буку (IDbook) за бажанням замовника.

Така послідовність допомагає розробити не лише гармонічний логотип закладу харчування, всі його допоміжні складові, а і якісно виконати роботу яка являє собою зручне використання напрацювань дизайнера для кафе-бару надалі.

Отже, можна зробити висновок, що розробка айдентики, як пряму графічного дизайну, не лише дійсно має велику актуальність, а й впливовість на споживачів та певну цільову аудиторію закладу. Розробка айдентики за допомогою організованої та єдиної візуальної праці дизайнерів підкреслює головні переваги створення айдентики для кафе-барів:

- преміальні ціни (адже більшість споживачів готові платити за гармонійне зіставлення якості та бренду, ніж за менш відомі альтернативи);
- вищий статус завдяки наявності айдентики (вшановані бренди користуються більш високим рівнем довіри, що призводить до більшої популярності на ринку серед інших закладів) [3].

У сучасному візуально-інформаційному просторі при розробках айдентики кафе-барів все частіше використовують більш гнучкі підходи, які дозволяють використовувати більше каналів комунікації з клієнтами.

Література

1. Ресторан, кафе і бар – у чому відмінності. URL : <https://t1.ua/porady/4545-restoran-kafe-i-bar-u-chomu-vidminnosti.html> (дата звернення: 05.03.2022).
2. З чого складається айдентика бренду: приклади та етапи розробки. URL : <https://xn--90aamhd6acpq0s.xn--j1amh/teoriya/aydentika-brendu/> (дата звернення: 05.03.2022).
3. Фірмовий стиль бару. URL : <https://koloro.ua/blog/dizain/firmennyy-stil-aydentika-bara-pre-pati.html> (дата звернення: 05.03.2022).

Вінічук Віталіна

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Виноградова А. С.

ВІЗУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ БІБЛІОТЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В епоху новітніх технологій та модернізації інформаційно-комунікативних систем досить гостро постало питання про місце та роль бібліотеки, у тому вигляді, в якому вона функціонувала впродовж попередніх десятиліть. Аналізуючи статистичні дані відвідувань «традиційних» бібліотек, стає зрозуміло, що обмежений функціонал даного соціального інституту в рамках роботи лише з друкованими та рукописними матеріалами мало відповідає сучасним потребам і значно поступається електронним носіям інформації. Тож, актуальним став пошук нових методів та засобів, які б стали рушіями для трансформації бібліотечного середовища у новий, актуальний вигляд.

Якщо розглядати бібліотеку в контексті соціального життя, то це – цілісна система взаємозв'язків між тим, хто надає послуги і тим, хто їх споживає. Це дозволяє провести аналогію із звичайними компаніями і визначити, що бібліотеці також властиві характерні напрями діяльності, а саме задовольняти потреби клієнта на бажаному рівні, будувати стійкі, довгострокові зв'язки із споживачами і розширювати їхнє коло, а також зрощувати та підтримувати власний рівень актуальності й затребуваності. Таким чином, виникає потреба у власній ідентифікації, інакше кажучи у створенні власного бренду та системи візуальної комунікації.

Цілісна модель бренду за Шмідтом включає [1] культуру, комунікацію, поведінку, дизайн, продукти, послуги, ринки та клієнтів. Саме візуальна

складова дає змогу створити перше враження у клієнта. Варто розуміти, що користувач послугами бібліотеки вже сприймається не лише в значенні «читач», а набуває значно ширшого значення. Приводом до цього стало те, що бібліотека опинилася в кардинально новому інформаційному та цифровому середовищі і в переліку переваг все частіше зустрічаються терміни мультифункціональність та гнучкість. Можна сказати, що значимість діяльності у вільний час та орієнтація на отримання досвіду зростає. Внаслідок нових тенденцій бібліотеки перетворюються на культурні центри, які пропонують послуги, що виходять за рамки первісної місії бібліотек [2].

Бібліотека сучасного зразка окрім читальні може поєднувати в собі також коворкінг-зону, зали для презентацій та майстер-класів, простір для індивідуальної роботи, а також онлайн-платформи. Тож, у процесі роботи над візуальною складовою, дизайнер має орієнтуватися на широкий ряд надаваних послуг і мати за мету створення такого образу організації, який би відповідав цінностям та відображав увесь потенціал взаємодії саме з нею.

Потужним інструментом є фірмовий стиль, серед атрибутів якого виокремлюють назву, логотип, слоган, шрифтову гарнітуру, фірмову колірну гаму, форми, персонажів і т.д. Дані елементи можуть сприйматися, як окремі одиниці, так і бути формотворчими елементами рекламної продукції, ділової документації, зовнішніх та внутрішніх засобів комунікації, а також веб-простору. Розробка даних проєктів не обмежується лише технічною реалізацією, а відбувається з урахуванням наступних аспектів:

- позиціонування (в якому вигляді та чи інша організація має відображатися у свідомості споживачів);
- індивідуальні риси (які цінності, компетенції, місія та філософія транслюється у маси);

Бренди в сучасній економіці – це глобальні комунікатори, що пов'язують продавців, товари та покупців, це емоційні індивідуальні образи товару (послуги) або компанії, які відображають їх унікальні риси й характеристики [3].

Тобто візуальна складова корпоративного стилю виконує не лише естетичні функції, а також визначає, наскільки ефективно працюватиме система функціональних та емоційно-психологічних елементів.

Важливим є також питання стосовно побудови комунікації. Так як бібліотека швидкими темпами набуває ознак комплексності, то увага має приділятися не лише якості контенту, а також пошуку найбільш ергономічних та адаптивних методів роботи із ним. Тому до системи візуальних комунікацій ставиться ряд вимог, таких як високий рівень читабельності, відсутність складних переходів від одного блоку інформації до іншого, логічність та послідовність і т.д. Це створює сприятливі умови не лише для роботи, а навіть для простого перебування у даному середовищі, що дозволяє клієнтам раціонально витратити свій ресурс та ефективно організовувати свою діяльність. Такий підхід охоплює більше напрямів роботи зі споживачами і тим самим дає змогу задовільнити ширше коло їхніх

потреб.

Отже, можна зробити висновок, що сучасний ринок є досить насиченим, пропонуючи кожен день нові продукти, і це значно ускладнює вибір споживача. У таких умовах власна ідентифікація стає просто необхідністю і потребує нових та актуальних рішень, аби залишатися на провідних позиціях серед аналогів. Саме формування бренду та системи візуальної комунікації стає відправним пунктом у процесі створення позитивного іміджу та подальшого розвитку корпоративної культури. Важливо також розуміти, що даний процес має бути цілеспрямованим і враховувати соціальні, культурні та психологічні аспекти взаємодії із цільовою аудиторією.

Література

1. Bernsee E. Bibliothek als Marke. Chancen und Problemfelder des Identitätsorientierten Markenmanagements. Heft 176: Berlin, Germany, 2006.
2. Griesbaum J. Practical Guide Digital Library Services: Strategy and Technology of Brand Communication. *Information-Wissenschaft und Praxis*. 2017. №. 68. S. 313-314.
3. Булгакова О. В. Бренд-імідж підприємства на споживчому ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 13 (1). С. 31.

Дейнега Юлія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Брянцев О. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ НАСТІЛЬНИХ ІГОР

Історія настільних ігор бере початок з часів стародавнього Єгипту, і до сьогодення вже існує мільйони ігор та варіацій їх дизайнів. Сучасні настільні ігри здатні чудово урізноманітнити дозвілля та розважити гравців. Дизайн гри стає тією ланкою візуальної комунікації, яка під час придбання вирізняє для нас гру серед інших на полиці, а під час гри, вдалий дизайн елементів значно полегшує усвідомлення правил, комунікацію між гравцями, дає можливість зрозуміти сюжет та перейнятися атмосферою, створити для себе маленьку пригоду та гарно провести час зі своєю компанією.

Проектування настільної гри, умовно, можна розділити на три складові: механіка, дизайн, друк.

У світі настільних ігор зовнішня привабливість коробки не завжди стає вирішальною для людини під час покупки. Будь-яка настільна гра складається з пов'язаних елементів, інструментів і механізмів взаємодії з гравцями. Механіка являє собою сукупність цих механізмів – окремих елементів, якими оперує гравець за допомогою наявного інструментарію. Тому, механіка – це алгоритм функціонування певної частини або всієї настільної гри, її правила, які допомагають дизайнерові чітко усвідомлювати

які елементи гри доведеться макетувати.

Звичайному гравцеві зовсім не обов'язково знати, які механіки використовуються навіть в його улюбленій «настілці». Але якщо він хоче стати справжнім гіком, компетентно говорити про настільні ігри і глибоко розбиратися в них, він повинен знати, що таке «драфт», «декбїлдінг», «ареа контрол» або інша ігрова механіка. Розуміння внутрішнього устрою гри дозволить краще відчувати саму гру, її характер і філософію [1]. А дизайнер, керуючись цими знаннями, зможе компетентно підійти до створення вдалої візуальної форми, яка привабить покупця та гравця.

Наступний крок графічний дизайн макету – додрукарська підготовка. Дизайнер створює шаблони, готує їх до друку або гравіювання, працює з ілюстраціями, верстає правила, інструкції до картонних моделей, проєктує 3D моделі фігурок. Також в останні роки популярні мобільні додатки з доповненою реальністю.

Макет може включати в себе: коробку гри; правила у вигляді невеликої брошури; ігрове поле, цільне або таке, що складається з декількох тайлів, у довільному порядку на початку гри або впродовж; карти; жетони; фішки, міпли, фігурки з пластику, скла, дерева, металу; картонні моделі та інше.

У минулому звичайні нам кубики з крапками, які ми зараз так часто використовуємо в іграх, були елементами магічних ритуалів. Вони виготовлялися з кісток тварин, дерева, насіння, шкаралупи та кісточок рослин. Для аристократів кістки виготовляли з мармуру, порцеляни, слонової кістки [2]. Зараз же матеріали для елементів макету настільної гри більш звичні нам: папір, картон, пластик, дерево, легкий метал, скло.

Останній крок – друк. Спочатку дизайнер друкує бета-версію перевіряє як виглядають написи, чи немає проблем із зображенням на кутах та стиках, чи рівно виконана обрізка краю форми. Якщо все відповідає очікуванням, макет йде на друк в тираж.

Отож, настільні ігри впродовж віків пройшли свою еволюцію та продовжують набувати нових цікавих форм і якостей. Стали різноманітними за механікою та дизайном, що в свою чергу вимагає від дизайнера вправності за розробкою та розуміння не лише особливостей, а й потреб і сподівань споживача.

Література

1. Механіки настільних ігор – погляд зсередини. URL: <https://geekach.com.ua/ua/mekhaniki-nastolnykh-igr-vzglyad-iznutri/>
2. Історія настільних ігор. URL: <https://lordofboards.com.ua/istoriya-nastolnykh-igr/>

РОЛЬ АЙДЕНТИКИ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДІВ ХАРЧУВАННЯ

Існує велика кількість різноманітних закладів харчування, які відрізняються між собою не лише кухнею та традиціями різних країн світу, а і дизайном. У сучасному світі людей вже не так просто здивувати їжею, заклад повинен відрізнятись від інших подібних, щоб бути конкурентоздатним, і тут на допомогу приходить дизайн. Адже в першу чергу люди звертають увагу на візуальну складову: кольорову гамму, типографіку, інтер'єр, рекламу та інші складові бренду, в яких повинна відчуватися гармонія, яка не повторюється, а має власну ідентичність. Роль айдентики у просуванні бренду не треба недооцінювати, він слугує своєрідним обличчям бренду, завдяки цьому будує довіру між споживачем та компанією, складові айдентики несуть у собі своєрідне повідомлення для відвідувача та особливу філософію, яку важко сплутати з іншими. Тому важливою складовою будь-якого бізнесу, який допомагає ідентифікуватись серед конкурентів та підвищити їх конкурентний потенціал є його айдентика.

Айдентика формує імідж закладів як з боку власників так і відвідувачів. У сучасній літературі відсутній єдиний підхід щодо трактування поняття «айдентика». Зокрема, якщо говорити про складові айдентики, то вони різняться та немає єдиного списку, який буде підходити всім; все залежить від обставин та потреб. Перше з чого починається розробка – це вивчення інформації про компанію, послуги, конкурентів, цілі та завдання. Наступним кроком є дизайн-дослідження [3], що дозволяє проаналізувати все конкурентне поле, сегментувати його за візуальними складовими, щоб виділитися на ринку та успішно запустити бренд. Дизайн-дослідження допомагає відфільтрувати ті ідеї, яких слід уникнути під час розробки айдентики.

Складові айдентики закладу харчування – це насамперед логотип, фірмові кольори та шрифти, паттерн. Логотип – це один із найважливіших елементів корпоративного стилю та іміджу компанії. Він слугує для ідентифікації та позиціонування компанії на ринку [1, с. 24-25]. Логотип – основа айдентики. Створенням фірмової емблеми займаються дизайнери на основі карти асоціацій. Додатково для ідентифікації закладу харчування доцільно розробити ще візуальну лінію засобів комунікації з партнерами та клієнтами, яка може полягати у розробці помітних і яскравих візитних карток, вивісок чи флаєрів. Також особливу увагу варто приділити розробці дизайну меню. Меню – паспорт закладу. У цьому «документі» прописані головні позиції бару і кухні. Використання нестандартного підходу в розробці меню дозволить виділитися на ринку. Свіжі концепції сформують у клієнтів позитивні асоціації [2, с. 359]. Додатково можливо розробити

фірмовий посуд і витратні матеріали, які повинні відповідати загальній концепції.

Розробка ідентифікації бренду закладу також має супроводжуватись представленням у інтернет-просторі, що дозволить залучити ще більше клієнтів. На сайті ви зможете публікувати акції та вигідні пропозиції для клієнтів, дати проведення тематичних вечірок, оновлення меню і багато іншого, що дозволить стати ближче до клієнтів, сформувати дружні стосунки і мінімізувати формальності.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, айдентика є головним способом ідентифікації бренду, допомагає його просувати та закріпитись на ринку. Айдентика це потужний інструмент для створення потрібного образу бренду в очах споживачів. Кольори, шрифти та логотипи допомагають викликати емоції у клієнта, викликати його довіру та інтерес. Тож айдентика закладу харчування є візитною карткою і запорука успіху, адже нерідко відвідувачі повертаються в заклад знову і знову через особливу атмосферу, яку відчутти можна тільки там. Тому так важливо приділити належну увагу розробці айдентики для формування позитивного іміджу закладу харчування.

Розробка айдентики для закладу харчування переслідує одну мету – створення певної атмосфери, яку клієнти будуть відчувати, контактуючи з брендом. Вона починається з екстер'єру та закінчується дрібними елементами інтер'єру. Якщо зібрати ці нюанси воєдино, вони будуть транслювати характер закладу, його світогляд і індивідуальність. А адже це запорука впізнаваності і перший крок до любові відвідувачів. Таким чином айдентика закладу харчування переслідує наступні цілі: створення єдиного впізнаваного образу; легке сприйняття відвідувачами; формування правильного асоціативного ряду; створення певного іміджу. Тож вкрай важливо створити продуману, унікальну і деталізовану айдентичку, наповнену індивідуальним змістом.

Література

1. Кузнецова І. О., Буравська А. Р. Класифікація логотипів. *Вісник ХДАДМ* : зб. наук. праць. Харків : ХДАДМ, 2010. Вип. 6. С. 23-26.
2. Пашаєва А., Чемерис Г. Становлення практики розробки дизайн системи для візуальної ідентифікації. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. С. 358-360. URL: <http://knukim.edu.ua/naukova-robota/naukovi-konferentsiyi/>
3. Чемерис Г. Ю. UX/UI дизайн : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дизайн» освітньо-професійної програми «Графічний дизайн». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 290 с.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ РЕДИЗАЙНУ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСУ

Останнім часом діяльність комерційних підприємств у мережі ускладнилася стрімким зростанням кількості конкурентів, і щоб залишатися на вершині необхідно регулярно проводити редизайн інтернет-ресурсу з представленням організації. Причин зробити редизайн інтернет-ресурсу може бути кілька – неактуальне оформлення, розширення переліку послуг, що надаються, або поступове зниження конверсії. Згодом будь-який, навіть розроблений професійними дизайнерами та програмістами ресурс застаріває з точки зору сучасних тенденцій у дизайну або зміни позиції компанії. Редизайн ресурсу дозволяє компаніям виходити на новий рівень відповідно до споживчих очікувань. Редизайн Інтернет-ресурсу передбачає зміну графічного оформлення та функціональних можливостей (навігація, нові модулі та ін.). Зміна функціональної складової передбачає додавання нових розділів, модулів та сервісів. Торговий майданчик стає зручнішим для користувачів – конверсія зростає. Оригінальне оформлення у поєднанні із зручністю користування залучить нових користувачів, а значить і збільшить дохід. Оновлення зовнішнього оформлення сторінок або окремих елементів підкреслить імідж компанії та забезпечить високу конкурентоспроможність [3, с. 30].

Редизайн Інтернет-ресурсу повинен відбуватись у декілька етапів. Першим етапом є аналіз та виявлення проблеми за допомогою аудиту та детального вивчення вихідного дизайну ресурсу. Для цього необхідно вивчити всі ключові сторінки Інтернет-ресурсу на пошук помилок у юзабіліті, а також існування можливих бар'єрів, які блокують користувацький досвід або створюють когнітивне навантаження. На наступному етапі необхідно здійснити аналіз конкурентів. Згадуючи закон Якоба Нільсена, розуміємо, що величезна частина часу користувачів віддається відвідуванню інших сайтів. У зв'язку з цим аналіз конкурентів є обов'язковим і вкрай важливим етапом, особливо при побудові будь-якої стратегії юзабіліті ресурсу [2, с. 183-192]. Після аналізу сайтів конкурентів було необхідно виявити ряд елементів, які мають властивість повторюватися. Для аналізу використовувалися найбільш відвідувані ресурси у спільному ринку послуг, які мають високий трафік.

З першим відвідуванням ресурсу користувач не має інструкцій, тому діє на підсвідомому рівні, здійснюючи взаємодію на інтуїтивному рівні, тому чим швидше розбирається користувач у роботі ресурсу, тим краще для конверсії. Зважаючи на це, будь-який ресурс повинен мати максимально звичний та очікуваний інтерфейс. Це фундаментальний принцип у роботі

всіх Інтернет-ресурсів [1].

Після завершення маркетингового дослідження необхідно виявити критичні помилки юзабіліті, що заважали коректно працювати з ресурсом та виправити їх на етапі прототипування. Розробляючи прототипи варто використати досвід конкурентів та поведінкові показники користувачів [2, с. 176].

Здійснюючи редизайн Інтернет-ресурсу важливо враховувати всі нюанси, особливо зручність користувачів, цей критерій завжди має бути на першому місці. Відвідувачі можуть заходити на сайт як з комп'ютерів, так і зі смартфонів, планшетів і цей факт потрібно враховувати при розробці. Також одним з основних завдань є розробка максимально зручного інтерфейсу для відвідувачів, які є постійними та вже встигли звикнути до старого дизайну.

Література

1. Кобильнік К. О. Вплив розвитку інформаційних технологій на життєвий цикл електронного ресурсу. *Технологія і техніка друкарства*. 2013. №. 1 (39). С. 141-149.
2. Чемерис Г. Ю. UX/UI дизайн : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дизайн» освітньо-професійної програми «Графічний дизайн». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 290 с.
3. Malhotra Y. Business process redesign: an overview. *IEEE Engineering Management Review*. 1998. Т. 26. С. 27-31.

Кривошеєва Ольга

аспірантка фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: д-р пед.наук, проф. Локарева Г. В.

АКТОРСЬКИЙ ІГРОВИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТІВ МІЖНАРОДНИХ ШКІЛ

Війна в Україні змусила студентів сценічного мистецтва, на невизначений час, покинути навчання у державних театральних вищих навчальних закладах та продовжити навчання за кордоном. У даній ситуації опинилися студенти (різних курсів) та викладачі Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського. Опинившись за кордоном студенти продовжують своє навчання в Україні в онлайн режимі. Водночас, за принципами академічної мобільності студенти паралельно проходять підготовку у Академії драматичного мистецтва ім. Ернст Буша з фахових навчальних дисциплін разом зі студентами з Німеччини.

Різниця менталітетів, мовний бар'єр, особливості театального навчання та різниця між педагогічними та професійними підходами викладання зумовили виникненню стресового стану у студентів. Постійне перебування у стані напруги, хвилювання та невизначеності не дають змогу студентам створювати необхідне для роботи творче самопочуття та

продовжувати навчання у творчому психофізичному режимі, у якому звикли працювати.

Для прискорення професійної інтеграції педагогами було прийнято рішення впровадження ігрового акторського тренінгу у кожне заняття з акторської майстерності. Одна година ігрового тренінгу на початку заняття слугувала каталізатором, який зближував студентів різних країн та допомагав налагодити комунікативні навички, створити творчу атмосферу у колективі.

Для сучасного етапу розвитку вищої театральної школи характерна різноманітність методичних засобів навчання актора, у тому числі й застосування імпровізації. Гра стала тим педагогічним засобом, який дозволив викладачам курсу за максимально короткий час створити потрібну творчу атмосферу у колективі, у якій студенти зможуть проявити свій творчий потенціал та відчувати себе вільно, «розкритися» до імпровізації без страху помилитися. Студентам було запропоновано ігрові вправи на імпровізацію, тому що саме імпровізація тренує одне з найважливіших умінь актора до взаємодії та партнерства. Акторська професія передбачає здатність до творчої свободи на сцені, вміння до імпровізаційної взаємодії з партнером, включення у запропоновані обставини ролі, до гнучкості сприйняття та швидкості реакції.

Викладачка та художній керівник україно-німецького навчального курсу Іріс Бохм з Академії драматичних мистецтв ім. Ернст Буша у роботі над курсовою виставою також використовує ігровий підхід та імпровізацію. «Застольний період» роботи над п'єсою Юри Зойфера «Кінець світу» був максимально короткий. Іріс Бохм практично зразу перейшла до групових імпровізацій на тему вистави. Педагог підкреслила, що для актора найважливішим є якнайшвидше почати діяти на сцені: чим довше «застольний період», тим складніше актору переходити до репетицій на сцені, втрачається ігрова енергія та запал.

Ігровий підхід до навчання актора є сьогодні одним з найпопулярніших у Європі. Наукова робота Impro: Improvisation and the Theatre («Імпро: Імпрорізація та театр») Кейта Джонстона стала однією із затребуваних у театральній спільноті. Автор книги наголошує на тому, що актор повинен повернутися у дитинство і знову почати грати [1, с. 2].

Отже, впровадження ігрового тренінгу сприяє інтеграції студентів різних (міжнародних) театральних шкіл. У грі та імпрорізації відбувається розвиток здатності до співробітництва та співтворчості; відбувається реалізація потенційних сил та творчих здібностей студентів. Ігровий тренінг неможливий без творчого порозуміння партнерів та вимагає особливої тісної групової взаємодії, чуйності та уважності до партнера.

Література

1. Keith Jonstone. Impro Improvisation and the Theatre. London: Bloomsbury Academic, 2019. 201 p.
2. Хютер Г. Спасити гру. URL: <https://proautism.info/spasite-igru-gerald-hyuter/> (дата звернення: 17.04.2022).

НОСІЇ СУЧАСНОЇ АЙДЕНТИКИ

У наш час будь-який хороший дизайнер-професіонал, працюючи над фірмовим стилем, намагається створити якомога більше носіїв фірмового стилю, при цьому пропрацювати кожен його дрібницю, наділити сенсом кожен створену річ тобто він працює над тією ж айдендикой [2].

Кількість носіїв айдентики залежить від її виду [1]:

- традиційна айдендика (традиційний набір елементів айдентики: чіткий логотип, проста палітра кольорів, характерний шрифт; ефективна під час оформлення передбачуваного обмеженого числа каналів; споживач з легкістю ідентифікує бренд на всіх носіях; зручна для стандартизованого оформлення мережеских представництв: магазинів, офісів, франшизи);

- динамічна айдендика (дуже варіативна та змінюється в залежності від ситуації, що дозволяє поширити свій бренд на багато засобів комунікації, проте зберегти візуальні складові бренду. Не обов'язковим є повний набір елементів айдентики, можна обійтися мінімальним набором елементів, що будуть впізнаваними для споживача. Такий вид айдентики підходить для компаній у яких швидко розширюється асортимент, існує розгалужена архітектура бренду, або передбачається велика кількість носіїв фірмового стилю).

Носіями айдентики можуть бути:

- офісна поліграфія: візитки, самокопіюючі бланки, блокноти, бланки, папки, конверти;
- рекламна й інформаційна поліграфічна продукція: листівки, буклети, афіші, флаєри, каталоги, стікери/наклейки, поліграфічна продукція для виставок, пресс-вол, друковані банери, рол-апи;
- веб-елементи (сайти, лендінги, мобільні додатки, дизайн соціальних мереж, веб-банери, віртуальні виставки, фотоальбоми і портфоліо);
- книжкова, журнальна, газетна продукція (як друковані, так і електронні видання), каталоги тощо;
- календарі: настільні, кишенькові, настінні, корпоративні, квартальні;
- POS-продукція: шелфтокери, диспенсери, мобайли, тротуарна графіка, промо стійки, стелажі, таблички, воблери, панелі-кронштейни, штендери, світлові знаки, дисплеї, муляжі, шоу-карди, лефлет-холдери, хенгери тощо;
- сувенірна продукція (футболки, кепки, інший брендований одяг, брелоки, ручки, олівці, прапори, святкові сувеніри, значки, нашивки);
- захищена продукція: дипломи, посвідчення, поштові марки.
- етикетки, упаковки, пакувальні матеріали, тара;

- шпалери, фото-шпалери, декоративний пакувальний або подарунковий папі, відбитки з перекладними зображеннями;
- анімаційна графіка, відео, GIF-анімація;
- імерсивні середовища (графіка, оточення чи інтерфейс доповненої, віртуальної реальності, 3Д-простір).

Вибір носіїв сучасної айдентики повинен бути заснований на детальному аналізі об'єкта розробки, враховувати запит замовника, стиль візуальної комунікації, тон голосу бренду, особливості загальної візуальної концепції, маркетингові майданчики демонстрації дизайнерських рішень, технологічні можливості типографій, пристроїв виведення графічної інформації тощо.

Література

1. Марченко А. А., Ємельова А. П. Візуальні засоби дизайну в системі корпоративної ідентифікації. *Міжнародний науковий журнал Науковий огляд*. 2021. С. 81-89.
2. Продан І. Тотожність понять «айдентика» та «фірмовий стиль» у графічному дизайні. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 2019. № 48. С. 30-33.

Лабінська Вероніка

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Виноградова А.С.

ЕТАПИ РОЗРОБКИ ДИЗАЙНУ НАСТІЛЬНИХ ІГОР

Настільні ігри знайомі кожному з дитинства, вони є одним з найпоширеніших продуктів у сфері розваг. Наразі індустрія настільних ігор має багато різновидів ігор. Багато хто вважає, що головна задача настільних ігор – весело провести час з друзями, але якщо подивитися з іншої сторони, то ігри – це потужний маркетинговий хід, який допоможе залучити людей у компанію чи стимулювати певні педагогічні завдання. Вони формують комунікативні навички, розкривають творчий потенціал і полегшують запам'ятовування інформації як для дитячого мозку, так і для дорослого. Сучасні психологи часто використовують настільні ігри у своїй практиці. В даний час гейміфікацію в освіті розглядають як один зі світових трендів найближчого майбутнього. Більшість сучасних настільних ігор дозволяє виявити стереотипи прийняття рішень, способи взаємодії людини зі світом [2].

Розробка настільних ігор складається з декількох етапів, що залежать не тільки від дизайнерів, а й від інших спеціалістів у світі ігор. Наприклад, технічні автори пишуть правила та створюють світи для ігор.

Перший етап – це вибір механіки, жанру (стратегії, кооперативні, колекційні карткові ігри і т.д.) та складності (ігроки просто кидають кубики

та ходять по закладеному маршруту або ж більш стратегічні й дійові).

Другий етап – це дизайнерські дослідження, які розкривають ідею та формують концепцію гри. Формування концепції створюється завдяки активним процесам – аналіз проблем та вже створених робіт іншими дизайнерами, «брейншторм», ескізування, створення альтернативних варіантів дизайну та інше. Також не слід забувати про дослідження цільової аудиторії, дизайнер повинен провести опитування чи спостереження за людьми для яких створюється продукт.

Графічні дизайнері звикли мислити візуальними образами, тому як тільки вони почують завдання, одразу ж беруть олівці та починають робити ескізи. Як наслідок, такий тип роботи може привести до продукту з неякісним дизайном, який не знайде прихильників серед аудиторії. Для успішного результату не слід квапитись й одразу починати створювати продукт. Наявність послідовних й аналітичних етапів допоможуть створити візуально гарний та функціональний дизайн [1].

Найважливіша інформація, яку повинен зазначити дизайнер – це цільова аудиторія. Стиль настільної гри залежить від віку гравців – кольорова палітра, стилістичні елементи, кегль шрифту та дизайн персонажів. Наприклад, для дітей найкращим вибором буде застосування яскравих кольорів, використання великого кеглю шрифтів, адже діти легше втрачають концентрацію, ніж дорослі, і тому їм складно помічати маленькі деталі чи зосереджувати свою увагу на тексті. Також привертанню дитячої уваги сприятиме застосування дитячих ілюстрацій, героїв мультфільмів та інше.

Аналітичне дослідження [3] – це фундамент, перші сходинки до якісного й робочого дизайну. Щоб конкурувати з іншими товарами на ринку продажів, слід розібрати створений дизайн продукту. Дизайнер повинен зрозуміти, як працюють та взаємодіють елементи, виявити недоліки та переваги дизайну різних компаній. Переконайтесь, що Ви чітко зрозуміли завдання, мету, настрій та цільову аудиторію продукту.

Третій етап – це розробка дизайну за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення. Залежно від типу графіки дизайнер обирає графічний редактор. Наприклад, при наявності векторних елементів працюють в Adobe Illustrator, Inkscape, CorelDRAW та інші, із растровими компонентами – в Adobe Photoshop чи GIMP. Під час створення реального дизайну для продукту зазвичай більшість кроків обговорюються із іншими членами команди – менеджери, психологи, маркетологи та інші. Вони допоможуть зазначити мету, цільову аудиторію продукту, але останній етап дизайнер повинен самостійно продемонструвати свої навички та розробити якісний продукт.

Отже, проектування настільних ігор – це трудомісткий процес, який складається з декількох етапів та досліджень. Сфери із якими стикається дизайнер багатоманітні, тому аналітичні дослідження та пошуки ідеї є невід’ємними частинами у проектуванні продукту.

Література

1. Леонард Н., Емброуз Г. Основи. Графічний дизайн 02: Дизайнерське дослідження / пер.: М. Мельник, В. Пугач. Київ: ArtHuss, 2019. 192 с.
2. Тарасенко А.А., Макоїд С.Р. Методика розробки дизайну розвиваючих натсільних ігор для дітей. *Молодий вчений*. 2018. №11. С. 266-271.
3. Dashinsky A. Solving Product Design Exercises: Questions & Answers. New York: Independently published, 2018. 170 p.

Маскимова Вікторія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: PhD, доц. Чемерис Г. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ІНТЕРФЕЙСУ ДЛЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ

Інтернет-магазин є найбільш поширений способом реалізації товарів та послуг в мережі Інтернет. По своїй суті інтернет-магазин, це спеціалізований сайт, програмний продукт, що використовує специфічні системи обліку. Метою діяльності інтернет-магазину є моментальна реалізація товарів та послуг клієнту за допомогою каналів мережі Інтернет. Грамотно спроектований інтерфейс користувача вкрай важливий для успішної роботи системи інтернет-магазину, тому важливим етапом процесу проектування інтерфейсу є аналіз діяльності користувачів, адже розробники мають враховувати користувацький досвід для проектування кращого юзабіліті.

Здійснимо огляд основних етапів проектування інтерфейсу [1]. На першому здійснюється передпроектна аналітика та уточнюється технічне завдання або бриф, визначають цілі розробки. Перш, ніж взятися до розробки, необхідно проаналізувати тему, вивчити сайти потенційних конкурентів. В подальшому це допоможе у створенні власної концепції. На цьому етапі насамперед важливо зануритися в предметну область проєкту, щоб говорити із замовником однією мовою та краще розуміти специфіку для індивідуального підходу з укладанням переліку важливих аспектів. У формулюванні технічного завдання, розробник спільно із замовником має визначитись з концепцією розробки ресурсу, ключовими віхами та стилістикою дизайну, визначити тип ресурсу, його функціонал сайту (пошук, каталог, стрічка новин і т. д.), чітко сформулювати та описати структуру сайту (які сторінки мають бути на сайті) та структуру сторінок (які блоки повинні бути на сторінках і в якому вигляді). У магазинів, які планують власне представлення у мережі Інтернет зазвичай є паперові каталоги, які консультанти показують відвідувачам в офлайн, виходячи з категоризації який можливо здійснити розподіл і навігації мережевого ресурсу. Будувати структуру інтернет-магазину, виходячи зі звички співробітників – неправильний підхід, тому що потрібно виходити із зручності користувачів. Проаналізувавши асортимент, поточний шлях користувача з використанням фільтрів, сайти конкурентів, можливо вибудувати найбільш зручну

архітектуру майбутнього ресурсу [3; 4].

На наступному етапі здійснюється розробка вайрфреймів майбутнього ресурсу для погодження з замовником та розробка макету дизайну сайту за затвердженими вайрфреймами [3, с. 76-96]. Під час створення вайрфреймів варто дотримуватись визначеної у технічному завданні архітектури без генерації ідей дизайну. Вайрфрейми надаються замовнику у вигляді ескізів з текстовими поясненнями. Після узгодження у відповідності до узгоджених вайрфреймів здійснюється розробка попереднього макета дизайну головної сторінки. Після узгодження дизайну головної сторінки та виправлень зауважень замовника за їх наявності здійснюється доопрацювання макету до завершеного вигляду. Надалі у відповідності до погодженого дизайну здійснюється розробка внутрішніх сторінок за аналогічним алгоритмом.

На завершення цього етапу варто здійснити мобільну адаптацію розробленого ресурсу [1; 3, с. 240-251].

Фінальним етапом розробки інтернет-магазину є його тестування, яке здійснюється розробник спільно з замовником та опрацьовуються наприклад сценарії А/В тестування з подальшими корективами дизайну [3, с. 220-234].

Література

1. Етапи створення (розробки) web-сайту. Процес створення сайтів. URL: <https://itstatti.in.ua/stvorenniya-sajtiv/115-etapi-stvorenniya-rozrobki-web-sajtu-protses-stvorenniya-sajtiv.html>
2. Чемерис Г. Ю. UX/UI дизайн : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дизайн» освітньо-професійної програми «Графічний дизайн». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 290 с.
3. Чемерис Г. Ю. Застосування принципів композиції у проектуванні користувацького інтерфейсу веб-сайтів. *Інформаційні технології в освіті та науці : Збірник наукових праць*. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. Випуск 11. С. 323-326.
4. Чемерис Г. Ю. Важливість емпатії та рефлексії у процесі проектування користувацького інтерфейсу. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2019. Ч.2. С. 180-182.

Мільдзіхова Наталія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: ст. викл. Потапенко М. В.

КНИЖКОВА ІЛЮСТРАЦІЯ ЯК ВИД МИСТЕЦТВА

Ілюстрація – невід’ємна частина книги як феномена. Досить часто ми запам’ятовуємо твори саме завдяки картинкам на сторінках. Під час читання утворюються конкретні образи героїв, обставин, місцевостей описаних у

книжці – зображення дозволяють порівняти своє бачення із баченням художника. Таким чином, світ із яким ми знайомимося стає яскравішим та більш розширеним [1].

Візуальне супроводження допомагає зануритися у розповідь, привертає увагу більш ніж простий текст. Розповідати історії малюнками почали набагато раніше ніж з'явилася писемність. Гутенберг ілюстрував перші друковані книги малюнками, які переносилися на папір дерев'яними дошками. З розвитком гравюри та літографії копіювання зображень стало ще простіше і набуло масового характеру. Взагалі, книги прикрашалися ілюстраціями і до винайдення друкарського верстата, тоді це було справжнім мистецтвом, оскільки кожен малюнок у кожному екземплярі створювався вручну [2]. Сьогодні цифрові технології дозволяють поширити інформацію в будь-якій кількості, тому ілюстровані книги перестали бути розкішшю і доступні всім.

Деякі ілюстрації стали відомими як самостійні об'єкти художньої творчості: малюнки Джона Теніела до «Аліси» Керролла, ілюстрації Васнецова до народних казок тощо. Якщо подивитися на те, які замальовки робив Толкін для «Хоббіта» та «Володаря кілець», то відразу стане зрозуміло, де черпали натхнення творці екранізацій. Багато авторів ілюстрували свої твори, і це чудово, тому що ми можемо краще зрозуміти їх задум, як саме вони уявляли світи, які описували, та героїв, які їх населяють [3, с. 98-100].

Для втілення творчого задуму малюнку в ілюстраторів є безліч різних інструментів. Для реалізації ідей існують різні види, стилі та техніки ілюстрування. До основних видів ілюстрацій належать: фронтиспис – розміщується на лівій сторінці у розвороті з титульним листом книги, відображає основну ідею твору або є портретом автора. Заставка – розташовується на початку глави чи книги, зазвичай зображує місце дії цієї частини твору. Полосна – займає всю сторінку, часто використовується у дитячих книжках. Розгортка – розміщується на розвороті (двох сторінках) книги, використовується для освітлення найбільш центральних подій сюжету. Кінцівка – завершує окрему частину, розділ книги чи твір загалом. Буквиця – барвисті перші букви тексту на сторінці; нерідко буває стилізованою під епоху чи жанр книги [2].

За стилістикою ілюстрації містять такі варіанти: для дитячих книг, мистецьких творів, для науково-популярної та технічної літератури, карикатури та комікси. Усі вони розрізняються за емоційною змістовністю, яскравістю, точністю.

Ілюстрації можуть бути також виконані в різних техніках та за допомогою різних матеріалів. Матеріал та спосіб виконання впливає на настрій та сприйняття. Яскраві кольорові картини створюють живі образи, які підходять для казок та пригодницьких історій. Гравюра робить образ готичним. Екзюпері малював аквареллю, пером та олівцем, що надає його роботам наївність, доброту, «легкість» та «прозорість». Сьогодні до

традиційних мальовничих, графічних та гравюрних ілюстрацій приєдналися комп'ютерні. Вони дозволяють створювати вражаючі візуальні ефекти декількома рухами, а результат виходить такий, якого складно досягти традиційними способами.

Отже, ілюстрація була та залишається важливим елементом поліпшення сприйняття тексту читачем. Малюнки викликають захоплення, прикрашають книги письменників, поетів.

Література

1. Гнатюк М. В. Традиції ілюстрування дитячої літератури в Україні. *Карпатські бібліотечно-краєзнавчі студії* : збірник праць Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ : НБ ПНУС, 2015. Вип. 1. С. 123-135.
2. Книжкова ілюстрація URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Книжкова_ілюстрація (дата звернення 22.03.2022)
3. Русаков С. С. Популярна культура рубежу ХХ-ХХІ століття: сучасні філософські дослідження. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: серія №7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія* : зб. наукових праць. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. 2012. Вип. 28 (41). С. 96-103.

Міщенко Анастасія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Виноградова А. С.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ І СТРУКТУРА ГАЙДЛАЙНУ

У більшості випадків айдентика ґрунтується на наборі певних графічних форм і принципів побудови в межах компанії, об'єднаних однією ідеєю. Ці принципи детально прописуються в гайдлайнах. Для передачі основного повідомлення використовується найширше коло засобів: візуальний образ, слогани, дії, продукти, упаковка, реклама й ін. Основне завдання айдентики – виділити продукт серед собі подібних і створити впізнаваний образ в очах споживачів. Айдентика формує ту частину бренду, яка усвідомлено інтерпретується людиною завдяки потоку сигналів, отриманих від всіх складових самого бренду. Це перше враження, яке при правильному використанні й відображає суть бренду.

Всі елементи візуальної ідентифікації бренду оформлюються або у брендбук, або у гайдлайн, або логобук. Проаналізуємо що спільного і чим відрізняються ці поняття.

Брендбук (буквально «книга бренду») – це документ, який описує усі сторони бренду: філософію, мету, місію, маркетингову стратегію, правила візуальної комунікації. Він складається з маркетингової частини (платформи бренду) та гайдлайну (посібники із застосування фірмового стилю). Брендбук

рівнозначно потрібний як для підрядників компанії (маркетологів, рекламних агентств, дизайн-студій), так і для співробітників усіх рівнів: він допомагає побудувати єдиний образ компанії для клієнтів.

Гайдбук або гайдлайн – це керівництво, яке описує всі візуальні атрибути бренду та принципи поводження з ними. Виділяють саме два терміни: гайдлайн – розділ, що входить до складу брендбука, гайдбук – самостійний документ, але обидва несуть однакову інформацію. Зміст гайдбуків у залежності від об'єкта проектування та загальної концепції може відрізнятися, але в цілому він складається з логотипу та його версій, шрифтів, фірмової колірної гами, патернів і підтримуючої графіки, способів оформлення різних носіїв бренду.

Поняття логобук говорить саме за себе – це «книга про логотип». Вона містить вичерпну інформацію про кольори, розміри та пропорції елементів логотипу, дозволені та неприпустимі варіанти використання. Хоча документ і найменший із трьох – це база фірмового стилю компанії. Крім того, логобук є першою частиною гайдлайну, але може існувати без нього.

Гайдлайн (guideline) – це керівництво, яке описує основні принципи грамотного застосування візуальних ідентифікаторів бренду на різних носіях в різних комунікаціях. Цей документ дозволяє контролювати використання бренду, регламентувати розміри логотипу, фірмові кольори, шрифти й інші елементи, що створюють фірмовий стиль [1]. Гайдлайн є паспортом стандартів з ужитку візуальної ідентифікації.

Гайдлайн значно полегшує роботу графічних дизайнерів, які будуть у подальшому працювати з побудовою візуальної комунікації бренду, маркетингового відділу, рекламних агентств, типографій. Гайдлайн надає змогу уніфікувати всі частини системи візуальної ідентифікації та забезпечує привабливість і правильне відтворення кожного з елементів фірмового стилю на різних носіях. Він складається з таких частин: різновиди побудови логотипу, кольорова, чорно-біла та монохромна версія, характеристика незмінних частин бренду (шрифти, кольори та з'єднання кольорів, фірмовий блок) з принципами їх масштабування та використовування на різних носіях, норми поєднання слоганів та взаємопоєднання їх з логотипом.

ЗМІСТ		5. Stationary та інші носії:		2. Логотип:		Логотип існує у трьох версіях. Поняття (і, відповідно) словесно інтерпретується у всіх офіційних документах. Скорочена версія логотипу може використовуватися на інших носіях, наприклад, бренд-конт. Версія з ілюстрацією МЗС слід використовувати лише в офіційних документах для уряду міністерства, наприклад, в місцях фото профілю в соцмережах.	
1. Концепт.	3	→ 5.1 Візитки	30	→ 2.4 Українська версія			
2. Логотип:		→ 5.2 Бланк МЗС	33				
→ 2.1 Побудова знака	9	→ 5.3 Особистий бланк міністра	36				
→ 2.2 Шрифти	10	→ 5.4 Бланк почесної грамоти	38				
→ 2.3 Вибір кольорів	13	→ 5.5 Бланк подяки	39				
→ 2.4 Українська версія	15	→ 5.6 Конверти	41				
→ 2.5 Англійська версія	16	→ 5.7 Папка	45				
→ 2.6 Чорно-білий варіант	17	→ 5.8 Рекламний павук	47				
3. Закордонні дипломатичні установи:		→ 5.9 Бренд-вол	51				
→ 3.1 В три рядки	21	→ 5.10 Значок	53				
→ 3.2 В два рядки	23	6. Комунікати:					
4. Основа фірмової графіки:		→ 6.1 Facebook	58				
→ 4.1 Фактури	27	→ 6.2 Аватарки	65				
		→ 6.3 Оформлення постів	71				
		7. Рекомендації:					
		→ 7.1 Заборонено	80				
		→ 7.2 Вибір паперу	81				

Рис. 1. Зміст гайдлайну МЗС України [2]

Враховуючи аналіз українських та зарубіжних аналогів, можна дійти висновку, що якісний гайдлайн містить відомості про використання логотипу: розмір, колір, монохромний та інвертований варіант знаку, модульну сітку, аспекти розміщення, охоронну зону фірмового блоку, неприпустиме застосування і трансформацію логотипу, ідеї фонових зображень, дозволені формати; детальний опис колірних ідей у різних варіаціях та їх коди і назви (RGB, CMYK, HEX, Pantone); специфікацію шрифтів та їх розміри; стилеутворюючу графіку; носії візуального стилю; рекомендації щодо застосування запропонованої системи візуальної ідентифікації.

Особливостями проектування гайдлайну є врахування специфіки об'єкту дизайну, тісний контакт із замовником, погодження структури документу з основними задачами, які вирішуються за рахунок створеної візуальної ідентифікації, інноваційність, зрозумілість, відсутність непрозорих, нечітких рекомендацій, наочність, ергономічність, інклюзивність, високий рівень загальної дизайн-культури.

Література

1. Кулінка Ю. С., Романко Л. П. Основи айдентики : матеріали та методичні рекомендації до спецкурсу. Кривий Ріг : ДВНЗ «КДПУ», 2017. 95 с.
2. МЗС України. Посібник з ужитку візуальної ідентифікації. URL: <https://www.behance.net/gallery/46701979/gajdlajn-mzs>

Носова Ксенія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Сілогаєва В.В.

БАЗОВІ ПРИНЦИПИ МИСТЕЦТВА ПОСТЕРІВ

Сьогоднішній плакат – це візуально-комунікативний засіб, здатний «оперативно реагувати на злободенні явища, які потребують активного своєчасного втручання» [3, с. 49]. Природу ж тиражного плаката в значенні «сучасний рекламний плакат» більше передає термін «постер». Постер як інструмент передачі візуальної інформації у модерному візуально-інформаційному просторі залишається ефективним засобом.

Особливої уваги заслуговує історія розвитку мистецтва плакату, тому що плакатні повідомлення існують ще з Середньовіччя. Навіть у I столітті нашої ери була намальована на стінах передвиборча пропаганда. Попередниками сучасних рекламних білбордів є надруковані (за допомогою гравюри на дереві) в 1556 році памфлети, або плакат про виступ канатохідців, який був виготовлений в Німеччині в 1758 році. Неймовірні можливості для обробки повідомлень з'явилися після винаходу Йоганнесом Гутенбергом в 1439 році друкарського мистецтва. Нову технологію для поширювання своїх заяв активно використовували держава, церква, торговці тощо [5].

Наступним кроком у розвитку мистецтва постерів, служить широке використання плакатів для театру після Великої французької революції. Розвиток театру, що вийшов за рамки палаців, сприяв розвитку мистецтва плакатів. Плакати привертали увагу та створювали зрозумілі для широкого загалу образи. Важливими стають лаконічні художні рішення з використанням яскравих кольорів та з акцентуванням уваги на співвідношенні фігури до фону.

Слід зазначити також, що надалі «розвиток поліграфії сприяв появі більшого діапазону виразних засобів, таких як колір, різноманітний набірний шрифт, розмір відбитка, якість друку, що підвищують ефективність графічної комунікації в плакаті. Паралельно з розвитком технології створення оригінал-макету формувалася і розвивалася мова плакату» [1, с. 259].

Серед факторів, які сприяли розвитку мистецтва постерів не лише технічна революція. На їх розвиток мали вплив всі сфери суспільного життя та політичні революції.

Дизайнерський постер – це не лише друкований продукт великого формату, що містить зображення та невеликі фрагменти тексту, він має свою тематику, використовує плакатну мову та активно використовується як настінний елемент декору (або навіть як фотошпалери на всю стіну), може бути предметом серйозного колекціонування [2, с. 108].

Для графічних дизайнерів найбільшою цінністю є людська увага, вона досягається різними шляхами. Але базові принципи та основи при розробках постерів залишаються незмінними, такі як композиція – гармонія при поєднанні частин та побудові простору постера. Композиція у постерах працює на цілісність, врівноваженість, підпорядкованість та поєднує декілька важливих аспектів: психологічний та конструктивний. Вона може бути: симетричною, або асиметричною; динамічною, або статичною; замкнутою, або фрагментарною; ритмічною, або метричною; символічною, або абстрактною.

Зазначимо, що кожний тип просторової організації постерів характеризується такими ознаками:

- композиційними принципами – ритмом, масштабністю, симетрією тощо;
- просторовими співвідношеннями – об'ємність, плоскість, глибино-просторовість;
- контекстним сприйняттям – ідея, зміст, смисл.

Виходячи з того, що погану композицію не можна виправити лише покращенням окремих об'єктів, потрібно приділяти значну увагу її обмірковуванню та логічному використанню простору у постері.

Прийоми для акцентування уваги: рух; будь-яке зіткнення; динамічний рух – катастрофа, що насувається; криві/будь-які лінії, що ведуть у центр композиції; чергування мас, ведучих у центр композиції; вогонь/мотив вогню; вибух; вказівник; мотив крила/мотив спіралі; мотив мішені/мотив променів/мотив павутиння [4].

Розкриттю замислу та контексту постера сприяють композиційні засоби та способи виразності: образотворчі (сукупність графічних, живописних засобів); формоутворюючі (об'єм, символічність, натуральність, абстрактність тощо); просторові (ракурси, точка зору тощо).

Спираючись на базові принципи мистецтва постерів продовжує свій розвиток та пошук нових форм. Всупереч економічним, політичним кризам тематика постерів розширюється, автори активно реалізують творчі концепції та здобутки.

Література

1. Коваль Н. С. Еволюція форми плаката як засобу графічної комунікації. *Технічна естетика, дизайн та мистецтвознавство Industrial Aesthetics, Design & Art History*. Харків : Вісник КНУТД, 2014. №3. С. 255-260. URL : <https://www.knutd.edu.ua/publications/pdf/Visnyk/2014-3/37.pdf>
2. Сілогаєва В. Доцільність ілюстрації у постерах. *Дизайн – синергія мистецтва та науки*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 10-11 листопада 2021 р.). Київ: НАКККиМ, 2021. С. 108-111. URL : https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/Instytut_dyzaynu/konferentsiia_Dyzain_zbirnyk.pdf.
3. Шевченко В. Я. Композиція плаката: навч. посібник. Харків : Колорит, 2004. 123 с.
4. Loomis A. *Creative illustration*. London : Titan Books, 2012. 300 p.
5. Wobmann K. Die Geschichte des Plakates – vom Mittelalter bis heute. URL : <https://poster-auctioneer.com/en/geschichte>

Осадча Карина

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Виноградова А. С.

КОМПОЗИЦІЯ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

Із розвитком цифрових носіїв з кожним роком текстовий символ дедалі більше втрачає свої провідні позиції, поступаючись місцем зоровому образу. Люди все менше хочуть читати й більше розглядати картинки. Із активного самостійного процесу сприйняття перетворюється на відгук на стимуляцію. Світогляд людини стає більш візуальним і комунікативним, інтерактивним. Зоровий образ водночас інформує, розважає і взаємодіє з людиною.

Візуальна комунікація відбувається шляхом передання інформації за допомогою візуального послання – концепту (сміслового ядра), візуального образу – метафори, візуальних кодів – різних зображень, знаків, кольорів, стилістичних характеристик і т. д. з одного боку, і можливості адресатів (цільових аудиторій) цю інформацію актуалізувати, тобто «прочитати» – з іншого [2].

У процесі проектування елементів графічного дизайну виникають проблеми з правильним композиційним рішенням. Тому доцільним є

здійснення аналітичних досліджень, пов'язаних із взаєморозташуванням елементів, забезпеченням єдності змісту, форми та стилю оформлення територіальної айдентики. Важливим при цьому є врахування аспектів психологічного сприйняття інформації та взаємодії текстових і графічних елементів.

У графічному дизайні, як і у мистецтві чи архітектурі, одну з найважливіших ролей відіграє правильне розташування елементів у макеті, виділення ключових сюжетних ліній і надання гармонії, цілісності, єдності. Композиція надає будь-якому макету ці якості та ознаки правильного дизайну, поєднуючи всі елементи в єдине ціле. Композиція у дизайні, малюнку, в живописі, фотографії – поняття не роздільні, однак способи її досягнення різні.

Композиція друкованої продукції полягає у правильному впорядкуванні на полосі тексту, з логічним поданням інформації та розміщенням ілюстративного матеріалу, тональній і колірній взаємодії елементів, а також здійсненні своєрідної маніпуляції поглядом читача.

Цілями композиції є:

- відображення задуму;
- впорядкованість матеріалів;
- виділення першочергового від другорядного;
- надання естетичної цінності.

Художній задум дизайну можна відтворити формою, змістом і стилем оформлення. Єдність цих трьох складових робить продукцію естетично привабливою та покращує її сприйняття. Для цього всі елементи повинні бути органічно взаємопов'язані, доповнювати одне одного, у іншому випадку порушується цілісність дизайну. Розуміння правильного композиціонування надає грамотності проєкту, а без грамотної композиції матеріали будуть виглядати не систематично й хаотично, як випадкові неупорядковано розміщені елементи.

Акцент на головних елементах здійснюється таким набором інструментів, як колір, масштаб, фокусування контраст і умовний напрямок руху. Масштаб, варіація розміру елементів зображення є простим і ефективним способом для надання першочерговості, акценту. Для головного об'єкта обирають контрастний до загального колір, що привертає увагу, задає акцент на потрібному елементі. При наявності двох або більше елементів – той, що є більшим, сприймається як головний.

Такого ж ефекту можна досягти завдяки контрасту – об'єкти, що розміщені в зоні найбільшого (тонового або колірного) контрасту, домінують, – і методом фокусування. Умовний напрямок руху створюється елементами композиції та неявними лініями, що надають відчуття руху чи скеровують погляд на головний елемент.

Найпростішим варіантом отримання збалансованої композиції є застосування симетрії [1] – дві частини є віддзеркаленням одна одної. При такому проєктуванні макету композиційний центр перебуває на осі

геометричного центру. Симетрична композиція використовується для надання полосі одноманітності, статичності, спокою, проте така композиція може видатися нудною і шаблонною.

При використанні асиметрії необхідно пам'ятати основні правила рівноваги:

- усі елементи повинні бути збалансованими;
- об'єкти рівновіддалені від осі симетрії повинні бути однакового розміру;
- більший за розміром об'єкт розміщують ближче до осі симетрії;
- на однаковій відстані від осі може розміщуватися різна кількість об'єктів, проте їх сумарна «вага» повинна бути однаковою.

Збалансованість за таким самим принципом може досягатися кольором, тональністю, структурою.

Умовний напрямок руху створюється колірними, тональними ефектами, елементами, розміщеними на силових лініях, що скеровують погляд читача (користувача) на необхідний елемент.

Відчуття скерованості погляду можна також надати шляхом використання руху, ритму і повторення. Ритм полягає у повторенні певних елементів, що саме собою створює певний рух. Ритмічності можна досягти повторенням об'єктів, кольору, світла, тіні і т. п. Повторення малого у великому дає зрозумілість загального принципу композиції. За допомогою зацикленості та ритму можна створити необхідну силову лінію.

Сьогоднішній зміст візуальної комунікації сприймається як багатовимірний складний термін, в якому постає питання значущості композиційної структури як цілісної системи, а не сукупності окремо взятих елементів. Дієвість механізмів «переробки» значної кількості образного, змістового та емоційного матеріалу в набір стереотипних уявлень, що активно продукуються і споживаються масовою культурою, забезпечується завдяки схематизації і дотримання умов композиційного представлення інформаційних кодів, дієвість впливу яких є подібною до творів образотворчого мистецтва. Утримання принципів композиційної організації інформації [3] забезпечує єднання ідеї та форм її графічного втілення.

Література

1. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну: підручник. Київ: Кондор, 2006. 492 с.
2. Синєпупова Н. Композиція: Тотальний контроль. Київ : ArtHuss, 2020. 240 с.
3. Bozhko T. Композиція як чинник художньої виразності творів графічного дизайну. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2018. (39). С. 183-191. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.39.2018.153687>

СТАНОВЛЕННЯ ГЕЙМ-ДИЗАЙНУ ЯК СУЧАСНОГО ВИДУ МИСТЕЦТВА

В роки створення перших комп'ютерів одразу з'явилася і піксельна графіка. У кінці 80-х років піксельна графіка була майже єдиною в ігровій індустрії. Вона знову почала привертати увагу геймерів та гейм-дизайнерів ХХІ століття і активно приваблює нових фанатів і сьогодні. Еру «пікслея», яка тривала у відеоіграх від створення перших комп'ютерних забавок до початку 90-х років, можна порівняти з епохою німого або чорно-білого кіно. В обох випадках, як і у використанні піксельної графіки, так і в створенні німих фільмів, простежувалась технічна недосконалість [1, с. 84-85]. Але брак чогось лише стимулює пошук унікальної художньої мови, зростання майстерності у використанні наявних засобів. І саме це дає можливість досягти виразності в рамках даних інструментів. Можна сказати, що перші концепт-арти були піксель-артами. Графічні художники створювали піксельні макети локацій та персонажів. Окрім складності у недосконалості техніки, іншою проблемою було обмеження простору та кольорів. Графічним художникам було необхідно завдяки декільком пікселям і обмеженій палітрі надати персонажам та локаціям індивідуальності та характеру [2, с. 384].

Однією з найпопулярніших ігор свого часу була гра «Super Mario Bros» [6] від компанії «Nintendo», яка виходила на платформі «Famicon». Вона являє собою 2D платформер з рівнями поділеними на сегменти. Гра візуалізована у єдиній простій стилістичній формі і використовує, як і зазначалося, обмежену палітру кольорів, що зумовлено недосконалістю програмного забезпечення і електронних ресурсів, які слугують візуалізації елементів простору.

Наступною віхою розвитку гейм-дизайну був перехід від сукупності рисунка до деталізації та урізноманітнення динамік у 1989 році, що зумовлено виходом гри «Golden axe» [5]. Аналізуючи дизайн цієї гри, можна побачити як далеко еволюціонувало зображення на рівні з першими відеоіграми. Збільшилась кількість пікселів, розширилась гама кольорів, ускладнилась деталізація персонажів та локацій, з'явилась можливість руху у 2.5D. Також характерна поява анімацій: махи руками, ходьба, зміна ракурсу тулуба. «Golden axe» належить до жанру «biet'em up», основними особливостями якого є використання елементів ізометричної перспективи через що оточення виглядає більш об'ємним.

На початку 90-х років ігровий ринок починає стрімко розвиватись та розширюватись, з'являються нові платформи та методи створення зображень у гейм-дизайні. Цей період характеризується появою та розвитком графічних редакторів, які спрощували роботу концепт-дизайнерам [1]. І вже починаючи з 1995-х років на ринку гейм індустрії починається справжній

концептуальний вибух стилів та жанрів відеоігор, який характеризувався еволюцією від пікселя до 3D модулювання. Першим показовим прикладом є відеогра «Half-life» (1998) від студії «Valve» [4]. Другим прикладом можна вважати відеогру «Відьмак» (2007) від польської студії «CD Projekt RED» [3]. Концепт-арти персонажів, локацій та інтерактивних предметів виконані як на папері так і їх подальша реалізація у комп'ютерній графіці з використанням 3D моделювання та опрацювання ігрових сцен дуже деталізовані та мають велику схожість з остаточними дизайнерськими рішеннями, щодо створення персонажів.

Тож у ході аналізу парадигми якісних змін, спричинених технологічними проривами, можливо робити висновки про еволюцію гейм-дизайну, що обумовлено ними. Гейм-дизайн був сформований як жанр художньої та дизайнерської діяльності, що займається дизайном цифрового ігрового середовища в контексті сучасної культури дизайну. Процес створення цифрового ігрового середовища займає міждисциплінарну позицію, знаходиться на стику різних наукових, художніх, творчих та прикладних дисциплін.

Література

1. Михалевич В. В., Братусь І. В. Історичні передумови та перспективи розвитку геймдизайну в Україні. *Гілея: науковий вісник*. 2018. №. 129. С. 84-85.
2. Чемерис Г. Ю., Рекун Н. П. Актуальність використання техніки Pixel Art у сучасному ігровому дизайні. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук* : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Частина 2. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 383-385 URL: http://www.tsatu.edu.ua/shn/wp-content/uploads/sites/59/zbirnyk-materialiv-i-vseukrayinskoyi-naukovo-praktychno-internet-konferenciynaukovi-doslidzhennja-ta-innovaciyi-v-haluzi-suspilno-humanitarnyh-nauk_-chastyna-2.pdf
3. CD Projekt RED. URL: en.cdprojektred.com
4. Half-Life (series). Wikipedia URL: [wikipedia.org/wiki/Half-Life_\(series\)](https://wikipedia.org/wiki/Half-Life_(series))
5. History of: Golden Axe. SEGA-16. URL: sega-16.com/2005/01/history-of-golden-axe/
6. Super Mario Bros. Wikipedia URL : wikipedia.org/wiki/Super_Mario_Bros.

Полевода Валерія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: PhD, доц. Чемерис Г. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СТЕНДІВ ДЛЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ СТРУКТУР

Протягом історії культурного розвитку людство, намагалося покращити своє життя та перетворити його на більш яскраве та зручне. Зокрема, зважаючи на той факт, що середовище – це поняття не тільки

матеріальне, але й комунікативне, що відображає загальні відносини між людьми, їх спілкування та пізнання одне одного, вважаємо що інформація для цивілізованого суспільства є необхідною умовою життя. Тому однією з головних складових середовища і особливо навколишнього простору та інтер'єру закладів освіти.

Стенд – це конструкція довільного розміру, яка обладнана пристосуваннями для зберігання інформаційних листів, фото, брошур, рекламних листівок та інших видів інформації [2, с. 18]. Стенд вже давно зарекомендували себе як ефективний засіб комунікації, оскільки є одним з найбільш ефективних засобом розміщення інформації, презентацій, реклами в межах безпосередньої досяжності людей [4, с. 140]. Стенд з дизайном, який відповідає сучасним тенденціям, є сучасним інформаційним інструментом, що дозволяє значно поліпшити сприйняття інформації.

Інформаційні стенди будь якого напрямку це засіб трансляції конкретної інформації у бік широкої аудиторії, всі нюанси і потреби якої важливо врахувати. Грамотно зроблений і після оформлений стенд це дуже дієвий спосіб контакту з відвідувачем, співробітником, учнями і студентами.

Налічується велике розмаїття моделей стендів: стенди строгої форми, фігурні стенди, з елементами механічної анімації, стенди з підсвічуванням, обладнані прикріпленою книжкою і пластиковими кишеньками, візуальними спецефектами та голограмами тощо.

Можливості використання таких конструкцій, як стенд, варіюють в залежності від функціонального навантаження та від місця, в якому їх розташовано. Стенд має бути не тільки естетичним, але також зручним і змістовим, для того щоб привертати увагу якомога більшої кількості людей [3, с. 20]. Саме тому існують деякі правила для розробки інформаційних стендів

- 1) стенд повинен мати оригінальну форму, яскраві елементи та нестандартну подачу інформації для легкого сприйняття;
- 2) потрібно робити візуальні акценти на тій інформації, яка є найважливішою для того, щоб людина могла зосередити увагу відразу на ній;
- 3) коли з'являється нова інформація, то вона повинна відрізнятися від попередніх оформленням та колірним рішенням, щоб бути помітною;
- 4) інформацію різної тематики не треба розміщувати на одній площині, для цього краще зробити окремі поля;
- 5) оголошення на стендах треба розподіляти за напрямками та давати кожному блоку заголовок [5].

Отже, при розробці інформаційних стендів треба враховувати багато факторів та правил. Стенд завжди повинен бути оригінальним, лаконічним, гармонійно доповнювати середовище та спонукати людей отримати інформацію, розташовану на ньому. Найголовніше – стенд повинен вписуватися в інтер'єр, бути його частиною, цілісною та доречною, і відповідати колористиці приміщення.

Література

1. Артеменко М. П., Чепелюк О. В. Засоби гармонізації навчальних приміщень в аспекті еко-виховання. *Теорія і практика дизайну. Мистецтвознавство*. 2016. Вип. 9. С. 11-19.
2. Гудим О. В. Специфіка стендового оформлення навчальних приміщень. Львів, 2017. 25 с.
3. Калін В. І. Дизайн предметно-просторового середовища школи та його виховне значення. *Вісник ХДАДМ*. Харків, 2010. № 4. С. 20.
4. Обуховська Е. В. Поєднання естетичного та психологічного аспектів при формуванні дизайну інтер'єрів гімназії з урахуванням вимог навчально-виховного процесу. *Вісник ХДАДМ*. Харків, 2009. № 5. С.150-155.
5. Оформление информационных стендов: статья. Минск, 2019. URL: <https://foxystudio.by/articles/oformlenie-informacionnyh-stendov> (дата звернення 29.03.2022).

Пономарьова Вікторія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: ст. викл. Брянцев О. А.

РОЗРОБКА АЙДЕНТИКИ ФІТНЕС СПІЛЬНОТИ «DOMORE»

Фітнес – це не тільки спосіб залишатися у формі та покращувати своє здоров'я, а й спосіб життя для багатьох. Спортивні клуби, фітнес-центри та тренажерні зали пропонують людям масу можливостей для зміцнення здоров'я, продовження молодості та покращення фігури, тому вони повинні справити сильне враження з першого знайомства з ними. Ця тенденція знайшла відображення в дизайні логотипів для спортивних центрів і тренажерних залів, спортивних спільнот та спортивних груп у мережі інтернет.

Спортивний фірмовий знак повинен привертати увагу, заряджати енергією та доносити до споживачів ідею здорового способу життя. Тоді він легко запам'ятовуватиметься і впізнаватиметься. Досягти потрібного ефекту можна за допомогою різних елементів дизайну та цікавих рішень.

В основі логотипу можуть бути людські силуети, накачені і стрункі фігури, зображення спортивного інвентарю і, навіть, тварин з певними ознаками (швидкість, гнучкість, сила тощо). Також часто використовуються абстрактні елементи, що символізують динаміку, розвиток та енергію. В кожному з представлених логотипів присутня своя унікальна ідея (див. рис. 1). Фірмовий знак повністю характеризує бренд та допомагає отримати повноцінну інформацію при візуальному контакті з ним [3].

Рис. 1. Логотипи спортивних спільнот та спортивних брендів

Айдентика – це сукупність візуальних складових компанії, які створені для того, щоб підвищити її впізнаваність, престиж та сформувати образ компанії в очах споживачів. Основи айдентики почали формуватися на початку XX століття, саме тоді, коли з'являлося багато компаній в одній галузі. Їм просто необхідно було якось виділяти себе і запам'ятовуватися споживачеві. Найпростішим і найзрозумілішим підходом стало візуальне оформлення.

Логотип – найважливіший і перший елемент, на якому і тримається вся айдентика бренду. Він повинен бути зрозумілим, таким, що запам'ятовується, мати просту композицію. Не вітається використання занадто великої кількості кольорів та шрифтів. Айдентика компанії також неможлива без атрибутики. Сюди належать візитівки, конверти, бланки, упаковка. Щодо візитівок, вони, як і логотип, мають бути лаконічними, сучасними. Розміщується на них найважливіша інформація про компанію, без зайвого дизайну та деталей. Можливо, саме з нього розпочнеться перше знайомство із фірмою або спільнотою. Також не треба забувати про конверти та упаковку, на них повинен бути, як мінімум, логотип і вони повинні представляти фірмовий стиль компанії.

Створення фірмового стилю – один із етапів формування айдентики. Для початку слід вивчити конкурентів подивитися, що вже було зроблено до вас і спробувати зробити щось інше. Слід звернути увагу на кольори, розміри, форми. Потім йде ознайомлення з цільовою аудиторією. Важливо пам'ятати, створений фірмовий стиль, у майбутньому стане обличчям компанії. І якщо це «обличчя» буде неприйнятним для цільової аудиторії фірми, то ви ризикуєте зіпсувати імідж свого клієнта. Нехай навіть вам і вашому замовнику подобається вигаданий вами варіант, завжди думайте про те, як зреагує на нього публіка [3]. В даному випадку, цільова аудиторія широка (споживачі спортивної продукції). В основному це молоді люди, які ведуть здоровий спосіб життя. Наступний етап – йде створення логотипу, потім – розробка фірмового стилю. На цьому етапі підбираємо фірмові кольори, шрифти та форми, створюємо «чіпляючий» вигляд. Надалі фірмовий стиль використовується на всіх атрибутах, одязі та аксесуарах [1].

Підсумовуючи можна сказати, кожна людина унікальна, має свої риси обличчя, характер, звички. Всі ці якості, що відрізняють людей один від одного, формують нашу індивідуальність. Також і у сфері бізнесу: компанія

повинна мати щось, що її відрізнятиме від інших, вигідно виділяти на тлі конкурентів та запам'ятовуватися. Цією важливою складовою є айдендика.

Література

1. Айдендика: що таке айдендика, брендинг, дизайн бренду. URL: <https://lanet.click/aidentyka-brendu/> (дата звернення: 30.04.2022)
2. Логотипи фітнес-клубів: особливості створення спортивних лого. URL: <https://welovebrands.com.ua/blog/logo-fitness-clubs/> (дата звернення: 30.04.2022)
3. Що таке айдендика. 10 основних правил створення фірмового стилю. URL: <https://say-hi.me/design/graphic-design/chto-takoe-ajdentika.html> (дата звернення: 30.04.2022)

Ступак Віолетта

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Продан І.В.

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ЕФЕКТИВНА ПЛАТФОРМА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ЦИФРОВОГО СУПРОВОДУ

З появою комп'ютерів широким масам став доступний обмін інформацією через всесвітню мережу Інтернет. Сформувані візуальну ідентифікацію, поліпшити впізнаваність бренду, як цінного нематеріального активу, налагодити взаємодію з потрібною аудиторією та підвищити залученість аудиторії можна шляхом присутності в соціальних мережах. Соціальні медіа, форуми, блоги, портали новин – це найшвидший спосіб поширити будь-яку інформацію у великих масштабах.

Сьогодні соціальні медіа є одним із найефективніших інструментів для просування товарів та послуг, завдяки яким можна швидко сформувати візуальну ідентифікацію будь-якого бренду, оперативно ділитися новинами з клієнтами та знаходити нову аудиторію. Основними перевагами використання соціальних медіа для цифрового супроводу бренду можна визначити широке охоплення аудиторії, швидкість розповсюдження інформації, безпосередня взаємодія з аудиторією, простота, отримання зворотного зв'язку та низька вартість інтернет-інструментів, які використовуються для брендингових заходів [2].

Соціальні медіа вражають своїм різноманіттям та методами просування бренду на ринку, надають усі можливості для підвищення впізнаваності, створення інформаційних приводів, нагадування аудиторії про торгову марку, товари та послуги.

У науковій та науково-практичній літературі бренд сприймається, як комплекс уявлень, асоціацій, емоцій, ціннісних показників про продукти або послуги у свідомості споживача [3]. Бренд є абстрактною назвою. Фізичними складовими (носіями) бренду є айдендика, або весь комплекс елементів

фірмового стилю: назва бренду (слово, словосполучення), логотип із принципами його побудови, слоган, палітра фірмових кольорів, що підтримує стиль, оригінальна графіка, концепція та композиційні особливості, маски тощо [1]. Важливою частиною поняття бренду є емоції, асоціації та враження, що виникають у споживача.

Візуальна ідентичність не тотожна фірмовому стилю або айдентичі. Візуальна ідентичність – це основна ідея, що формує емоційні зв'язки, репутація та очікування, які складаються в громадській думці щодо організації, продукту чи послуги. Можливості різних соціальних медіа для впровадження системи візуальної ідентифікації сильно відрізняються залежно від типу та виду медіа, а також від соціальних образів, що використовуються [1].

У соціальних мереж є безліч переваг перед іншими механізмами онлайн-маркетингу, прикладами яких є пошукова оптимізація, контекстна та банерна реклама. Основні переваги цифрового супроводу у соціальних медіа є «сарафанне радіо», нерекламний формат та інтерактивна взаємодія з аудиторією.

Основним інструментом у конкурентній боротьбі стає візуальна ідентичність та формування концепції позиціонування організації у медіапросторі, яка має бути валідною та надійною у впливі на психологію мас, свідомість та психіку людей, та відповідати інтересам держави та громадянського суспільства

Література

1. Михайлова Т. Айдентика як поняття комплексної системно–концептуальної моделі ідентифікації в архітектоніці дизайну. *Мистецтвознавчі записки*. 2021. №. 39. С. 22-26.
2. Пашаєва А., Чемерис Г. Становлення практики розробки дизайн системи для візуальної ідентифікації. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. С. 358-360. URL: <http://knukim.edu.ua/naukova-robota/naukovi-konferentsiyi/>
3. Продан І. Тотожність понять «айдентика» та «фірмовий стиль» у графічному дизайні. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Переяслав-Хмельницький, 2019. № 48. С. 30-33.

ВІЗУАЛЬНО-ГРАФІЧНА КОМУНІКАЦІЯ БРЕНДУ

Термін «комунікація» має багато визначень. Часто його розуміють досить широко: зв'язок, спілкування, процес передачі та сприйняття інформації, засіб зв'язку, контакт, повідомлення і т.п. Полісемія відбиває складність і неоднозначність поняття. Важливою особливістю комунікації є зворотний зв'язок, інакше вона стає односпрямованою і перетворюється на трансляцію. Візуальна комунікація є однією з форм спілкування, разом із промовою та писемністю. Широкий спектр таких проявів візуальної комунікації, як сигналіка, хроматичні системи, візуально-вербальні системи та ін. вимагають різних підходів до вивчення [4].

Бренд є складним соціально-культурним утворенням, розкриття сутності якого неможливе в результаті одиничного акта комунікації. Таке визначення виявляє два важливі аспекти: а) бренд має бути унікальним; б) образ бренду – результат множини комунікативних актів (континууму).

Наступною групою компонентів є ідентичність. Етимологія слова походить від пізньолатинського *identicus* «однаковий, тотожний». В. Домнін [4], аналізуючи поняття ідентичності бренду, виявляє безліч різних трактувань: ідентифікація бренду; ідентифікатори бренду; індивідуальність бренду; особистість торгової марки; відмінні риси та ін. Він робить висновок, що більшість з них не дозволяють визначити складність і багатогранність даного терміну. Узагальнюючи, автор дає своє визначення: «ідентичність – це система характерних рис». Слово «особливості» має на увазі відмінні риси та виділення із загального ряду, тобто виконує функцію диференціації. Слово «характерні» транслює значення «яскраво виражені, своєрідні, властиві, специфічні», чим забезпечує функцію ідентифікації. Поняття «система» виражає взаємозв'язок компонентів ідентичності бренду, що призводить до появи нової якості». Ключовим висновком В. Домніна є визначення ідентичності як уявлення змісту бренду в смислових і графічних ідентифікаторів. Такі графічні ідентифікатори називатимемо стилеутворюючими інваріантами. Саме тут проявляється важлива функція графічного дизайну – візуалізація змісту.

Знакові ідентифікаційні характеристики притаманні поодиноким (не системним) графічним рішенням ще з давніх часів, лягли згодом в основу візуальних стилів. Ця особливість переходу знаку у візуальний стиль (семіотичного знаку в знакову систему) дозволяє пов'язати графічну концепцію знаку з його системною семіотичною інтерпретацією.

У цьому плані головною метою сучасного брендингу є ідентифікація. У контексті дослідження під ідентифікацією будемо розуміти звернення знаків та знакових систем бренду (змістових та візуальних атрибутів) з попереднім досвідом споживача для виявлення брендівих товарів та послуг серед

аналогічних. Це досягається за рахунок унікальності закладених смислів, що виявляються в ідентифікаторах. Проте простого набору стилеутворюючих інваріантів недостатньо, необхідно, щоб вони були представлені у вигляді єдиної системи візуального стилю бренду.

Ідентифікація бренду відбувається шляхом зіставлення візуальних атрибутів товарів та послуг зі стилеутворюючими інваріантами бренду. Це можна зробити шляхом передачі візуальних повідомлень із включенням до них стилеутворюючих інваріантів, тобто здійснити комунікацію. Головна мета комунікації – взаємне вивчення, збагачення знань одне про одного – формування загального знакового середовища візуального стилю.

Поняття комунікації має безліч значень: з'єднання, контакт, повідомлення, інформація, спілкування та ін. Комунікація – це процес кодування думки відправника у повідомлення та передача його засобами зв'язку. Одержувач здійснює зворотний процес, декодуючи його в зрозумілі для його знаки та знакові системи. Комунікація пройшла ряд етапів розвитку: тактильно-кінестетичну (у приматів), усно-вербальну (у первісних народів), письмово-вербальну (на зорі цивілізації), друкарсько-вербальну (після винаходу книги). Зараз вона трансформувалася в багатоканальну (масову), після індустріальної та технологічної революції в результаті винаходу телеграфу, телефону, радіо, телебачення, інтернету [2].

«Естетичні категорії» візуальної ідентифікації територіального бренду розкриваються через:

- візуальність – це зовнішня оболонка дизайн-об'єкта, що визначає якість зорового впливу образу на суб'єкта, що сприймає (реципієнта);
- семіотичність - знакові особливості окремих компонентів, дизайн-об'єкта в цілому, образу, що формується;
- комунікативність – це процес формування художньо-проектного образу (цілісної форми сприйняття) дизайн-об'єкта у свідомості реципієнта.

Візуальна атмосфера – сукупність об'єктів, зображень, імпульсів і тонів, які створюють візуальний простір і момент. Щоб зрозуміти якусь сцену, місце чи певний момент у часі, не потрібно зосереджуватись на впливі якогось окремого об'єкта чи зображення. Треба звертати увагу на те, як об'єкти реагують одне на одного, на пробуджені історії та спогади, на ігри емоційних відтінків і те, як ними маніпулювати. Візуальна атмосфера заповнює весь простір, її можна не помічати або сприймати як належне, вона може затьмарювати, дезорієнтувати, пригнічувати або надихати, спонукати до дії, визивати відчуття приналежності, гордості, патріотизму [1].

Візуальність – описує не тільки біологічну функцію бачення, а й процес аналізу ширшого соціального і культурного контексту, а також конструкції зору та їхній вплив. Око подає дані, які треба відсортувати, це сортування є самою суттю візуальності. Нещодавно дослідник візуальної культури Ніколас Мірзоев [3] переосмислив візуальність та її вплив як концептуальну модель, яку можна заперечувати або змінювати по-новому для своїх цілей.

Естетика – філософська категорія, якою зазвичай описують логіку та

мову наших уподобань щодо певних об'єктів, стилів і зображень. А. Бойлен [1] вважає естетику явищем персональним і культурним, а не вродженим, природним чи «реальним».

Фахівцем у галузі візуально-графічних комунікацій є графічний дизайнер. Головне його завдання – візуалізувати, зробити зрозуміліше інформацію, яка є складною для сприйняття у разі представлення її в будь-якій іншій комунікативній формі. Інакше кажучи, він трансформує вихідний сенс (ідею, інформацію, застереження та ін.) у візуальний текст. Найбільш складним та системним об'єктом графічного дизайну є візуально-графічна комунікація бренду, що потребує подальшого вивчення і досліджень.

Література

1. Бойлен А. Візуальна культура. Київ : ArtHuss, 2021. 208 с.
2. Домнин В. Н. Идентичность бренда – ключевые понятия бренд-менеджмента. *Бренд-менеджмент*. Симферополь, 2009. № 5. С. 266-282.
3. Mirzoeff N. The Right to Look: A Counterhistory of Visuality. Durham: Duke University Press, 2011. 408 p.
4. Umberto Eco. La struttura assente. introduzione alla ricerca semiologica. Bompiani, 1968. 431 p.

Тимофієва Олександра

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: ст. викл. Брянцев О. А.

ПРОЄКТУВАННЯ ОБ'ЄМНОЇ КНИГИ «ЩАСТЯ ОЧИМА ЛЕО БОРМАНСА»

З розвитком культури та цивілізації виникали нові технічні можливості та медіа форми. В результаті цих змін зростали вимоги до технологій ринкової поведінки традиційних друкованих видань, з'являлися нові сучасні рішення та форми книг.

Це не оминуло і форму поп-ап книги, які виконують розвивальну функцію, як традиційні книги та розважальну, як книги-іграшки. Людина з ролі читача стає активним учасником книжної історії. Розмиваються межі між читанням, спогляданням на ілюстрації, фантазуванням та творчістю завдяки спливаючим конструкціям, що виринають з середини книг.

Найдавнішими відомими прикладами інтерактивних паперових механізмів є роботи Рамона Луллі (бл. 1235-1316) з Майорки, каталонського містика і поета. Його роботи містять волвелі або обертові диски, якими він ілюстрував свій складний філософський пошук істини.

Volvelles використовувалися з часів Луллі до вісімнадцятого століття для рукописів і друкованих книг. Інші типи рухомих речей, зокрема механізми «розворотні» або «підйомні», використовувалися ще в XIV столітті. Вони були особливо корисні в книгах з анатомії, де окремі листки,

які мали різну частину тіла, можна було з'єднати разом у верхній частині та прикріпити до сторінки.

Рухомі книги не створювалися для юнацької аудиторії до початку ХІХ ст. Насправді, дитячі книжки не видавалися у великих масштабах до другої половини вісімнадцятого століття, коли видавець Джон Ньюбері почав продавати книги спеціально для дітей. Незабаром після цього інноваційні видавці почали експериментувати з креативними та інтерактивними засобами досягнення успіху на ринку для неповнолітніх.

Першим успішним продуктом, отриманим у результаті цих нових спроб, була «Арлекінада», розроблена лондонським друкарем і книготорговцем Робертом Сейєром. Близько 1765 року Сейєр розробив книгу в стилі «підніміть клапан».

Під час Першої світової війни поп-ап книги перестали друкувати через великі витрати, що йдуть на їх виробництво. Головні центри друку та виробництва книг та іграшок, на той час, перебували в Німеччині [3].

Після Другої світової війни чеський художник-конструктор Войцех Кубашта підняв мистецтво поп-ап на новий щабель. Архітектор з освіти, Кубашта, ілюструючи дитячі книжки, вигадував і робив найскладніші об'ємні конструкції. Тривимірні книги чеського ілюстратора мали мільйонні тиражі та були перекладені понад 40 мовами світу.

У 1960-1990-х роках стався справжній розквіт поп-ап видавництва. Публікувалося безліч дитячих об'ємних книг, а 1993 року було навіть створено «Movable book society» (Товариство рухомих книг) для обміну інформацією серед книговидавців, художників та колекціонерів. Навіть з'явилася професія інженер-дизайнер об'ємних книжкових зображень.

Нині діапазон поп-ап книжок дуже широкий. Розробки сучасних інженерів паперових конструкцій вражають складністю та реалістичністю дизайну, досконалістю у відтворенні деталей та винахідливістю нових ракурсів «книжкових інсталяцій» [2].

Сучасними «королями» поп-ап книг є Роберт Сабуда, Метью Райнхард, Бенжамен Лакомб, Брюс Фостер, Рай Маршал, Петер Дамен, Девід Картер, Колетт Фу та інші інженери-дизайнери об'ємних зображень [1].

Розробка об'ємної книги – це складний процес який складається з багатьох етапів роботи. Проект об'ємної книги «Щастя очима Лео Борманса» базується на книзі «Книга про щастя» однойменного автора. Головне завдання, створити об'ємну книгу із збереженням думки, яку хотів донести автор читачеві.

На першому етапі – завжди пошук ідеї, дослід та вивчення особливостей книги оригіналу та напряму проєктування книг-іграшок в цілому. Пошук графічних форм, ескізів того, що можна створити за допомогою паперу. Далі відбувається опрацювання поп-ап форм, щоб створити фізичний первинний макет.

Після того, як первинний макет розроблено, його розбирають на форми. Форми скануються і завантажуються у графічний редактор для

фіксації ліній згинів та вирубки. Готові матриці форм друкуються і передаються для ілюстрування. Спираючись на лінії форми, створюються зображення. Коли всі деталі розроблені, збирається вторинний макет. На цьому етапі аналізується як рухаються та працюють усі елементи.

Побачивши, як функціонує макет, виконуються пошук та виправлення конфліктів механіки, змінюються лінії форми, коригується ілюстрація, перевіряється легкість складання.

Остаточний макет опрацьовуються у графічному редакторі. Для опрацювання макету, деталі вирізають та збирають кольорові роздруківки в остаточний кольоровий робочий макет.

Отже, можна зробити висновок, що створення поп-ап книги – це складний, багатоетапний процес. Треба прослідкувати, щоб кожен розворот був унікальним та відрізнявся за композицією від попереднього і у той же час зберегти цілісність книги.

Література

1. Корольчук М. Дитячі книги у форматі поп-ап: особливості та секрети створення URL: <https://learning.ua/blog/>
2. Chemerys, H., Briantsev, O., Briantseva, H., Vynogradova, A. Combined Capabilities of AR Technology and POP-UP Constructions for Designing Books for Children. *Yearbook of Moving Image Studies «Augmented Images: Trilogy of Synthetic Realities II»*. Marburg: Buechner Verlag. 2021. P. 182-206/
3. Haining P. Movable Books Illustrated History: Pages & Pictures of Folding, Revolving, Dissolving, Mechanical, Scenic, Panoramic, Dimensional, Changing, Pop-Up and other Novelty Books from the Collection of David and Briar Philips. New English Library, London, 1979. 142 p.

Тищенко Карина

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Сілогаєва В.В.

ОСОБЛИВІ ВИМОГИ ДО КНИЖКОВОЇ ІЛЮСТРАЦІЇ

Ілюстрація у сучасному світі не перестає відігравати важливу роль та бути потужною формою візуальної комунікації. Візуальну мову ілюстрацій можливо розширювати враховуючи тренди та потреби, але основи та базові принципи створення книжкових ілюстрацій повинні бути першочерговими.

Метою даного дослідження є розкриття особливостей книжкової ілюстрації та висвітлення основних вимог до неї.

Перед початком роботи над ілюстраціями, до будь-якого літературного твору, потрібно не лише прочитати та вивчити літературний твір, потрібно знати нюанси того часу, що зображено у матеріалі, для створення образного настрою та відповідного характеру ілюстрації. «Ілюстрація – це водночас соціальний означник і соціальна сила» [1, с. 7]. При виборі моменту для

ілюстрації, потрібно вміти виділити цінне, основне у оповіді для трактування центральних образотворчих образів та сцен.

Першою фазою зорового втілення образу є робота над композицією. Адже, ілюстрація повинна дивувати, стимулювати цікавість, зачаровувати рівнем виконання, графікою та незвичним рішенням організації листа, тобто вдалою композицією. Розташування фігур, ритм їх руху, кольорове рішення, характер силуету – все це задає тон не лише ілюстрації, а й самому вигляду всієї книги.

Для ілюстрацій існують п'ять типів зображень відносно масштабу:

- панорама, краєвид – об'єкти максимально віддалені, зображуються дрібними;
- загальний план – сюжет значно крупніший, об'єкт приблизно у 10 метрах від ілюстратора;
- крупний загальний план – так званий «американський» кадр, наприклад, зображення персонажу не в повний зріст, а до середини стегна;
- середній план, найчастіше використовується для зображень у приміщеннях, антураж обрізан, а зображення персонажу до живота;
- крупний план – це зображення голови, обличчя або частини обличчя персонажу.

Сприйняття ілюстрації залежить від його композиції. Композиція (від лат. «compositio») означає складання, поєднання різних частин у єдине ціле відповідно до будь-якої ідеї. Важливим є смисловий центр композиції – це головний елемент, що зазвичай відразу впадає у вічі, саме йому служать всі інші, другорядні, елементи, відтіняючи, виділяючи або спрямовуючи погляд при розгляді ілюстрації. Існують три основних формальних ознаки композиції: цілісність; підпорядкованість другорядного головному, тобто наявність домінанти; врівноваженість. Для ілюстрацій з симетричною композицією усі її частини врівноважені, тоді як асиметрична композиція в ілюстрації може бути врівноваженою та неврівноваженою. Стійке положення елементів композиції – це рівновага. Врівноважуються частини за масою та за тоном. Наприклад, багато маленьких за розміром плям можна врівноважити однією великою. Кількісне співвідношення тональних та кольірних контрастів лівої та правої частин композиції має бути рівним. Для встановлення рівноваги у композиції ілюстрації важливі напрямки, форма, тон, місце розташування елементів ілюстрації.

Для пошуку композиції та розташування сюжету на листі потрібно виконувати ескізування та прийом міні-начерків.

«Техніки виконання ілюстрацій різні. Більш цінуються ілюстрації, що нарисовані власноруч, хоч у ручній графіці, хоч за допомогою графічних редакторів, планшетів. Не зважаючи на трудомісткість при виконанні, вони привертають більшу увагу, завдяки різноманіттю форм та кількістю засобів вираження: від графіки (рисунок олівцем, пером, лінером тощо) до живопису (пастелі, акварелі, масляного тощо)» [2, с. 109].

Характеризує ілюстрацію не лише техніка виконання та використані

інструменти, а й ілюстраторська манера самого виконавця ілюстрації, його світогляд. Особистий погляд ілюстратора має вплив на ідею та зміст, на композицію та дизайн в цілому. Свій стиль для ілюстратора дуже важливий, він зароджується ще у дитинстві. Унікальний почерк потрібен для ідентифікації робіт, його потрібно прийняти та розвивати. Рисунок – це не фотографія, важливо передати відчуття, враження, ідею [3].

Отже, сьогодні книжкова ілюстрація – це не лише розповідь у картинках, вона виконує ряд важливих функцій: звертається до читаючої аудиторії; має естетичні властивості; відображає характер твору; допомагає мати впізнаваність для визнання аудиторії; виділяє книгу із багатьох конкурентів; є соціальною силою та означником часу. Надзвичайно важливим залишається розуміння та виконання головних, базових вимог під час створення книжкових ілюстрацій.

Література

1. Бразелл Д., Девіс Д. Як зрозуміти ілюстрацію. Київ : ArtHuss, 2019. 176 с.
2. Сілогаєва В. Доцільність ілюстрації у постерах. *Дизайн – синергія мистецтва та науки*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 10-11 листопада 2021 р.). Київ: НАКККиМ, 2021. С.108-110. URL : https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/Instytut_dyzaynu/konferentsiia_Dyzain_zbirnyk.pdf.
3. Scheinberg F. Go Dare with the Sketchbook: The Urban Sketcher's Travel Companion. Verlag Hermann Schmidt GmbH & Co. KG, 2009. 162 p.

Токарева Анна

студентка 4 курсу факультету соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Виноградова А. С.

СКЛАДОВІ ЕФЕКТИВНОЇ ВІЗУАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Німецький дизайнер Дітер Рамс [2] виділяє десять принципів дизайну, що визначають підхід до «хорошого дизайну». Адаптуємо ці рекомендації щодо розробки практичних рекомендацій для створення ефективної візуальної ідентифікації.

1. «Гарний дизайн – інноваційний. Можливості для інновацій не вичерпано. Стрімкий розвиток технологій надає все нові можливості для сучасного інноваційного дизайну. Він розвивається завжди у тандемі з технологіями і не може бути самоціллю». Дітер Рамс вважає, що хороший дизайн не може бути похідним, він повинен підштовхнути наше розуміння об'єкта вперед. Рекомендацією для айдентик може бути відмова від шаблонів і дизайнерських кліше, наділення графічних образів сенсом, донесення цінностей громади через колірні, композиційні, шрифтові рішення.

2. «Гарний дизайн – зручний у використанні. Продукт купують для того, щоб користуватися ним. Але він не повинен бути лише функціональним. Важливо, щоб продукт також мав психологічний та естетичний критерій». Візуальні рішення ідентифікації повинні транслювати функціональність, спиратися на актуальні маркетингові, соціологічні та психологічні дослідження.

3. «Гарний дизайн – естетичний. Естетика – невід’ємна частина дизайн-продукту. Продукт використовується кожен день, впливає на людей, їх особистість та добробут. Тільки добре виконані продукти можуть бути гарними». Естетика як філософська категорія, є явищем персональним і культурним [1], тож при розробці айдентики громад потрібно враховувати аналіз ширшого соціального і культурного контексту візуальності [3].

4. «Гарний дизайн робить продукт зрозумілим для споживача. Дизайн пояснює структуру об’єкту. Своєю чергою, продукт повинен був простим і інтуїтивно зрозумілим у використанні». Носії айдентики бренду повинні спрощувати комунікацію, бути зрозумілими більшості споживачів, враховуючи максимально диверсифіковану цільову аудиторію за віком, родом занять, освітою тощо.

5. «Гарний дизайн – ненав’язливий. Продукт – це інструмент. Важливо пам’ятати, що він не є декоративним об’єктом чи об’єктом мистецтва. Тому його дизайн може бути нейтральним і стриманим». Тож, носії айдентики повинні природно вбудовуватись у середовище, бути доречним, не шокуючим і не дратівливим.

6. «Гарний дизайн – чесний. Ніщо не зробить продукт дизайну більш інноваційним, сильним та цінним, якщо він не є таким. Не потрібно маніпулювати споживачами і використовувати обіцянки, які не можна стримати».

7. «Гарний дизайн – актуальний. У гонитві за трендами «модний» дизайн швидко застаріває. Особливо у сучасному суспільстві, де модні тенденції змінюються дуже часто».

8. «Гарний дизайн – продуманий до кожної деталі. Ніщо не повинно бути випадковим або залишеним на випадок. Турбота, точність та акуратність у проектуванні дизайну показує повагу до споживача». Композиційна виваженість елементів дизайну, увага до деталей в оформленні тексту та ілюстрацій, підборі поліграфічних матеріалів або технологічних рішень стане запорукою ефективної системи візуальної ідентифікації.

9. «Гарний дизайн – екологічний. Дизайн робить важливий внесок у захист навколишнього середовища. Він повинен сприяти збереженню природних ресурсів та зводити до мінімуму фізичне та візуальне забруднення протягом усього життєвого циклу продукту». Перелік носіїв бренду, а також їх візуальне рішення треба проектувати з урахуванням міжнародних екологічних стандартів, залучати до проектних груп відповідних фахівців.

10. «Гарний дизайн – це якнайменше дизайну. Менше, але краще. Концентруйтеся на основних аспектах і завданнях продукту і не «обтяжуйте»

його безліччю додаткових дрібних функцій». Мінімалістичний дизайн – це лаконічний стиль, що характеризується простотою і точністю. Основні елементи (кольори та шрифти) необхідно використовувати з акцентом на простоту та з надзвичайно обмеженими палітрами, які найчастіше можуть включати лише одну або декілька варіацій кольору/шрифту. Деталі та вільний простір – головні чинники, що формують естетику мінімалістичного та ефективного дизайну.

Отже, для виконання своїх функцій ефективна візуальна ідентифікація бренду повинна виконувати такі основні вимоги:

- сприяти ідентифікації бренду;
- відрізнитися від фірмових елементів конкурентів;
- передавати зміст або асоціації, відповідні ідентичності бренду;
- бути виразною, простою, легко запам'ятовуватися;
- бути добре розпізнаваною;
- враховувати сучасні тенденції дизайну і візуальних комунікацій.

Література

1. Бойлен А. Візуальна культура. Київ : ArtHuss, 2021. 208 с.
2. Рамс Д. 10 блискучих принципів гарного дизайну. URL: <https://designtalk.club/10-pryntsypiv-garnogo-dyzajnu-vid-ditera-ramsa-chastyna-1>
3. Mirzoeff N. The Right to Look: A Counterhistory of Visuality. Durham: Duke University Press, 2011. 408 p.

Хортицька Світлана

студентка 5 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: доц. Гресик І. С.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ АЙДЕНТИКИ РЕСТОРАНУ «FLEUR»

У сучасному світі айдентика є невід'ємними атрибутами будь-якого бренду, що функціонує у будь-якій із сфер життя суспільства. Особливо це стосується сфери комерційної, тому що в умовах конкурентного ринку однієї тільки якості товарів чи послуг недостатньо для того, щоб залучити потрібну аудиторію споживачів та утримати її [2, с. 359].

Справедливо це чи ні, але ми й справді часто судимо про книги з обкладинок. Ось чому цінність товару або послуги, що сприймається, зазвичай вища, ніж цінність справжня. Логотип, що постійно трапляється на очі, вселяє довіру, а довіра спонукає клієнтів купувати знову і знову. Це все одно, що пов'язати обличчя з ім'ям – логотипи допомагають людям пам'ятати випадки, коли вони вже мали справу з компаніями.

Логотип та елементи айдентики покликані не тільки візуально ідентифікувати бренд і зробити його відмінним від численних конкурентів на ринку, а й створити певний візуальний імідж бренду, донести до потенційних споживачів інформацію про сутність товарів чи послуг, запропонованих

брендом, їх особливості та характеристики, їх відмінності від конкуруючих пропозицій та унікальні переваги, пропоновані бренди, і навіть про цінову категорію пропозиції.

Серед численних маркетингових завдань, які ставляться перед логотипом та айдентикою, можна виділити три основні функції, що покладаються на айдентика будь-якого бренду: іміджеву функцію, функцію ідентифікації та функцію диференціації [1, с. 22-26]:

- Іміджева функція. Формування та постійна підтримка добре впізнаваного, привабливого та оригінального візуального образу бренду, покликані сприяти підвищенню його престижу та репутації. Позитивне сприйняття бренду цільовою аудиторією переноситься попри всі запропоновані їм товари та послуги. Багато людей впевнені в тому, що якість товарів з відомим товарним знаком, набагато вища за якість безіменних виробів і, відповідно, готові заплатити за них більше.

- Функція ідентифікації. Айдентика є основним засобом ідентифікації товарів та реклами, вказуючи на їх зв'язок та їх загальне походження.

- Функція диференціації. Виділення пропозицій бренду з маси аналогічних пропозицій. Айдентика виступає певним «інформаційним носієм» та допомагає споживачеві орієнтуватися в потоці товарів та реклами, полегшує процес вибору.

Коли цільова аудиторія знайома з айдентикою бренду, вона з більшою ймовірністю буде звертати увагу на знайомий логотип, поєднання кольорів, шрифти, виділить конкретне рекламне повідомлення із загального рекламного шуму, що з кожним днем стає все більш інтенсивним. Крім того, значення стилю полягає в тому, що він дозволяє бренду з найменшими витратами виходити на ринок з новими пропозиціями, або навіть розширювати область своєї присутності на інші ринки, підвищує ефективність реклами і покращує її запам'ятовування.

Таким чином, розробка логотипу та айдентики для нового бренду має спиратися на уявлення про цільову аудиторію, на залучення якої розраховує новий на своєму ринку бренд.

Айдентика повинна відображати потребу, яку покликаний задовольнити та відповідати очікуванням потенційних споживачів товарів чи послуг, які пропонує новий бренд [3, с. 30-33].

Необхідно також враховувати конкурентне середовище, яке представляє аналогічні ресторани, що існують на момент появи нового бренду. Айдентика ресторану повинна і відрізняти його від конкуруючих товарів та послуг, і водночас асоціювати з відповідним ринком, що особливо важливо на початкових етапах впровадження, коли споживач ще нічого не знає про новий бренд.

Окрім айдентики безпосередніх конкурентів при розробці необхідно також спиратися на аналогічні бренди, що існують на світових ринках, і їх візуальні характеристики. Загальні тенденції розвитку дизайну в даному напрямку можуть допомогти не тільки зрозуміти, яким ринок бачать

споживачі в даний момент, але і як він виглядатиме в найближчі кілька років, що дозволить врахувати у розробці можливі шляхи розвитку айдентики бренду у міру завоювання ринку та придбання лояльного аудиторії та можливого розширення асортименту товарів та послуг.

Зокрема варто зазначити, що розробка айдентики для нового ресторану може бути ускладнена важкими конкурентними умовами, що склалися на існуючому ринку, а саме наявністю великої кількості безпосередніх конкурентів та необхідністю одночасно і позиціонуватися від них, та створити асоціацію бренду з відповідною категорією товарів та послуг.

Література

1. Михайлова Т. Айдентика як поняття комплексної системно–концептуальної моделі ідентифікації в архітектоніці дизайну. *Мистецтвознавчі записки*. 2021. №. 39. С. 22-26.
2. Пашаєва А., Чемерис Г. Становлення практики розробки дизайн системи для візуальної ідентифікації. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. С. 358-360. URL: <http://knukim.edu.ua/naukova-robota/naukovi-konferentsiyi/>
3. Продан І. Тотожність понять «айдентика» та «фірмовий стиль» у графічному дизайні. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Переяслав-Хмельницький, 2019. № 48. С. 30-33.

Швед Діана

студентка 4 курсу факультету соціальної педагогіки та психології

Наук. кер.: ст. викл. Виноградова А. С.

ВПЛИВ КОЛЬОРУ НА ФОРМУВАННЯ АЙДЕНТИКИ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

Колір є потужним засобом ідентифікації і тому може використовуватися в якості істотного компонента (стилеутворюючих констант) як в побудові власне знаку або логотипу, так і в створенні системи фірмового чи корпоративного стилю.

Колористика – галузь кольорознавства, що вивчає закони та методи гармонійного сполучення кольорів, а також вплив кольору на формування айдентики у графічному дизайні компаній в умовах інформаційного суспільства.

Колорит при формуванні айдентики у графічному дизайні – це загальний характер сполучення кольорів, система співвідношення кольорових відтінків й тонів у витворах айдентики графічного дизайну. Кольорознавство – галузь знань, що охоплює систематизовану сукупність

даних фізики, фізіології, психології та естетики, що відносяться до питань сприйняття дії, вимірювання та систематизації кольору.

Для оформлення словесного і графічного товарного знаку вибираються певні кольори, які в поєднанні з першими елементами і створюють певний образ. Розробляючи фірмові кольори, необхідно враховувати можливості друкарень при друку: газети, наприклад, передають тільки основні кольори, або використовувати два варіанти: кольоровий (зі складною гамою кольорів) і чорно-білий. Фірмовий колір також є найважливішим елементом фірмового стилю. Колір робить елементи фірмового стилю більш привабливими, краще запам'ятовуються, дозволяє зробити сильний емоційний вплив [1].

Кольорова дизайн-графіка привертає більше уваги, ніж монохромна. Колір, з одного боку, впливає на споживача безпосередньо, привертаючи увагу, формуючи необхідні емоції. З іншого боку, він бере участь в композиції реклами, реалізуючи принципи її гармонізації. Завдяки кольору визначаються домінанта, супідрядність, рівновага у композиції.

За деякими типами продукції і послуг конкретні кольори закріпилися досить міцно. При цьому можна назвати стійкі асоціації всієї діяльності, пов'язаної з морем і водою, з блакитним кольором; авіації – зі сріблястим; рослинництва і продуктів його переробки – із зеленим і т. п. Фірмовий колір може також мати правовий захист у разі відповідної реєстрації товарного знаку в цьому кольорі [2]. Однак необхідно врахувати, що якщо товарний знак в колірному виконанні, то тільки в цьому кольорі він буде захищений.

Оцінка сприйняття кольору залежить від наступних факторів: доречності, естетики, значення. Згідно з дослідженнями Д. Штраусом і Х. Каупінненом кольору повинні бути доречні з точки зору емоційного і семантичного значення. У той же час естетично привабливий колір може вплинути на вибір бренду, залучити більше уваги і підвищити лояльність, а значення кольору виправдовує значимість його використання з точки зору суспільства і практичності [3, с. 238-309].

Вплив кольору на формування айдентики у графічному дизайні компаній – поява на кольорове відчуття особливої реакції:

- 1) психологічної – емоції, відчуття, культурна символіка;
- 2) психофізіологічної – зміна душевного стану, концентрація або розсіювання уваги, поліпшення або погіршення умов бачення і розрізнення окремих елементів середовища або об'єкту, підвищення або зниження стомлюваності;
- 3) фізіологічної – зміни перебігу фізіологічних процесів - дихання, пульсу стану нервової і мускульної систем;

Колориметрія – сукупність способів математичного опису кольору і методів його вимірювання. В результаті впливу кольору на формування айдентики у графічному дизайні отримують координати кольору і координати кольоровості, що сприяє удосконаленню кольорових характеристик, кольорового клімату, що забезпечує всю сукупність кольорового сприйняття та відповідним чином впливає на

психофізіологічний стан людини.

Знання законів впливу кольору особливо важливо для графічного дизайнера, що проєктує середовище оточення людини. Сприйняття кольору – психологічна і культурна оцінка кольорових відчуттів, що залежить від ступеня, спрямованості і характеру освітленості, кольорового сусідства, часу сприйняття, культурних традицій, що впливають на перевагу кольору, емоційну реакцію на нього.

Література

1. Легенький Ю. Г. Дизайн: навч. посібник. Київ: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2012. 703 с.
2. Коваленко О. В. Реклама: навч. посібник. Київ : Вид. дім «Персонал», 2010. 98 с.
3. Kauppinen-Raisanen H. Exploring consumers' product-specific color meanings. *Marker Re-search*, 2010. С. 238-309.

Шевчик Наталія

студентка 4 курсу фак-ту соціальної педагогіки та психології
Наук. кер.: ст. викл. Потапенко М. В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ АЙДЕНТИКИ ДЛЯ ДИТЯЧОГО РОЗВАЖАЛЬНО-ХРИСТИЯНСЬКОГО КЛУБУ

У дитячих розважально-християнських клубах дитина має можливість опановувати навички спілкування зі своїми однолітками, вивчати християнську етику, а також звикає до дисципліни.

Програма навчання даних клубів намагається зачіпати всі сторони дитячого розвитку. Заняття різноманітні та динамічні: малювання, співи, аплікація, танці, біблійні історії проходять у дуже цікавому для дітей способі.

Кожен директор дитячого клубу хоче привернути до себе увагу нових відвідувачів завдяки яскравому образу. І в цьому їм може допомогти розробка айдентики, яка грає дуже велику роль у даному питанні.

Розважально-християнський клуб повинен мати щось таке, що відрізнятиме його від інших та буде вигідно виділятися на тлі конкурентів і добре запам'ятовуватися. Цією важливою складовою є айдентика. Одне джерело говорить про те, що: «Айдентика – це сукупність візуальних складових компанії, які створені для того, щоб підвищити її пізнаваність, престиж та сформувати образ компанії в очах споживачів» [1]. Говорячи про фірмовий стиль, слід запам'ятати, що головну роль у візуальних складових грають такі основні елементи – логотип, фірмовий колір та шрифти.

Сприятливий імідж бренду формує саме фірмовий стиль. Запорукою ефективного просування бренду є позитивне сприйняття цільової аудиторії. Розробка айдентики сприяє ідентифікації бренду. Конкурентів дуже багато і вони постійно зростають. Добре впізнаваний логотип та фірмовий стиль – це саме те, що допомагає споживачу відшукати бренд. Саме айдентика вирішить низку стратегічних завдань бренду. Вона чудово вирішує питання

ідентифікації і допомагає бренду вибудувати сприятливий імідж [2].

Які ж особливості розробки фірмового стилю для дитячих закладів?

По-перше: такі центри відвідують не лише самі діти, а й дорослі, тому фірмовий стиль повинен бути зрозумілим та подобатися, як дітям так і дорослим.

По-друге: через те, що клуб може використовувати в маркетингу різні засоби залучення клієнтів, буде великою перевагою розробити елементи фірмового стилю так, щоб їх було просто і легко зчитувати як на великій рекламній продукції, так і на крихітних візитках.

По-третє: дитяча тематика – це велике та чарівне поле для дизайнерської творчості, і тут можна розгуляти свою фантазію на славу.

Для того, щоб почати розробку айдентики дизайнеру необхідно спочатку ознайомитися з клубом, а саме: мати тісний зв'язок з його керівництвом та відвідати територію де проводять зустрічі. Також, проаналізувавши роботу та послуги розважально-християнського клубу, можна визначити його цільову аудиторію. Визначення цільової аудиторії – одне з головних завдань розробки фірмового стилю, що гарантує підприємству нових клієнтів, успіх і розвиток.

Розважально-християнському клубу дуже важливо мати яскравий та привабливий образ, оскільки цільова аудиторія орієнтується на візуальне та образне сприйняття. Як правило, це може бути яскраве кольорове рішення та плавні форми (але це не є обов'язковим). Дизайн дитячого фірмового стилю більшою мірою залежить від віку аудиторії. Дизайн клубу повинен бути не лише гарним, а й доречним та інформативним. Це значить, що він повинен нести цінності/посил дитячого клубу. Та при цьому він повинен бути приємним на зір та вигідно виділятися поміж інших своїх конкурентів.

Отже, айдентика – це найважливіша складова у формуванні позитивного іміджу бренду, його обличчя та візуальний вигляд. Айдентика сприяє становленню та зміцненню позицій на ринку споживачів, а також загалом позитивно впливає на продуктивність колективу та корпоративний дух [4].

Література

1. Айдентика: что такое айдентика, брендинг, дизайн бренда. URL : <https://lanet.click/aidentyka-brendu/> (дата звернення: 15.03.2022).
2. Айдентика. Розробляємо фірмовий стиль та логотипи. URL : <https://cutt.ly/TJfJBYS> (дата звернення: 15.03.2022).
3. Дитяча ігрова кімната: казка для батьків або пастка для дитини? URL : https://bankchart.com.ua/money/baby/statti/dityacha_igrova_kimnata_kazka_dlya_batkiv_abo_pastka_dlya_ditini_ (дата звернення: 15.03.2022).
4. Что такое айдентика? URL : https://gagarinstudio.com.ua/article/chto_akoe_aidentika (дата звернення: 15.03.2022).

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ»

Борисова Таміла

МОВНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ (НА МАТЕРІАЛІ DISNEY) 4

Гершеля Юлія

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ-АНТИУТОПІЇ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984»..... 6

Грачова Вікторія

ПРАГМАТИЧНА РОЛЬ ОРФОГРАФІЇ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ 8

Гулієва Нігяр

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ГІБРИДНИХ ТОВАРНИХ ЗНАКІВ 9

Коваль Катерина

ДІАЛЕКТНИЙ КОНЦЕПТ WEATHER У БРИТАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ..... 11

Манойло Аліна

ОСОБЛИВОСТІ СЛЕНГІЗМІВ У РОМАНІ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА “THE CATCHER IN THE RYE” 13

Меліна Дар’я

ПРИНЦИПИ ТА МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЕВФЕМІЗМІВ 15

Орищак Анна

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ..... 17

Остапенко Михайло

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЛІНГВОПОЕТИЧНОГО МЕТОДУ ПРИ АНАЛІЗІ ТВОРУ В ЖАНРІ РОК-ОПЕРИ 19

Ульяник Анастасія

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНОМУ КІНЕМАТОГРАФІ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «BRIDGERTON»)..... 21

Цацура Катерина

МОДАЛЬНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ МОВЛЕННЄВОЇ ТАКТИКИ ПЕРЕКОНАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ..... 23

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ»

Мішукова Ольга

ПАРЕМІЇ З ГАСТРОНОМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ..... 24

Фесенко Тетяна

ЗНАЧЕННЯ АНТРОПОНІМІВ З ІМЕНАМИ ІСТОРИЧНИХ ДІЯЧІВ У ФРАНЦУЗЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ..... 26

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА»

Бойко Олександра

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ (НА МАТЕРІАЛІ ІНСТРУКЦІЙ ДО ПРАЛЬНИХ МАШИН)..... 27

Войтов Герман

АНАЛІЗ ПРИКЛАДІВ НЕКОРЕКТНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЗАГОЛОВКІВ КІНОКАРТИН..... 29

Гнатуша Юлія

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ НА МАТЕРІАЛІ ПОБУТОВИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПРИЛАДІВ ЩОДЕННОГО КОРИСТУВАННЯ..... 31

Закутська Валерія

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІЇ РОМАНІВ ДЖ. К. РОВЛІНГ ПРО ГАРРІ ПОТТЕРА)..... 33

Потапова Мар'яна

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ПЕРСОНАЖНОГО МОВЛЕННЯ В АНІМАЦІЙНОМУ ФІЛЬМІ (НА МАТЕРІАЛІ МУЛЬТСЕРІАЛУ “MY LITTLE PONY”)..... 35

Тертишна Юлія

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ Л.М. МОНТГОМЕРІ “ANNE OF GREEN GABLES”..... 37

Федун Ярослав

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ СТАТЕЙ АМЕРИКАНСЬКОГО ВИДАННЯ «NEW YORK TIMES»)..... 38

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ»

Гусєва Дар'я

*СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ
Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»..... 40*

Зуєва Олена

*ОБРАЗ ДЗЕРКАЛА В ХУДОЖНІЙ СИСТЕМІ РОМАНУ ДЖОНА ХАРДІНГА
«ФЛОРАНС І ДЖАЙЛЗ» 42*

Іваницька Вероніка

*СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ АВТОРА НА ПРИКЛАДІ МОВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
ЛІРИКИ ЕМІЛІ ДІКІНСОН 44*

Ілюхова Дар'я

*СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ ПЕЙЗАЖУ В РОМАНАХ
СЕСТЕР БРОНТЕ..... 46*

Кільова Дар'я

*МОВНІ ТА ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНІВ-ТРИЛЕРІВ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ СІДНІ ШЕЛДОНА)..... 47*

Кучеренко Катерина

*ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У РОМАНІ АГАТИ КРІСТІ «THE BURDEN»: ТИПОЛОГІЯ
ТА ФУНКЦІЇ..... 49*

Нелюбова Орина

*КОНЦЕПТ БОЖЕВІЛЛЯ У ІНТЕРМЕДІАЛЬНІЙ ПРОЕКЦІЇ
(НА МАТЕРІАЛІ ВІДЕОГРИ “ALICE: MADNESS RETURNS” (2011)) 51*

Потапенко Софія

ОСОБЛИВОСТІ ІДІОСТИЛЮ ДЕНА БРАУНА..... 53

Сазонова Єлизавета

*ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕФЕКТУ САСПЕНС У РОМАНІ
С. КІНГА «SUJO»..... 55*

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ»

Клеменко Олена

*«МЕТОДИКА ЗАНУРЕННЯ» У НАВЧАННІ ГОВОРІННЮ В СЕРЕДНІЙ
ШКОЛІ 57*

Чернобай Валерія

*ВИКОРИСТАННЯ КРЕОЛІЗОВАНИХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ
З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ..... 59*

СЕКЦІЯ «ПСИХОЛОГІЯ»

Артеменко Дар'я

НЕВРОЗИ ЯК НАСЛІДОК ВІДСУТНОСТІ ЛЮБОВІ 61

Волобуєва Олена

*ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ФАХОВОЇ ОСВІТИ* 63

Гура Анастасія

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ ... 65

Жеманюк Світлана

*ФЕНОМЕНИ БЛАГОПОЛУЧЧЯ І ЩАСТЯ: НЕВИРІШЕНІ ПИТАННЯ
СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ* 67

Зайченко Ліна

СТРУКТУРА ФЕНОМЕНУ ЛЮБОВІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР 69

Камєнєва Олександра

STAGES OF FORMATION OF PEDAGOGICAL PSYCHOLOGY..... 71

Никонова Наталія

*ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УВАГИ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО
РОЗВИТКУ*..... 73

Носок Вікторія

*ОСОБИСТІСНА ЗРІЛІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ МОТИВАЦІЙНОЇ
ГОТОВНОСТІ ВСТУПУ ДО ЗВО*..... 75

Огіренко Дар'я

*ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ* 77

Перетятко Тетяна

*ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ
ВІЙНИ* 79

Сажнєва Альона

*ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ЛЮДИНИ ДО СУЧАСНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА*..... 81

Світла Катерина

СУБ'ЄКТИВНЕ ПОЧУТТЯ САМОТНОСТІ В УМОВАХ ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ, СПРИЧИНЕНИХ ПОШИРЕННЯМ ПАНДЕМІЇ COVID-19..... 83

Стець Вікторія

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ЩАСТЯ В ПСИХОЛОГІЇ 85

Томіна Ірина

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ОСІБ, ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ..... 87

СЕКЦІЯ «ПЕДАГОГІКА, СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»

Бабиченко Тетяна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ДЦП..... 89

Бажміна Евеліна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО 91

Білоус Поліна

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 93

Дядя Яна

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПАЛЬЧИКОВОЇ ГІМНАСТИКИ..... 95

Зикова Дар'я

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД СІМ'Ї, ЯКА ВИХОВУЄ ДИТИНУ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ..... 97

Клеменко Анастасія

СОЦІАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ СІМ'Ї У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ..... 99

Клеменко Анастасія

ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї ЯК СУЧАСНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА 101

Корек Галина

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ДИСПРАКСІЇ..... 103

Локтіонов Ілля

ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ «МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРАВОЗНАВСТВА» .. 105

Магда Валерія

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ СІМЕЙ..... 107

Магда Валерія

ЗАСТОСУВАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ..... 109

Ніконенко Вікторія

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦТВА 111

Пересадненко А.К.

ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ІЗ РАС ІЗ ПОРУШЕННЯМИ СЕНСОРНОЇ МОДУЛЯЦІЇ..... 113

Садовенко Світлана

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЯК ПРОБЛЕМА ДІАГНОСТИКИ..... 115

Сираканян Міша

МОТИВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ 118

Чорна Ганна

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У СТАНОВЛЕННІ Я-ОБРАЗУ ОСОБИСТОСТІ..... 120

СЕКЦІЯ «ДОШКІЛЬНА ТА ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

Александрова Ірина

МЕТОДИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЖ. КЮЇЗЕНЕРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 122

Бобровська Христина

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 124

Бобровська Христина

*РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНІКИ..... 125*

Грабовенко Євгенія

*ГОЛОВНІ ЗАСАДИ КОНТРОЛЮ ПОМИЛОК ЗА МЕТОДИКОЮ
М.МОНТЕССОРІ..... 127*

Добринська Марина

*РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 129*

Жолудь Станіслава

*ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ..... 130*

Жолудь Станіслава

*ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ..... 132*

Жуліна Жанна

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 134

Замирайло Поліна

*ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОФРАГМЕНТІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО
ЧИТАННЯ..... 136*

Замирайло Поліна

*РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У
СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ..... 137*

Качур Ірина

*РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 139*

Кохан Юлія

*КОМУНІКАТИВНІ БАР'ЄРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В
ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ..... 141*

Крамаренко Лілія

*ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 143*

Левченко Яна

ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ХОРЕОГРАФІЇ 145

Левченко Яна

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ 147

Левченко Яна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 149

Лесницька Людмила

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 151

Марусенко Катерина

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ІЗ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ 153

Муленко Ганна

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ КАЗКИ 154

Огилько Анастасія

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 156

Озерова Вікторія

ДИДАКТИЧНА ГРА, ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 158

Охримчук Інна

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ: ЗАЛУЧЕННЯ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 160

Польнік Ганна

ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ ІЗ ЗАГАДКАМИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 163

Прядка Тетяна

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ 165

Сапицька Олеся

ВПЛИВ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА 167

Семяніченко Алла

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У РОБОТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ 169

Сердюк Аліна

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІСТИЧНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ 171

Сопіна Вікторія

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 173

Сопіна Вікторія

ДОСЛІДНИЦЬКІ ЗАВДАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В 4 КЛАСІ..... 175

Сумець Олександра

КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА..... 177

Тарасенко Аліна

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ 3-4 РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 179

Третяк Яна

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ..... 181

Щербакова Інна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 183

Щербина Діана

ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ З ВІЗУАЛЬНИМИ МЕДІА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ У 2-4 КЛАСАХ..... 184

Щербина Діана

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ..... 186

СЕКЦІЯ «ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН. МИСТЕЦТВО»

Андрєєв Віталій

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ КОЛЕДЖУ МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 188

Барабаш Вікторія

ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕРФЕЙСІВ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ..... 190

Вансєва Марія

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АКАДЕМІЇ ДРАМАТИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЕРНСТ БУШ (БЕРЛІН) 192

Війзер Анастасія

СПЕЦИФІКА РОЗРОБКИ АЙДЕНТИКИ КАФЕ-БАРИВ..... 194

Вінічук Віталіна

ВІЗУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ БІБЛІОТЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 196

Дейнега Юлія

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ НАСТІЛЬНИХ ІГОР..... 198

Єрещенко Ганна

РОЛЬ АЙДЕНТИКИ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУЗАКЛАДІВ ХАРЧУВАННЯ..... 200

Іващенко Анастасія

ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ РЕДИЗАЙНУ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСУ..... 202

Кривошеєва Ольга

АКТОРСЬКИЙ ІГРОВИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТІВ МІЖНАРОДНИХ ШКІЛ 203

Кущенко Марія

НОСІЇ СУЧАСНОЇ АЙДЕНТИКИ 205

Лабінська Вероніка

ЕТАПИ РОЗРОБКИ ДИЗАЙНУ НАСТІЛЬНИХ ІГОР 206

Маскімова Вікторія

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕРФЕЙСУ ДЛЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ 208

Мільдзіхова Наталія

КНИЖКОВА ІЛЮСТРАЦІЯ ЯК ВИД МИСТЕЦТВА 209

Міщенко Анастасія

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ І СТРУКТУРА ГАЙДЛАЙНУ 211

Носова Ксенія	
<i>БАЗОВІ ПРИНЦИПИ МИСТЕЦТВА ПОСТЕРІВ.....</i>	<i>213</i>
Осадча Карина	
<i>КОМПОЗИЦІЯ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ.....</i>	<i>215</i>
Осуховський Микита	
<i>СТАНОВЛЕННЯ ГЕЙМ-ДИЗАЙНУ ЯК СУЧАСНОГО ВИДУ МИСТЕЦТВА.....</i>	<i>218</i>
Полевода Валерія	
<i>ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СТЕНДІВ ДЛЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ СТРУКТУР.....</i>	<i>219</i>
Пономарьова Вікторія	
<i>РОЗРОБКА АЙДЕНТИКИ ФІТНЕС СПІЛЬНОТИ «DOMORE».....</i>	<i>221</i>
Ступак Віолетта	
<i>СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ЕФЕКТИВНА ПЛАТФОРМА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ЦИФРОВОГО СУПРОВОДУ</i>	<i>223</i>
Тебенькова Інна	
<i>ВІЗУАЛЬНО-ГРАФІЧНА КОМУНІКАЦІЯ БРЕНДУ.....</i>	<i>225</i>
Тимофієва Олександра	
<i>ПРОЄКТУВАННЯ ОБ'ЄМНОЇ КНИГИ «ЩАСТЯ ОЧИМА ЛЕО БОРМАНСА».....</i>	<i>227</i>
Тищенко Карина	
<i>ОСОБЛИВІ ВИМОГИ ДО КНИЖКОВОЇ ІЛЮСТРАЦІЇ.....</i>	<i>229</i>
Токарева Анна	
<i>СКЛАДОВІ ЕФЕКТИВНОЇ ВІЗУАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ.....</i>	<i>231</i>
Хортицька Світлана	
<i>ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ АЙДЕНТИКИ РЕСТОРАНУ «FLEUR».....</i>	<i>233</i>
Швед Діана	
<i>ВПЛИВ КОЛЬОРУ НА ФОРМУВАННЯ АЙДЕНТИКИ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ.....</i>	<i>235</i>
Шевчик Наталія	
<i>ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ АЙДЕНТИКИ ДЛЯ ДИТЯЧОГО РОЗВАЖАЛЬНО-ХРИСТІЯНСЬКОГО КЛУБУ.....</i>	<i>237</i>

ДЛЯ НОТАТОК